

Diagnòstic: infància, adolescència i famílies al Raval

El *Diagnòstic: infància, adolescència i famílies al Raval* és el resultat d'un projecte iniciat l'any 2004 per la Fundació Tot Raval amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona, la Generalitat de Catalunya, el Consorci Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU) i la Fundació Jaume Bofill.

© de la edició Fundació Tot Raval

Edita: Fundació Tot Raval

Pl. Caramelles 8

08001 Barcelona

93 442 68 68

www.totraval.org

info@totraval.org

Primera edició: març de 2007

Direcció del projecte: Marta Truñó

Equip d'investigació: Marta Truñó, Marta Ausona, Andrea Borison i Juliette Lapacó.

Relacions institucionals: Núria Paricio

Col·laboradors en l'anàlisi de dades: Flavio Carvalho i Carles Cervera

I la col·laboració de: Núria Paricio, Marina Rius, Eduard Tabueña, Irene Monge, Malú Sánchez, Judit-Rosa Vidal i Noelia Mohedano.

Disseny i grafisme: Pastora Muncunill

Correcció d'estil: Lourdes Bigorra

Maquetació: Arkab Gràfiques S.L. 93 458 35 52

Edició i impressió: Imatge i Producció Editorial

D.L.: B-5.662-2007

Aquesta edició ha estat possible gràcies a:

Ajuntament de Barcelona

Generalitat de Catalunya
Gabinet de la Presidència

PRESENTACIÓ	5
INTRODUCCIÓ	7
Objectius del Diagnòstic	8
Metodologia	9
Estructura del Diagnòstic	11
Equip del Diagnòstic	12
Agraïments	12
CONTEXT	15
El Raval	16
Marc legislatiu	19
Marc polític	19
POBLACIÓ DEL RAVAL	31
Territori	32
Canvis en la població	33
Qualitat de vida	36
Salut	37
Llars i famílies	40
Situació laboral	41
Situació de risc	42
Educació	44
MAPA DE RECURSOS	49
Mapa i dades dels recursos	52
Xarxa d'ensenyament	58
Xarxa de salut	66
Xarxa de serveis socials, educatius, esportius i culturals	67
Òrgans de coordinació i treball en xarxa	86
Òrgans de participació ciutadana	88
Projectes comunitaris i de participació	88

índex

ENQUESTA A L'ALUMNAT	91
El perfil de l'alumnat enquestat	92
La llar	93
Els estudis	93
El temps lliure	95
El barri	98
Opinions	99
VISIONS	101
El barri	102
Les famílies i les condicions de vida	103
La salut dels infants i adolescents	106
L'educació formal	107
Les identitats i els estils de vida dels nois i noies	117
La xarxa de recursos	120
La coordinació i el treball en xarxa	126
CONCLUSIONS DE L'ESTUDI	131
BIBLIOGRAFIA I DOCUMENTACIÓ	145
JORNADES DE PARTICIPACIÓ	149
Programa de les Jornades	150
Metodologia	150
Síntesi de les idees principals	152
Llista de participants	161
Valoració de les Jornades	162
Conclusions de les Jornades	163
ANNEXOS	165
Quadres, mapes i gràfiques	166
Raval 0-16	167
Qüestionari a l'alumnat	183
Qüestionari a les entitats i serveis	189
Model d'entrevista a les entitats i serveis	191

El Raval és el barri més multicultural de Barcelona i, en aquest sentit, és un laboratori de convivència i un dels indrets on és més necessària l'eficàcia de les polítiques socials.

La seva realitat social no sempre és fàcil per a les persones que hi viuen i, en aquest entorn, la infància és un dels grups que esdevé més vulnerable. Per tal de sistematitzar la informació sobre la situació actual d'aquest col·lectiu, s'ha portat a terme el *Diagnòstic sobre la infància i l'adolescència del Raval*, el qual us presentem i que és el resultat d'un projecte iniciat l'any 2004 per la Fundació Tot Raval amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona.

La realització d'aquest projecte ha requerit, d'una banda, la mobilització de tots els agents territorials del barri del Raval implicats en aquests temes i, de l'altra, la identificació de les inquietuds, necessitats i mancances existents en aquest àmbit. En aquest sentit, voldríem destacar molt especialment la metodologia participativa, concretada en jornades, enquestes, entrevistes i grups de discussió, que ha permès a totes les persones que hi han participat plantejar les seves propostes i assenyalar actuacions prioritàries de cara a millorar la situació dels infants i dels adolescents del Raval.

Volem remarcar que aquest projecte és un molt bon exemple de col·laboració entre els agents socials del territori, agrupats en aquest cas mitjançant la Fundació Tot Raval. Us convidem, doncs, a reflexionar sobre aquesta experiència, que demostra que la creació de sinergies i de complicitats conjuntes fa més real una Barcelona cohesionada i solidària.

Jordi Hereu
L'Alcalde de Barcelona

Una de les transformacions més importants viscudes pel Raval en aquests últims anys és el rejuveniment de la seva població. Entre d'altres factors, aquest fenomen està intrínsecament lligat a l'arribada de població nouvinguda, però el més important és que té una incidència extremament positiva per al present i per al futur del barri.

Els infants i els adolescents del Raval, així com les seves famílies, són un actiu d'un gran valor, i, com a tal, s'ha d'estar atent a les seves necessitats i a les seves demandes. Una població que requereix serveis i equipaments específics, especialment en els àmbits social, sanitari, educatiu, laboral, cultural i de lleure.

Per conèixer una mica més com són, com viuen, què pensen, què necessiten i de quins recursos disposen els nois i noies del barri, la Fundació Tot Raval ha elaborat el document de diagnòstic que teniu a les vostres mans. L'estudi s'ha enfo-cat des d'una perspectiva àmplia i participativa, que ha donat veu als mateixos joves, a les seves famílies i a les entitats amb les quals es relacionen. Permet aproximar-se al coneixement de la seva realitat des de la multiplicitat i la complexitat dels aspectes que els afecten. Suposa, així doncs, una visió global, i les seves conclusions són de gran interès per determinar en quins aspectes s'ha de treballar més intensament per millorar la qualitat de vida i les expectatives de futur dels infants i joves del Raval.

Una de les conclusions més valuoses del diagnòstic és la importància del treball en xarxa. S'ha avançat molt, però encara queda feina a fer i camí per recórrer per aconseguir un Raval encara millor per a les persones de totes les edats que comparteixen el barri. Entre tots i totes, amb els joves veïns i veïnes, i també amb aquelles persones, entitats i institucions que treballen amb ells i per a ells, estem contruint el futur del Raval.

Carles Martí i Jufresa
Regidor del Districte de Ciutat Vella

presentació

Aquest document que teniu a les mans és el resultat d'una investigació exhaustiva que s'ha portat a terme des de la Fundació Tot Raval amb l'objectiu de conèixer en profunditat la situació de la infància i l'adolescència del barri del Raval.

Des de l'inici del projecte hem comptat amb el suport de les Administracions i la col·laboració de tots els agents que fan intervenció en el territori, tant pel que fa a l'elaboració de l'estudi com a la realització de les jornades de participació del mes de maig del 2006. Tot el procés ha estat molt enriquidor, i els qui hi han participat, sia persones a títol individual, entitats, serveis, Administracions, han valorat com a molt positiva i molt necessària aquesta iniciativa, cosa que ens ha permès establir lligams més forts entre tots i totes.

El *Diagnòstic* neix en un marc favorable, ja que compta amb nombroses iniciatives i projectes, així com amb el Pla Educatiu d'Entorn del Raval i el Pla d'Acollida del Districte de Ciutat Vella. Per tant, es parteix del fet que hi ha un bon camí recorregut, a la vegada que tenim al davant un llarg, complex i important tram per recórrer. Cal ser conscients de les dificultats amb què ens trobarem, de la necessitat de coordinació, de la importància de la visió global i que només des d'una intervenció integral i comunitària, i garantint la màxima participació ciutadana, obtindrem els resultats que desitgem.

Es plantegen molts reptes de futur, i cal aprofitar l'impuls del *Diagnòstic* i l'energia que s'està demostrant dia a dia per part dels diferents agents implicats per tal que millori la situació del infants, els adolescents i les famílies del Raval.

Amb la publicació del *Diagnòstic*, volem animar totes les institucions, els grups polítics, les Administracions, tots els agents vinculats amb la infància i l'adolescència al Raval, a tenir presents aquestes dades a l'hora de fer polítiques o traçar línies de treball. Per la nostra part, des del grup de treball d'Educació i Comunitat de la Fundació Tot Raval ja estem treballant per poder definir, prioritzar i realitzar algunes accions basades en aquests resultats.

Rosa Gil
Presidenta
Fundació Tot Raval

Núria Paricio
Directora-gerent
Fundació Tot Raval

introducció

introducció

En els darrers anys, la intervenció social, en el seu vessant comunitari, ha adquirit més importància. Aquest fet ha respost a la necessitat de desenvolupar un treball amb la comunitat més que no pas per a la comunitat, tot considerant les persones i les organitzacions com a agents actius de la transformació, reconeixent-ne les veus, les capacitats i el potencial i fomentant-ne la implicació i la corresponsabilitat. En aquest sentit, la infància i l'adolescència constitueixen un dels sectors en què és més important fer un esforç perquè aquest enfocament sigui cada cop més una realitat, més enllà d'un discurs.

És també un fet evident que cal assegurar els serveis per cobrir les necessitats i els interessos dels infants, els adolescents i les famílies, per tal d'afavorir la cohesió social. Cal a la vegada optimitzar els recursos existents i evitar la duplicació d'actuacions per part de serveis, entitats, xarxes ciutadanes, etc. En aquest aspecte, el Raval es caracteritza per un gran nombre i diversitat de serveis i iniciatives, i per una elevada inversió pública i privada, per donar resposta a les mancances socials i educatives. Tot i aquesta xarxa, els recursos i actuacions adreçats a la infància, l'adolescència i les famílies encara no són suficients¹, i en matèria de coordinació i de treball comunitari s'han de fer molts més avanços.

La Fundació Tot Raval té un espai on les entitats concreten les actuacions socials relatives a la infància i l'adolescència: el grup de treball d'Educació i Comunitat². Al final del 2004, el grup va considerar urgent impulsar un projecte de diagnòstic davant de la necessitat de conèixer millor la realitat, analitzar els punts forts i els punts febles des d'una visió global i generar propostes de forma col·lectiva a partir de la creació d'espais de reflexió i treball més enllà de la pràctica quotidiana. Es coincidia amb la necessitat d'una anàlisi integral d'aquest col·lectiu, centrat en la franja 0-16 anys, les famílies i la xarxa de recursos del Raval, un diagnòstic que fins aleshores no s'havia realitzat i que es valorava imprescindible per millorar les actuacions en aquest àmbit. La proposta d'aquest estudi també va semblar molt adient a l'àrea de Serveis Personals del Districte de Ciutat Vella, de manera que el projecte es va iniciar amb una expectativa comuna de transformació i millora a partir d'un coneixement profund, ordenat, contrastat i compartit.

El *Diagnòstic: infància, adolescència i famílies al Raval* s'endinsa en un barri complex, llar de contrastos, amb dèficits socials i força dinàmic, un indret especial i a la vegada d'allò més *normal*. El llibre que teniu a les mans és el resultat d'un intens i motivador procés de recerca en aquest context. No només es tracta d'un estudi ampli de la realitat, ric en descripcions, dades i valoracions dels diferents agents. El diagnòstic també ha assolit el repte d'incloure en el seu procés d'anàlisi i proposició la participació de noies, famílies, entitats, escoles, serveis socials, de salut i administracions, especialment les Jornades de Participació, que han contribuït a estimular una consciència i una dinàmica col·lectiva.

1. Aquesta realitat va ser també expressada al Taller de Futur sobre la Cultura al Raval, realitzat el 2004, on una de les primeres propostes va ser "millorar la xarxa d'equipaments i recursos suficients per a infants i joves". Hi van participar 66 persones veïnes del barri, representants d'associacions, tècniques, polítiques i directives. L'informe de resultats es pot consultar a www.totraval.org.

OBJECTIUS DEL DIAGNÒSTIC

El projecte té com a finalitat incidir en la millora de les polítiques, les iniciatives socials i les dinàmiques comunitàries relacionades amb la infància, l'adolescència i les famílies al Raval. El diagnòstic es planteja com una estratègia per assolir aquesta fita. Els seus objectius són:

- Conèixer la situació de la infància, l'adolescència i les famílies del Raval, així com també de la xarxa de recursos que s'hi destina.
- Analitzar les necessitats i els interessos referents a aquest col·lectiu partint de les visions dels diferents agents involucrats.
- Generar processos participatius que condueixin a propostes i accions concretes de millora del Raval fruit del debat i el treball conjunt.

Per tant, el projecte es planteja com un procés de coneixement i anàlisi de la realitat i també de participació i treball en xarxa, dues de les línies d'actuació principals de la Fundació Tot Raval.

Els resultats que s'esperen per cadascun dels àmbits objecte de millora són:

Polítiques socials

- Major prioritat de les polítiques socials per a la inclusió social, tant públiques com privades, des de la transversalitat, la participació i la dimensió comunitària.
- Increment en la inversió social per garantir la continuïtat, la millora i l'ampliació de les accions educatives, socials, de promoció de la salut, de prevenció, culturals, etc. públiques i privades, adreçades a la infància, l'adolescència i les famílies.
- Identificació i cobertura de les necessitats i els interessos socials que no queden coberts.

Participació ciutadana

- Visibilització i canalització de la veu dels infants, adolescents i famílies, per tal que se'ls reconegui un paper principal i actiu en el diagnòstic i la cerca de solucions, tant en el si dels seus espais quotidians com en processos a escala de barri o temes concrets.
- Generació d'espais i dinàmiques de coneixement, reflexió, debat i propostes amb la participació de la ciutadania (associada, no associada, tècnica i política) representativa de la diversitat socioeconòmica, cultural, generacional i de gènere.
- Major foment de la corresponsabilitat dels agents implicats en l'àmbit de la infància i l'adolescència, així com d'ella mateixa.

2. El grup de treball d'Educació i Comunitat de Tot Raval està actualment format per: Ravalnet, C.O. Joan Salvador Gavina, TEB, Associació de Mestres Rosa Sensat, Casal dels Infants del Raval, Fundació Raval Solidari, Associació sociocultural Ibn Batuta, Associació per a dones Surt, USOC, Càritas, Associació per a la inserció professional APIP, AEIR Estel d'Assís, Impulsem SCCL, L'Escola de Músics i Escola de Música Juan Pedro Carrero, Centre de Música i Escena Xamfrà, Fundació Escó, Associació Cultural, Educativa i Social Operativa de Dones Pakistaneses (ACESOP) i Forn de teatre Pa'tothom.

Treball en xarxa

- Coneixement i difusió dels recursos i serveis existents, el seu abast, expectatives i interrelacions (coordinació, duplicació, complementarietat, etc.).
- Coneixement i avaluació dels mecanismes de coordinació i de treball en xarxa, els agents implicats, el grau d'operativitat i les seves necessitats, per tal d'optimitzar-los.
- Generació o millora de les estratègies de coordinació per garantir-ne la utilitat i l'agilitat, fent possible el traspàs d'informació, la recerca de solucions conjuntes i la unificació dels criteris d'actuació.
- Enfortiment de les xarxes socials del Raval.

METODOLOGIA

● ENFOCAMENT DEL DIAGNÒSTIC

Partint de la idea que la realitat en què vivim és complexa, múltiple i dinàmica, el diagnòstic pretén facilitar dades que permetin conèixer-la i transformar-la. En aquest sentit, s'han desenvolupat dues fases, l'estudi i les jornades de participació, que han procurat el coneixement i la generació de dinàmiques capaces d'involucrar els agents en els objectius del projecte. El Diagnòstic de la infància, l'adolescència i les famílies al Raval és una investigació-acció-participativa, un procés de recerca que té l'objectiu de conèixer l'estat del context social per tal de poder-lo modificar comptant amb la participació dels mateixos agents involucrats tant en l'anàlisi com en l'elaboració de propostes d'acció.

L'estudi ens ha permès apropar-nos a la realitat mitjançant tècniques d'investigació quantitatives i qualitatives. S'han utilitzat metodologies complementàries per assolir una explicació i, sobretot, una comprensió millors dels múltiples factors que estan relacionats amb la infància i l'adolescència del Raval. S'ha treballat per assolir una visió global, holística, que incorpori la perspectiva del conjunt dels diversos punts de vista dels actors involucrats (la mirada des de dins) i de la interpretació de l'equip d'investigació (la mirada des de fora). Així mateix, el disseny de la investigació s'ha anat concretant a mesura que ha avançat el procés i el contingut s'ha generat de manera inductiva o constructivista, tot i haver partit d'unes primeres hipòtesis de treball per orientar la recerca.

En aquesta fase, s'ha comptat amb la important col·laboració del Consorci Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU)³ pel que fa a assessorament i suport en l'anàlisi de les dades recollides i la redacció de l'estudi. En vistes a la celebració de les Jornades de Participació a finals de maig del 2006, el grup d'Educació i Comunitat i alguns representants de les àrees de Serveis Personals del Districte van valorar l'esborrany de l'estudi i van acordar que les jornades havien de conduir a concretar propostes d'acord amb les conclusions de la investigació, preferiblement assolibles en un període de cinc anys i que comprometessin a la xarxa en la seva realització.

3. El CIIMU es va crear l'any 1998 amb la finalitat de contribuir a la millora de la qualitat de vida dels infants, dels adolescents i de les famílies a les ciutats, amb especial referència a Barcelona i la demarcació territorial de la província de Barcelona. Els eixos de treball del CIIMU són la recerca aplicada, la formació, la divulgació i l'intercanvi d'informació. Està constituït per l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona, la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Oberta de Catalunya.

Les Jornades de Participació van ser un marc de treball idoni per compartir el coneixement de la realitat i plantejar els elements prioritaris que cal millorar i les alternatives. Per tal d'assegurar una bona aproximació a l'estat de la qüestió i afinar més en el debat i les propostes per part dels i les participants, es va realitzar el diari *Raval 0-16*, una síntesi didàctica i amena de les conclusions de l'estudi. Aquest material es va fer arribar prèviament a totes les persones, i el primer dia de les Jornades, es va reforçar la informació fent una presentació oral i teatralitzada de l'estudi. A les Jornades es van realitzar diverses dinàmiques de grup, amb el suport d'un equip extern, seguint metodologies participatives que van permetre expressar i contrastar les visions diferents per construir conjuntament les possibles vies de millora.

Amb l'edició del llibre *Diagnòstic: infància, adolescència i famílies al Raval* i la seva presentació pública el març del 2007 es pot dir que finalitza el projecte, deixant el camí dibuixat per a continuar treballant per fer realitat la millora del barri.

● TÈCNiques DE RECERCA

El Diagnòstic està format per l'estudi i les Jornades de Participació. Pel que fa a l'estudi, s'ha desenvolupat el treball de camp, dut a terme per l'equip de Tot Raval, i posteriorment l'anàlisi i la redacció del contingut, a partir d'una metodologia bàsicament qualitativa, si bé s'ha complementat amb mètodes quantitius. Els materials per a l'estudi (qüestionaris, guions d'entrevista, etc.) han estat d'elaboració pròpia, però se n'ha fet una revisió externa per assegurar-ne l'adequació i la funcionalitat. El període de treball de l'estudi ha durat quinze mesos, i en lloc d'acabar el 2005, com s'havia previst en el primer disseny del projecte, ha durat fins ben entrat el 2006. L'allargament del període respon a la voluntat d'ampliar les fonts per disposar de la major diversitat de visions possible sobre el tema, és a dir, introduint les aportacions de l'alumnat, de més professionals, d'entitats, etc.

Amb tot, a causa de l'amplitud del tema i del gran nombre d'actors involucrats en l'àmbit de la infància i l'adolescència, s'ha prioritzat la recollida de dades dels agents que hi treballen directament o que hi estan clarament vinculats. D'altra banda, l'alt ritme de canvi de la realitat ha fet necessari que en qüestió d'un any s'hi hagi hagut d'incorporar noves mirades, noves dades i noves conjuncions abans no previstes.

A més, aviat es va considerar necessari modificar el plantejament, reconsiderar la planificació vistes les dificultats per recollir certes dades, realitzar entrevistes, fer-ne les transcripcions... La dedicació del personal de Tot Raval, però, no podia ampliar-se, de manera que el projecte es va haver d'allargar en el temps. A aquest fet cal sumar-hi canvis en l'equip investigador durant el període del treball de camp, cosa que ha comportat un enriquiment en l'anàlisi al mateix temps que dificultats en quant a desenvolupar el procés previst... El gran volum de dades recollides ha acabat suposant que l'anàlisi de la informació i la redacció de l'informe hagi estat una feina complexa, a la vegada que molt interessant.

El treball de camp ha inclòs la recollida de dades estadístiques (sobre els canvis en la població, llars i famílies, educació, salut, situació de risc, situació laboral i qualitat de vida), tant del barri com del districte i la ciutat, les memòries de les organitzacions, entrevistes a representants de

introducció

les administracions, entitats i serveis, qüestionaris als serveis i a l'alumnat del barri, i els grups de discussió. També s'ha recollit informació relativa al context històric, social i polític i s'han inclòs referències a materials de reflexió i programes com són el Pla d'Actuació del Districte (PAD), el Pla d'Acol·lida de Ciutat Vella, el Pla Educatiu d'Entorn del Raval, el Pla d'Inclusió Social de Barcelona o l'informe final de les Jornades sobre Infància i Adolescència a Catalunya organitzades per l'Associació Diomira. S'ha fet un esforç per conèixer i disposar d'aquells materials existents, també de reflexió sobre la matèria, amb l'objectiu de reflectir el treball elaborat fins ara i ajustar millor el diagnòstic.

FONTS DOCUMENTALS, ESTADÍSTIQUES I BIBLIOGRÀFIQUES

La informació ha estat extensa i procedent de diverses fonts; s'ha obtingut directament de les entitats i institucions o a partir de la recerca documental, principalment via Internet. En la recollida per mitjà de les organitzacions, s'ha comptat amb una predisposició molt favorable, tot i que en ocasions hi ha hagut dificultats per aconseguir algunes de les dades demanades, sobretot quan requerien certa elaboració. D'altra banda, pel que fa a les dades de població, el fet que la investigació tingui una dimensió de barri ha suposat alguna dificultat, ja que majoritàriament les dades estan recollides a escala de ciutat i de districtes. Amb tot, quan no s'ha disposat de les dades sobre el Raval, s'han utilitzat les del districte, ja que hi ha una bona equivalència en els valors sobre la població, segurament pel fet que el Raval és el barri amb més població del districte. També cal tenir present que s'han utilitzat les dades procedents del Cens de Població i Habitatges 2001, de manera que en alguns àmbits no es disposa de dades més actualitzades. Aquesta informació s'ha pogut complementar amb la del Padró Municipal 2005 i altres dades de fonts secundàries. L'ús d'informació procedent de múltiples fonts ha dificultat en ocasions la comparació entre les dades.

El període d'estudi se centra principalment en els anys 2004, 2005 i 2006, tot i que no sempre ha estat possible obtenir dades tan fresques. En alguns aspectes també s'ha mirat de recollir informació amb una perspectiva de 10 anys, per tal de poder tenir referències sobre les trajectòries i evolucions, i així poder comprendre millor com han afectat i com s'han abordat els canvis i les transformacions.

L'anàlisi de les memòries dels serveis i entitats ha permès una aproximació sistematitzada i global al treball del tercer sector. Cal assenyalar, però, que la feina ha estat dificultada per la gran diversitat en la tipologia dels indicadors de referència, alguns amb dades per curs escolar i d'altres per any natural.

QÜESTIONARIS

S'han passat qüestionaris a 10 entitats i serveis per recopilar informació sobre el perfil dels infants, adolescents i famílies usuàries*. La recollida dels qüestionaris ha estat complexa, perquè ha requerit un treball per part de les entitats d'acord amb els ítems demanats, que en força casos no corresponien als indicadors que ja tenien recollits.

També s'han recollit 306 qüestionaris contestats per alumnes de 6è de Primària i 3r d'ESO de tots els centres d'ensenyament del Raval*. Mitjançant les enquestes s'ha obtingut informació sobre els hàbits d'estudi, l'ús del temps lliure, la percepció del barri, les necessitats i interessos, els equipaments... Cal remarcar la bona disponibilitat per part dels professionals dels centres i la receptivitat de l'alumnat, gràcies a la qual ha estat possible disposar de l'estona necessària per omplir-los durant la sessió de tutoria. S'ha utilitzat el mateix qüestionari per a l'alumnat d'11 anys i el de 14, però amb més temps per respondre'l en el primer cas, de vegades una mica més d'una hora. La llargada del qüestionari també ha suposat una complexitat a l'hora de buidar-ne el contingut, explotar-ne les dades i elaborar la base de dades, però ha permès conèixer de primera mà les pràctiques i les visions de l'alumnat sobre determinades qüestions que d'una altra manera serien inaccessibles. En el moment d'analitzar els resultats, hem tingut en compte les limitacions en l'ús del qüestionari com a tècnica d'accés a la informació, especialment entre nois i noies adolescents (per exemple, la tendència a contestar sí o a contestar el que es creu que l'altre vol sentir, així com la interpretació particular de les preguntes i les respostes).

ENTREVISTES

S'han fet 27 entrevistes a persones amb tasques directives o tècniques del Districte de Ciutat Vella (Regidoria, Educació i Salut, Prevenció...), del Departament d'Educació (Inspecció Educativa), dels centres d'ensenyament (escoles bressol i escoles d'educació Infantil, Primària i Secundària públiques i privats concertats), dels serveis de les administracions públiques i de les entitats privades de l'àmbit de l'educació, el lleure, els serveis socials, l'esport, la cultura, la prevenció i la salut*. Totes les persones entrevistades han estat molt col·laboradores i han aprofundit àmpliament en les qüestions plantejades. En les entrevistes s'ha aprofitat per implicar els actors en els objectius i el procés del diagnòstic, i en alguna ocasió també han servit per establir primers contactes o aprofundir en el coneixement mutu. Val a dir que les previsions inicials de calendari pressuposaven que es podrien realitzar a un cert ritme, però les dificultats de les agendes, sumades al temps necessari per fer les transcripcions un cop realitzades les entrevistes, han suposat més temps del previst. A part d'això, a mesura que ha avançat la investigació s'han fet algunes entrevistes més que han permès disposar d'una major informació.

GRUPS DE DISCUSSIÓ

S'han dut a terme 6 grups de discussió, dos amb alumnat, dos amb famílies de Primària i ESO, un amb membres de la Coordinadora d'entitats privades d'infància i adolescència del Raval (CEPIAR) i un darrer amb tècnics i tècniques dels Equips Bàsics d'Atenció Social Primària (EBASP) i els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) del Raval Sud i Erasme Janer.

Els grups de discussió amb alumnat i familiars s'han fet amb la col·laboració de l'equip educatiu del projecte Entorn Escolar, un projecte conjunt entre el Casal dels

* Vegeu l'apartat d'Annexos, pàg. 183.

Infants del Raval i Tot Raval. Aquest equip ha fet la convocatòria, ha dissenyat i dirigit la dinàmica i ha recollit les diferents aportacions, la qual cosa ha facilitat l'accés a les persones participants. La discussió s'ha centrat en els aspectes escolars i, per tant, a través d'aquestes dinàmiques no s'han recollit referències al temps lliure o el barri.

Pel que fa als grups de discussió amb professionals, és important destacar que, en el cas de CEPIAR, la dinàmica es va realitzar a partir de la proposta de la mateixa coordinadora. Amb els serveis socials, la tècnica del Districte de Ciutat Vella va convocar directament i per iniciativa pròpia l'equip d'educadors/es i treballadors/es. En ambdós casos hi va haver una alta participació, i en acabat es va valorar positivament el fet d'haver realitzat una reflexió conjunta.

ANÀLISI I REDACCIÓ DE L'ESTUDI

La sistematització i l'anàlisi de la informació ha estat complexa a causa, sobretot, de la gran quantitat de dades recollides i de la voluntat de fer-ho de manera global i integrada. L'elaboració dels continguts i la interpretació de les diferents visions s'ha fet entre l'equip investigador de Tot Raval i una investigadora del CIIMU. També s'ha comptat amb dues col·laboracions per tractar i analitzar els qüestionaris de l'alumnat.

A partir de les dades estadístiques s'han elaborat taules específiques per poder comparar-les per anys i territoris. De les memòries de les entitats i serveis, s'ha fet un buidat que ha permès complementar les fitxes d'entitats i recollir algunes de les visions sobre el barri, els infants i les famílies. La resta de la documentació ha aportat elements per conèixer el context. Pel que fa als qüestionaris a serveis, la informació s'ha incorporat a les fitxes de cadascun, ja que el fet de no tenir-los complets ha dificultat fer-ne una relació i comparar-la. En canvi, dels qüestionaris a l'alumnat se n'ha fet un buidat i una anàlisi en profunditat sobre la llar, els estudis, el temps lliure i el barri. Els resultats aporten les percepcions dels nois i noies sobre cada un dels temes i es poden comparar segons el sexe, el lloc de naixement (l'Estat Espanyol o l'estranger), l'etapa en què estudien (Primària o Secundària) i la titularitat del centre (pública o concertada). L'anàlisi qualitativa es centra en les visions recollides principalment a les entrevistes i els grups de discussió, com també alguns elements extrets de les memòries.

Una de les dificultats en la fase d'anàlisi d'informació i redacció de l'informe final ha vingut determinada pel fet que l'equip de Tot Raval va modificar-se a mig procés de recerca i que la col·laboració del CIIMU es va començar un cop iniciades les primeres fases del projecte, el disseny del treball de camp i gran part de la recollida de dades.

L'estudi, una vegada finalitzat, ha estat revisat per l'equip directiu i tècnic de Tot Raval, per persones del Districte de Ciutat Vella i altres persones a títol individual. A partir de les conclusions s'ha elaborat el diari *Raval 0-16*, un material sintètic i didàctic on es recullen les principals idees de l'estudi (vegeu pàgina 167). El *Raval 0-16* s'ha repartit a totes les persones participants a les Jornades, amb antelació a l'inici d'aquestes, amb la finalitat de disposar d'un coneixement compartit que pugui facilitar el debat posterior.

JORNADES DE PARTICIPACIÓ

Les Jornades tenien l'objectiu d'obrir un espai col·lectiu per a reflexionar entorn de la situació presentada a partir de l'estudi i construir propostes i estratègies d'intervenció. Hi han assistit 60 persones a partir d'una selecció representativa i plural de la diversitat de perfils i visions existents al barri: nois i noies, mestres, tècnics del Districte, representants d'entitats, infermeres, educadors...

Les jornades han combinat accions d'informació, reflexió, proposta i tancament per als quals s'han utilitzat diferents tècniques i dinàmiques. La dinamització s'ha realitzat a través de l'empresa Indic, que s'ha encarregat de dissenyar les dinàmiques de treball, moderar els debats i recollir i sistematitzar les nombroses aportacions realitzades per les persones participants. En la mesura que ha estat possible, s'ha animat a elaborar propostes a curt, mitjà i llarg termini, així com a englobar actuacions a nivell micro i macro i identificar el/la responsable o els/les responsables de fer realitat aquestes accions, inversions... (Administracions, escoles, entitats, col·lectius, coordinadores, etc.).

Una vegada analitzades les propostes i elaborat el llibret amb els resultats de les jornades, s'ha dut a terme una trobada de devolució als i les participants.

● AGENTS INVOLUCRATS

Per assolir els objectius del diagnòstic ha resultat imprescindible comptar amb la participació, tant en la fase d'investigació com en les jornades, de la diversitat d'agents implicats:

- Persones no associades (infants, adolescents i famílies).
- Persones membres d'associacions i grups organitzats (pares i mares, alumnat, veïnat, etc.).
- Persones professionals, tècniques i directives, dels serveis d'educació formal (centres d'ensenyament), d'educació no formal (entitats de lleure, serveis socioeducatius, esportius, artístics, educadors de carrer, etc.), sociosanitaris, assistencials, culturals (biblioteca, centre cívic...), etc.
- Persones, tècniques i polítiques, amb responsabilitat a les administracions i les institucions d'àmbit local (Districte, Serveis Personals, Participació, IMEB, etc.), provincial i autonòmica (Educació, Família, Immigració...).

La selecció dels actors per al treball de camp i les Jornades s'ha centrat en les persones i organitzacions més directament relacionades amb la matèria, i s'ha intentat buscar persones representatives de les diferents visions amb capacitat d'incidència en el seu entorn.

ESTRUCTURA DEL DIAGNÒSTIC

El *Diagnòstic: infància, adolescència i famílies al Raval* està estructurat en l'estudi i les Jornades de Participació. El cos principal del llibre fa referència a l'estudi, que inclou una introducció, el contingut de la investigació i unes conclusions. La part principal s'inicia amb el context, imprescindible per conèixer on s'emmarca l'objecte d'estudi, per poder fer una bona anàlisi de la realitat. En segon lloc es descriuen les dades sobre la població, les famílies, la situació laboral, la situació de risc, la salut i l'educació. El tercer punt aprofundeix en la xarxa de recursos presents al territori, incloent-ne el llistat, les dades de contacte, la descripció i la ubicació en el mapa. El següent capítol analitza les dades rela-

introducció

tives als qüestionaris contestats per l'alumnat del barri. I en darrer lloc desenvolupa l'anàlisi qualitativa centrada en les diverses visions que aporten les persones entrevistades i els grups de discussió sobre les condicions i els estils de vida dels infants, adolescents i famílies i els recursos del barri. Les conclusions engloben els diferents punts tractats al llarg de l'estudi: el barri, les famílies, la salut, l'educació formal, la participació, els infants i adolescents, els serveis, la coordinació i treball en xarxa i el treball comunitari. El punt sobre les jornades descriu la metodologia emprada, i a continuació concreta les conclusions sorgides del debat en base als temes de les famílies, l'educació formal, la salut, la formació i la cultura, i els esports i el temps de lleure. Tanca el llibre el capítol d'annexos amb el diari *Raval 0-16* elaborat a partir de les idees principals de l'estudi i materials utilitzats per a la recerca.

EQUIP DEL DIAGNÒSTIC

El *Diagnòstic de la infància, l'adolescència i les famílies al Raval* ha estat desenvolupat per l'equip de Tot Raval, comptant amb les orientacions i el seguiment del grup de treball d'Educació i Comunitat de la Fundació, i les col·laboracions externes de diverses institucions i persones. Pel que fa a l'estudi, ha estat elaborat per un equip multidisciplinar amb professionals de l'educació, el treball social, la sociologia i l'antropologia, que han aportat diferents visions i aproximacions. L'equip de Tot Raval, coneixedor directe del territori, ha dissenyat i desenvolupat el treball de camp, n'ha fet la sistematització i l'anàlisi i redacció de l'estudi. El CIIMU ha aportat el seu coneixement i la seva experiència en l'estudi de la infància a Catalunya i ha participat en l'elaboració dels qüestionaris a l'alumnat, l'anàlisi qualitativa i la redacció i la revisió dels continguts de l'estudi.

L'equip que ha realitzat la investigació ha estat:

- Marta Truñó, educadora social i antropòloga, coordinadora de Tot Raval i responsable dels projectes de l'àmbit social. Directora del Diagnòstic i investigadora.
- Marta Ausona, treballadora social i estudiant d'antropologia. Investigadora des del juliol de 2005 al maig de 2006.
- Andrea Borison, antropòloga. Investigadora per part del CIIMU, del gener al maig de 2006.
- Juliette Lapacó, treballadora social. Investigadora del desembre de 2004 al juliol de 2005.

Pels qüestionaris a l'alumnat, s'ha comptat amb les col·laboracions de Flavio Carvalho, politòleg, en el buidat, l'exploració i l'anàlisi, i de Carles Cervera, estudiant de sociologia, en l'elaboració de la base de dades i l'anàlisi.

L'equip de redacció del diari *Raval 0-16* ha estat: Marta Truñó, Marina Rius i Eduard Tabueña.

Quant a les Jornades de Participació, l'empresa Indic ha planejat la metodologia i ha dut a terme les dinàmiques de treball, d'acord amb els objectius establerts. També ha elaborat l'informe de resultats de les jornades d'on s'extreuen les principals propostes dels i les participants. L'equip dinamitzador ha estat format per Marga Bernàrdez, Marc Majós, Xavier Vilallonga, Laura Martínez i Maria Vidal.

També s'ha comptat amb l'acompanyament i la col·laboració durant el procés de Núria Paricio, Marina Rius, Eduard Tabueña, Irene Monge, Malú Sánchez, Judit-Rosa Vidal i Noelia Mohedano per part de Tot Raval, Carme Gómez-

Granell i Isaac Ravetllat, del CIIMU, Pep Cambray i Isabel Hernández, dels Serveis Personals de Ciutat Vella, i els i les representants de les entitats del grup de treball sobre Educació i Comunitat de la Fundació Tot Raval.

Paral·lelament, s'ha realitzat una tasca de relacions institucionals amb els referents polítics de les diferents institucions involucrades en l'àmbit, així com dels diferents partits polítics, duta a terme per Núria Paricio i Marta Truñó.

AGRAÏMENTS

Al *Diagnòstic: infància, adolescència i famílies al Raval* els agraïments no poden ser pocs ni petits, ja que hi ha hagut nombroses persones i organitzacions que s'han involucrat de manera considerable en el procés. A tothom volem donar les gràcies més sinceres.

Cal també destacar algunes col·laboracions, en primer lloc, la de tots els nois i noies de 6è de Primària i de 3r d'ESO dels centres d'ensenyament del Raval que van respondre els qüestionaris, com també els seus tutors/es, els directors/es i el professorat en general per les seves facilitats. També volem agrair als nois i noies i als pares i mares que han format part dels grups de discussió. Els centres d'ensenyament que han participat són tots els del barri: IES Miquel Tarradell, Escola Labouré, CEIP Collaso i Gil, IES Milà i Fontanals, CEIP Castella, Escola Cintra, Escola Vedruna Àngels, CEIP Rubén Darío, CEIP Milà i Fontanals, CEIP Drassanes i Escola Pia Sant Antoni.

Així mateix, volem expressar el nostre agraïment als i les professionals de les entitats, els serveis i les administracions que hem entrevistat, que han participat en grups de discussió o que han facilitat informació clau per al diagnòstic:

Lita Álvarez, directora del Servei d'Atenció d'Infants i Famílies Els Quatre Vents.

Núria Amado, Teresa Pasto, Assumpció Giménez i Justina Vallès, pedagogues, psicòloga i treballadora social dels EAIA del Raval.

Roger Amorós i Eva Muñoz, educadors de Franja Erasme Janer, la segona fins al novembre de 2005.

Berta Argany, tècnica de Prevenció del Districte de Ciutat Vella.

Rosa Balaguer i Bea Sánchez, directora i responsable d'infància del Casal dels Infants del Raval.

Estefania Balbàs, directora de la Fundació Social del Raval.

Karim Bennaser i Manel Romero, educadors en medi obert.

M. Àngels Berenguer, directora de l'Escola Labouré.

Gemma Porret, Teresa Cirac, Joan Antoni Martínez i Rosa Llobet, treballadora social, educador/es dels EBASP del Raval i cap en funcions del CSS Raval Nord.

Tònia Burguesa, tècnica LIC de Ciutat Vella.

Pep Cambray, cap de Serveis Personals de Ciutat Vella.

Rita Camps i Lúdia Ibarz, mestres de l'Espai Familiar.

Joan Lluís Casanovas, director de l'Escola Cintra.

Marleny Colmenares, IMEB.

Carme Cortina i Sandra Gabarró, tècniques de Salut Comunitària del Districte de Ciutat Vella.

Toni Dieste, coordinador pedagògic de la Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina.

Beatriz Fernández, directora de la Fundació Escó.

Yolanda Galera, educadora de l'AEIR Estel d'Assís.

Eva Garcia, educadora del Casal Infantil Drassanes fins a l'octubre de 2005.

Fina Garcia i Vanessa Cayuela, gerent i directora tècnica d'Impulsem, SCCL.

Isabel Garcia, directora de l'Associació Esportiva de Ciutat Vella.

Albert Grau, director de l'IES Miquel Tarradell.

Jordi Guarné i Luis Miguel Martín, director i gestor del Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil de Ciutat Vella.

Josep Guzmán, president de la Penya Blaugrana Sant Pau Raval.

Imma Homar, directora de l'EBM Canigó.

Joan Manel de Homdedeu, tècnic d'Infància i Adolescència i d'Esports del Districte de Ciutat Vella.

Joana Madurell, Inspectora d'Educació del Raval.

David Magrí, director del Casal de joves Calassanç.

M. Ángeles Marimón, directora del Centre Obert Joan Salvador Gavina fins al desembre de 2005.

Carles Martí, Regidor de Ciutat Vella.

Raquel Naval, Vladimir Olivella, Helena Palau i Esther Subias, educadora del TEB i Ravalnet fins al gener de 2006, president i educador del TEB, presidenta de Ravalnet i coordinadora d'ambdues entitats des de principis de 2006.

Sonsoles Ortega, Inspectora d'Educació del Raval fins al novembre de 2005.

Núria Pàmies, Observatori Barcelona.

Núria Paricio, directora de Tot Raval.

Maribel Pasarín, Agència de Salut Pública de Barcelona.

Maria Rengel, tècnica d'Educació i Salut del Districte de Ciutat Vella.

Cristina Riba, Associació per la criança compartida La Magarrufa.

Imma Sampé, tècnica de Serveis Socials del Districte de Ciutat Vella.

M. Antònia Soler, directora del CEIP Drassanes.

Montse Rodríguez, presidenta de l'AMPA CEIP Milà i Fontanals.

També ens han facilitat informació l'Associació de Mestres Rosa Sensat, Càritas Raval, Centre de Recursos Pedagògics de Ciutat Vella, Xamfrà, PASSIR, ACESOP, CISEC, CC Drassanes, Iniciatives de Solidaritat i Promoció, etc.

Volem expressar un sincer agraïment al Consorci Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU), que ens ha aportat la seva perspectiva i el seu coneixement en l'estudi de la infància i l'adolescència. Al Districte de Ciutat Vella el suport, l'interès i el compromís que han mostrat des del primer moment i al llarg del procés d'elaboració del Diagnòstic. Al Pla Educatiu d'Entorn del Raval pel suport en la realització dels qüestionaris a l'alumnat. I a Barcelona Activa per la col·laboració mitjançant persones dels Plans d'Ocupació.

Per l'edició del llibre *Diagnòstic: infància, adolescència i famílies al Raval*, hem comptat amb el suport d'Àlex Montes

i Rosa Bagaria, de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona, i Pep Gómez, del Sector de Serveis Personals.

Finalment, agrair l'esforç a les persones que ens han animat i donat un cop de mà durant el procés: David, Maria, Rosa Maria, Enric, Albert, Pastora i Joan Subirats.

Volem també agrair la tasca de Miquel Lumbierres, que ens va deixar sobtadament l'any passat, i recordar-lo, ja que va ser un dels impulsors de la Fundació Tot Raval i ens va acompanyar durant el procés del diagnòstic.

I ens manca donar moltes gràcies a les organitzacions i institucions que han finançat la realització del projecte de *Diagnòstic de la infància, l'adolescència i les famílies al Raval*:

Regidoria de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona

Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona

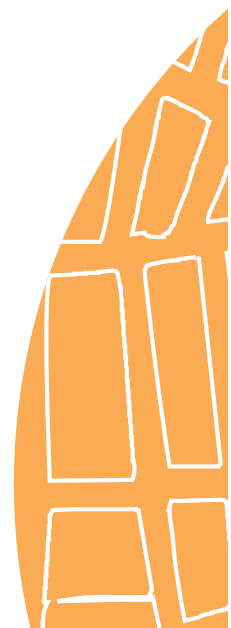
Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona

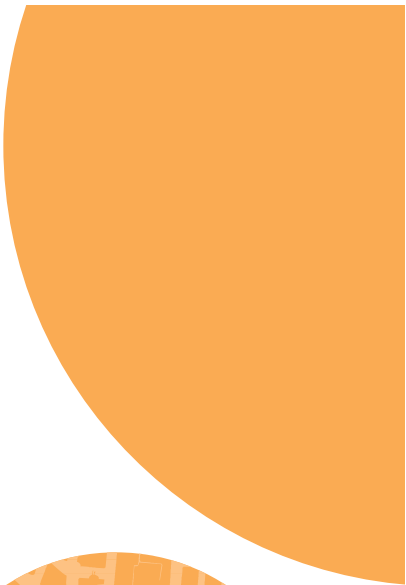
Direcció d'Anàlisi i Prospectiva de la Generalitat de Catalunya

Direcció General d'Acció Comunitària de la Generalitat de Catalunya

Fundació Jaume Bofill

BBVA.

context

Per situar el tema que estudiem, cal tenir en consideració els canvis fonamentals que s'estan produint a escala mundial a les societats actuals. Entre aquests canvis, es pot destacar el fenomen de la globalització, amb l'impacte positiu i negatiu que suposa al nivell social i econòmic; els avenços en àmbits com la comunicació, la tecnologia, etc.; la distància socioeconòmica cada cop més gran entre la població pobre i la rica i entre els països del nord i del sud; els grans moviments migratoris transnacionals que en són conseqüència, amb l'impacte que això suposa tant en els països d'origen com en els d'acollida... També és imprescindible fer referència a la Declaració dels Drets dels Infants, cada cop més present en les polítiques i pràctiques socials, tot i que la seva plena aplicació encara és un gran repte.

Amb tot, i per centrar el diagnòstic sobre la infància, l'adolescència i les famílies al Raval, a continuació definirem el context que l'emmarca, situant primer el barri i després les polítiques públiques que es destinen a aquest col·lectiu des de l'àmbit europeu al més local.

EL RAVAL

● EL TERRITORI AVUI

El barri del Raval de Barcelona forma part del districte de Ciutat Vella. Està situat al sud de la ciutat, franquejat per La Rambla, el carrer Pelai, la plaça Universitat, la Ronda de Sant Antoni, la Ronda de Sant Pau, el Paral·lel i el passeig Josep Carner. Comprèn una superfície de 1,09 km², i és el barri més dens de Barcelona, amb 45.283 habitants per km² el 2005.

La Rambla del Raval és un dels elements urbanístics més característics, des de la seva inauguració l'any 2000, ja que és segurament el resultat més emblemàtic del PERI, el Pla Especial de Reforma Integral, dissenyat el 1988. És una rambla de 317 metres de llargada i 58 d'amplada, situada en l'espai que abans ocupaven 62 edificis. L'altre element de canvi és la rehabilitació o construcció del complex de la Casa de la Caritat, on es troba el CCCB, des del 1994, el MACBA, des del 1995, i el FAD, des del 1999. La construcció de la Facultat de Geografia i Història també és un element que probablement tindrà un gran impacte en el barri a partir del seu trasllat, previst per al curs 2006-2007.

El barri disposa de 28 places i placetes,⁴ 7 d'elles amb espais de joc infantil per a la franja 1-10 anys, 4 al nord del Raval i 3 al sud. Hi ha previstos dos nous espais a la zona sud, un a la plaça Salvador Seguí, un cop finalitzades les obres de l'Illa Robadors, i un altre a un espai que es preveu

que properament quedi buit entre els carrers Aurora, Riereta i Sant Pacià. Pel que fa als espais de joc i esport, hi ha quatre places que disposen d'algun tipus d'equipament: la plaça Folch i Torres té una pista de bàsquet, una taula de ping pong i pistes de petanca, la plaça del Dr. Fleming i la plaça de les Voltes d'en Cirés tenen una taula de ping pong, i plaça Caramelles té pistes de petanca. També hi ha una pista temporal de bàsquet al solar dels Jardins Torres Clavé, anomenats plaça Vallldonzella, pendents de ser urbanitzats.

● EL RAVAL AL LLARG DEL TEMPS

La zona que avui ocupa el Raval va ser fins al segle XIV un terreny de camps i hortes que produïen aliments per a la ciutat de Barcelona, aleshores cenyida per la segona muralla. En aquells moments ja existia el monestir de Sant Pau del Camp, amb un petit nucli d'habitants al seu voltant, i l'hospital de leprosos, que incloïa l'església de Sant Llätzer, que mantenia en quarantena els visitants de la ciutat. El 1356 es van ampliar les muralles de la ciutat per incloure aquests terrenys rurals, que en els segles següents van esdevenir una "terra de convents" que acollia la població més pobre i desemparada. La desamortització de Mendizábal, l'any 1837, va significar la pèrdua per part de l'església de gran part del seu patrimoni, que va passar a mans de l'estat i posteriorment de la burgesia, que en comprà una part considerable.

D'altra banda, a començaments del segle XVIII, es construïren les primeres indústries, que comportaren un inici d'urbanització de baixa qualitat destinada a la població obrera que arribava procedent del camp català. La industrialització definitiva del barri suposà que a mitjan segle XIX fos el més dens d'Europa, amb una estructura de carrers estrets i malgirvats. A començaments del segle XX, el Raval continuava tenint una composició social principalment obrera i va ser el centre dels primers moviments obrers. A causa de la proximitat amb el port, també es va caracteritzar per tenir una gran concentració de bars i sales d'espectacles a la zona sud, la qual va ser batejada amb el nom de Barri Xino.

Arribada la democràcia, la situació del barri requeria millores urgents per fer front a l'excessiva densitat de població, la inseguretat que suposaven les indústries als baixos dels habitatges, la complexitat de l'urbanisme, la manca d'espais públics, les males condicions dels habitatges, l'analfabetisme, l'absentisme escolar, la prostitució i les situacions de pobresa extrema. En aquesta època va irrompre amb força l'aparició de la droga al barri, un fet que va incrementar les situacions de risc i marginació. Tot això va comportar que la població amb més possibilitats emigrés cap a altres indrets, amb el consegüent augment de l'empobriment.

Els fluxos de població del Raval durant el segle XX han estat molt variables, també a causa dels diversos corrents d'immigrants procedents de les comarques catalanes i de la resta de l'Estat espanyol, sobretot fins als anys setanta. A partir dels anys noranta, la població immigrant ha procedit majoritàriament de zones com el Magrib, l'Amèrica del Sud i Àsia. Al Raval, com també a la ciutat, s'han assolit els valors més alts d'arribada de població a partir del 2000.

4. Les places del Raval són: Plaça Castella, Plaça Joan Coromines, Plaça dels Àngels, Plaça Caramelles, Plaça Pes de la Palla, Plaça Vicenç Martorell, Jardins Torres Clavé (Plaça Vallldonzella), Plaça del Dubte, Plaça Emili Vendrell, Plaça Bonsuccés, Plaça Joan Amades, Plaça Sant Galdric (Plaça de les Pageses), Plaça Gardunya, Plaça Canonge Colom, Jardins del Dr. Fleming, Jardins de Rubió i Lluch, Plaça Sant Agustí, Plaça Padró, Plaça Folch i Torres, Plaça Salvador Seguí, Jardins dels Horts de Sant Pau, Plaça Pieyre de Mandiargues, Plaça Pere Coromines, Plaça Raquel Meller, Jardins de les Voltes d'en Cirés, Jardins Dolors Aleu, Plaça Blanquerna i la Plaça Victòria dels Àngels.

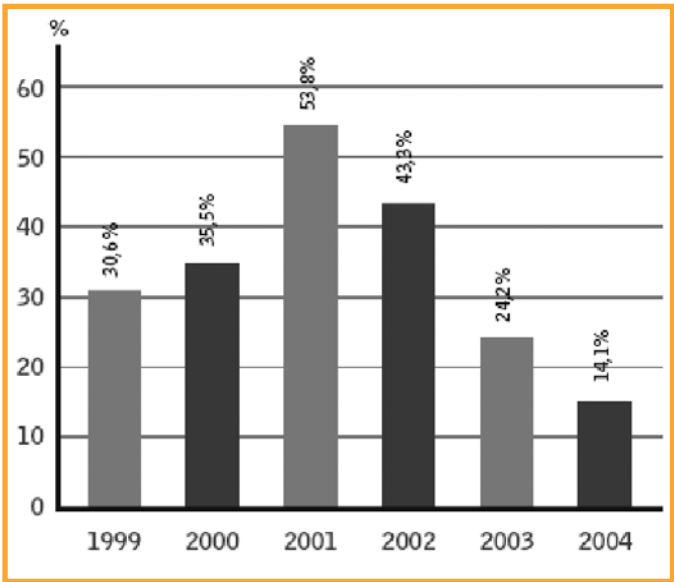
Quadre 1. Evolució de les xifres de població del barri, el districte i la ciutat, 1888-2005.

Font: elaboració pròpia a partir de TATJER M., GARCIA E. I VILANOVA J.M. (1988) *Activitats econòmiques a la Ciutat Vella* i www.bcn.es.

Any	N. habitants Raval	N. habitants Ciutat Vella	N. habitants Barcelona
1888	77.327	-	-
1900	86.439	199.762	537.354
1910	83.501	191.623	587.411
1920	95.462	216.115	710.335
1930	102.093	231.561	1.005.565
1950	107.473	240.429	1.280.179
1960	105.122	236.798	1.557.863
1970	73.176	173.638	1.745.142
1980	48.725	118.409	1.752.627
1986	42.009	101.264	1.701.812
1991	37.109	90.612	1.643.542
1996	34.871	83.829	1.508.805
2001	37.498	88.793	1.505.325
2005	49.359	116.602	1.612.237

Quadre 2. Increment anual de la població immigrant de Barcelona, 1999-2004.

Font: Consell Econòmic i Social de Barcelona.

D'altra banda, el Raval també es caracteritza pel gran moviment del teixit social. Ja en el segle XIX, va ser el lloc de naixement de sindicats i societats corals, i avui en dia, encara existeixen nombroses entitats del tercer sector, associacions culturals i moviments socials.

● ELS ÚLTIMS VINT ANYS DEL RAVAL

El recent estudi *Del Xino al Raval*⁵ encarregat pel CCCB a l'IGOP, Institut de Govern i Polítiques Públiques de la Universitat Autònoma de Barcelona, reflecteix el procés de transformació social, econòmic i simbòlic del barri. D'acord amb la seva anàlisi, es tracta d'un barri que arrossega importants dèficits socials i que a la vegada viu un procés de transformacions constants, algunes planificades i d'altres no. Aquest és un element important per entendre quina ha estat la resposta pública i les seves limitacions a través de les polítiques socials. Segons l'estudi, la valoració és essencialment positiva, tot i que hi ha incerteses sobre el resultat final degudes a variables no previstes inicialment, com són la immigració o les noves dinàmiques socials i econòmiques. La reforma volguda del Raval, feta de dalt a baix per part de les administracions, parteix de la perspectiva de la higienització, però abordada amb l'objectiu de mantenir la població al barri, dignificant-ne i millorant-ne les condicions de vida. De les intervencions realitzades, ens centrarem principalment en les socials i en les urbanístiques.

TRANSFORMACIONS SOCIALS

En els darrers anys s'ha desenvolupat un extens programa d'actuacions públiques per a l'atenció de les necessitats dels residents basat en els eixos sociocultural, sociosanitaris i orientats a col·lectius específics.

L'indicador sintètic sobre desigualtats socials (ISDS) i l'índex de capacitat econòmica familiar (ICEF) mostren que el Raval continua sent un dels barris amb pitjors condicions de tota la ciutat. L'ICEF indica que les diferències en capacitat econòmica entre les diverses zones del Raval es mantenen i s'eixamplen, ja que la població del sector nord és més benestant i la del sud té més dificultats econòmiques. Es tracta, a més, del barri que rep més ajuts econòmics oferts pels serveis socials (PIRMI -Programa Interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció- i d'altres), tant pel major nombre de residents com per les deficientes condicions econòmiques d'una part important de la població. En aquest sentit, les dades del 2000 mostren que Ciutat Vella rep gairebé una tercera part dels PIRMI de Barcelona, i d'aquesta part, al Raval se'n destina aproximadament la meitat, tant al nord com al sud del Raval, tot i que el nord concentra més població. El mateix any, el motiu principal de l'ajut al Raval i Ciutat Vella és l'habitatge, i en segon lloc, mentre al Raval és la sanitat, al total del districte és l'alimentació.⁶

Tot i l'entrada de població de classe mitjana, el punt de partida en què es trobava el barri, amb l'arribada de població immigrada en condicions econòmiques molt dures, ha comportat que els problemes de marginació i pobresa no només s'arrosseguin, sinó que s'afermin. Tanmateix, indicadors com els de població amb estudis superiors, atur i categoria professional, tot i continuar sent negatius comparats amb els de la ciutat, conviden a una mirada més optimista.

Amb l'entrada de nova població, es recuperen molts llocs per viure que havien anat quedant arraconats en anys anteriors i es tornen a donar situacions que semblaven definitivament superades després dels anys d'alta densitat del barri, als anys

5. SUBIRATS, J. i RIUS, J. (dir.) (2005). *Del Xino al Raval. Cultura i transformació social a la Barcelona central*. CCCB, Barcelona.

6. Vegeu l'apartat sobre Població, la situació de risc, pàg. 42.

context

cinquanta o seixanta. Tornen a entrar al mercat infrahabitatges abandonats o marginats, es retroben situacions d'amuntegament als habitatges i es recuperen densitats de població perdudes.

LA REFORMA URBANÍSTICA

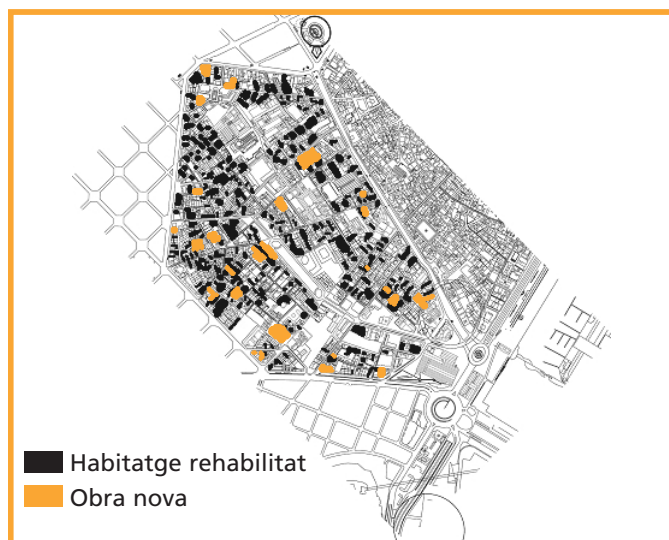
La reforma ha sorgit per pal·liar la situació urbanística de mitjan anys vuitanta, que aleshores era extremament greu i que actualment encara és present en alguns casos. Els elements més rellevants eren la manca d'espai públic (places i zones verdes), la infradotació d'equipaments de barri i de ciutat (casals, centres cívics, biblioteques, museus...) i d'infraestructures, la degradació dels edificis, habitatges de dimensions molt petites i escassament dotats d'equipaments bàsics (enllumenat, aigua, sanitaris, dutxes...) o la densitat demogràfica. El 1985 es va aprovar el Pla Especial de Reforma Interior (PERI), que recollia les accions orientades a superar dèficits estructurals bàsics, que l'empresa municipal PROCIVESA es va encarregar de tirar endavant (Promocions Urbanístiques de Ciutat Vella).

Del període 1980-2002, es poden destacar algunes xifres sobre les actuacions a Ciutat Vella:

- S'expropien o s'enderroquen 500 edificis (que suposen 400.000 metres de sostre edificat, 4.200 habitatges, 800 locals i 100.000 metres de sòl alliberat).
- Es construeixen 1.246 habitatges per part de les administracions i els organismes que en depenen (d'un total de 2.725).
- Es reinstal·len 2.470 famílies per Ciutat Vella (es calcula que el 2003, aproximadament un 6% de les persones del districte viuen en pisos fruit de les reformes).
- Es fa una inversió privada de 200 milions d'euros per rehabilitar immobles.
- Les administracions públiques fan una inversió directa de 1.215 milions d'euros per a la reforma.
- Segons PROCIVESA, el 45% dels edificis del Raval han estat totalment o parcialment rehabilitats (el 50% del Raval nord i el 41% del Raval sud).

Mapa 1. **Habitatge rehabilitat i habitatge d'obra nova al Raval, 1995-2000.**

Font: FOMENT DE CIUTAT VELLA, *Illa i Rambla del Raval* 1988 un projecte, 2001 una realitat.

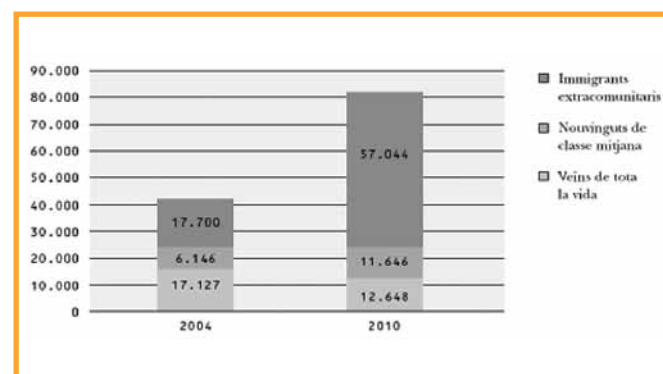
Durant el procés d'execució del projecte de transformació urbanística, emergeixen conflictes entre l'Ajuntament i el veïnat sobre afectacions urbanístiques, disseny i funcionalitat dels nous espais públics i equipaments i sobre els efectes de l'apujada de preus de l'habitatge com a conseqüència de la revalorització del sòl. De fet, les dades del 2003 sobre el mercat immobiliari del Raval situen el preu del lloguer lleugerament per sobre del de Barcelona, i el preu de venda, una mica per sota, tot i que cal destacar que s'ha apujat un 25% a Barcelona i un 37% al Raval.

● LES VISIONS SOBRE EL FUTUR DEL RAVAL

D'acord amb l'estudi citat anteriorment, si les tendències segueixen com fins ara, en menys de sis anys hi seguirà havent prop d'un 15% de veïns de classe mitjana (el mateix percentatge que avui) i la resta de població es repartiria entre un 16% de residents tradicionals i un 69% d'immigrants extracomunitaris. Aquestes xifres s'expliquen preveient una gran entrada de població de classe mitjana i estrangera no comunitària i una lleugera prevalença de les sortides de residents de classe mitjana per sobre de les altres.

Gràfic 1. **Projecció de l'evolució dels col·lectius del Raval, 2004-2010.**

Font: SUBIRATS, J. i RIUS, Q. (dir.) (2005) *Del Xino al Raval*.

Aquesta previsió planteja el tema de la capacitat màxima del barri tenint en compte la limitació de l'espai físic i el parc d'habitatges. Després dels canvis urbanístics, els habitatges reformats i les ofertes aparegudes, existeix un sostre residencial que se situa al voltant dels 70.000 veïns. També cal considerar variables com el nombre de residents per pis, que sol ser més elevat en el cas de les famílies d'origen immigrant estranger, i les possibles evolucions dels preus de l'habitatge, que pot incentivar uns tipus de residents o uns altres.

Les visions de futur del barri que recull l'estudi *Del Xino al Raval* són tan diverses com la mateixa composició social, cultural i associativa dels entrevistats (referents institucionals i socials del barri). Es divideixen en visions que van des de l'enfocament pessimista o la distopia, que segons les seves categories destaquen els riscos de la parctematització, la gentrificació, la guetoització o la dualització del barri, fins a visions optimistes o utopies, que subratllen el potencial positiu de la barreja social i ètnica, els que veuen l'oportunitat de la creació d'un "barri cultural" i la convivència en la diversitat mitjançant els pactes.

MARC LEGILSTATIU

El marc legislatiu internacional en matèria d'infància i adolescència fa referència a la universalitat i indivisibilitat dels drets dels infants.⁷

Les primeres declaracions que recullen les necessitats més elementals de la infantesa són la Declaració de Ginebra, el 1923, i posteriorment el reconeixement d'especial protecció a la maternitat i a la infància de la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948. El 1959, les Nacions Unides redacten la Declaració Universal dels Drets de l'Infant, que és una transformació ampliada de la Declaració de Ginebra.

Els Principis bàsics sobre els quals s'estructuren la resta dels Drets dels Infants, promulgats a Ginebra, són:

1. Tots els infants tenen dret a la igualtat, sense distinció de raça, creença o religió.
2. Tots els infants tenen dret a una protecció especial per al seu desenvolupament físic, mental i social.
3. Tots els infants tenen dret a un nom i una nacionalitat.
4. Tots els infants tenen dret a una alimentació, habitatge, esbarjo i atenció mèdica adient per ells i la seva mare.
5. Tots els infants que siguin físicament o mentalment disminuïts tenen dret a una educació i una cura especials.
6. Tots els infants tenen dret a comprensió i amor per part dels pares i la societat.
7. Tots els infants tenen dret a rebre educació gratuïta i a gaudir dels jocs.
8. Tots els infants tenen dret a ser els primers a rebre ajuda en cas de desastre.
9. Tots els infants tenen dret a ser protegits contra qualsevol forma d'abandonament, maltractament i/o explotació laboral.
10. Tots els infants tenen dret a formar-se en un esperit de solidaritat, comprensió, amicitat i justícia entre els pobles.

No va ser fins al 1989, però, que l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar la Convenció sobre els Drets de l'Infant. Aquest fet va significar el reconeixement públic i internacional de tots els drets dels infants en un únic document. Els principals trets del text són: tenir una força jurídica obligatòria, oferir una imatge global de la infància, donar un ple reconeixement de l'infant com a "subjecte de dret", ser el primer cop que es reconeix la titularitat de "drets civils i polítics" i la idea de "l'interès superior del menor", que conté una "clàusula de difusió i, finalment, preveure un mecanisme de control.

7. El marc legislatiu estatal, autonòmic i local no s'inclou en el Diagnòstic.

MARC POLÍTIC

● UNIÓ EUROPEA

El 1976, els ministres d'Educació dels països membres de la Unió Europea van decidir crear una xarxa d'informació per a millorar la comprensió de les polítiques i les estructures educatives dels països que en aquells moments eren membres de la CEE. Volien, també, respectar plenament el caràcter particular dels diferents sistemes educatius dels Estats membres, però millorant la interacció coordinada entre els sistemes d'educació, formació i treball. En aquest sentit, el 1980 neix la xarxa Eurydice d'informació sobre l'educació a Europa.

Durant la celebració del Consell Europeu de Lisboa, el març del 2002, es van definir els futurs objectius dels sistemes d'educació i formació, amb l'aplicació del "mètode obert de participació". Aquest mètode consisteix en una estratègia coordinada, per l'aplicació de la qual els Estats membres es plantegen objectius comuns i instruments basats en la definició dels indicadors que s'han d'assolir, així com l'intercanvi d'experiències i la revisió conjunta. L'objectiu estratègic de Lisboa per al període 2000-2010 és "convertir-se en l'economia basada en el coneixement més competitiva i dinàmica del món, capaç de créixer econòmicament de manera sostenible amb més i millors treballs i amb més cohesió social". L'Informe sobre els futurs objectius dels sistemes d'educació i formació, aprovat el 2001 al Consell d'Estocolm, és el document on es perfila un plantejament global de les polítiques nacionals en l'àmbit de l'educació a la Unió Europea. Es proposen tres objectius i s'elabora un programa detallat que es presenta i s'aprova el març del 2002 al Consell Europeu de Barcelona. Per cada un dels tres objectius, es detalla tota una llista de resultats esperats que els Estats membres es comprometen a obtenir:

Objectiu 1: Millorar la qualitat i l'eficàcia dels sistemes d'educació i formació a la Unió Europea (millorar l'educació i la formació de professors/es i formadors/es, desenvolupar les aptituds necessàries per a la societat del coneixement, garantir l'accés a les TIC, augmentar la matriculació en els estudis científics i tècnics, aprofitar al màxim els recursos).

Resultats esperats: reduir a la meitat, d'aquí al 2010, el nombre de joves que només hagin aconseguit el primer cicle d'ensenyament secundari; donar a totes les escoles accés a Internet i als recursos multimèdia abans que finalitzi el 2001 i que tots els professors tinguin competències adequades en l'ús de les noves tecnologies; aconseguir un increment anual de la inversió per càpita en recursos humans.

Objectiu 2: Facilitar l'accés de tothom als sistemes d'educació i a la formació permanent.

Resultat esperat: reduir a la meitat, d'aquí al 2010, el nombre de joves que només hagin seguit el primer cicle d'ensenyament secundari.

Objectiu 3: Obrir els sistemes d'educació i formació a un món més ampli.

Resultats esperats: fomentar la formació dels caps d'empresa i dels treballadors per compte propi; fomentar l'aprenentatge de dues llengües de la Unió diferents de la o de les llengües maternes durant un període mínim de dos anys consecutius; afavorir la mobilitat d'estudiants, professors i personal de formació i investigació.

context

Els reptes que es presenten en matèria de qualitat educativa, segons l'informe europeu del maig del 2002, són, entre altres: el repte del coneixement, de la descentralització, dels recursos i de la integració social. Cal tenir en compte, però, que el marc per desenvolupar aquests propòsits no és el més favorable. Darrerament la Unió Europea està vivint un moment de canvis, dificultats i desorientació sobre el seu futur, d'una banda a causa dels reptes que planteja l'ampliació a 25 països (1 gener de 2005), i de l'altra, pel que representa la no aprovació de la Constitució Europea per part de diversos països (tot i l'aprovació per part d'Espanya). Respecte de l'economia, tampoc no ha assolit les previsions de Lisboa, ja que el creixement en els darrers 5 anys és d'un 2% anual.

● ESTAT ESPANYOL

Durant els anys 80 i 90, a Espanya es va estendre l'estat del benestar amb la universalització de l'educació, la sanitat i el sistema de pensions. D'aquesta manera, es pretenia cobrir el dèficit històric del país en polítiques socials fruit de la dictadura. Amb el nou sistema democràtic, l'any 1985 Espanya va ingressar a la Comunitat Econòmica Europea (posteriorment anomenada UE), encara que les negociacions per l'adhesió havien començat el 1979. Entre altres coses, Espanya va haver de ratificar pactes establerts pels membres de l'ONU (de drets civils, econòmics i culturals), convertir-se en membre del Consell Europeu, subscriure la Carta Social Europea, adaptar l'estructura econòmica i de producció agrària a les noves exigències, reduir la quota pesquera i ingressar a l'ONU. Igual que la resta d'estats membres de la UE, es va comprometre a dur a terme els resultats acordats al Consell Europeu de Lisboa del 2002, abans esmentat.

Pel que fa a l'educació, Espanya ha realitzat diverses reformes. La darrera, amb l'arribada del PSOE al poder el 2004, va consistir a tirar enrere la reforma educativa prevista pel PP, la L.O.C.E., tot iniciant un debat sobre les reformes necessàries en matèria educativa. El 2005 el Consell de Ministres aprova el Projecte de Llei Orgànica d'Educació. Els reptes plantejats pel Ministeri d'Educació, i anunciats per la ministra d'Educació i Ciència l'octubre del 2004, són, en la línia dels objectius de Lisboa, prevenir el fracàs escolar per mitjà del suport pedagògic, dotar de recursos les escoles, millorar el suport a les escoles amb necessitats especials d'atenció a la diversitat i buscar solucions organitzatives i curriculars en els centres escolars. Algunes primeres mesures urgents han estat l'aprovació del programa de beques i ajudes a l'estudi, amb un crèdit de 36 milions d'euros, i una proposta d'increment de les ajudes i beques en un 7% per al 2005. Com a meta per al 2010, s'ha establert que el 85% dels joves acabi el Batxillerat (fins ara és un 69%). Les propostes que el Ministeri van presentar al debat de la reforma educativa són:

- Educació Infantil: considerar-la com una etapa fonamental i amb finalitat educativa. S'ha de comptar amb professors especialitzats i amb la col·laboració d'altres professionals. S'han d'establir requisits mínims que els centres d'educació infantil han de complir.
- Educació Primària: adoptar mesures preventives per detectar les primeres necessitats, com més hores de treball al centre, activitats complementàries o plans de reforç. Establir compromisos pedagògics entre les famílies i l'escola.

- Educació Secundària: millorar els resultats de l'alumnat per tal de situar-nos en l'horitzó establert per la UE. Facilitar el pas entre Primària i Secundària, adoptar programes de reforç per als alumnes que ho necessitin a l'inici de l'ESO. Disminuir el nombre d'assignatures per tal que no superin, en els primers cursos de l'ESO, en més de dues les de 6è de Primària. S'emfatitza el reforç de la tutoria. També es proposa avaluacions de diagnòstic en finalitzar 4t i 2n d'ESO. Les mesures d'atenció a la diversitat han de ser curriculars (adaptació del currículum, major oferta de matèries optatives i programes de diversificació curricular des de 3r d'ESO) i organitzatives (desdoblament de grups en determinades matèries). Incorporar programes més innovadors (tutories per alumnes de més edat, escoles accelerades, programes de suport a centres en zones prioritàries d'educació), que s'estan duent a terme dins i fora de l'Estat.

S'ha d'articular d'una manera més flexible l'ensenyament general i professional, amb la possibilitat de passar d'un tipus d'estudi a un altre, i afavorir la progressiva incorporació dels tres subsistemes de la formació professional (reglada, ocupacional i contínua). Es proposa una nova àrea d'educació per a la ciutadania que pot ser impartida en diferents cursos, així com una doble dimensió de l'ensenyament de les religions, no confessional per tots els estudiants (en assignatures com història, filosofia o educació per la ciutadania) i confessional per als qui hi optin.

Es considera imprescindible recolzar la tasca directiva. S'aposta per models oberts i flexibles d'organització i funcionament dels centres educatius que disposin d'una àmplia autonomia, que els permetin desenvolupar els seus projectes educatius i posar en pràctica els programes de millora que se'ls proposi. També es creu important l'obertura dels centres educatius al seu entorn social, es proposa que les administracions educatives estimulin plans de col·laboració entre els centres i els serveis socials municipals. S'inclouen plans d'obertura i utilització de les instal·lacions escolars per a la formació complementària, la cultura o l'oci dels joves i les seves famílies.

● CATALUNYA

Al Pla de Govern del període 2004-2007, es desenvolupava l'eix social, d'una banda sobre l'educació i la salut, i de l'altra, sobre els serveis socials i culturals i els col·lectius socials.⁸ Alguns dels horitzons plantejats aposten per:

- Garantir la universalització dels serveis adreçats a les persones i fer realitat els drets culturals bàsics i la qualitat dels serveis públics.
- Augmentar significativament la part de despesa sobre el PIB català en la reducció de les desigualtats en matèria social, cultural, territorial i de gènere, fins a assolir nivells assimilables als estàndards europeus.
- En el marc de la descentralització de competències cap al món local, destinar recursos suficients als municipis per dur a terme una part significativa d'aquestes polítiques, sense perjudici de l'estímul a la creació d'un autèntic Tercer Sector.

8. En aquest sentit, el 2006 s'ha aprovat la Llei de Dependència i s'ha tirat endavant el procés participatiu per a l'elaboració de la nova Llei de Serveis Socials i la Llei de la Infància.

POLÍTICA AMB RELACIÓ A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA

La Secretaria de Famílies i d'Infància es va crear el 2000, adscrita al Departament de Benestar i Família.⁹ Des del 2002, en formen part la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) i l'Institut Català de l'Acol·liment i de l'Adopció. La Secretaria té la responsabilitat sobre el desenvolupament de les polítiques d'atenció i protecció a la família i les polítiques públiques d'infància. Elabora les directrius i la programació d'actuacions de suport a les famílies i a la infància, incorporant-hi la perspectiva de gènere i prioritant la defensa dels drets dels infants i l'atenció a les famílies en situació d'especial vulnerabilitat.

Es preveu l'elaboració del segon Pla integral de suport a la infància i l'adolescència de Catalunya i la reconversió de l'Observatori de la Infància i l'Adolescència en un observatori dels drets dels infants. El nou Pla partirà dels principis bàsics de la Convenció dels Drets de l'Infant: no discriminació, interès superior de l'infant, dret a la vida i al ple desenvolupament i dret a la participació. El Pla ha de ser transversal per tal de fer front a situacions relatives als àmbits de la salut (increment d'embarassos i interrupcions voluntàries entre les adolescents, augment del consum de drogues sense que els nois i les noies tinguin una clara percepció de risc i augment dels problemes de salut mental), l'educació (fracàs escolar i violència entre iguals), les noves tecnologies (accés i coneixement amb protecció de continguts violents, racistes o pornogràfics), l'atenció als fills (conciliació plena de la vida familiar i laboral i evitar la separació de l'infant del seu nucli familiar) i la infància en risc (lluïta contra la pobresa i l'exclusió social de les famílies, millora en la detecció de situacions de risc i de desprotecció social). En el disseny del Pla es tenen en compte objectius com:

- Fomentar la sensibilització social sobre els drets i les necessitats de la infància i l'adolescència.
- Vetllar pels drets i la protecció de la infància en les noves tecnologies i mitjans de comunicació.
- Establir criteris de qualitat susceptibles d'avaluació en els serveis adreçats a la infància i l'adolescència.
- Garantir la participació activa dels infants i adolescents en les matèries que els afectin.
- Fomentar les intervencions de prevenció en l'àmbit de la salut, tant física com mental.
- Garantir una educació de qualitat per a tots els infants que compensi els dèficits i desenvolupi les potencialitats.

Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència

La DGAIA s'ha reestructurat amb l'objectiu de millorar l'atenció a la infància i l'adolescència. Es preveu:

- Ampliar l'àmbit d'actuació: la DGAIA ha d'abastar el conjunt de la infància i anar més enllà de l'atenció exclusiva de la infància en situació d'alt risc.

- Adequar l'estructura a l'adquisició de l'Observatori de la Infància a la Direcció General, com a Observatori dels drets de la Infància.
- Separar de manera clara, dins l'estructura organitzativa, la direcció i la planificació de la gestió, l'atenció i la intervenció directa.
- Preparar les unitats internes per a la propera posada en marxa del Consorci de Serveis Socials de Barcelona.
- Adaptar l'estructura territorial de la DG a l'estructura dels serveis territorials del Departament, especialment en l'àmbit de les comarques de Barcelona i en perspectiva del nou model territorial de Catalunya.
- Adequar les actuals seccions territorials com a serveis territorials.
- Crear una nova dinàmica de treball interna sobre la base d'equips multidisciplinars (tècnics i juristes) amb plena capacitat de gestió i de proposta.
- Reconèixer la funció del servei especialitzat dels EAIA en el seu territori, tot evitant la reiteració de funcions del model actual i assolint un millor encaix de la funció dels EAIA dins la DG.

POLÍTICA D'EDUCACIÓ

El Departament d'Educació té com a prioritats¹⁰ atendre adequadament el creixement de la població escolar, incrementar les construccions escolars, augmentar el nombre de places de llars d'infants, incrementar el nombre de professorat i potenciar la formació professional, l'anglès, les aules d'acollida, les noves tecnologies als centres educatius i alguns programes com el de llibres de text. L'objectiu és millorar la qualitat del sistema educatiu i avançar en una efectiva igualtat d'oportunitats per a tot l'alumnat. En aquest sentit, el pressupost per al 2006 ha crescut en un 16,5% respecte el 2005, i representa el 18,82% del pressupost global del Govern de la Generalitat. Segons la Consellera, les actuacions més destacades des del 2004 són:

- Pla per la llengua i la cohesió social.
- Programes d'innovació educativa.
- Pla per l'autonomia dels centres públics.
- Pla per a la creació de 30.000 places de llars d'infants.
- Construcció de centres: 30 nous centres disponibles a l'inici del curs 2006-2007.
- Plans Educatius d'Entorn: el 2005 hi ha hagut 11 plans pilot, i el 2006 s'incrementaran fins a 50.
- Participació en el procés de tramitació de la LOE.
- Treball en el debat i l'aprovació del Pacte Nacional d'Educació.
- Debat públic sobre el currículum, sobre allò que cal ensenyar.
- Campanya Societat Educadora.

El 20 de març del 2006, el Departament d'Educació i les principals organitzacions que formen la comunitat educativa (famílies, centres, mestres i professors, estudiants i ajuntaments) van signar el Pacte Nacional per l'Educació. El Pacte

9. Dades extretes de l'article: TUR, M. "La política de la Generalitat amb relació a la infància i l'adolescència" a la revista *Infants i adolescents*, núm. 3, «Reptes i prioritats a Catalunya», Ass. Diomira, gener 2006. A finals del 2006 el Departament de Benestar i Família s'ha convertit en el Departament d'Acció Social i Ciutadania, i la Secretaria de Famílies i d'Infància en la Secretaria d'Infància i Adolescència i la Secretaria de Polítiques Familiars i Drets de Ciutadania.

10. Entrevista a la Sra. Marta Cid, aleshores Consellera d'Educació de la Generalitat de Catalunya, a la revista *Infants i adolescents*, núm. 3, «Reptes i prioritats a Catalunya», Associació Diomira, gener 2006.

fixa els fonaments de l'escola del futur i és la base per a l'elaboració de la pròxima llei catalana d'educació, on també quedaran reflectides les mateixes responsabilitats dels centres públics i els centres privats concertats. Entre les seves mesures, destaquen l'aplicació de la sisena hora lectiva a les escoles públiques, l'ampliació de l'horari d'obertura dels centres, l'increment de l'ajut a les famílies i l'augment de la plantilla de professors en 4.600 docents. Les principals mesures són:

- La sisena hora setmanal de les escoles públiques d'educació Primària, dedicada a l'exercitació d'habilitats que afavoreixin l'assoliment de les competències bàsiques. En dos anys s'incorporaran 4.600 mestres per permetre l'organització de la sisena hora.
- Augment dels ajuts de beques de menjador, un 50% més respecte el curs 2005-06, i per l'acolliment matinal.
- Obertura dels centres els primers dies de setembre, els darrers de juny i, si s'escau, durant el juliol, per realitzar activitats socioeducatives de qualitat.
- Reutilització dels llibres amb la implantació del Programa cooperatiu de llibres de text mitjançant el sistema de préstec de llibres de text i material didàctic.
- Suport a les AMPA.
- Avançament en la corresponsabilitat educativa amb els ajuntaments en accions com els plans educatius d'entorn o la coordinació en els programes de transició escola-treball.
- Dotació d'ajuts econòmics als centres concertats que a partir d'un cert percentatge escolaritzin alumnes en situació econòmica desfavorida a la franja 0-16 anys.
- Millora de les dotacions per al funcionament ordinari dels centres, desplegament de la seva autonomia i promoció dels programes d'innovació educativa amb la finalitat de millorar el rendiment de l'alumnat.
- Revisió dels serveis educatius actuals (EAP, CPR, LIC, etc.) amb la finalitat de construir uns serveis que assegurin una atenció eficaç i una millora de les plantilles de professionals.
- Establiment d'un marc de prestacions equivalents a tots els centres que conformen el servei públic educatiu de Catalunya quant a horari, jornada i calendari, així com la garantia de gratuïtat per a les famílies. Fins a tenir els concerts amb tots els centres concertats, passarà un període transitori de 6 cursos. Mentre no es revisin els mòduls econòmics de despeses de funcionament, els centres concertats podran continuar rebent aportacions de les famílies, sempre d'acord amb la normativa vigent i quan no suposin un factor de discriminació per als alumnes o les famílies.
- Millora de l'atenció educativa i prevenció del fracàs escolar amb la col·laboració d'altres professionals de l'educació. Més formació, establiment de polítiques sobre salut laboral i riscos laborals dels professionals i continuació del procés d'homologació de les condicions laborals i d'analogia retributiva del professorat dels centres concertats. Pel que fa a les tasques dels professors, s'impulsaran, entre d'altres, les tutories i l'orientació a l'alumnat i l'atenció a les famílies, la recerca i la innovació educatives i la tutorització del professorat de nova incorporació al sistema.

POLÍTICA D'ACCIÓ COMUNITÀRIA

El Departament de Governació i Administracions Públiques, mitjançant la Direcció General d'Acció Comunitària (que fins a finals del 2006 era la Direcció General d'Actuacions Comuni-

tàries i Cíviques i depenia del Departament de Benestar i Família), promou i coordina accions d'intervenció i inserció social a través de programes de desenvolupament comunitari, d'accés a les noves tecnologies (Punts Òmnia, vegeu pàgina 88) i d'inserció sociolaboral. En concret, els Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC) que impulsa es van iniciar l'any 1996 com a una estratègia de prevenció i lluita contra l'exclusió social, a partir de processos de millora i transformació dels territoris basats en una línia d'acció on s'interrelacionen tots els agents del barri. El procés dels PDC comença amb l'elaboració d'un diagnòstic participatiu que analitza la realitat social i detecta les necessitats. S'actua conjuntament i amb corresponsabilitat entre la societat civil (entitats i persones a títol individual) i les administracions locals i autonòmiques, en pla d'igualtat, en l'elaboració i l'execució de projectes comuns i d'estratègies d'intervenció consensuades.

JORNADES SOBRE LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA A CATALUNYA

A escala de Catalunya, a més de la política pública, cal esmentar el treball de reflexió per part del teixit social i les administracions. N'és un exemple la celebració, el gener del 2006, de les Jornades sobre la Infància i l'Adolescència a Catalunya, organitzades per l'associació Diomira. Sota el lema "Per unes polítiques d'infància prioritàries", es va presentar les conclusions al President del Parlament de Catalunya, on destacaven la demanda de mesures i actuacions per:

- Incrementar la conciliació de la vida laboral i familiar.
- Elaborar i executar polítiques i actuacions integrals per a la infància i l'adolescència.
- Dissenyar i executar avaluacions de l'impacte social de les normatives i canvis legislatius.
- Incentivar programes eficaços i avaluats satisfactòriament pels infants, els adolescents i les famílies.
- Instrumentar dinàmiques àgils per al coneixement i la comprensió de les noves realitats, recollint el punt de vista dels infants i joves.
- Desenvolupar l'aplicació de la convenció de les Nacions Unides a Catalunya.
- Incrementar els recursos materials i professionals destinats a la infància i l'adolescència amb necessitats educatives especials i de protecció social.
- Accelerar l'acostament del món escolar a la vida social i quotidiana real.
- Fomentar que els edificis i equipaments escolars es puguin utilitzar fora de l'horari escolar.
- Incrementar la potenciació del lleure educatiu.
- Estimular programes perquè els infants i els joves disposin d'espais per exercitar la responsabilitat. Generar espais de participació social real, potenciant els que ja existeixen (ciutats amigables, ciutats educadores, comunitats d'aprenentatge, projectes educatius de ciutat, plans d'entorn...).
- Instrumentar canals perquè des de les administracions, especialment les municipals, es consulti més els joves i se'ls tingui en compte en el disseny dels espais urbans.
- Potenciar espais i mesures per facilitar la comunicació intergeneracional.
- Crear la figura de l'Ombudsman, Defensor de l'Infant independent, a nivell català i municipal.

- Desenvolupar polítiques de promoció de tota la població infantil, a més d'específiques per afrontar les situacions de risc que afecten infants i adolescents.
- Promoure actuacions per millorar les actituds adultes per incidir en una millora de la responsabilització i de la participació social responsable dels més joves.
- Planificar tenint en compte els usos del temps dels infants, els joves i les famílies.
- Donar més prioritat política i pressupostària a les polítiques d'infància i joventut, i a les destinades a les famílies.

● BARCELONA

Des de la reinstauració dels ajuntaments democràtics, el 1979, la transformació urbana de Barcelona ha tingut com a un dels eixos vertebradors la promoció de la qualitat de vida i de la cohesió social, tot promovent la reducció de les desigualtats socials i la correcció dels desequilibris territorials.

A partir del 1979, l'Ajuntament de Barcelona desenvolupa diverses polítiques per a la cohesió social:

Descentralització i participació.

Benestar social i serveis personals:

- Polítiques sectorials: promoció de la salut (La ciutat saludable), educació (La ciutat educadora), pràctica esportiva (L'esport per a tothom), cultura, serveis socials (atenció primària i atenció especialitzada) i promoció social.
- Polítiques d'inclusió social per a sectors de població: dones (La igualtat d'oportunitats), infància (La ciutat a mida dels nens i les nenes, joventut (Projecte jove i Pla jove), gent gran, immigració estrangera (Pla per a la interculturalitat) i persones amb disminució.

Promoció econòmica.

Prevenió.

Altres polítiques municipals:

- Regeneració urbana
- Habitatge
- Política fiscal i de preus públics.

PLA D'ACTUACIÓ MUNICIPAL

El Pla d'Actuació Municipal (PAM) establert per al període 2004-2007 recull les línies estratègiques de futur per a la ciutat, que són per una Barcelona:

- Amb cura pel civisme: per fomentar la convivència, enfortir el sentiment de pertinença i la consciència de comunitat i promoure el compromís de la ciutadania vers la ciutat.
- Amb més habitatge assequible: per fomentar l'habitatge digne amb l'impuls de construcció d'habitatges de protecció, tot i ser competència bàsicament de l'Estat i la Generalitat de Catalunya. Impuls de la utilització dels habitatges buits, la promoció de l'oferta de pisos petits i l'increment de l'oferta de lloguer.
- Segura amb autoritat i convivència: per al ple exercici dels drets i llibertats, apostant per la convivència i l'atenció social preventiva (prestant suport a les persones i als territoris en situació de precarietat per garantir la igualtat d'oportunitats) i un funcionament òptim de la policia i la justícia.
- Que aposta pel manteniment dels seus espais públics i la neteja: conservació dels espais públics (parcs, carrers, pla-

ces i equipaments públics o municipals) i construcció de nous, amb més dotacions per equipaments i zones verdes. Continuïtat de l'Acord Cívic per la neteja i l'extensió de la recollida selectiva i la recollida pneumàtica.

- Amb benestar i cohesió: per viure i convida i contra les exclusions, desigualtats, pobresa o discriminacions. Polítiques de suport a les famílies, a la promoció de la integració de la població immigrada a partir del Pla Municipal de la Immigració, a la inserció laboral de les persones amb dificultat, per a la gent gran i les persones amb disminució i amb serveis per a les persones mitjançant d'una xarxa adequada d'equipaments socials i assistencials. La cultura, l'esport i el lleure com a instruments d'inserció social i de millora de la qualitat de vida. Revisió dels horaris d'obertura dels centres cívics, biblioteques... Assegurar una educació pública de qualitat, incloent-hi el cicle 0-3 anys de les escoles bressol, i impulsant l'aplicació del Projecte Educatiu de Ciutat. Activitat amb criteris ecològics i funcionals.
- Participativa: on tothom se sent implicat i es pot fer escoltar enfortint els canals de participació que estipulen les Normes Reguladores de Participació Ciutadana i el Reglament de Funcionament de Districte. Potenciant l'ús de les noves tecnologies al servei de la ciutadania i la seva participació, fomentar el diàleg, la cooperació, l'associacionisme i el voluntariat. Accions que permetin conciliar els diferents usos del temps i l'espai a la ciutat.
- Sostenible i amb millor mobilitat: considerant els impactes mediambientals de les obres, el funcionament d'equipaments i serveis, l'ús d'energies renovables... i fomentant el transport públic, els desplaçaments a peu i l'ús de la bicicleta.
- Innovadora i de progrés, amb noves oportunitats: per continuar desenvolupant-se econòmicament, incidint en la reducció de l'atur (generant llocs de treball...) i la integració de les persones amb dificultats d'accés al món laboral, el suport a la petita i mitjana empresa, reforçant els sectors emergents (Pla 22@bcn...) i consolidant la ciutat turística i comercial. Facilitar la conciliació de la vida laboral amb la resta d'activitats personals.
- Reconeguda en la Llei: amb l'aprovació definitiva de la Carta Municipal i la seva aplicació que permetin a l'Ajuntament assumir les competències en l'atenció dels serveis socials, habitatge, educació, urbanisme, seguretat, justícia de proximitat, cultura, organització dels serveis propis i finançament.
- Referent mundial: apostant per una globalització més justa i reforçant els recursos per a la cooperació internacional, cultura de pau, solidaritat i diversitat cultural.

PLA D'INCLUSIÓ SOCIAL

És un pla d'actuació per abordar les situacions de pobresa i/o exclusió social a Barcelona, amb l'objectiu d'orientar les accions que es duen a terme i avaluar-ne el grau d'acompliment al llarg del temps, promoure un esforç sostingut en la disponibilitat de recursos econòmics i humans. És fruit d'un procés participatiu, amb els diferents actors de la ciutat, i transversal, incloent els àmbits de Benestar Social, Persones amb Discapacitat, Cultura, Educació, Dona, Drets Civils, Salut, Joventut, Esports, Ocupació, Habitatge i Urbanisme.

Desenvolupa una acció social de ciutat, liderada per l'Ajuntament i articulada per mitjà de la cooperació interinstitucional, la coordinació dels diferents sectors i districtes, la

participació ciutadana i la cooperació entre govern local, teixit associatiu i empreses compromeses amb la comunitat.

Línies estratègiques pel període 2005-2010

1. Sistema públic i universal de serveis socials i atenció a la dependència: proposar i impulsar el reconeixement legal i l'accés efectiu als drets socials, per mitjà de les normes i les polítiques públiques necessàries, en els nivells d'administració competents (autonòmic o estatal).
2. Atenció social primària com a dispositiu bàsic d'inclusió en el territori: potenciar i articular de forma integrada la xarxa de programes, serveis i prestacions socials d'atenció primària vinculada a la prevenció, l'atenció i la inserció de persones i grups vulnerables o en situació d'exclusió.
3. Atenció social especialitzada com a dispositiu d'inclusió de col·lectius vulnerables: potenciar i articular de forma equilibrada en el territori la xarxa de serveis i equipaments socials d'atenció especialitzada i definir programes integrals d'inclusió orientats a persones grans fràgils, persones amb discapacitat, famílies vulnerables i infància en risc, diversitat d'origen i cultural.
4. Programes d'inclusió transversals per un desenvolupament humà sense exclusions: definir programes i serveis d'inclusió en les dimensions bàsiques del desenvolupament humà: els àmbits socioeducatiu i sociosanitari, l'accés a l'habitatge i la inserció laboral de persones i col·lectius vulnerables.
5. Participació i acció comunitària: la dimensió relacional d'una barcelona amb cohesió i benestar: enfortir la dimensió de promoció social i acció comunitària, i la participació ciutadana i dels agents socials, en el conjunt de programes municipals d'inclusió. Promoure l'articulació de xarxes de relacions comunitàries, en els barris de Barcelona, com a factor per una ciutat inclusiva.
6. El coneixement, l'intercanvi i la cooperació: aprendre per millorar en l'objectiu d'una ciutat inclusiva: generar un sistema adequat d'informació i coneixement dels perfils socials i les dinàmiques d'exclusió i inclusió, de l'evolució de les polítiques de benestar social i dels nivells d'accés de la ciutadania als drets socials.

La línia estratègica cinc del Pla per a la Inclusió Social formula els objectius de: 1) elaborar de forma participativa el Marc Municipal per a l'Acció Comunitària; 2) posar en marxa plans comunitaris (PDC) als 10 districtes; 3) generalitzar altres programes d'acció comunitària (Bancs del Temps, Viure i Conviure, Foment del Voluntariat Social...). En aquest sentit, l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya coincideixen en la necessitat i la voluntat política d'enfortir l'acció comunitària en tant que terreny de síntesi i articulació de les polítiques socials amb pràctiques de ciutadania responsable, civisme i convivència. Aquesta voluntat s'ha traduït en un increment dels PDC, que l'any 2005 a Barcelona han passat de 6 a 11, amb un increment de recursos humans i econòmics finançats al 50% per les dues administracions.

S'està treballant per elaborar un nou programa municipal per a la infància i l'adolescència i es vol definir el mapa de centres oberts d'infància i consolidar-ne el finançament. Pel que fa a les famílies, es vol tirar endavant el Programa per a les famílies 2006-2010 amb l'ampliació dels serveis de mediació familiar, més serveis per a infants de 0 a 3 anys...

PROJECTE EDUCATIU DE CIUTAT

El Projecte Educatiu de Ciutat de Barcelona (PEC) és un instrument de governança educativa, que es basa en la participació ciutadana, la planificació estratègica i la corresponsabilitat social en l'educació formal, no formal i informal. El projecte expressa la vocació de Barcelona com a ciutat educadora. En el marc del PEC, els agents socials es reconeixen com a agents educatius i es plantejgen col·lectivament quins són els grans reptes de l'educació a la ciutat. Aquesta xarxa educativa ciutadana elabora una diagnosi i proposa un compromís ciutadà en el qual les entitats es comprometen a actuar de manera intencional i articulada en el desenvolupament de projectes i accions educatives.

El PEC s'organitza en vuit àmbits i comissions temàtiques: lleure i educació no formal, mobilitat, sostenibilitat, èxit escolar i accés al treball, coneixement de la ciutat, immigració, mitjans de comunicació i valors i ciutadania activa.

Els objectius del PEC representen els continguts que comparteix la comunitat ciutadana compromesa en el projecte. Els elabora la mateixa comunitat al llarg del procés de participació i es recullen en les declaracions de les Jornades del PEC, sintetitzats en lemes:

- Per una ciutadania inclusiva i solidària
- L'èxit escolar per a tothom, un orgull per a la ciutat
- Barcelona cruïlla de cultures
- Laïcitat, espai de llibertat i convivència
- La xarxa educativa territorial, expressió de la corresponsabilitat social.

PLA ESTRATÈGIC DE L'ESPORT

El 2003 es va aprovar el Pla Estratègic de l'Esport, fruit d'un procés participatiu amb els agents involucrats. En el Pla, destaca l'eix de treball 3, que fa referència a la promoció de la pràctica d'activitats esportives i a la contribució de l'esport a la construcció i la cohesió social. Els objectius són:

- Garantir l'accés de tots els nois i noies a la pràctica de l'esport i a l'activitat física de qualitat.
- Oferir més oportunitats i més diversitat per a la pràctica de l'esport i de l'activitat física durant tota la vida i per a tothom.
- Un esport sense límits i sense barreres, un esport més inclusiu, una activitat física més intencional.

Una de les accions que es proposa té a veure amb l'esport i l'espai públic: afavorir la utilització de l'espai públic per a la pràctica de l'esport. Es parteix de la base que la pràctica esportiva als espais públics contribueix a convertir-los en un lloc de trobada i convivència, alhora que incideix positivament en la qualitat de vida de la ciutadania. Afavorint aquesta dinàmica, es promou la pràctica de l'esport de tota la població, especialment de la que té més dificultats per accedir a la pràctica esportiva. L'objectiu és promoure un nou tractament d'aquests espais esportius, de manera compatible amb els altres usos, i una major presència de l'esport a la ciutat. Això comporta una sèrie de mesures concretes, com per exemple:

- Dedicar, en tots els nous espais públics que es creïn a la ciutat, un percentatge obligatori d'equipaments esportius per a la pràctica informal i lliure de l'activitat espor-

tiva. Per tant, en dissenyar l’espai públic, cal preveure la incorporació d’espais lliures per jugar i fer esport.

- Adaptar els espais ja existents, allà on sigui possible, per a la pràctica lliure de l’activitat esportiva.
- Consensuar amb el veïnat, a partir de l’acció comunitària, la reserva d’alguns espais per a la pràctica esportiva en horaris concrets.

A més, per tal de promoure l’esport de proximitat, es planteja que els districtes han d’adaptar la política esportiva de la ciutat a cada barri.

PLA JOVE DE BARCELONA

El projectejovebcn és una iniciativa municipal per definir les polítiques de joventut i impulsar les accions a emprendre en els temes relacionats amb la gent jove. El Pla Director de Joventut per al període 2006-2010 recull les necessitats i expectatives que té la gent jove de la ciutat, resultat del procés participatiu amb joves i associacions,

que s’han expressat en temes com: formació i ocupació, habitatge, informació, participació social, associacionisme, espais joves, salut, drets civils, igualtat d’oportunitats, prevenció i atenció socials, cultura, nit jove, lleure, turisme, consum, sostenibilitat, mobilitat, educació, esports, pau i cooperació. En el procés participatiu, a Ciutat Vella s’han realitzat sessions de treball amb els alumnes de 4rt d’ESO dels centres públics i també amb les entitats i col·lectius de joves.

● CIUTAT VELLA I EL RAVAL

De la mateixa manera que a la ciutat, a escala de barri i de districte també s’han tirat endavant programes socials a partir de la reimplantació dels ajuntaments democràtics, tal i com es recull al quadre 3. Destaquen el Pla d’Actuació del Districte, el Pla per a l’Acollida i la Integració de les Persones Inmigrades i el Pla Educatiu d’Entorn del Raval (vegeu pàgina 64).

Quadre 3. **Polítiques socials al Raval, 1980-2004.**
Font: SUBIRATS, J.; RIUS, Q. [dir] (2005) *Del Xino al Raval*.

TIPUS DE PROGRAMA	ÀMBIT D'INTERVENCIÓ	ACTIVITATS
Socioculturals	Educació	Dotació d'equipaments educatius: escoles bressol (Canigó, Mont Tàber i Cadi); escoles públiques de Primària (Castella, Milà i Fontanals, Collaso i Gil, Rubén Darío i Drassanes); instituts de Secundària (Milà i Fontanals i Miquel Tarradell), a més d'altres equipaments d'ensenyament universitari no reglat. Programes de promoció educativa: beques de menjador i beques per a llibres, comissions socials als centres escolars... Programes de relació entorn-escola: maleta pedagògica "A peu pel Raval", suport a la integració lingüística dels immigrants... Promoció de la participació escolar: consells escolars de centre i de districte, suport al teixit associatiu educatiu...
	Cultura i esports	Dotació de nous equipaments cívics (Drassanes), biblioteques de barri (Sant Pau i Santa Creu) i creació i dinamització de moltes altres biblioteques i centres culturals amb projecció sobre la ciutat. Organització i suport a festes tradicionals, festivals i activitats de difusió cultural.
Sociosanitaris	Salut	Programes de salut escolar: vacunació a les escoles, exàmens de salut, fluoració, prevenció de la sida i drogoaddiccions, educació sexual... Programa maternoinfantil. Programa d'atenció a les dones. Programa per a gent gran.
	Serveis socials	Dotació de dos serveis d'atenció social primària (Erasmus Janer i Drassanes). Serveis socials d'atenció primària, d'atenció a la infància, d'atenció social a les escoles, d'intervenció social grupal, serveis d'urgències socials i ajuts per a l'habitatge, serveis de menjador per a la gent gran...
Per col·lectius de població	Infància i adolescència	Casals infantils (cinc al Raval), serveis per a la franja de 12 a 16 anys, vacances d'estiu, suport a entitats...
	Joves	Suport a programes específics als centres cívics, promoció de la participació...
	Dones	Programes de prevenció i atenció, dinamització i promoció de grups...
	Gent Gran	Dotació de dos casals d'avis, atenció i prevenció, promoció de la participació...
	Immigrants	Programes d'inserció sociocultural, de mediació intercultural, promoció de la participació i suport a entitats...

PLA D'ACTUACIÓ DEL DISTRICTE

El PAD 2004-2007 és el document que fixa els objectius, metodologies, línies i mesures d'actuació que s'han de desenvolupar durant els quatre anys de legislatura. Es va realitzar amb la premissa de la màxima participació dels ciutadans i les entitats del districte. El resultat va ser un total de 1.325 propostes, 873 de les quals a partir de 507 comunicacions ciutadanes.

Tal com s'indica a la memòria participativa, "el document estableix cinc línies prioritàries d'actuació per Ciutat Vella. Dues d'elles són les que conformen l'aposta històrica de la Ciutat per la rehabilitació de Ciutat Vella: la transformació urbanística i l'habitatge. Els altres tres eixos de prioritat són: la neteja i el manteniment de la via pública, la convivència veïnal i la dinamització i l'equilibri comercial. També defineix com a aspectes prioritaris la prevenció i la seguretat ciutadana, la dinamització cultural, la mobilitat, la sostenibilitat i la participació en la vida pública".

Destaquem que en l'àmbit de la transformació urbanística, el PAD inclou les actuacions de finalització de grans projectes com l'Illa del Raval i Valldonzella-plaça Castella i la urbanització de la plaça de la Gardunya. Per a l'ampliació i la millora de la xarxa d'equipaments, al Raval es construirà el complex esportiu Can Ricart. Pel que fa a l'habitatge, es defineixen actuacions com la construcció d'habitatge per a joves i habitatge social i mesures per al foment de la rehabilitació i la millora de l'accessibilitat dels habitatges. En l'aspecte de la mobilitat, es recull l'ampliació de les zones reservades a vianants i la posada en marxa d'un Pla de Mobilitat específic per al Raval i, pel que fa a la millora dels espais urbans, es defineix l'increment de les zones de jocs infantils. Amb relació al manteniment de la via pública, es preveu la potenciació de la recollida selectiva i soterrada. També s'inclou la instal·lació de lavabos públics en plantes baixes, la ubicació de mini punts verds i l'increment del verd als espais públics. Paral·lelament, i dins dels eixos d'actuació prioritaris de la ciutat, es recull la concreció del Pla de Civisme de Barcelona al Districte. Quant a l'educació, els serveis socials i la cultura, es defineix l'increment d'educadors de carrer, la creació d'un punt d'informació i atenció a les dones i l'impuls de projectes de foment de les relacions entre escola i societat. També es contempla reforçar les polítiques que incideixin en la integració dels immigrants amb l'elaboració d'un Pla d'Acollida per a immigrants.

PER ÀMBITS D'ACTUACIÓ ES PREVEU:

Educació, serveis socials, salut, esports i cultura

Objectius generals:

- Integrar la política social en un projecte global de districte que incorpori la dimensió social en el procés de regeneració urbana i de reequilibri territorial.
- Donar resposta a les situacions que provoquen exclusió social tot garantint la igualtat d'oportunitats i l'accés als recursos socials.
- Afavorir una educació de qualitat que doni resposta a les necessitats educatives actuals.
- Potenciar els espais de relació ciutadana mitjançant la xarxa d'equipaments públics, com també les iniciatives privades i comunitàries.

EDUCACIÓ. Objectius específics:

Afavorir una oferta educativa adequada a les necessitats socials actuals. Actuacions:

- Reclamar la universalització de l'oferta escolar pública i del primer cicle de l'educació infantil (0-3 anys) i vetllar per la connexió entre el primer i el segon cicle d'educació Infantil.
- Reclamar la redefinició del mapa escolar de Ciutat Vella, per tal que tots els centres, públics o públics concertats, assumeixin el mateix nivell d'alumnes nouvinguts.
- Implantar els programes didàctics "A peu pel Gòtic", "A peu per la Barceloneta" i "A peu pel Mercat de Santa Caterina", amb la possibilitat d'incorporar-hi com a guies persones jubilades voluntàries dels mateixos barris.
- Reclamar a la Generalitat l'increment del programa de beques de menjadors i llibres.
- Crear noves places per a l'ensenyament del català.
- Prestar suport a l'educació i la formació de joves, mitjançant procediments d'educació no formals, d'adaptació a les noves eines i habilitats, i facilitar-hi l'accés de col·lectius en risc d'exclusió i població nouvinguda.
- Crear un mapa de serveis i recursos educatius del Districte, tot definint mecanismes de coordinació.
- Ajudar els projectes de suport a l'escolarització que realitzin les entitats socioeducatives del territori, en coordinació amb escoles i IES (reforç escolar, Aula d'Escolarització Compartida, mòduls d'orientació sociolaboral...).
- Assumir les despeses d'adaptació per a ús comunitari i les que comportin la distribució d'usos dels espais de lleure, dels centres educatius públics, amb ampliació dels usos a caps de setmana i festius.

Fomentar les relacions entre escola i societat.

Actuacions:

- Impulsar les campanyes de teatre i de tallers als centres amb intercanvis entre centres docents d'altres zones de la ciutat.
- Potenciar el programa d'ús social de les instal·lacions educatives fora d'horaris escolars com a espais de relació.
- Potenciar les activitats extraescolars lligades amb el món associatiu proper.
- Col·laborar amb entitats d'educació en el lleure.
- Crear una taula de coordinació en matèria de prevenció amb l'ensenyament secundari.

Coordinar esforços amb altres recursos comunitaris per trobar respostes locals per a la resolució de conflictes que superin el marc i les possibilitats escolars.

Actuacions:

- Desenvolupar programes perquè els alumnes amb fracàs escolar rebin el seguiment i l'orientació laboral per part dels serveis adreçats a aquests col·lectius.

Incrementar el nombre d'equipaments educatius al Districte.

Actuacions:

- Reobertura de l'Escola d'Adults a la Barceloneta.
- Ubicació d'una escola bressol al Gòtic.
- Nova Escola Baixeres.
- Promoure l'escola municipal de música del Districte.

ESPORTS. Objectius específics:

Potenciació de la pràctica de l'esport als barris, com a instrument de promoció de la salut i com a eina d'identificació col·lectiva. Actuacions:

- Impulsar projectes de pràctica d'esports específics de barri.
- Impulsar el desenvolupament de programes de foment de la pràctica esportiva adreçats a sectors de la població amb característiques especials.
- Dotar els grups de promoció esportiva d'instal·lacions adequades per desenvolupar les seves activitats.
- Fomentar les activitats físiques als parcs públics.

Potenciació de la pràctica esportiva escolar.

Actuacions:

- Dotar els equipaments esportius escolars dels materials necessaris i, si no disposen d'instal·lacions pròpies, possibilitar-los l'ús de les instal·lacions municipals més properes.
- Impulsar que les escoles del Districte s'incorporin a les lligues del Consell de l'Esport Escolar de Barcelona.

Ampliar i millorar la xarxa d'equipaments esportius.

Actuacions:

- Construcció de les instal·lacions esportives i piscines de Can Ricart.
- Utilització dels equipaments esportius de les escoles, tant públiques com privades, fora dels horaris lectius.

SALUT. Objectius específics:

Millorar el coneixement i la pràctica d'hàbits preventius per a la salut de la població. Actuacions:

- Impulsar programes de salut preventiva.
- Creació del Consell Sectorial de Salut.
- Treball coordinat amb les escoles en els programes d'educació sexual i de prevenció de drogodependències.
- Suport a les escoles en els programes de prevenció i control del tabaquisme.
- Treball de suport i conscienciació amb professors i pares en prevenció de drogodependències.
- Acompanyament a les famílies en l'ús dels serveis sanitaris.
- Suport a les entitats de lleure en matèria de prevenció.
- Reforçament del treball comunitari millorant al màxim la fluïdesa de relacions amb el teixit associatiu.
- Elaboració d'un diagnòstic de salut a Ciutat Vella, dividit per barris, en un llenguatge assequible a tothom.

SERVEIS SOCIALS. Objectius específics:

Adequació de la xarxa d'equipaments de serveis socials.

Actuacions:

- Trasllat del Centre de Serveis Personals del Raval Nord a l'edifici Pantalla.
- Millorar la coordinació entre les entitats i els serveis socials del Districte.

Incrementar els serveis i els recursos socials.

Actuacions:

- Potenciar els plans comunitaris.
- Crear un banc de recursos socials, públics i privats.

- Potenciar l'atenció primària dels centres de serveis socials amb una major dotació de recursos econòmics i humans.
- Establir acords amb algunes entitats per a l'ús de dutxes públiques.
- Augmentar substancialment la taxa de cobertura de l'atenció domiciliària i l'ajut a la llar.
- Estudiar la possibilitat d'arribar a acords amb propietaris de pisos buits i necessitats de rehabilitació per fer-hi habitatges socials.
- Potenciar recursos emocionals per a pares i mares adolescents: escola de mares adolescents, grups d'ajut mutu, entre d'altres.

PARTICIPACIÓ. Objectius específics:

Facilitar la participació de les entitats i dels ciutadans i ciutadanes en tots els espais i mecanismes creats a aquest efecte, per tal de facilitar la transparència de la gestió municipal. Actuacions:

- Desenvolupament participatiu del Pla d'Actuació de Ciutat Vella.
- Potenciació dels consells sectorials existents: gent gran, escolar, dona, seguretat i comissió de lectura pública.
- Consells d'equipaments esportius i centres cívics.
- Fer del web del Districte un canal més de participació i de comunicació entre el Districte i la ciutadania.
- Dotar de més recursos els punts d'informació al ciutadà dels equipaments municipals.
- Fomentar eines que facilitin la participació virtual de les entitats i dels ciutadans i ciutadanes del Districte.
- (...)

Mantenir un diàleg constant amb les entitats del Districte i facilitar-los la participació en els diversos òrgans que, a aquest efecte, estan creats des del Districte. Actuacions:

- IV i V Mostra d'Entitats del Districte.
- Publicació d'una Guia d'Entitats del Districte.

Dona, infància, gent gran i joventut

Objectius generals:

- Ampliació i millora de la xarxa d'equipaments del barri i del Districte i dels serveis i recursos adreçats a aquests col·lectius.
- Donar resposta a situacions que provoquen exclusió social i que afecten aquests grups de població (menors de carrer, prostitució...) i garantir la igualtat d'oportunitats i l'accés als recursos socials.

JOVES. Objectius específics:

Ampliar i millorar els serveis destinats als joves.

Actuacions:

- Construcció d'habitatge per a joves. Prioritat en la construcció d'habitatges per a joves i establiment d'ús compartit d'habitatges per a joves.
- Incorporació de nous serveis i activitats específiques per a joves als centres cívics.
- Implantació de l'estudi de l'ús del temps de lleure dels joves del Casc Antic i extensió a altres barris del Districte.
- Facilitar l'activitat dels joves en espais públics oberts.

context

- Suport a les entitats de joves, tant en el vessant econòmic com pel que fa a l'assessorament i la informació.

INFANTS. Objectius específics:

Ampliar i millorar els serveis destinats als infants.

Actuacions:

- Ampliació dels serveis de casals infantils per a nois i noies de 4 a 12 anys.
- Establir mecanismes de coordinació entre les diverses entitats d'infància del Districte, per tal que complementin la seva oferta d'activitats.
- Redefinició i readequació del circuit d'atenció a la infància i a l'adolescència en risc al barri del Raval, atenent les necessitats actuals i tenint present el futur traspàs de competències en aquesta matèria.
- Augmentar el nombre d'espais per a infants al Districte: Dr. Aiguader, plaça Salvador Seguí, Pou de la Figuera, entre d'altres.

Fomentar la participació de les entitats d'infància i de joves. Actuacions:

- Suport a les entitats d'infància, tant en el vessant econòmic com pel que fa a l'assessorament i la informació.
- Coordinació entre escoles, entitats de lleure i serveis socials.

DONES. Objectius específics:

Desenvolupar polítiques específiques que garanteixin els drets de les dones que es troben en situació d'exclusió social. Actuacions:

- Fomentar l'accés a la formació i al mercat laboral.
- Incrementar els recursos per a l'atenció a la petita infància, amb horaris adaptats a les necessitats de les famílies.

El Raval

Objectius generals:

- Fomentar la convivència veïnal i el coneixement entre cultures.
- Millorar la neteja al barri, la qualitat dels espais públics i l'equilibri comercial.

Objectius específics:

Consolidar la Rambla del Raval com un espai de referència per al barri i per a la ciutat, amb l'impuls de l'activitat revitalitzadora del conjunt de l'illa Robador. Actuacions:

- Suport a les activitats cíviques a la Rambla del Raval.
- (...)

Millora de l'espai públic. Actuacions:

- Urbanització de la zona d'Arc del Teatre, amb la continuació de la regeneració urbanística i la creació d'un nou espai públic, i l'ampliació de la xarxa de recollida pneumàtica.
- Reurbanització de la zona dels carrers Carretes, Riereta i Sant Pacià, amb recollida pneumàtica.
- Millora de la connectivitat per a vianants dins el barri del Raval, entre la Rambla del Raval i les Rondes.
- Recuperació de la plaça de la Gardunya com a espai d'ús cívic i reurbanització de la plaça.
- Urbanització de l'espai de l'antic mercat del Carme.

- Urbanització del sector Valldonzella-plaça Castella.
- Urbanització de l'illa Robador i plaça Salvador Seguí, amb recollida pneumàtica.
- Ubicació d'un parc infantil a la plaça de Salvador Seguí.
- Urbanització del solar de Reina Amàlia-Carretes.
- Augmentar el verd als espais públics.
- Realitzar les expropiacions corresponents a l'antiga Escola Sant Llätzer i reurbanització de l'espai verd.
- (...)

Ampliar i millorar la xarxa d'equipaments. Actuacions:

- Creació de nous equipaments de barri al sector sud del Raval.
- Complex esportiu i piscines de Can Ricart, amb la creació d'una comissió de seguiment del projecte.
- Creació d'equipaments públics que dinamitzin les zones perifèriques del barri, com els solars de les antigues piscines Folch i Torres o l'antic Scenic.
- Recuperació per al barri del local de l'Escola de la Dona.
- (...)

Fomentar la convivència veïnal. Actuacions:

- Incrementar la relació i el treball amb les entitats d'immigrants de la zona.
- Realització de campanyes de sensibilització cívica en temes de convivència.
- (...)

Augmentar l'equilibri entre l'espai reservat als vianants i el que ocupen els vehicles.

(...).

PLA PER A L'ACOLLIDA I LA INTEGRACIÓ DE LES PERSONES IMMIGRADES

El "Pla Municipal d'Immigració", elaborat per l'Ajuntament de Barcelona el desembre de 2002, constitueix un marc general d'actuació que té com a objectiu la integració real de les persones immigrades en tots els àmbits de la vida ciutadana a Barcelona. En aquest Pla es defineixen els principis fonamentals i els eixos estratègics a partir dels quals s'ha elaborat el Pla per l'Acollida i la Integració de les Persones Immigrades a Ciutat Vella. El procés d'elaboració va començar l'octubre del 2005, i va néixer de la conjunció de voluntats i d'opinions de persones que des de l'Administració i de la societat, tant a nivell col·lectiu com particular, coneixen el territori i les seves necessitats. Ha estat un procés participatiu que s'ha concretat en programes i accions que es duran a terme des dels serveis municipals, institucions i associacions.

La majoria d'actuacions i projectes s'orienten a la societat en general, als acollidors/es i als acollits/des. Les línies de treball són:

Acollida

- Creació d'un servei tècnic de suport a entitats i professionals amb relació a temes d'immigració.
- Creació d'un lloc web d'informació sobre serveis i recursos per a persones immigrades.
- Edició d'una guia bàsica de serveis públics i privats, normes de convivència... per a les persones nouvingudes.

- Suport als programes de formació del Consorci de Normalització Lingüística i a les actuacions de la Coordinadora d'acollida per a la llengua.
- Formació a professionals.
- Reforços puntuals a l'OAC, que ja està adaptada a les necessitats d'atenció a les persones immigrades, en la tasca quotidiana.
- Suport a projectes d'entitats.

Promoció econòmica, habitatge i situació laboral

- Projectes de mediació comunitària comercial.
- Formació i inclusió dels immigrants en el teixit comercial.
- Control de pisos sobreocupats i infrahabitatge.
- Programa en temes d'ocupació, conjuntament amb Barcelona Activa.
- Creació d'un centre d'accés a les noves tecnologies orientat a la formació i l'ocupació.
- Difusió dels serveis de l'oficina d'habitatge a la població immigrant i adaptació per poder atendre de manera més eficaç.
- Suport a projectes d'entitats.

Participació, convivència i prevenció de conflictes

- Ampliació dels horaris dels centre cívics.
- Reforç i ampliació dels equipaments de barri (centres cívics, casals de joves, equipaments de barri).
- Reforç als projectes de dona.
- Realització de jornades de portes obertes als centre religiosos.
- Programes de mediació en conflictes veïnals.
- Projecte de millora de la interlocució amb líders i col·lectius.
- Intervenció educativa en medi obert (educadors de joves i barri educador).
- Apropament de la tasca de la Guàrdia Urbana a les entitats.
- Adequació de la celebració d'actes de culte massiu als espais més adients.
- Suport a projectes d'entitat.

Salut pública i serveis socials

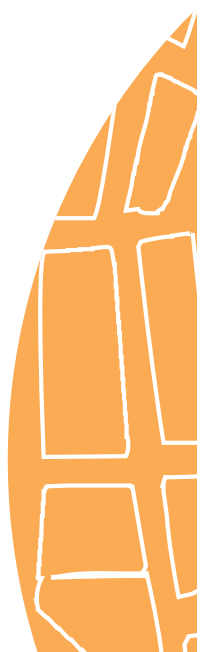
- Suport a diferents programes de l'Agència de Salut Pública.
- Coordinació de les actuacions i els serveis per atendre a la infància en risc.
- Establiment d'un protocol únic de derivació entre serveis socials de districte.
- Posada en marxa de projectes d'habitatge tutelat.
- Millora de la coordinació entre salut pública i serveis socials.
- Suport a projectes d'entitats.

Cultura, educació i lleure

- Suport a la pràctica esportiva: beques i ajuts per al foment de la pràctica esportiva, promoció de l'esport entre les noies, foment de la pràctica de l'esport a l'aire

lliure (noves instal·lacions, promoció esportiva al carrer, excursionisme...) i nous equipaments esportius.

- Suport a la formació musical: beques i ajuts per al foment de la formació musical, impuls a programes de formació musical i facilitats per a la creació d'un fons d'instruments.
- Increment dels ajuts a menjador i llibres dels centres educatius del districte.
- Potenciació de les escoles d'adults, mitjançant la millora de l'escola de la Barceloneta i l'obertura de l'escola d'adults del Casc Antic.
- Ampliació dels serveis de dinamització cultural al Casc Antic.
- Programa de suport a activitats extraescolars.
- Potenciació de les Festes Majors com a element d'integració.
- Reforç del programa de biblioteques.
- Suport a projectes d'entitats.

població del Raval

població del Raval

Per la realització d'aquest apartat, s'han tractat dades procedents del padró municipal d'habitants i del cens. Aquests dos registres tenen criteris, fonts de recollida de dades i periodicitats diferents, de manera que sobre el mateix aspecte hi pot haver dades lleugerament divergents. Cal tenir en compte que, en les dades extretes del padró municipal, no es recull un percentatge de població no empadronada al territori. Existeix, per tant, un nombre no quantificat de persones que no estan empadronades o no resideixen on estan inscrites. D'altra banda, les dades actuals sobre el cens fan referència a l'any 2001, ja que no se n'ha realitzat cap més de posterior. A part de les dades extretes d'aquestes dues fonts, també se n'inclouen de recollides per altres instàncies, com els Serveis Personals de l'Ajuntament, l'IMEB, el Departament d'Educació, l'Agència de Salut Pública... També s'han utilitzat dades d'estudis precedents sobre el Raval i Ciutat Vella.

El fet que gran part de les fonts utilitzin criteris diferents per establir indicadors ha suposat una dificultat afegida a l'hora de relacionar-los. Per aquest motiu es pot trobar un petit marge d'error en algunes de les dades presentades. Els punts que es desenvolupen fan referència al territori, els canvis en la població, la qualitat de vida, la salut, les llars i les famílies, la situació laboral, les situacions de risc i l'educació.

TERRITORI

L'any 2005, Ciutat Vella és el tercer districte més dens de Barcelona, amb 25.911 habitants per km², després de l'Eixample, amb 36.611, i Gràcia, amb 28.807. Barcelona, d'altra banda, és la segona ciutat d'Europa més densa, amb més de 15.000 habitants per km², només superada per París, amb més de 20.000 habitants per km². El Raval és el barri que presenta més densitat de població amb 45.283 habitants per km², ja que hi resideixen 49.359 habitants en una superfície 1,09 km². L'evolució en els últims anys mostra un fort creixement, ja que ha passat des dels 31.992 habitants per km² el 1996 i 34.402 el 2001 fins a les xifres actuals.

Quadre 4. **Població total per franges d'edat a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 1996, 2000 i 2005.**
Font: elaboració pròpia a partir del padró municipal del 2000 i del 30/06/2005.

Zona	Edat	Total 1996	% 1996	Total 2000	% 2000	Total 2005	% 2005
Barcelona	0 a 4	55.133	20	60.915	24	67.290	27
	5 a 9	56.222	20	56.297	23	60.250	24
	10 a 14	68.282	25	58.329	23	60.167	24
	15 a 19	94.466	34	73.442	29	65.255	26
	Total 0-19	274.103	100	248.983	100	252.962	100
	Menys de 20	274.103	18	248.983	16	252.962	16
	Més de 20	1.234.702	82	1.263.988	83	1.359.275	84
	Total BCN	1.508.805	100	1.512.971	100	1.612.237	100
Ciutat Vella	0 a 4	2.781	23	3.456	28	4.261	29
	5 a 9	2.609	21	2.695	22	3.292	23
	10 a 14	2.929	24	2.767	22	3.025	21
	15 a 19	4.000	32	3.474	28	3.925	27
	Total 0-19	12.319	100	12.392	100	14.503	100
	Menys de 20	12.319	15	12.392	14	24.745	21
	Més de 20	71.510	85	77.437	86	102.099	88
	Total CV	83.829	100	89.829	100	116.602	100
Raval	0 a 4	1.212	23	1.518	28	2.029	30
	5 a 9	1.151	22	1.198	22	1.509	22
	10 a 14	1.231	23	1.245	23	1.448	22
	15 a 19	1.686	32	1.457	27	1.711	25
	Total 0-19	5.280	100	5.418	100	6.697	100
	Menys de 20	5.280	15	5.418	14	6.697	14
	Més de 20	29.591	85	32.493	86	42.662	86
	Total Raval	34.871	100	37.911	100	49.359	100

CANVIS EN LA POBLACIÓ

Durant el 1991 i fins al 1996, la població de Barcelona i la de Ciutat Vella han anat disminuint, mentre que al Raval s'ha mantingut a prop dels 35.000 habitants. A partir del 2001 s'inicia un augment de la població a escala de la ciutat, bàsicament per l'arribada de població estrangera. El 2005 la ciutat assoleix la xifra de 1.612.237 habitants, aproximadament la mateixa població que existia el 1991. Pel que fa a Ciutat Vella i al Raval, l'augment en aquests quatre anys ha estat d'11.861 persones.

El 2005, pel que fa a la distribució per sexe, Barcelona reflecteix les proporcions de Catalunya i l'Estat Espanyol, amb un 52% de dones i un 48% d'homes. Fins al 2001, Ciutat Vella i el Raval segueixen la tendència de Barcelona i, a partir d'aleshores, els percentatges comencen a invertir-se, de manera que el 2005 la mitjana és d'un 45% de dones i un 55% d'homes. Pel que fa a l'evolució de les dades sobre la població infantil i adolescent, segons les franges que estudia l'Ajuntament (grups quinquennals de 0-4, 5-9, 10-14, 15-19...), a partir de 1991 hi ha una davallada del nombre de nois i noies de 0 a 19 anys a la ciutat, proporcionalment superior a la de la població total. En el cas de Ciutat Vella, es passa de 15.116 el 1991 a 12.392 el 2000. Això no obstant, a partir del 2000, de la mateixa manera que es dona un cert creixement de la població a Barcelona, augmenta el nombre d'infants i adolescents a la ciutat. El cas de Ciutat Vella i del Raval, en canvi, destaca per tenir un creixement superior. Al barri es passa de 5.418 habitants de 0 a 19 anys el 2000 a 6.697 el 2005.

Del total de població de 0 a 16 anys, el 47% són noies, i el 53%, nois, encara que en algunes edats concretes les xifres són més disperses i en d'altres més similars. La franja de 0 a 4 anys experimenta un major creixement, amb 2.029 infants, 511 més que 5 anys abans. Destaca el nombre de nens i nenes de 0 a 2 anys, ja que són les úniques edats que tenen un nombre superior a 400 infants. La franja següent que més augmenta és la de 5 a 9 anys, que amb 350 infants més fa un total de 1.509. El 2005, la xifra total de la franja de 0 a 16 anys és de 5.601 nois i noies.

Pel que fa a la taxa de natalitat del Raval el 2000, se situa en un 9,1%, per sobre de la mitjana de Ciutat Vella, d'un 8,6%, i de la de Barcelona, del 8,3%. Durant el 2003 i 2004, però, la taxa de natalitat del districte passa a ser inferior a la de la ciutat, amb un 8,4% i 8,8% respectivament, a causa d'un lleuger augment de la natalitat a escala de ciutat. Al districte, en aquests anys, augmenten el nombre de naixements però es redueix la taxa de natalitat. S'ha de tenir en compte que hi ha hagut un augment de la població, fet que suposa un major nombre de dones en edat fèrtil. L'any 2002, a nivell més global, tot i la recuperació experimentada a Barcelona, la ciutat segueix tenint la taxa més baixa tant en relació amb Espanya com en relació amb les taxes, més altes, de Catalunya i la Unió Europea (del 10,6 en tots dos casos).

El nombre de naixements a la ciutat i al districte ha augmentat en els últims 5 anys, una mica més en el cas de Ciutat Vella. El 2004, destaca una diferència notable entre Barcelona i Ciutat Vella pel que fa als naixements segons la nacionalitat dels pares. Mentre els naixements de pares

Quadre 5. **Població 0-16 del Raval per edat i sexe, 2005.**
Font: elaboració pròpia a partir del Padró Municipal d'Habitants del 30/06/2005.

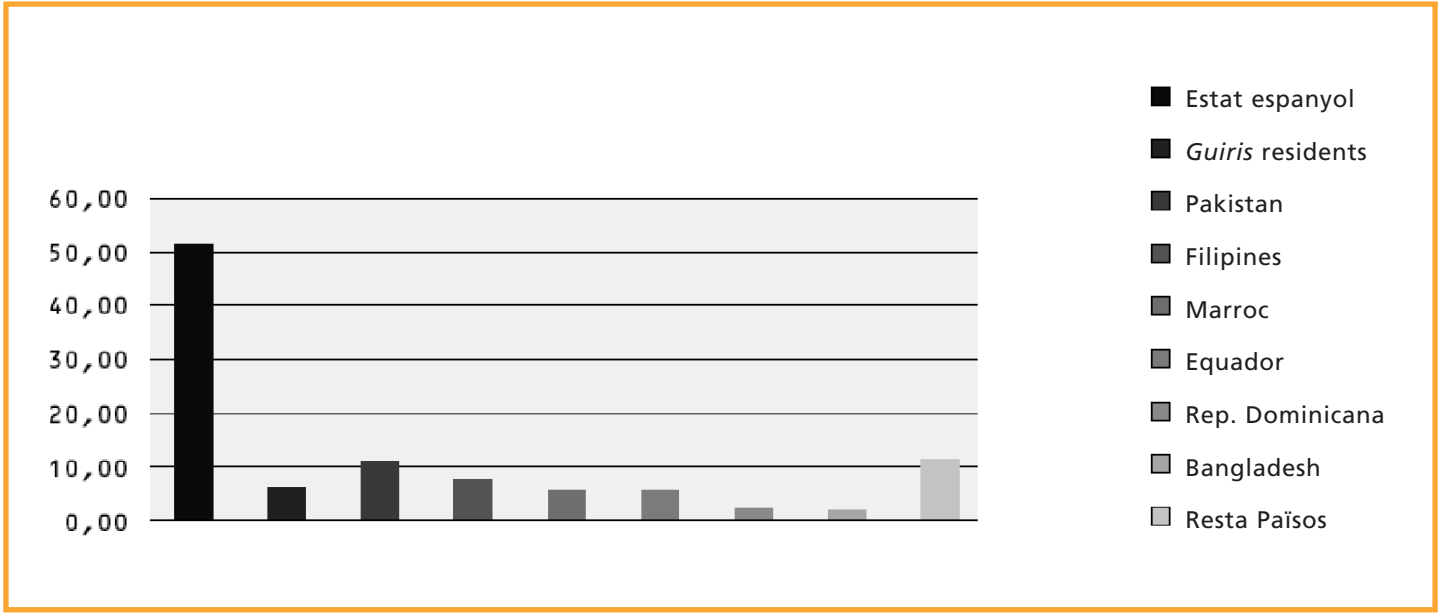
EDAT	Nombre total	%	Total de nens	% de nens	Total de nenes	% de nenes	% per edat
0 anys	453	8,1	246	54,3	207	45,7	100
1 any	444	7,9	223	50,2	221	49,8	100
2 anys	407	7,3	197	48,4	210	51,6	100
3 anys	356	6,4	197	55,3	159	44,7	100
4 anys	369	6,6	183	49,6	186	50,4	100
5 anys	323	5,8	176	54,5	147	45,5	100
6 anys	302	5,4	168	55,6	134	44,4	100
7 anys	303	5,4	148	48,8	155	51,2	100
8 anys	308	5,5	158	51,3	150	48,7	100
9 anys	273	4,9	145	53,1	128	46,9	100
10 anys	280	5,0	136	48,6	144	51,4	100
11 anys	295	5,3	151	51,2	144	48,8	100
12 anys	294	5,2	160	54,4	134	45,6	100
13 anys	294	5,2	158	53,7	136	46,3	100
14 anys	285	5,1	154	54,0	131	46,0	100
15 anys	312	5,6	185	59,3	127	40,7	100
16 anys	303	5,4	163	53,8	140	46,2	100
Total població de 0-16 anys	5.601	100	2.948	52,6	2.653	47,4	100

població del Raval

nacionals a escala de ciutat representen el 84%, a Ciutat Vella es redueixen al 56%. Per entendre aquesta diferència, s'ha de tenir en compte que el 2004 la població total estrangera a Barcelona és del 15% i a Ciutat Vella del 36%. Un any més tard, el percentatge de població estrangera augmenta, sobretot a Ciutat Vella, on passa a ser del 44%, mentre que a Barcelona continua al voltant del 15%, i al Raval puja fins al 47,6%. Així mateix, la població estrangera a Ciutat Vella té més fills i filles que la població nacional, tenint en compte que el nombre de naixements de pares estrangers correspon al 44,4% del total i en canvi la població estrangera és un 35,6%. Aquest fet és específic de Ciutat Vella, ja que a Barcelona les proporcions estan més igualades, amb un 16% dels naixements i un 14,6% de la població. Al Raval, tot i l'alt percentatge de població immigrada, cap col·lectiu estranger no representa més d'un 11%. El col·lectiu majoritari és el procedent del Pakistan i la resta de principals col·lectius hi són presents en percentatges força inferiors, com els originaris de Filipines, amb un 7%, Marroc, amb un 5% o Equador, amb un 4%. Si ens fixem en els continents de procedència, Àsia és l'origen més nombrós, amb un 24%, i després Amèrica amb un 12%, Europa i Àfrica amb un 6% i la resta amb xifres molt menors. Cal considerar que en el còmput d'Amèrica i Àsia s'inclouen països com Estats Units, Canadà o el Japó. D'aquesta manera, també es pot diferenciar, tal com es fa a l'estudi *Del Xino al Raval*, entre els *guiris* residents, que són els immigrants procedents dels països de la UE o de la OCDE,¹¹ i els procedents dels països de l'anomenat Tercer Món. Sobre les dades del cens del 2004, els *guiris* representen un 6%.

Veiem també que la distribució per sexes, pel que fa a la població estrangera, presenta diferències rellevants. A Barcelona, el percentatge de dones i homes estrangers és força equilibrat, encara que el dels homes és lleugerament superior, un 53%. En canvi, al Raval, els homes estrangers representen un 64% (un 2% més que a Ciutat Vella) i les dones només un 36%. Cal considerar la proporció entre homes i dones de la població total del barri, on, a diferència de la ciutat, i com ja s'ha vist anteriorment, predominen lleugerament els homes. Aquest dada està relacionada amb el fenomen de les estratègies migratòries majoritàries de la població immigrant al barri. Els homes procedents del Pakistan, Bangladesh, l'Índia i Marroc són, per aquest ordre, els que es troben en una major proporció que les dones, però superats pels homes del Pakistan, que suposen el 90% de tota la població pakistanesa que viu al Raval. Pel que fa a les dones, només es destaca un lleuger predomini en la població de la República Dominicana, Romania, Bolívia i Filipines, tal com passa a Barcelona, on la majoria dels orígens de les dones són països llatinoamericans i Filipines. Si observem la població pel seu lloc de naixement, i no per la seva nacionalitat, veiem que a Barcelona més de la meitat han nascut a la mateixa ciutat, seguits dels nascuts a la resta d'Espanya i els nascuts a l'estranger. Al Raval, en canvi, les proporcions s'inverteixen, ja que els nascuts a l'estranger representen una mica més de la meitat de la població, seguits dels nascuts a Barcelona i els nascuts a la resta d'Espanya.

Gràfic 2. Composició de la població del Raval, 2004.
Font: SUBIRATS, J. i RIUS, Q. (dir) (2005) *Del Xino al Raval*.

11. Els països membres de l'OCDE són 30: Austràlia, Àustria, Bèlgica, Canadà, República Txeca, Dinamarca, Finlàndia, França, Alemanya, Grècia, Hongria, Islàndia, Irlanda, Itàlia, Japó, Corea (República), Luxemburg, Mèxic, Holanda, Nova Zelanda, Noruega, Polònia, Portugal, Eslovàquia, Espanya, Suïssa, Suècia, Turquia, Regne Unit i Estats Units.

Quadre 6. **Rànquing de nacionalitats estrangeres majoritàries al Raval, 2005.**
Font: elaboració pròpia a partir de les dades extretes del padró municipal del 30/06/2005.

PAÍS D'ORIGEN	Total d'habitants	% sobre població total	% sobre població estrangera	Total d'homes	%	Total de dones	%	% total
Pakistan	5.566	11,3	23,7	5.014	90,1	552	9,9	100
Filipines	3.580	7,3	15,2	1.622	45,3	1.958	54,7	100
Marroc	2.272	4,6	9,7	1.437	63,2	835	36,8	100
Equador	1.828	3,7	7,8	876	47,9	952	52,1	100
Bangladesh	1.252	2,5	5,3	1.088	86,9	164	13,1	100
Índia	780	1,6	3,3	643	82,4	137	17,6	100
Rep. Dominicana	663	1,3	2,8	268	40,4	395	59,6	100
Itàlia	570	1,2	2,4	321	56,3	249	43,7	100
Argentina	562	1,1	2,4	314	55,9	248	44,1	100
Colòmbia	561	1,1	2,4	309	55,1	252	44,9	100
Bolívia	449	0,9	1,9	201	44,8	248	55,2	100
Xina	388	0,8	1,7	212	54,6	176	45,4	100
França	382	0,8	1,6	186	48,7	196	51,3	100
Romania	340	0,7	1,4	150	44,1	190	55,9	100
Perú	334	0,7	1,4	160	47,9	174	52,1	100
TOTAL	19.527	39,6	83,1	12.801	65,6	6726	34,4	100
Resta nacionalitats estrangeres	3.960	8,0	16,9	2.234	56,4	1726	43,6	100
Total de població amb nacionalitat estrangera	23.487	47,6	100	15.035	64	8452	36	100

Quadre 7. **Població segons lloc de naixement i sexe a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2005.**
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Padró Municipal del 30/06/2005.

	Barcelona	%	Ciutat Vella	%	Raval	%
Barcelona	840.981	53	36.114	31	13.643	28
Homes	409.407	26	17.587	15	6.704	14
Dones	431.574	27	18.527	16	6.939	14
Resta de Catalunya	120.295	7	5.612	5	2.202	4
Homes	53.259	3	2.610	2	1.020	2
Dones	67.036	4	3.002	3	1.182	2
Resta d'Espanya	357.633	22	19.113	16	7.729	16
Homes	152.646	9	8.896	8	3.646	6
Dones	204.987	13	10.217	9	4.083	8
Estranger	293.328	18	55.763	48	25.785	52
Homes	151.498	9	34.272	29	16.084	33
Dones	141.830	9	21.491	18	9.701	20
Total de població	1.612.237	100	116.602	100	49.359	100

població del Raval

Quadre 8. **Població espanyola i estrangera franja 0-19 anys,A Barcelona, Ciutat Vella i el Raval 2005.**
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Padró Municipal del 30/06/2005.

Zona	Edat	Total	%	Espanyols	%	Estrangers	%
Barcelona	0 a 4	67.290	100	57.001	85	10.289	15
	5 a 9	60.250	100	51.395	85	8.855	15
	10 a 14	60.167	100	51.345	85	8.822	15
	15 a 19	65.255	100	54.942	84	10.313	16
	Total 0-19	252.962	100	214.683	85	38.279	15
Ciutat Vella	0 a 4	4.261	100	2.390	56	1.871	44
	5 a 9	3.292	100	1.981	60	1.311	40
	10 a 14	3.025	100	1.863	62	1.162	38
	15 a 19	3.925	100	1.994	51	1.931	49
	Total 0-19	14.503	100	8.228	57	6.275	43
Raval	0 a 4	2.029	100	973	48	1.056	52
	5 a 9	1.509	100	801	53	708	47
	10 a 14	1.448	100	787	54	661	46
	15 a 19	1.711	100	805	47	906	53
	Total 0-19	6.697	100	3.366	50	3.331	50

La proporció d’infants i adolescents a la ciutat i al barri, segons la seva nacionalitat, és similar a la de la població total. Cal destacar que al Raval la meitat de la població és estrangera. Força semblant és la situació a Ciutat Vella, tot i que el predomini dels espanyols és una mica més elevat. Tots dos territoris contrasten amb les proporcions totals de Barcelona, on el 85% de la població té nacionalitat espanyola.

QUALITAT DE VIDA

L’esperança de vida, tant a Ciutat Vella com al Raval, és més baixa que en el conjunt de la ciutat. Pel que fa a la taxa d’instrucció insuficient, que es refereix a la població major de 16 anys analfabeta o sense estudis, l’any 2001 la més alta

es troba a Ciutat Vella i a Nou Barris, ambdós amb un 19%, lluny del 12% de Barcelona i sobretot del 3% de Sarrià-Sant Gervasi. Tot i això, respecte del nombre de titulats superiors no hi ha tanta diferència amb la mitjana de ciutat, ja que la xifra s’igualava o fins és inferior als districtes de Nou Barris, Sant Andreu, Sants-Montjuïc i Sant Martí. En aquest cas, tornen a despuntar els valors dels titulats superiors de Sarrià-Sant Gervasi, que és més de tres vegades superior. L’índex de desigualtat social estandarditzat es construeix comparant els aspectes analitzats anteriorment (esperança de vida, instrucció insuficient i titulats superiors) més la taxa d’atur amb els percentatges que correspondrien a una situació ideal. Aquest indicador té el valor més baix a Ciutat Vella, la qual cosa indica que continua sent una de les zones amb pitjors condicions de tota la ciutat.

Quadre 9. **Indicadors de qualitat de vida, A Barcelona i per districtes 2001-2002.**
Font: Ajuntament de Barcelona.

INDICADORS	BARCELONA	Ciutat Vella	Eixample	Sants Montjuïc	Les Corts	Sarrià S.Gervasi	Gràcia	Horta Guinardó	Nou Barris	S. Andreu	S. Martí
E.V.N 2002*	79,9	76,2	80,9	79,4	81,5	81,4	80,2	80,2	80	80,2	79,8
Homes	76,4	71,5	77,4	75,7	78,5	78,5	76,7	76,8	76,1	77,3	76,3
Dones	83,1	81,3	83,7	82,8	84	83,6	83,1	83,3	83,7	82,8	83,1
T.i.i. 2001**	12	19	7	13	6	3	8	14	19	12	14
T.t.s.2001***	12	8	18	8	20	30	16	9	5	7	8
I.s.d.s.e. ****	780	729	803	766	814	836	795	774	754	775	771

* E.V.N.:Esperança de vida en néixer (2002)
** Taxa d’instrucció insuficient (2001). Es calcula sumant el nombre de població de 16 i més anys analfabeta més la població de 16 i més anys sense estudis, es divideix per la població total de 16 i més anys i es multiplica per 100.
*** Taxa de titulats superiors (2001)
**** Índex sintètic de desigualtat social estandarditzat (2001). Es construeix a partir de 4 indicadors (esperança de vida en néixer, taxa d’atur, taxa de titulats superiors, taxa d’instrucció insuficient) i es compara amb els valors que aquests indicadors prendrien en una situació ideal.

També es poden destacar les diferències existents en la possessió de determinats béns de consum entre els diferents territoris. Segons l'enquesta realitzada el 2000 per l'Ajuntament de Barcelona, trobem que Ciutat Vella està per sota de la mitjana de la ciutat en béns com el cotxe, el telèfon mòbil, l'ordinador personal, el rentaplats, la connexió a Internet o l'aire condicionat. Destaquem l'efecte que pot suposar la fractura tecnològica pel fet de no disposar d'ordinador o de connexió a Internet, que es sol veure reflectit en el nivell de rendiment escolar i l'accés a les noves tecnologies.

D'altra banda, segons dades del 2001 sobre les dimensions i l'estat de conservació dels edificis, trobem que a Ciutat Vella gairebé la meitat tenen entre 31 i 60 m², mentre que la meitat de tots els edificis de Barcelona es situa entre els 61 i els 90 m². A més, el 4 % dels edificis de Ciutat Vella es considera que es troben en estat ruïnós, el 13% en mal estat i el 30% presenten alguna deficiència.

SALUT

Al Raval i a Ciutat Vella en general, la salut està pitjor que a la resta de la ciutat. El nivell de salut és un reflex i està clarament relacionat amb les condicions de vida de la població. No obstant això, els serveis sanitaris públics donen una bona cobertura en termes generals (vacunacions, prevenció del càncer de mama, etc.) i ofereixen també un alt grau d'accessibilitat a la població. Una dada que reflecteix el nivell socioeconòmic és el nombre de persones que tenen una cobertura privada de salut. Per tant, són significatius els resultats de la darrera enquesta de salut de Barcelona,¹² on es veu que mentre a la ciutat hi ha aproximadament un

32% de la població que té una assegurança privada o mixta, a Ciutat Vella és el 19%, ben lluny del 67% del districte de Sarrià-Sant Gervasi.

Les condicions de salut, per tant, són un indicador de les desigualtats socials. En aquest sentit, aspectes com l'esperança de vida, la taxa de mortalitat, les malalties contagioses, els problemes de salut mental o de drogodependències, denoten que el Raval, en general, no té una bona salut i que aquest fet està clarament relacionat amb l'alt percentatge de pobresa.

A partir de les darreres dades sobre l'esperança de vida acumulada, que corresponen a la mitjana dels anys 1999-2003, es fa palesa la gran diferència entre territoris. Destaca la gran distància entre els 80,3 anys d'esperança de vida de Barcelona i els 76,2 de Ciutat Vella, que encara és mig any inferior al Raval. I aquest valor encara és menor en el cas del Raval sud, on se situa en 73,4 anys, 7 anys menys que a la ciutat. Per contra, la mitjana del Raval nord supera l'esperança de vida del districte, que és una mica més alta que la del total del Raval.

Segons el sexe, seguint amb la tendència mundial, les dones del barri viuen més anys que no pas els homes. Tanmateix, la diferència segons els territoris també és molt significativa. Mentre a Barcelona les dones viuen una mitjana de 5 anys més que els homes, a Ciutat Vella viuen una mitjana de 7 anys més, i al Raval, de 9 anys més. Per altra banda, el Raval sud és on hi ha els valors més baixos, ja que l'esperança de vida dels homes no arriba ni tan sols als 70 anys ni la de les dones als 80 anys. Tot i així, a Ciutat Vella la mitjana dels anys de vida ha augmentat de manera constant al llarg de tota la dècada, des del 1994, els homes han guanyat 6 anys de vida, i les dones, tres anys.

Quadre 10. Dades d'esperança de vida i mortalitat, A Barcelona Ciutat vella i el Raval 1999-2003.*
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Agència de Salut Pública de Barcelona.

	Barcelona	Ciutat Vella	Raval	Raval nord	Raval sud
Esperança de vida	80,3	76,2	75,6	77,8	73,4
Homes	76,8	72,2	71,3	73,3	69,3
Dones	83,5	80,8	80,4	82,2	78,6
Taxa de mortalitat**	1071	1394	1363	1206	1519
Homes	1099	1498	1.515	1394	1637
Dones	1047	1282	1.226	1082	1370
Raó de mortalitat comparativa***	100	130	123	109	137
Homes	100	136	130	120	141
Dones	100	122	116	102	129

* Aquests indicadors fan referència a les dades acumulades, és a dir, a la mitjana que comprèn el període 1999-2003.
** La taxa de mortalitat fa referència a la taxa de mortalitat estandarditzada, que és la xifra de persones que haurien mort en aquell període (per 100.000 habitants) amb el supòsit que tots els territoris tenen la mateixa estructura d'edats.
*** La raó de mortalitat comparativa parteix de la taxa de mortalitat. Indica el percentatge de diferència respecte la mitjana, és a dir, si la ciutat correspon al 100%, els valors superiors indiquen un percentatge major de mortalitat, i els inferiors, un percentatge menor.

12. L'Enquesta de Salut de Barcelona la realitza l'Agència de Salut Pública de Barcelona. La darrera és dels anys 2000-2001 i està feta sobre una mostra de 10.000 persones (1.000 per districte).

població del Raval

Pel que fa a la taxa de mortalitat, les dades de Ciutat Vella i el Raval estan per sobre de les de Barcelona, i també són superiors al Raval sud, on hi ha un 37% més de mortalitat. En aquest cas, torna a destacar que la mortalitat masculina és superior a la femenina. El 2003, les principals causes de mort al districte de Ciutat Vella entre la població de 15 a 44 anys han estat els accidents de trànsit, la sida, les sobredosis i els suïcidis.

Pel que fa a la taxa de natalitat, els valors de Barcelona i Ciutat Vella són similars. En tots dos casos, es pot dir que hi ha una certa tendència a augmentar, encara que les taxes tenen un creixement discontinu. El 2003, la taxa de natalitat del Raval sud està per sobre de la mitjana del districte i de la ciutat. Al Raval, el percentatge de naixements en dones menors de 20 anys és d'un 5%, un punt per sobre de Ciutat Vella i tres per sobre de Barcelona, i ha augmentat des de fa 10 anys. En el cas de les dones majors de 34, aquest increment ha estat força superior. Una altra dada a

la qual cal parar atenció és que, el 2003, gairebé un 10% dels nadons van tenir un baix pes en néixer (2,5 kg), un indicador que també mostra el nivell de salut maternoinfantil.

Destaca que hi ha hagut un fort creixement dels naixements d'ambdós pares estrangers, que ha estat menor el creixement dels naixements d'un dels dos pares nascut al país. Aquestes dades indiquen una clara inversió de les xifres, i actualment les famílies amb tots dos pares nascuts a l'Estat espanyol representen un 36% dels casos.

Un altre indicador de les condicions de vida, que té incidència en la salut, és la tuberculosi (TBC). Aquesta malaltia contagiosa es relaciona, entre altres factors, amb la pobresa, l'amuntegament, el difícil tractament que té quan coincideixen una multiplicitat de problemes. Una part de la població immigrant, per tant, pot ser propensa a la malaltia, no pel fet d'haver migrat, sinó per les condicions de vida amb què es pot trobar, sobretot durant el primer temps d'estada.

Quadre 11. Indicadors de salut maternoinfantil de Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2003.
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Agència de Salut Pública de Barcelona.

	Barcelona	Ciutat Vella	Raval	Raval nord	Raval sud
Taxa de natalitat (per 1.000 hab.)	9,4	10,0	11,8	11,4	12,1
Taxa de fecunditat (per 1.000 dones)	38,6	43,5	51,8	48,0	55,5
Naixements de mares < 15 anys	6	2	1	1	0
% de naixements de mares < 15	0,04	0,22	0,11	0,50	0,00
Naixements de mares de 15-19 anys	294	35	22	10	12
% de naixements de mares de 15-19	2,1	3,9	4,9	5,0	4,9
Naixements de mares de 20-34 anys	9.799	625	324,0	138	186
% de naixements de mares de 20-34	68,6	69,7	72,5	69,0	75,3
Naixements de mares > 34	4.176	265	100	51	49
% de naixements de mares > 34	29,3	29,5	22,4	25,5	19,8
Total naixements	14.275	897	447	200	247
% de naixements	100	100	100	100	100

Quadre 12. Evolució de la incidència de la tuberculosi, la sida i l'ús de drogues a Ciutat Vella, 1995-2004.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Agència de Salut Pública de Barcelona.

Nombre de casos sobre 100.000 habitants (taxa estandarditzada)	Tuberculosi			Sida				Usuaris de drogues no institucionalitzades		
	TBC	TBC no UDI*	TBC UDI (15-49 anys)	Sida	Sida heterosexuals (>= 15 anys)	Sida homosexuals (>=15 anys)	Sida UDI (15-49 anys)	Heroïna	Cocaïna	Tots**
1995	495	381	222	278	42	83	318	1002	153	1572
Homes	363	270	177	225	30	83	227	723	115	1.169
Dones	132	111	45	53	12	-	91	278	39	404
1998	281	218	128	132	29	41	116	585	269	1178
Homes	190	155	68	92	16	41	64	407	181	788
Dones	91	63	60	40	13	-	52	178	87	390
2001	286	246	80	56	12	13	58	401	423	1283
Homes	229	203	50	46	8	13	49	294	277	898
Dones	57	43	29	10	5	-	8	107	145	385
2004	139	95	48	23	3	8	10	355	677	1388
Homes	95	88	6	17	1	8	7	293	457	1013
Dones	44	7	41	6	1	-	3	62	220	375

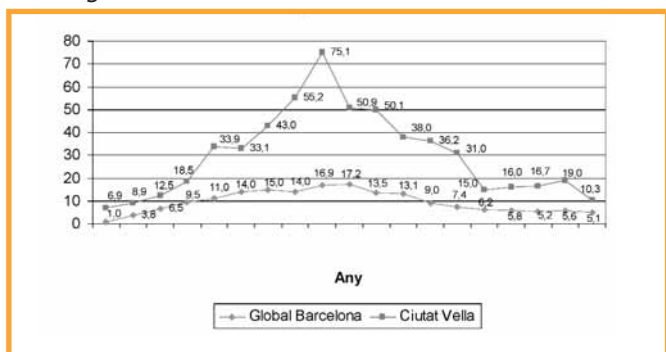
Nota: taxes per 100.000 hab. estandarditzades per edat.
* UDI= Usuaris de Drogues Intravenoses
** Inclou totes les drogues no institucionalitzades (opiàcis...)

Ciutat Vella és el districte amb la taxa de tuberculosi més alta, i el Raval el barri on presenta més incidència. La tendència ascendent de la malaltia s'atura els anys 1994 i 1995, i deu anys més tard davalla fins a ser pràcticament quatre vegades inferior, gràcies principalment a l'eficàcia dels tractaments. En el cas de tuberculosi en usuaris de drogues intravenoses, les xifres disminueixen d'una manera més significativa a partir del 1998, i el 2004 el nombre de casos és gairebé cinc vegades menor que nou anys abans. Pel que fa al sexe, es registra un major nombre d'afectats masculins que femenins, excepte el 2004, en què s'inverteixen significativament les xifres. El mateix any, l'ABS de Raval sud ha estat l'àrea que ha atès el major nombre de casos de tuberculosi de Barcelona.

Per altra part, la sida també és més present a Ciutat Vella que a la resta de Barcelona. L'any 1994 es van registrar els valors més alts, cinc vegades superiors als de la ciutat. Això no obstant, a partir del 1995 les dades han disminuït significativament en tots els grups de transmissió a causa, principalment, de l'aparició de retrovirals per al tractament. En els darrers anys, el nombre de persones amb sida és força similar a Barcelona i Ciutat Vella, tot i que encara hi ha, aproximadament, el doble de casos al districte.

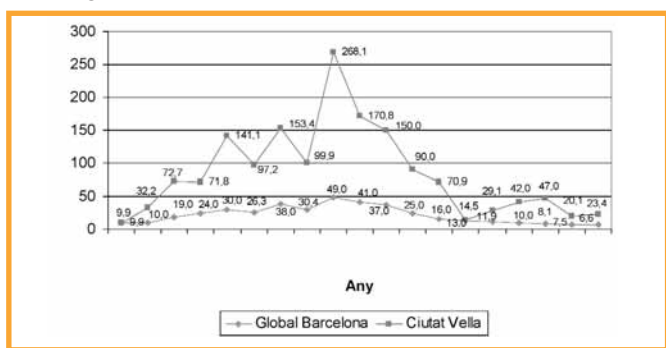
Gràfic 3. Evolució dels casos de sida en usuaris de drogues per via endovenosa segons el lloc de residència. Ciutat Vella i Barcelona, 1986-2004.

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona.

Gràfic 4. Evolució dels casos de sida en població no usuària de drogues per via endovenosa segons el lloc de residència. Ciutat Vella i Barcelona, 1986-2004.

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona.

Pel que fa al consum de drogues il·legals al districte, l'any 2004 s'han registrat un total de 1.388 usuaris sobre 100.000 habitants,¹³ pràcticament tres vegades més d'homes que no pas de dones. Respecte l'any 1995, les xifres només han disminuït en 184 usuaris. Tanmateix, aquestes dades amaguen que

en aquests anys el nombre d'usuaris d'heroïna s'ha reduït a una tercera part, mentre que els consumidors de cocaïna s'han multiplicat per més de quatre. La taxa d'inici de tractament per drogues il·legals als Centres d'Atenció i Seguiment de les Drogodependències (CAS) ha augmentat des del 1990 a Barcelona i Ciutat Vella, encara que en aquest districte està disminuint en els darrers anys. La taxa d'inici de tractament en la població de 15 a 49 anys és de 66 persones a Ciutat Vella i 25 a Barcelona (per 10.000 habitants). El 2004, al districte de Ciutat Vella, la taxa de mortalitat per sobredosi ha disminuït respecte l'any anterior, de 40 a 27 morts per 100.000 habitants, però segueix sent molt superior a la mitjana de tot Barcelona, que es situa en el 7%. Pel que fa a les taxes d'urgències hospitalàries relacionades amb les drogodependències, es segueix una direcció similar a la de la ciutat, amb una taxa lleugerament decreixent en les urgències d'usuaris d'opiacis i lleugerament superior de cocaïna. Pel que fa als problemes de salut relacionats amb el consum d'alcohol, el districte presenta també les xifres més elevades de la ciutat. En aquest cas, els inicis de tractament per casos d'alcohol, als CAS de Ciutat Vella, han disminuït, ja que el 2000 hi va haver un pic amb més de 50 usuaris per cada 10.000 habitants i el 2005 han passat a ser-ne 18. Aquestes dades són rellevants, ja que mostren un context poc favorable per als infants i joves que es troben en el si de famílies amb aquestes problemàtiques.

Un altre tema que sobresurt al districte és la problemàtica relacionada amb la salut mental. El 2005, el nombre de població atesa pel Centre de Salut Mental Infantojuvenil (CSMIJ) de Ciutat Vella, ha estat d'uns 500 infants i adolescents, prop d'un 4% del total de la franja de 0 a 17 anys. D'aquests, 172 casos han estat primeres visites. Les altes es produeixen majoritàriament a través de la derivació dels pediatres de la zona, en gairebé dues terceres parts dels casos. En una quarta part dels casos han arribat a través dels equips d'atenció psicopedagògica d'ensenyament (EAP) i en menor mesura a través dels metges de primària o via accés directe (3%). Un 45% de la població atesa és del Raval, de la qual gairebé dues terceres parts són del sud del barri. Cal recordar, d'altra banda, que el Raval també és el barri amb més població del districte, un 44%, fet que és directament proporcional al nombre d'usuaris. D'altra banda, els problemes de salut mental que es diagnostiquen més sovint són els trastorns adaptatius i els trastorns emocionals d'inici en la infantesa. Altres problemes que es detecten amb menor freqüència, però de gran impacte, són les depressions, els trastorns psicòtics i el consum de tòxics.

Per acabar, i per tal de tenir una visió global dels factors de risc per a la salut dels adolescents de Barcelona, presentem les principals conclusions de l'enquesta que l'Agència de Salut Pública realitza als escolars.¹⁴ En línies generals, s'observa que el consum de tabac i alguns indicadors de consum

13. Les dades sobre usuaris de drogues il·legals provenen del Sistema d'Informació de Drogues de Barcelona (SIDB), que recull els casos d'usuaris a partir de les urgències hospitalàries, el 061, els CAS, etc. Per tant, aquestes dades estan infraestimades, d'una banda perquè només hi consten els usuaris amb problemàtiques de salut i no tots els usuaris de drogues, i de l'altra, perquè no en tots els casos atesos es disposa del districte de residència.

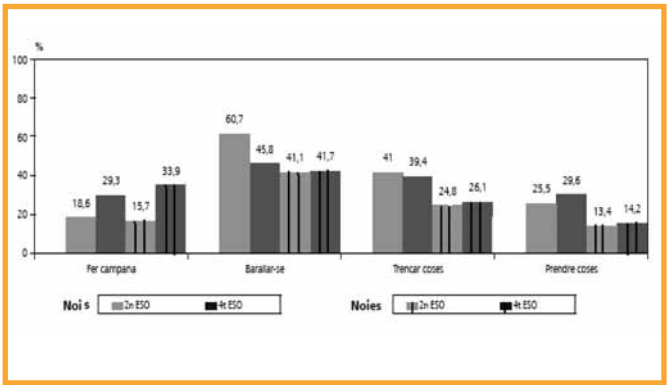
14. L'enquesta FRESC la realitza l'Agència de Salut Pública de Barcelona a mostres representatives d'escoles de Barcelona amb l'objectiu de conèixer els comportaments i factors de risc dels escolars de la ciutat. El nombre d'alumnes enquestats va ser de 12.569 estudiants d'ESO, 9244 de segon de Batxillerat i 3.085 de cicles de formació de grau mig. La grandària de la mostra significa una fracció d'un 10% de la població.

població del Raval

d'alcohol estan disminuint, mentre que el consum de cànnabis ha augmentat en els darrers anys. Amb relació al sexe, les diferències entre nois i noies tendeixen a desaparèixer, i el 2004 els indicadors de consum d'aquestes substàncies (tabac, alcohol i cànnabis) són molt similars. Pel que fa a les percepcions dels joves en relació amb els estats d'ànim, violència i maltractament rebuts i conductes conflictives, cal destacar que les noies en general presenten més problemes d'estat d'ànim i que el maltractament percebut i les actituds conflictives disminueixen amb l'edat (excepte "fer campana" a l'escola). A més, un 6% dels nois i un 4,1% de les noies de 14 anys declaren un rebuig social (bulling) elevat.

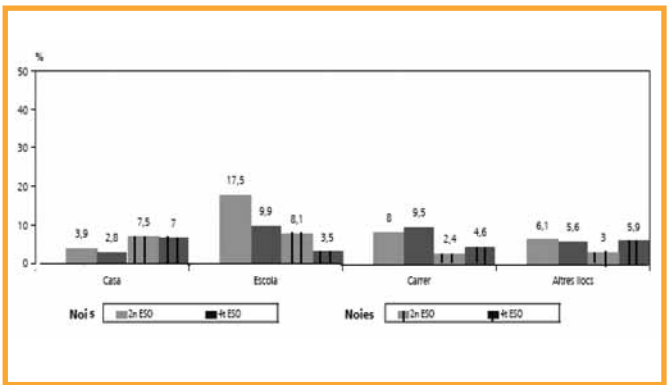
Gràfic 5. Alumnat que declara haver tingut comportaments conflictius alguna vegada, segons curs i sexe. Barcelona, curs 2003-2004.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Agència de Salut Pública.

Gràfic 6. Alumnat que declara sentir-se maltractat físicament alguna vegada segons l'ubicació del maltractament, el curs i el sexe. Barcelona, curs 2003-2004.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Agència de Salut Pública.

A l'enquesta també apareix com una preocupació l'elevada proporció de noies que no esmorzen abans de sortir de casa i fan dieta per aprimar-se, així com l'elevada proporció de nois i noies que no es posen habitualment el casc quan van amb moto o el cinturó de seguretat quan van amb cotxe. Es remarca també que a la ciutat, malgrat que la utilització de mètodes contraceptius en les noies que tenen relacions sexuals és elevada, encara hi ha un 3,6% de joves de 16 anys i un 6,8% de 18 anys que declaren no tenir intenció d'utilitzar preservatiu.

LLARS I FAMÍLIES

Des del 1996 fins al 2005, el total de llars a Barcelona, Ciutat Vella i el Raval ha augmentat considerablement, tot i que el 2001 hi ha hagut una petita davallada pel que fa al districte. La major part de les llars a la ciutat són de tipus familiar, que poden ser unifamiliars (parelles amb o sense fills o famílies monoparentals) i plurifamiliars (més d'un nucli familiar), convisquin o no amb altres persones emparentades. La resta de llars són no familiars, que inclouen les unipersonals o aquelles en què hi viuen dues o més persones emparentades o no.

L'any 2001, les llars familiars són un 72% a Barcelona i un 57% a Ciutat Vella, unes xifres una mica inferiors a les de 1996. A la ciutat, pràcticament la totalitat de llars familiars són unifamiliars i gairebé no n'hi ha de plurifamiliars. En el cas de Ciutat Vella, al 89% de les llars familiars hi viu només una família, i al 10% de les llars familiars hi conviu una família amb altres persones no emparentades (a Barcelona representen un 3%). A l'1% restant de les llars familiars, hi conviuen dues o més famílies, en algunes, persones no emparentades. El mateix any, i amb relació a les llars no familiars, Ciutat Vella té un percentatge força superior a Barcelona, amb un 43% i un 28% respectivament. Les unipersonals són majoritàries tant a Ciutat Vella com a Barcelona, en aquest cas amb un 88% i un 94%, però destaca la disminució a Ciutat Vella i al Raval, que el 1996 representava aproximadament un 96%. Malgrat aquest predomini, cal destacar que les llars no familiars formades per dues o més persones són el 12% a Ciutat Vella, 8 punts per sobre del 1996, mentre que a Barcelona el percentatge és inferior, tot i haver-se duplicat.

A Ciutat Vella, de les llars amb un sol nucli, les més nombroses són les formades per parelles sense fills, al contrari que al conjunt de la ciutat. El 40% de les parelles de Ciutat Vella no tenen fills, un 38% de parelles en té i un 22% de famílies són famílies monoparentals. A Barcelona, en canvi, el 51% de les parelles tenen fills, un 33% no en tenen i un 17% són famílies monoparentals. Pel que fa a les famílies monoparentals, tot i ser proporcionalment superiors a Ciutat Vella, tant al districte com a la ciutat predominen les famílies a càrrec de dones per sobre del 80% dels casos.

D'altra banda, segons dades del 2005, el percentatge de persones que viuen soles a Ciutat Vella i al Raval és un 37% de mitjana, superior al de Barcelona, un 29%, si bé Ciutat Vella ha experimentat una lleugera baixa comparat amb el 2001 i Barcelona un petit creixement. Dins el percentatge de persones soles, cal considerar que a Ciutat Vella, el 2001, un 17% tenen més de 64 anys.

Si ens fixem en les llars on viuen de 2 a 5 persones, emparentades o no, Barcelona té una mitjana alta, amb un 68%, i Ciutat Vella i el Raval constitueixen un 54%. Aquestes llars s'han reduït d'ençà del 2001. On es destaca una diferència significativa entre la ciutat i el barri és en el nombre de llars registrades amb 6 o més habitants, que en els últims anys han tingut un increment considerable. En aquest cas, el Raval té el percentatge més alt, un 10%, a prop del 8% de Ciutat Vella i distant del 3% de Barcelona. Cal subratllar la proporció de llars on viuen 9 o més persones, que en el còmput global de Ciutat Vella ha augmentat en un 3% respecte el 2001, i que al Raval se situa en gairebé el 4% del total de llars del barri.

Quadre 13. **Llars segons el nombre de persones, A Barcelona Ciutat vella i el Raval, 2005.**
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Padró Municipal d'Habitants del 30/06/2005.

Núm. persones per llar	BARCELONA		CIUTAT VELLA		RAVAL	
	Total	%	Total	%	Total	%
1	185.272	29	15.706	38	6.340	36
2	186.691	29	11.201	27	4.454	26
3	126.278	20	6.083	15	2.486	14
4	91.787	14	3.744	9	1.513	9
5	27.072	4	1.689	4	848	5
6	9.325	1,5	926	2	506	3
7	4.198	1	540	1	321	2
8	2.388	0,5	350	1	231	1
9 i més	4.840	1	1.322	3	664	4
TOTAL DE LLARS	637.851	100	41.561	100	17.363	100

Quadre 14. **Llars segons la superfície, A Barcelona i per districtes, 2001.**
Font: elaboració pròpia a partir del Cens de Població i Habitatges 2001. Instituto Nacional de Estadística.

TOTAL		%	% fins a 30 m ²	% fins a 31-60 m ²	% fins a 61-90 m ²	% fins a 91-120 m ²	% 121-150 m ²	% més de 150 m ²
Barcelona	594.451	100	1	26	51	16	3	3
Ciutat Vella	36.322	100	3	47	35	10	3	2
Sarrià-Sant Gervasi	49.896	100	0	12	27	28	14	19
Eixample	103.809	100	1	16	49	25	5	4

Si contrastem el nombre de persones, emparentades o no, que viuen juntes en una mateixa llar amb el nombre de m² d'aquesta, trobem que a Barcelona la meitat dels habitatges tenen una superfície d'entre 61 i 90 m². En canvi, a Ciutat Vella, pràcticament la meitat dels habitatges tenen una superfície d'entre 31 i 60 m². Els habitatges amb una superfície de fins a 30m², tot i no ser gaire nombrosos, són d'un 3% a Ciutat Vella i menys d'un 1% a la ciutat. També és significativa la diferència entre els pisos de més de 91m², que a Barcelona són un 22% i al districte un 15%, i a Sarrià-Sant Gervasi un 61%.

Tal com hem vist, la proporció de llars de Ciutat Vella i el Raval on viuen més de 6 persones és superior a la mitjana de Barcelona, mentre la superfície de l'habitatge de més de 61m² és força inferior a la mitjana de la ciutat. Com a contrapunt, si fem la mateixa comparació respecte el districte que es troba a l'altre extrem de la ciutat, Sarrià-Sant Gervasi, trobem que el percentatge de llars amb 6 o 7 persones és similar a la de Ciutat Vella, per sobre del 3%, però, en canvi, el 34% dels habitatges tenen una superfície superior a 91m², el doble que a Ciutat Vella, i si ens fixem en els de més 61m², les xifres són d'un 83% a Sarrià Sant Gervasi i un 47% a Ciutat Vella.

SITUACIÓ LABORAL

El Raval es caracteritza per tenir els nivells de població aturada més elevats de Barcelona. L'any 2001, un 8% de la població es trobava en aquesta situació, un percentatge

superior al 7% del districte i al 5% de la ciutat. Les taxes d'atur mantenen una proporció similar entre els tres territoris, tot i ser més elevades.

Quadre 15. **Taxa d'atur a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2001.**
Font: elaboració pròpia a partir de l'Anuari Estadístic de Barcelona 2004.

	Total	Homes	Dones
Barcelona	10,8	9,6	12,3
Ciutat Vella	14,0	14,2	13,8
Raval	15,9	16,1	15,6

Aquestes proporcions es mantenen si ens fixem en les taxes d'atur per sexes, ja que, tant en el cas dels homes com de les dones, al Raval hi ha la taxa més elevada de la ciutat. Només en el cas de les dones, la taxa d'atur del Raval és superada pels barris de la Zona Franca, Besòs, Montjuïc i especialment el Bon Pastor, que sobrepassa el 20%. En base als districtes, la taxa d'atur femení de Ciutat Vella només se supera lleument a Nou Barris. Podem observar que en el cas de Barcelona, la taxa d'atur de les dones és superior a la dels homes, com a la resta de Catalunya i de l'Estat Espanyol, però en el cas de Ciutat Vella i del Raval els percentatges s'inverteixen, i així els homes de Ciutat Vella i del Raval són els que es troben en una major situació d'atur registrat. Cal considerar que les dades d'atur registrat fan referència a les xifres oficials, en les quals

població del Raval

es comptabilitzen les persones que tenen permís de treball i estan inscrites al Servei d'Ocupació. A més, les dades, no inclouen aquells treballadors i treballadores que realitzen feines en el sector de l'economia submergida.

La població ocupada del Raval destaca, en comparació amb la de la ciutat, pels alts percentatges de personal que realitza feines en el sector serveis i de comerç, amb un 24%, i de les feines no qualificades, que és un 21%. A Barcelona, en canvi, aquests sectors estan representats amb un 15% i un 9% respectivament. La taxa de població del Raval que realitza feines no qualificades només és igualada per Trinitat Nova i seguida per Ciutat Meridiana, Montjuïc i Barceloneta (16,5%), que estan molt per sobre del 9% de Barcelona.

D'altra banda, segons la situació professional dels ocupats, es reflecteix que el Raval té un 13% d'empresariat, dos punts per sota de la mitjana de Barcelona. D'aquest nombre, tres quartes parts no tenen personal assalariat, un percentatge força superior al de la ciutat. Una altra dada destacable del barri i del districte és l'alt nombre de treballadors i treballadores eventuais, que al Raval són un 32%, mentre que a la ciutat són un 19%. Pel que fa al percentatge de personal fix, al Raval és del 55% (65% a Barcelona). Les dades, per tant, mostren com el Raval i Ciutat Vella es troben en una situació de desigualtat laboral respecte a la majoria de barris i districtes de Barcelona.

SITUACIÓ DE RISC

Per conèixer la població considerada en situació de risc, ens basem en les dades dels serveis socials, que inclouen els Serveis Socials d'Atenció Primària (SSAP) i els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA). Des de l'any 1996 destaca un augment considerable en el nombre d'usuaris a Barcelona i a tots els districtes en general. A Ciutat Vella, s'ha passat de 3.724 usuaris a 6.087 el 2003, una xifra, la més alta de Barcelona, que correspon a un 15% de les persones ateses de la ciutat (la població del districte representa un 7% de Barcelona) i un 5% de la població total del districte.

El 2003, el total de població atesa de 0 a 17 anys a Ciutat Vella representa més d'un 9% del total d'infants atesos a Barcelona i un 5% del total de població atesa al districte. Pel que fa a les franges d'edat ateses a Ciutat Vella, trobem un total de 400 infants i adolescents de 0 a 17 anys (243 infants de 0 a 14 anys i 157 de 15 a 17). El 2002, la franja de 0-17 anys representa un 7% del total dels usuaris atesos a Barcelona i un 9,2% del total dels infants sobre el total de població de 0 a 17 anys de Barcelona. La franja de 0 a 14 representa un 4% sobre el total de la població de Ciutat Vella, un 60% del total dels infants atesos de 0 a 17 del districte.

Quadre 16. Percentatge de professions a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2001.
Font: elaboració pròpia a partir de l'Anuari Estadístic de Barcelona 2004.

	Barcelona	Ciutat Vella	Raval
Personal directiu d'empreses i administracions públiques	9,9	5,7	5,1
Personal tècnic i professionals científics i intel·lectuals	19,2	13	11,1
Personal tècnic i professionals de suport	16,7	11,6	9,9
Empleats/des administratius/ves	13,2	9,7	9,1
Treballadors/es dels serveis, venedors de comerç	14,8	23,2	24,3
Treballadors/es qualificats, agràries i pesqueres	0,3	0,7	0,6
Artesans/es i treballadors/es qualificats/des, indústria i construcció	10,3	12	12,5
Operadors/es d'instal·lacions i maquinàries, muntadors/es	7	6,8	6,6
Treballadors/es no qualificats/des	8,7	17,2	20,7
Forces armades	0,1	0,1	0,1
TOTAL	100	100	100

Quadre 17. Activitats econòmiques per sectors a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2000.
Font: elaboració pròpia a partir de l'Anuari Estadístic de Barcelona 2004.

	Barcelona	%	Ciutat Vella	%	Raval	%
Activitat empresarial	152.951	78	10.869	84	3.786	87
Primari	7	0	0	0	0	0
Indústria	14.133	7	914	7	320	7
Construcció	11.428	6	100	1	43	1
Comerç	54.134	28	5.032	39	1.740	40
Serveis	73.249	37	4.823	37	1.683	39
Activitat professional	44.050	22	2.112	16	578	13
TOTAL	197.001	100	12.981	100	4.364	100

Quadre 18. **Població atesa als Serveis Socials d’Atenció Primària per districtes i per la franja d’edat de 0-17, 2003.**
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del CIIMU basades en les dades de Serveis Personals de l’Ajuntament de Barcelona, 1999-2002.

Total població 2005		% 2005	Total SSAP 2003	% SSAP 2003	% població atesa sobre total zona	SAP 03 0-17 anys	% 03 0-17
BARCELONA	1.612.237	100	39.456	100	2,4	4012	100
Ciutat Vella	116.602	7	6.087	15	5,2	371	9
Eixample	267.083	17	5.368	14	2,0	381	9
Sants-Montjuïc	180.020	11	5.163	13	2,9	668	17
Les Corts	82.879	5	1.148	3	1,4	122	3
Sarrià-Sant Gervasi	141.892	9	1.763	4	1,2	133	3
Gràcia	120.992	7	2.850	7	2,4	338	8
Horta-Guinardó	169.729	10	4.324	11	2,5	598	15
Nou Barris	166.471	10	4.411	11	2,6	438	11
Sant Andreu	143.638	9	3.434	9	2,4	434	11
Sant Martí	222.931	14	4.908	12	2,2	529	13

Quadre 19. **Principals problemàtiques que presenta la població usuària dels SSAP a Barcelona, 1999-2002.**
Font: elaboració del CIIMU a partir de les dades de Serveis Personals de l’Ajuntament de Barcelona, 1999-2002.

Problemes	1999	%	2000	%	2001	%	2002	%
Economia	29.391	28,2	33.610	27,6	37.623	28,3	41.736	28,7
Laboral	9.490	9,1	10.161	8,4	11.317	8,5	12.406	8,5
Habitatge	5.334	5,1	7.011	5,8	8.074	6,1	10.116	7,0
Escolar	5.377	5,2	6.063	5,0	6.312	4,8	6.279	4,3
Salut	36.859	25,9	33.568	27,6	36.022	27,1	39.650	27,3
Personal	9.941	9,5	11.710	9,6	12.610	9,5	14.354	9,9
Social	13.616	13,1	14.540	12,0	14.904	11,2	14.399	9,9
Juridicolegal	4.094	3,9	4.941	4,1	5.886	4,4	6.540	4,5
Total	114.102	100	121.604	100	132.748	100	145.480	100

Quadre 20. **Distribució de les PIRMI a Ciutat Vella, 2000 i 2004.**
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Districte de Ciutat Vella, el Padró Municipal i Subirats i Rius. (2005). Del Xino al Raval.

	Total 2000	% 2000	Població total 2000	% Població	Total 2004	% 2004	Població Total 2004	%Població 2004
Ciutat Vella	986	100	89.829	100	1.022	100	111.159	100
Total Raval	494	50,1	37.911	42,2	462	45,2	46.622	41,9
Raval Nord	245	24,8	-	-	195	19,1	-	-
Raval Sud	249	25,3	-	-	267	26,1	-	-
Gòtic	247	25,1	16.587	18,5	243	23,8	26.068	23,5
Casc Antic	158	16	20.139	22,4	211	20,6	22.756	20,5
Barceloneta	87	8,8	15.192	16,9	106	10,4	15.713	14,1

població del Raval

La franja dels 15 als 17 anys és un 2,5% del total de població atesa al districte, que correspon a un 39% del total de menors d'edat atesos.

Entre les problemàtiques presentades al nivell de la ciutat, el 2002, trobem que les principals estan relacionades amb temes d'economia i de salut, i després hi ha les personals, socials, laborals o d'habitatge. En l'atenció per sexe, a Ciutat Vella, trobem que el 60% de les persones ateses són dones, un 10% sobre el total de la població de Barcelona, i el 40%, homes.

De les prestacions del Programa Interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció (PIRMI) atorgades a Ciutat Vella el 2000, la meitat es concentren al Raval i una quarta part al Barri Gòtic. Això no obstant, s'ha de tenir en compte que el Raval també és el barri amb més població de Ciutat Vella, amb el 42% de la població del districte, mentre que al Gòtic només hi viu un 19% de la població.

El 2002, segons dades de la Memòria de Serveis Personals del Districte, els expedients en actiu de la PIRMI a Ciutat Vella són de 842, a més de 222 sol·licituds de la prestació a l'ICASS, mentre que a Barcelona el nombre d'expedients en actiu és de 3.074 i el de sol·licituds, 940. Ciutat Vella aglutina, per tant, un 27% dels expedients de PIRMI en actiu i un 24% de les sol·licituds al nivell de ciutat. Dins de Ciutat Vella, el total d'expedients en actiu al Raval és de 406 (un 48% sobre els casos del districte i un 13% sobre la mitjana de la ciutat), 179 al Raval Nord i 227 al Raval.

Quant als infants i adolescents del Raval atesos pels EAIA el 2002, per franges d'edat trobem que el gruix principal té entre 13 i 17 anys, seguida de la franja de 4 a 12 i finalment de la franja de 0 a 3. També trobem que el centre de Raval Sud atén més població infantil que el de Raval Nord, ja que el primer atén un 60% dels casos. Per altra banda, els infants i adolescents atesos als EAIA del Raval són un 54% del total de Ciutat Vella i el 21% de Barcelona. Gairebé la meitat dels menors atesos al Raval sud tenen entre 13 i 17 anys, que representen un 30% del total dels menors atesos a tot el barri, i al Raval Nord, per contra, la meitat tenen entre 4 i 12 anys i representen el 19% dels menors atesos al barri. Els menors d'origen immigrant estranger representen un 19% de la població atesa, entre els quals predomina la franja de 13 a 17 (de 32, 18 són del Raval sud i 14 del nord), seguida de la franja de 4 a 12 anys (28, la meitat de cada territori) i per últim trobem la franja de 0-3 (11 del Raval sud).

Tanmateix, és rellevant que el nombre de nois i noies atesos pels EAIA ha baixat, ja que el 2003 era de 886, un any més tard, de 798, i l'any 2005, de 716.

EDUCACIÓ

L'educació és un element fonamental per al canvi social, ja que contribueix directament a la igualtat d'oportunitats. L'escola posa l'accent en l'assumpció de les competències bàsiques, la lectoescriptura i el càlcul, i va més enllà de la socialització i l'educació en valors, que són l'objectiu de l'educació en general. En aquest sentit, haver elevat l'edat d'escolarització obligatòria fins als 16 anys es pot entendre com un progrés social, ja que aquesta mesura té com a objectiu fomentar la cohesió social en oferir una formació més àmplia per a la vida. Tanmateix, existeix una part de l'alumnat que no encaixa en el sistema educatiu. En aquests casos prenen una gran importància les actuacions compensatòries que s'adapten millor a les seves necessitats.

El Raval i Ciutat Vella destaquen per tenir un percentatge molt alt de població amb un baix nivell educatiu, tot i haver millorat de manera considerable en els últims anys gràcies a l'esforç de les administracions i de la societat en el seu conjunt. El nivell d'instrucció ha anat evolucionant, de manera que la proporció de gent analfabeta i amb estudis primaris incomplets ha passat del 23% el 1991 al 12% el 2005. Més concretament, amb relació a les persones que no saben llegir, es desenvolupa un procés de convergència dels valors al districte i a la ciutat que mostra el clar esforç realitzat, sobretot al primer, on passa del 7,8 de la població a mitjan anys 80 a un 0,8 quinze anys més tard, mentre que a Barcelona es passa del 3,9 al 0,3%. Tot i això, actualment més o menys la meitat de la població major de 16 anys del Raval i Ciutat Vella té només la titulació de l'ensenyament primari o no té estudis, mentre que a Barcelona, en canvi, tenen aquest nivell el 39% de les persones. Pel que fa a la titulació de batxillerat superior i cicles formatius, el Raval està força per sota de Barcelona. Tanmateix, quant a títols universitaris, aquesta diferència és menor. El mateix passa amb la població que només té el títol de graduat, ja que només és una mica superior al Raval que a Barcelona.

Un aspecte rellevant del Raval és que només el 40% de la població ha obtingut el títol de l'ensenyament primari. Cal destacar que a Montjuïc i Ciutat Meridiana-Vallbona la xifra és encara lleugerament superada. També tenen valors molt alts els barris de Trinitat Vella, Bon Pastor, Gòtic, Besòs i Zona Franca, ben lluny del 12% del districte de Sarrià-Sant Gervasi. D'altra banda, cal tenir en compte que una part de la població immigrada amb titulacions de grau mig i superiors no ha convalidat la seva titulació i, per tant, no queda reflectida a les estadístiques oficials.

Quadre 21. **Població atesa als EAIA de Ciutat Vella, 2002.**
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del CIIMU basades en les dades de Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona, 1999-2002.

	Total	%	Total	Nacionals	Estrangers	Total	Nacionals	Estrangers	Total	Nacionals	Estrangers
	0-17	0-17	0-3	0-3	0-3	4-12	4-12	4-12	13-17	13-17	13-17
Total Raval	373	55	46	35	11	157	129	28	170	138	32
Raval Sud	225	33	28	17	11	87	73	14	110	92	18
Raval Nord	148	22	18	18	0	70	56	14	60	46	14
Casc Antic	144	21	12	11	1	71	66	5	61	49	12
Gòtic i Barceloneta	166	24	7	7	0	86	76	10	73	62	11
Ciutat Vella	683	100	111	88	23	314	400	71	294	387	87

Quadre 22. **Titulacions a Barcelona, Ciutat Vella i el Raval, 2005.**
Font: elaboració pròpia a partir del Padró Municipal del 30/06/2005.

NIVELL D'ESTUDIS	Barcelona	%	Ciutat Vella	%	Raval	%
Analfabet	2.416	0,17	304	0,29	113	0,26
Sense estudis	166.206	11,9	12.630	12,1	5.420	12,4
Ensenyament primari	372.397	26,6	38.732	37,0	17.637	40,3
Batxillerat elemental (graduat)	183.094	13,1	14.837	14,2	6.319	14,4
Batxillerat superior	260.251	18,6	14.483	13,8	5.571	12,7
Cicles formatius (2n grau)	136.797	9,8	6.312	6,0	2.413	5,5
Títols mitjans (diplomatures o primers cicles de llicenciatures)	85.506	6,1	4.377	4,2	1.729	4,0
Llicenciats	184.141	13,2	12.433	11,9	4.352	9,9
Doctorats universitaris	5.236	0,4	241	0,2	76	0,2
Titulació no específica	1.955	0,1	197	0,2	65	0,1
No consta	1.707	0,1	114	0,1	63	0,1
Total	1.399.706	100	104.660	100	43.758	100

Nota: població classificada de 16 i més anys.

El coneixement del català al Raval també té valors baixos. Fa cinc anys, un 17% de la població no l'entenia i aproximadament la meitat no el parlava ni el llegia. L'augment de població estrangera al barri en els darrers anys fa pensar que aquestes xifres poden haver augmentat.

Quadre 23. **Percentatge de coneixement del català a Barcelona, Ciutat Vella i el Raval, 2001.**
Font: Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona.

	Barcelona	Ciutat Vella	Raval
L'entén	95	88	83
El sap parlar	75	60	55
El sap llegir	75	59	54
El sap escriure	47	35	31
No l'entén	5	12	17

Nota: dades sobre la població major de 2 anys.

Pel que fa a l'ensenyament de 3 a 12 anys a escala de ciutat, durant el curs 2003-2004, un 39% de l'alumnat es troba als centres públics i un 61% als centres privats i als privats concertats. D'entre tot aquest alumnat, el 12% és de procedència estrangera,¹⁵ el qual està distribuït als centres educatius amb un desequilibri notable segons la titularitat. Així, el sector públic escolaritza un 73% de l'alumnat de procedència estrangera, i el sector privat, un 27%. Per tant, el nombre més elevat d'alumnat d'origen estranger es concentra a l'escola pública i representa el 21% del total de l'alumnat matriculat, mentre que al sector privat representa un 6%. Amb relació a l'origen estranger majoritari, el 62% dels alumnes provenen de l'Amèrica Central i Sud, el 12% d'Àsia i Oceania, el 9% de la Unió Europea, el 8% de països del Magrib, el 7% de la resta d'Europa i el 2% restant prové d'Amèrica del Nord i de la resta d'Àfrica. D'altra banda, es

destaca que als centres privats és on es concentra gairebé el 80% de l'alumnat procedent de la Unió Europea, sobretot a l'Educació Primària. En canvi, als centres públics hi ha la majoria de l'alumnat que prové del Magrib i de l'Amèrica Llatina, un 81% i 94% respectivament, i dels originaris de la resta d'Europa, l'Àfrica no magribina, Àsia i Oceania, cada origen dels quals supera el 60%.

D'altra banda, la presència de l'alumnat de procedència estrangera no es distribueix de la mateixa manera en els diferents districtes. L'Institut d'Educació de Barcelona ha detectat que en els darrers anys l'alumnat de procedència estrangera no comunitària ni nord-americana ha augmentat a tota la ciutat, i de manera significativa als districtes on abans era més testimonial, com per exemple a Sants-Monjuïc (27%), Nou Barris (25%) i Sant Andreu (17%), durant el curs 2003-2004. En canvi, a Sarrià-Sant Gervasi només es concentra un 8% dels alumnes de procedència estrangera. Ciutat Vella, que com ja hem vist és un dels districtes on hi ha més percentatge de població estrangera, acull un percentatge molt més elevat d'alumnat estranger, concretament un 42%, excloent-ne els que procedeixen de la UE i d'Amèrica del Nord. Dins del sector públic del districte, el 59% de l'alumnat correspon a aquest col·lectiu, i el 20% al privat. El Raval, a més, despunta per sobre de la resta quant a concentració d'alumnat estranger, que supera lleument el 50% del total d'alumnes, seguit del Barri Gòtic. La resta de barris no superen el 35%.

El mateix curs, pel que fa a l'etapa educativa de la Secundària obligatòria,¹⁶ a Barcelona es presenten les mateixes pautes que en Educació Primària, però amb xifres més baixes.

15. D'acord amb el criteri utilitzat per l'IMEB, el concepte d'alumnat de procedència estrangera fa referència a la condició d'estrangeria familiar. Per això les xifres són superiors a les que s'obtindrien sota l'epígraf d'alumnat de nacionalitat estrangera, que agrupa exclusivament l'alumnat que disposa de la categoria juridicol·legal d'estranger.

16. L'ensenyament secundari obligatori fa només referència a l'ESO i no inclou el batxillerat ni els cicles formatius.

població del Raval

El 10% de l'alumnat és de nacionalitat estrangera, tenint en compte, en aquest cas, la nacionalitat del menor i no la procedència de la família. La distribució per centres és de tres quartes parts a la pública i una quarta part a la privada i privada concertada. Respecte de la procedència, també coincideix que els alumnes amb nacionalitat de països de l'Amèrica Central i Sud són clarament els majoritaris, un 69% dels alumnes estrangers. La resta d'orígens, per ordre, són Àsia i Oceania (9%), el Magrib (7%), els països europeus no comunitaris l'any 2004 (6%), la UE (2%) i en menor mesura la resta d'Àfrica i Amèrica del Nord.

El primer cicle de l'etapa d'Educació Infantil, de 0-3 anys, el qual no és considerat una etapa bàsica ni obligatòria, ni a Barcelona ni al Raval no queda cobert amb les places actuals. El barri disposa de 3 escoles bressol municipals (als altres barris de Ciutat Vella només n'hi ha una), una llar d'infants privada, una entitat i un espai familiar. Les escoles bressol tenen capacitat per a 191 nens i nenes, 21 places per al grup de 0 anys, 70 places per als d'1 any i 100 places per als de 2. El curs 2005-2006, l'oferta de places ha estat de 111, i en el moment de la preinscripció s'han recollit 232 sol·licituds. Finalment, el nombre total d'infants ha estat de 199 sumant tots els cursos, 8 places per sobre de la capacitat prevista dels centres. Per tant, s'ha denegat la meitat de les sol·licituds de preinscripció del barri. També cal considerar que hi ha un nombre de famílies que no poden optar a l'accés perquè no compleixen els requisits o perquè disposen de menys punts. En aquest cas s'ha de tenir present que a Barcelona la xifra de preinscripcions no cobertes supera la del districte i arriba al 56%. Pel que fa a la llar d'infants privada del Raval, té capacitat de 148 places per a nens i nenes de 0 a 3 anys. En aquest centre es disposa d'11 educadors/es, i la ràtio d'alumnes duplica la de les escoles bressol municipals.

Quadre 24. Alumnat per etapa i titularitat al Raval, curs 2005-2006.
Font: elaboració pròpia a partir de dades del Dept. d'Educació.

	N.	%
TOTAL INFANTIL (0-5 ANYS)	1.205	100
0-3	347	29
P3-P5	858	71
TOTAL CENTRES PÚBLICS INFANTIL	679	56
0-3 (EBM)	199	16
P3-P5 (CEIP)	480	40
TOTAL CENTRES PRIVATS INFANTIL	526	44
0-3 (Llar d'infants)	148	12
P3-P5 (CC)	378	32
TOTAL PRIMÀRIA	1.717	100
Centres públics	949	55
Centres concertats	768	45
TOTAL ESO	1.480	100
Centres públics	759	51
Centres concertats	721	49
TOTAL INFANTIL, PRIMÀRIA I ESO	4.402	100
Centres públics	2.387	54
Centres privats i privats concertats	2.015	46

Al barri també existeix una entitat sense afany de lucre que atén infants en situació de risc i que està oberta les 24 hores els 7 dies de la setmana. Al matí realitzen ensenyament seguint el currículum de l'Educació Infantil, i a la tarda i els caps de setmana tenen un espai de casal per als infants fins a tres anys. Disposen de 103 places, de les quals, durant el curs 2004-2005, gairebé el 80% tenen de 0 a 2 anys i la resta de 3 a 5 anys. Per a la franja 0-3 també hi ha un servei municipal al qual assisteixen els infants amb els seus pares i/o mares, un total de 40 famílies.

Pel que fa a l'educació bàsica i obligatòria, dels 6 als 16 anys, cal destacar en primer lloc que al país aquesta etapa és accessible a tota la població sense cap mena de discriminació, la qual cosa no passa a tots els països europeus, però sí a aquells que han ratificat els acords relatius a la Declaració dels Drets dels Infants. Per això les administracions educatives han de garantir l'accés de tota la població a l'educació. En aquest sentit, el Raval disposa de prou places per cobrir la població en edat d'escolarització obligatòria.

A les escoles del barri hi ha 4.402 alumnes matriculats, 2.922 a l'etapa Infantil¹⁷ i Primària i 1.480 a Secundària. D'aquests, un 54% va a l'escola pública i un 46% a la privada concertada. Es constata que als centres hi ha un creixement en la presència d'alumnat d'origen immigrant estranger en general a tots els centres educatius, però especialment als de Primària i Secundària del Raval. Es caracteritzen, a més, per acollir al llarg del curs escolar el gran nombre d'alumnat procedent d'altres països que acaba d'arribar al barri. Les dades relatives al primer trimestre del curs actual, fins al gener del 2006, mostren que la matrícula viva¹⁸ ha representat 242 alumnes d'entre 3 i 16 anys. Malgrat tot, destaca un repartiment desigual d'aquest alumnat, que es concentra especialment als centres públics on, per exemple, el percentatge de mobilitat registrat és tant alt com el 94% del barri, per tant, només un 6% al sector concertat. També cal dir que aquesta repartició no és igual a tots els centres, ja que alguns centres públics i concertats tenen més concentració que d'altres de la mateixa titularitat.

Dels 228 nous alumnes al sector públic, el 35% de la mobilitat es registra als IES, mentre el 65% de la mobilitat es troba als CEIP. Cal tenir en compte que els instituts representen el 40% de l'alumnat de la pública, i els centres d'Infantil i Primària, la resta, de manera que la proporció de matrícula viva és força equivalent. També es fa palès que els països majoritaris de procedència dels nous alumnes matriculats són Pakistan (31%), Filipines (12%), Bangladesh (12%) i Equador (7%). Cal destacar que al sector concertat s'han matriculat majoritàriament alumnes procedents de Filipines i que el 97% dels alumnes pakistanesos es matriculen als centres públics.

Cal parar també atenció a l'alumnat que presenta necessitats educatives especials (NEE). D'una banda, es fa referèn-

17. L'etapa d'educació infantil es destina a infants de 0-6 anys i no és una etapa educativa obligatòria. Tanmateix, el segon cicle, de 3 a 6 anys, es considera part de l'educació bàsica, i és per això que s'inclou dins dels centres d'ensenyament on hi ha primària, de manera que es garanteix la plaça per a tots els nens i nenes.

18. La matrícula viva fa referència al nombre d'alumnat que es matricula una vegada iniciat el curs escolar.

cia a l'alumnat superdotat, amb discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, o amb greus trastorns de la personalitat o la conducta, el qual pot tenir o no un dictamen de l'EAP. D'altra banda, també s'hi inclou l'alumnat amb informe de l'EAP amb necessitats educatives vinculades a situacions socioeconòmiques o socioculturals desfavorides (NSD), que inclou una part important de la població nouvinguda.

Durant el curs 2005-2006, als centres docents d'educació Infantil i Primària del Raval, una quarta part dels alumnes tenen necessitats educatives especials, incloent-hi les necessitats educatives vinculades a situacions socioeconòmiques o socioculturals desfavorides, amb i sense dictamen. La distribució d'aquests alumnes, però, és molt desigual, ja que el 87% dels casos es concentren a la pública. Tanmateix, és important destacar que la diferència es dona principalment respecte les necessitats socials, ja que en la resta de necessitats educatives la proporció és igualada. També es constaten diferències pel que fa al nombre d'alumnat dins mateix del sector públic i del concertat, de manera que entre els centres de titularitat privada concertada també trobem centres amb un major nombre d'alumnes amb necessitats educatives especials.

Tots els CEIP i IES, com també dos dels centres concertats del barri, disposen d'aules d'acollida per a l'alumnat nouvingut procedent de l'estranger. Aquests dispositius es destinen a l'alumnat que fa menys de 24 mesos que ha arribat a l'Estat Espanyol. Durant els dos primers trimestres dels curs 2005-2006, dels 2.188 alumnes matriculats als centres públics, 307 han passat per l'aula d'acollida, és a dir, un 14% de tot el seu alumnat. D'aquest nombre, s'ha de tenir en compte que 22 s'hi han incorporat el segon trimestre, que 40 han fina-

litzat el període d'estada a l'aula d'acollida, ja que s'han incorporat a l'aula ordinària, i que 18 s'han donat de baixa del centre. Per tant, al primer trimestre hi ha hagut 285 alumnes, i al segon, 254. Destaca que hi ha diferències entre els mateixos centres, ja que el percentatge d'alumnes a l'aula d'acollida a cada centre oscil·la entre el 10% i el 18%. Pel que fa als centres concertats, aquests no tenen uns dispositius específics per atendre la població nouvinguda, ja que aquesta, que en general representa uns valors força inferiors d'alumnat estranger i de matrícula viva, s'incorpora directament a l'aula ordinària.

Tant la Generalitat com l'Ajuntament, han creat alguns serveis per donar suport a les necessitats educatives especials amb alguns dispositius que presten una atenció específica a altres tipus de necessitats, com pot ser el Centre de Recursos Especials de Deficiències Auditives (CREDA).

També es desenvolupen projectes d'educació compartida aprofitant les sinèrgies entre l'escola i el territori, per tal de desenvolupar el currículum de l'alumnat de 3r i 4t d'ESO que necessita adaptacions curriculars, com les Unitats d'Escolarització Compartida (UEC) o les Aules d'Escolarització Compartida (AEC). S'estableixen relacions de conveni o cooperació entre els centres i les dues entitats que desenvolupen l'educació compartida, els quals programen i avaluen conjuntament els objectius que s'han d'assolir a l'etapa obligatòria. Tanmateix, durant la part de l'horari lectiu en què l'alumnat hi participa, realitza tallers de formació pràctica i prelaboral que permeten enfocar l'ensenyament a partir d'aprenentatges més tècnics i estratègies més individualitzades.

Quadre 25. **Matrícula viva als centres d'Educació infantil, Primària i Secundària del Raval, curs 2005-2006.**
Font: Àrea de Llengua Interculturalitat i Cohesió Social del Departament d'Educació.

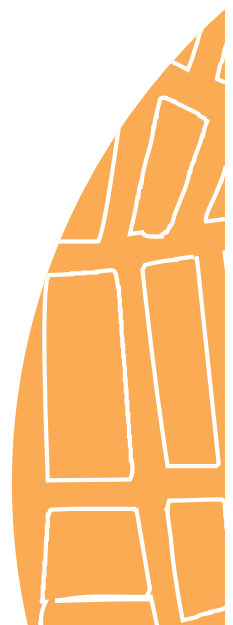
	Total matrícula viva	%	% Pakis-tan	% Fili-pines	% Bangla-desh	% Marroc	% Equador	% Índia	% Rep. Dom.	% Para-guai	% Bolí-via	% Altres països
Total alumnat	242	100	76	30	28	23	18	12	7	7	6	35
% alumnat	100	100	31,4	12,4	11,6	9,5	7,4	5	2,9	2,9	2,5	14,4
Centres públics	228	94,2	74	20	28	23	18	12	7	7	4	33
Centres concertats*	14	10	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0

* S'inclouen les dades de tres dels quatre centres concertats.

Quadre 26. **Alumnat amb necessitats educatives especials d'Educació Infantil i Primària als centres públics i concertats del Raval, curs 2005-2006.**

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Educació.

	Total d'alumnat matriculat	% alumnat amb NEE i NSD	NEE i NSD	%	NEE	%	NSD	%	NEE sense dictamen	%
Centres públics	1.628	21	338	87	15	52	180	89	143	90
Centres concertats	1.249	4	52	13	14	48	23	11	15	10
Total	100	25	390	100	29	100	203	100	158	100

mapa de
recursos

mapa de recursos

Aquest apartat aporta informació sobre els recursos presents al barri destinats a la infància i l'adolescència, bàsicament de la franja 0-16 anys. És complex conèixer la gran quantitat de serveis del Raval, però destaquen els 15 centres d'ensenyament i la quarantena d'entitats del tercer sector, així com nombroses plataformes que articulen la xarxa al Raval, entre elles més de 10 òrgans de coordinació referents a la infància, l'adolescència i les famílies. Amb la relació i la descripció d'aquests recursos, s'espera facilitar-ne una visió àmplia i completa. En aquestes dues pàgines trobem el llistat de recursos que s'especifiquen més endavant, organitzats en sis punts. A les pàgines posteriors, els recursos se situen en un mapa i se n'indiquen les dades i les característiques.

XARXA D'ENSENYAMENT

● CENTRES EDUCATIUS DEL RAVAL

EDUCACIÓ PÚBLICA

Infantil (primer cicle) 0-3

- EBM Cadí
- EBM Canigó
- EBM Mont Tàber

Infantil (segon cicle) 3-6 i Primària 6-12

- CEIP Castella
- CEIP Collaso i Gil
- CEIP Drassanes
- CEIP Milà i Fontanals
- CEIP Rubén Darío

Secundària obligatòria 12-16

- IES Milà i Fontanals
- IES Miquel Tarradell

EDUCACIÓ PRIVADA CONCERTADA

Infantil (segon cicle), Primària i Secundària obligatòria 3-16

- Escola Labouré
- Escola Pia Sant Antoni
- Escola Vedruna Àngels

Secundària obligatòria 12-16

- Escola Cintra

EDUCACIÓ PRIVADA

Infantil (primer cicle)

- Escola Òmicron

● SERVEIS I PROGRAMES EDUCATIUS

SERVEIS EDUCATIUS INTEGRATS:

- Centre de Recursos Psicopedagògics (CRP)
- Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica (EAP)

PROGRAMES:

Pla Educatiu d'Entorn del Raval, Pla de Llengua Interculturalitat i Cohesió Social, Plans estratègics de centre, Programes d'innovació educativa, Projecte europeu Comènius, Projecte EXIT, Programa d'ajuts de menjador i llibres a les famílies.

● ASSOCIACIONS ESCOLARS

- Associacions de mares i pares d'alumnes (AMPA)
- Associacions d'alumnes i exalumnes

XARXA DE SALUT

- Centres d'Atenció Primària: CAP Lluís Sayé i CAP Drassanes
- Centre d'Urgències Perecamps
- Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (PASSIR)
- Centre de Salut Mental Infantojuvenil (CSMIJ)
- Servei d'Orientació de Drogues (SOD)

PROGRAMES:

Programa de Salut Comunitària i Programa Salut i Escola.

XARXA DE SERVEIS SOCIALS, EDUCATIUS, ESPORTIUS I CULTURALS

● XARXA PÚBLICA

- Centre de Serveis Personals Erasme Janer
- Centres de Serveis Socials del Raval nord i el Raval sud.
- Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) del Raval nord i el Raval sud.
- Oficina d'Acció Ciutadana Ciutat Vella - El Raval
- Equip d'Estimulació Precoç Infantil (EIPI)
- Centre Cívic Drassanes
- Casal Infantil Drassanes
- Franja Erasme Janer
- Educadors en medi obert
- Espai Familiar
- Punt d'Informació i Atenció a les Dones de Ciutat Vella (PIAD)
- Biblioteca Sant Pau i Santa Creu
- Complex Esportiu Can Ricart
- Pista Poliesportiva Aurora
- Centre d'Informació i Assessorament Juvenil (CIAJ)
- Pla Jove Ciutat Vella

PROGRAMES:

Promoció Esportiva i Activitats d'Estiu.

● XARXA D'ENTITATS DEL TERCER SECTOR

- Fundació Social del Raval
- Fundació Escó
- Fundació C.O. Joan Salvador Gavina
- Casal dels Infants del Raval
- SAIF Els Quatre Vents
- Associació per a joves TEB i Ravalnet
- AEIR Estel d'Assís
- Iniciatives de Solidaritat i Promoció (Braval i Terral)
- Impulsem, SCCL
- Centre de Música i Escena Xamfrà
- Casal jove Calassanç
- Agrupament escolta Sant Antoni Abad
- Forn de teatre Pa'tothom
- Associació Esportiva de Ciutat Vella
- Penya Blaugrana Sant Pau-Raval
- Associació Capoeira Canigó
- Associació per a la promoció del bàsquet al Raval (Promobàsquet)
- Associació de Mestres Rosa Sensat
- Casal Sant Pau del Camp
- Art Solidari
- Associació Cultural, Educativa i Social Operativa de Dones Pakistaneses (ACESOP)
- Centro Filipino Tuluyan San Benito
- Sida Studi
- Centre d'Informació i Serveis a l'Estudiant de Catalunya (CISEC)
- Associació Sociocultural Ibn Batuta
- Fundació Tot Raval
- Càritas Raval
- Acció Social Montalegre
- L'Hora de Déu
- Associació per a la Inserció de Dones SURT
- Associació per a la Inserció Professional (APIP)
- Associació per a la Criança Compartida La Magarrufa
- Carpinteria del Arte
- Associació Cultural La Ciutat de les Paraules - Almazan
- Coordinadora de Corals del Raval
- Esbart Santa Eulàlia i "Els bous i la vaqueta del Raval"
- Fundació Taller de Músics
- Associació Consell Islàmic Cultural de Catalunya (ACICC)
- Amical dels Immigrants Marroquins de Catalunya (ADIMAC)
- Associació Centre Islàmic Camí de la Pau

● XARXA D'EMPRESES

- L'Escola de Músics i Escola Juan Pedro Carrero (JPC)
- Sant Pau Sport Club
- Taller Obert

ÒRGANS DE COORDINACIÓ I TREBALL EN XARXA

- Projecte Infància
- Taula de Joves
- Coordinadora d'Entitats Privades d'Infància i Adolescència del Raval (CEPIAR)
- Taula de prevenció de l'Ensenyament Secundari
- Comissió social dels centres escolars
- ABS Salut
- Xarxa Raval nord
- Xarxa d'infància en risc del Raval
- Comissió local del Pla Educatiu d'Entorn del Raval
- Comissions i grups de treball de Tot Raval
- Taula de la Dona
- Secretariat Diocesà de Pastoral de marginació (Raval)
- Coordinadora de la Llengua

ÒRGANS DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA

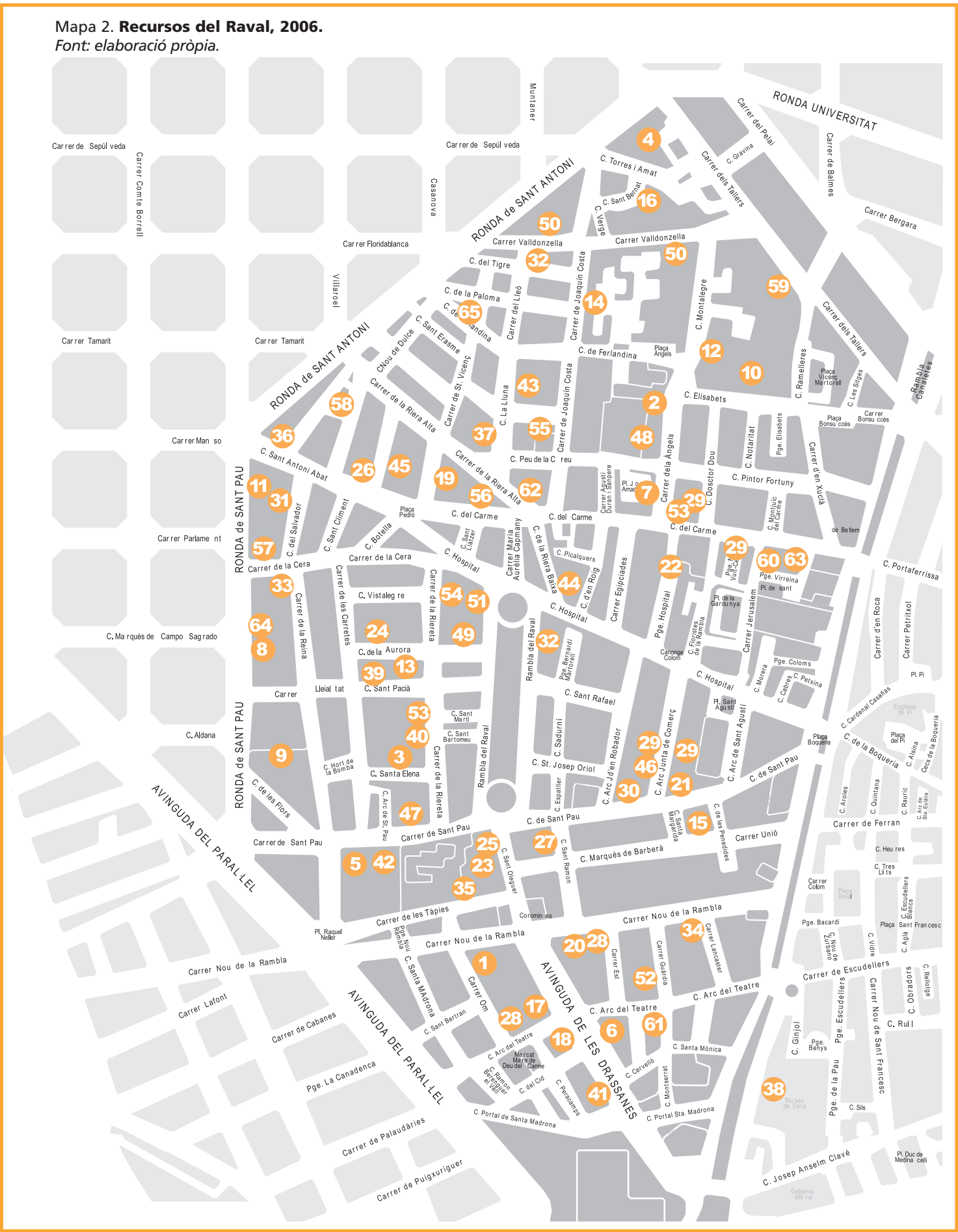
- Consell Escolar Municipal de Ciutat Vella
- Consell Assessor dels Infants de Ciutat Vella
- Comissió Consultiva de Serveis Personals
- Consells Sectorials de Ciutat Vella

PROJECTES COMUNITARIS I DE PARTICIPACIÓ

- Ravalnet - Xarxa ciutadana del Raval
- Punts Òmnia
- Xarxa Educativa del Raval (XER)
- Entorn Escolar
- Barri Educador
- Taula de Joves
- Infants, adolescents i joves coprotagonistes al Raval
- Raval^(s)
- Pla d'Infància, Adolescència i Famílies del Raval

mapa de recursos

Mapa 2. Recursos del Raval, 2006.
Font: elaboració pròpia.

XARXA D'ENSENYAMENT

CENTRES EDUCATIUS

- 1 **EBM Cadí**
C/ Om 11
93 442 48 44
a8046384@xtec.net
- 2 **EBM Canigó**
C/ Àngels 7
93 442 20 51
a8046360@xtec.cat
- 3 **EBM Mont Tàber**
C/ Santa Elena 4
93 441 75 36
a8046980@xtec.cat
- 4 **CEIP Castella**
Pl. Castella 8
93 302 08 35
a8001832@xtec.net
www.xtec.cat/centres/a8001832
- 5 **CEIP Collaso i Gil**
C/ Sant Pau 101
93 441 00 98
a8001819@xtec.net
www.xtec.cat/ceip-collaso
- 6 **CEIP Drassanes**
Avda. Drassanes 8-10
93 318 97 33
a8001856@xtec.net
www.xtec.cat/ceipdrassanes
- 7 **CEIP Milà i Fontanals**
C/ Àngels 1 bis
93 442 70 38
a8001820@xtec.net
www.xtec.cat/centres/a8001820
- 8 **CEIP Rubén Darío**
Rda. Sant Pau 38
93 442 92 03
a8001868@xtec.net
www.xtec.cat/ceipdariobcn
- 9 **IES Milà i Fontanals**
Pl. Josep M. Folch i Torres s/n
93 442 12 83
a8013196@xtec.net
www.xtec.cat/ies-mila-bcn

7 IES Miquel Tarradell

C/ Àngels 1bis
93 441 23 80
a8052581@xtec.net
www.iestarradell.org

10 Escola Labouré

C/ Elisabets 8
93 412 71 20
a8005643@xtec.net
www.escola-laboure.com

11 Escola Pia Sant Antoni

Rda. Sant Pau 72
93 441 06 05
santantoni@escolapia.cat
www.santantoni.escolapia.cat

12 Escola Vedruna Àngels

Pl. dels Àngels 3
93 318 62 98
a8005618@xtec.cat
www.vedruna-angels.org

13 Escola Cintra

C/ Aurora 13 A
93 442 66 54
cintra_eso@yahoo.es

14 Escola Òmicron

C/ Joaquim Costa 44, baixos dreta
93 317 92 89
info@omicron.cat
www.omicron.cat

SERVEIS EDUCATIUS

15 Centre de Recursos Pedagògics Ciutat Vella

C/ Unió 28, 1r pis
93 301 55 30
crp-ciutatvella@xtec.cat
www.xtec.cat/crp-ciutatvella

Equip d'Assessorament Psicopedagògic (EAP)

Psg. Gutenberg s/n (Vallcarca)
93 301 69 56
a8900247@xtec.cat
www.xtec.cat/serveis/eap/a8900247

mapa de recursos

XARXA DE SALUT

16 CAP Doctor Lluís Sayé (Raval Nord)

C/ Torres i Amat 8
93 301 27 05
cv01rn.pbcn@ics.scs.es

17 CAP Drassanes (Raval Sud)

Av. Drassanes 17-21, 6a planta
93 329 44 95
cvrs01.pbcn@ics.scs.es

17 Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (PASSIR)

Av. Drassanes 17-21, 5è (CAP Drassanes)
93 443 18 64
passir@imas.imim.es
www.imasbcn.com

18 Centre d'Urgències Perecamps

Av. Drassanes 13-15
93 441 06 00

Centre de Salut Mental Infantojuvenil (CSMIJ)

C/ Rec Comtal 20 (Casc Antic)
93 319 83 58
csmij.pbcn@ics.scs.es

Servei d'Orientació de Drogues (SOD)

C/ Sardenya 259, 3r 2a (Horta-Guinardó)
93 208 20 39
sod@telefonica.net

XARXA DE SERVEIS SOCIALS, EDUCATIUS, ESPORTIUS I CULTURALS

XARXA PÚBLICA

19 Centre de Serveis Personals Erasme Janer

C/ Erasme Janer 8, 1r pis
93 256 32 00
dinamscraval2@mail.bcn.es

19 Centre de Serveis Socials del Raval Nord

CSP Erasme Janer

19 EAIA Raval Nord

CSP Erasme Janer

19 Equip d'Estimulació Precoç Infantil (EIPI)

CSP Erasme Janer
acamino@bcn.cat

19 Franja Erasme Janer

CSP Erasme Janer
franja_raval@hotmail.com

19 Educadors en medi obert

CSP Erasme Janer
apcciatvella@hotmail.com

19 Espai Familiar

CSP Erasme Janer

19 Punt d'Informació i Atenció a les Dones

CSP Erasme Janer
piad_ciutatvella@bcn.cat

20 Centre de Serveis Socials del Raval Sud

C/ Nou de la Rambla 45
93 443 17 54

20 EAIA Raval Sud

CSS Raval Sud

20 Centre Cívic Drassanes

C/ Nou de la Rambla 43-45
93 441 22 80
ccdrassanes@prograss.com
www.ccdrassanes.tk

20 Casal Infantil Drassanes

CC Drassanes
casal_drassanes@yahoo.es

21 Oficina d'Acció Ciutadana Ciutat Vella - El Raval

C/ Sant Pau 46
93 302 36 74
obs_raval.benestar@gencat.net

22 Biblioteca Sant Pau i Santa Creu

C/ Carme 47, C/ Hospital 56
93 302 07 97
b.barcelona.spssc@diba.es
www.diba.es/biblioteques/default.asp

23 Complex Esportiu Can Ricart

C/ Sant Oleguer 10
93 441 75 26
infocanricart@activatbcn.com
www.canricart.com

24 Pista Poliesportiva Aurora

C/ Aurora 22 baixos
93 291 49 12

25 Centre d'Informació i Assessorament Juvenil (CIAJ)

C/ Sant Oleguer 6-8
93 442 29 39
ciaj@mail.bcn.es
www.bcn.es/ciaj

Pla Jove Ciutat Vella

Pl. Pons i Clerc s/n (Convent de Sant Agustí, Casc Antic)
93 268 43 93
manel.medeiros@barcelonactiva.es
www.bcn.es/imeb/plajove

XARXA D'ENTITATS DEL TERCER SECTOR

26 Fundació Social del Raval

C/ Bisbe Laguarda s/n
93 443 34 64
fsraval@fsraval.org
www.fsraval.org

27 Fundació Escó

C/ Sant Ramon 2, 2n 1a
93 443 06 35
casal@fnesco.org
www.fnesco.org

28 Centre Obert Joan Salvador Gavina

C/ Nou de la Rambla 39-41 i C/ Om 13
93 442 66 83
gavina@pangea.org
www.joansalvadorgavina.ar.gs

29 Casal dels Infants del Raval

C/ Junta de Comerç 16 i 21, C/ Carme 31, C/ Dr. Dou 3
93 317 00 13
info@casaldelraval.org
www.casaldelraval.org

30 SAIF Els Quatre Vents

C/ Sant Pau 52-54
93 412 06 61
fundacio@4vents.org
www.4vents.org

31 Associació per a joves TEB i Ravalnet

C/ Salvador 6 baixos
93 442 58 67
teb@ravalnet.org
www.ravalnet.org/teb

32 AEIR Estel d'Assís

Rbla. Raval 7 i C/ Lleó 26
93 442 65 34
aeiraval@yahoo.es

33 Braval

C/ Cera 51 baixos
93 443 39 04
braval@braval.org
www.braval.org

34 Terral

C/ Nou de la Rambla 11-13
93 317 55 21
terral@terral.ws
www.terral.ws

35 Impulsem, SCCL

C/ Tàpies 6
93 443 65 83
impulsem@terra.es

7 Centre de Música i Escena Xamfrà

C/ Àngels 1 bis (IES Miquel Tarradell)
628 924 603
xamfraraval@wanadoo.es

36 Casal jove Calassanç

C/ Sant Antoni Abad 54
93 441 77 89
stantoni.casal@escolapia.net
www.santantoni.escolapia.net

mapa de recursos

36 **Agrupament escolta St. Antoni Abad**

Casal Jove Calassanç
stantoni.agrupament@escolapia.net

37 **Forn de teatre Pa'tothom**

C/ Lluna 5 baixos
93 442 92 82
pa_tothom@yahoo.es
www.patothom.org

38 **Associació Esportiva de Ciutat Vella**

Rambla 18 (Frontó Colón, Gòtic)
93 302 28 77
aecvuno@arrakis.es

39 **Penya Blaugrana Sant Pau - Raval**

C/ Sant Pacià 14 baixos
630 40 59 09
pbsantpauraval@net-life.net

40 **Associació Capoeira Canigó**

C/ Riereta 20 bis, 1r pis
667 96 24 15
capoeiracanigo@ravalnet.org

Associació per a la promoció del bàsquet al Raval

promobasquet@yahoo.es

41 **Associació de Mestres Rosa Sensat**

Av. Drassanes 3
93 481 73 73
associacio@rosasensat.org
www.rosasensat.org

42 **Casal Sant Pau del Camp**

C/ Sant Pau 101
93 441 09 71
santpaudelcamp@yahoo.es

43 **Art Solidari**

C/ Lluna 22, ent. 2a
93 441 04 33
artsolidari@wanadoo.es

20 **Associació Cultural, Educativa i Social Operativa de Dones Pakistaneses (ACESOP)**

C/ Nou de la Rambla 43-45 (CC Drassanes)
93 441 22 80
acesop786@yahoo.es

44 **Centro Filipino Tuluyan San Benito**

C/ Riera Baixa 4-6, 1r
93 329 07 02

45 **Sida Studi**

C/ Bisbe Laguarda 4
93 268 14 84
sidastudi@sidastudi.org
www.sidastudi.org

46 **Centre d'Informació i Serveis a l'Estudiant Catalunya (CISEC)**

C/ Junta de Comerç 26, baixos
93 301 39 78
cisec@cisec.org
www.cisec.org

47 **Associació Sociocultural Ibn Batuta**

St. Pau 82, baixos
93 329 30 54
info@ascib.net
www.pangea.org/ascib

48 **Fundació Tot Raval**

Pl. Caramelles 8
93 442 68 68
info@totraval.org
www.totraval.org

49 **Càritas Raval**

C/ Aurora 12, pral.
93 324 87 57
correu@caritasbcn.org
www.caritasbcn.org

50 **Acció Social Montalegre**

C/ Valldonzella 13 i 54
93 301 43 47
montalegre@montalegre.org
www.montalegre.org

51 L'Hora de Déu

Rambla del Raval 4 bis
93 442 85 41
horadedeu@hotmail.com

52 Associació per a la Inserció de Dones SURT

C/ Guàrdia 14
93 342 83 80
surt@surt.org
www.surt.org

53 Associació per a la Inserció Professional (APIP)

C/ Carme 44, pral. 2a i C/ Riereta 18
93 317 16 14
apipb@redestb.es
www.apip.org

Associació per a la Criança Compartida La Magarrufa

C/ Guitert 33-35, baixos (Barceloneta)
lamagarrufa@yahoo.es

54 Carpintería del Arte

C/ Riereta 5, local esquerra
93 441 83 28
carpinteriadelarte@wanadoo.es

55 Associació Cultural de la Ciutat de les Paraules - Almazén

C/ Guifré 9, baixos
93 442 62 15
almazén@almazén.net
www.almazén.net

56 Coordinadora de Corals del Raval

C/ Riera Alta 13-15 (AAW Raval)
93 441 77 21

57 Esbart Santa Eulàlia i "Els bous i la vaqueta del Raval"

C/ Cera 44
93 442 46 68
avctaula@hotmail.com

58 Fundació Taller de Músics

C/ Requesens 30
93 329 56 67
escola@tallerdemusics.com
www.tallerdemusics.com

59 Associació Consell Islàmic Cultural de Catalunya

C/ Tallers 55 ent. 1a i 2a
93 301 08 31
consellislamic@hotmail.com

60 Amical dels Immigrants Marroquins de Catalunya (ADIMAC)

C/ Jerusalem 32, 1r 2a
93 270 13 76
amical@amicalquds.org
www.amicalquds.org

61 Associació Centre Islàmic Camí de la Pau

C/ Arc del Teatre 19, baixos
93 317 71 23
info@minhajspain.org
www.minhajspain.org

XARXA D'EMPRESES

62 L'Escola de Músics

C/ Riera Alta 10
93 441 00 31
lescolademusics@lescolademusics.com
www.lescolademusics.com

63 Escola de Música Juan Pedro Carrero

C/ Carme 15-17 local interior
93 301 07 18
juanpedrocarrero@hotmail.com
www.juanpedrocarrero.com

64 Sant Pau Sport Club

Rda. Sant Pau 46
93 443 16 26

65 Taller Obert

C/ Ferlandina 49, baixos
93 441 64 74

mapa de recursos

XARXA D'ENSENYAMENT

L'apartat inclou, en primer lloc, una introducció sobre l'educació a Barcelona i en les etapes Infantil, Primària i Secundària, seguida d'un llistat dels centres educatius del Raval. S'ordena segons la titularitat dels centres (públics, concertats i privats) i l'etapa educativa. A continuació es troba la informació dels 5 centres següents: EBM Canigó, CEIP Drassanes, IES Miquel Tarradell, Escola Labouré i Escola Cintra. En aquests centres es van realitzar les entrevistes per al treball de camp, i representen la diversitat d'etapes i de tipologia de centre. Per acabar, es fa una relació de serveis, programes, recursos i ajuts educatius.

L'educació pública a Catalunya és competència de la Generalitat de Catalunya. El Departament d'Educació disposa de Serveis Territorials, distribuïts en les diferents àrees de la comunitat autònoma, on, entre d'altres, s'ubica el servei d'Inspecció Educativa que vetlla pel funcionament dels centres ubicats en una zona determinada. Els ajuntaments solen tenir alguna competència delegada, com pot ser la vigilància de l'escolaritat. A Barcelona, l'Ajuntament, a través de l'Institut Municipal d'Educació (IMEB), col·labora amb centres propis del cicle inicial de l'educació Infantil (escoles bressol) i algun centre de Primària i Secundària, i impulsa o col·labora en el desenvolupament de programes educatius. El 2002 es va constituir el Consorci d'Educació de Barcelona (CEB), format per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, amb la finalitat de gestionar conjuntament les funcions, activitats i serveis educatius de la ciutat. En l'actualitat, el CEB es troba en ple desenvolupament institucional, en un procés en el qual va assumint progressivament les seves competències, les quals fins ara corresponien al Departament d'Educació i l'IMEB.

● CENTRES EDUCATIU DEL RAVAL

El barri del Raval disposa de 10 centres educatius públics: 3 escoles bressol municipals (0-3 anys), 5 centres d'Educació Infantil i Primària (3-12 anys) i 2 instituts d'Ensenyament Secundari Obligatori (12-16 anys) i post-obligatori (batxillerat i cicles formatius per a majors de 16 anys). De centres privats concertats n'hi ha 4, 3 que ofereixen l'etapa Infantil, Primària i Secundària (3-16 anys) i 1 de Secundària obligatòria (12-16 anys). I de caire privat hi ha 1 llar d'infants (0-3 anys).

Tots els centres docents articulen la seva tasca educativa al voltant dels Projectes Educatius de Centre que recullen els trets d'identitat propis del centre i es concreten en un programa d'intervenció educativa. Els centres poden tenir un o més grups per nivell. Per altra part, els centres educatius i els equips d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP) utilitzen dos criteris per determinar i atendre els alumnes amb necessitats educatives especials (NEE). Aquests dos criteris permeten diferenciar els alumnes amb NEE vinculades a les discapacitats sensorials, motrius i trastorns del desenvolupament i del comportament, i els alumnes que presenten necessitats educatives especials vinculades a situacions socioeconòmiques o socioculturals desfavorides (NSD). En els centres del Raval, tots ells sostinguts amb fons públics, les famílies poden demanar ajuts per a menjador i llibres, que cobreixen una part del seu cost.

Tots els centres educatius de Primària i Secundària del Raval, tret d'un de concertat, són Centres d'Atenció Educativa Preferent (CAEP). Els CAEP són aquells centres que escolarit-

zen un percentatge alt d'alumnes amb dificultats per assolir els objectius generals de l'educació bàsica a causa de les seves condicions socials i culturals. Aquesta qualificació recull els centres que antigament eren anomenats Escoles d'Acció Especial, a més dels que, en compliment de l'ordre, ho sol·licitessin i els fos aprovada la demanda pel Departament d'Ensenyament. A part dels recursos materials i humans de caràcter general previstos, aquests centres poden optar a:

- Increment de les hores destinades a l'atenció individualitzada en funció de la ràtio alumnes/grup. Es van anar incrementant les plantilles fins al curs 2000-2001, i els centres, en funció de les seves necessitats, podien triar l'especialitat del professorat que obtenien en aquests increments.
- Intervenció preferent dels serveis i programes educatius.
- Increment de la dotació econòmica, autorització per mantenir el centre en funcionament o el nombre de grups, malgrat disposar d'una ràtio inferior a l'ordinària.
- Consideració prioritària en l'assignació de beques i ajuts a l'estudi.

Un altre tret característic dels centres del barri és que hi ha una elevada dosi de "matrícula viva", és a dir, que hi ha un nombre important de nois i noies, sobretot procedents d'altres països, que s'incorporen una vegada iniciat el curs coincidint amb la seva arribada a la ciutat.

EDUCACIÓ PÚBLICA

La normativa de matriculació als centres públics i concertats de les diferents etapes educatives estableix uns barems de prioritat en l'admissió. Aquests barems segueixen els criteris de renda per càpita de la unitat familiar, proximitat al centre del domicili o del lloc de treball de la mare/pare, existència de germans/es matriculats al centre docent, discapacitat de l'alumne, pare, mare, tutor/a o germans/es, condició legal de família nombrosa i malaltia crònica de l'alumne. Per altra banda, per cursar ensenyaments en el primer curs d'educació Primària, Secundària Obligatòria o de Batxillerat, en un centre determinat, té preferència l'alumnat que procedeixi dels centres i ensenyaments que hi són adscrits. Les escoles bressol públiques depenen de l'Ajuntament de Barcelona i el seu àmbit territorial és del districte que li pertoca. Els centres públics d'educació Infantil, Primària i Secundària depenen de la Generalitat de Catalunya. L'etapa infantil no és obligatòria, però el segon cicle, de 3 a 6 anys, forma part de l'educació bàsica, mentre que la resta d'etapes educatives fins als 16 anys són bàsiques i obligatòries. Els centres poden desenvolupar Plans Estratègics i d'Innovació Educativa i, d'altra banda, també poden sol·licitar intèrprets per a comunicar-se amb famílies a través del Consorci d'Educació.

EDUCACIÓ INFANTIL (PRIMER CICLE)

Les 3 escoles bressol municipals (EBM) tenen un horari d'atenció de 9 a 17 hores, amb un servei d'acollida a les 8 del matí i algunes fins a les 18 hores. Els períodes de vacances són de mitjan juliol a mitjan setembre i les festes de Nadal i Pasqua. Totes disposen de servei de cuina i menjador. Tenen una comissió de participació per assegurar la participació de tota la comunitat educativa. Del cost mitjà de cada plaça (7.303 € el 2004-2005) l'Ajuntament de Barcelona en paga el 60%, la Generalitat de Catalunya el 15% i les famílies el 25%. Així, el preu públic fixat per les famí-

lies l'any 2005-2006 és de 231 € mensuals, inclòs el servei voluntari de menjador. L'IMEB atorga beques del 90, 60 i 30% segons la renda familiar. Les sol·licituds d'admissió van per ordre de preferència (fins a 5 centres). La gestió de les altes i baixes s'ha realitzat des de l'escola fins al curs 05-06, i a partir del següent curs es fa a través de l'Oficina de Matriculació escolar del CEB, que gestiona les matrícules fora del període obligatori. Per altra part, l'escola també té l'obligació de fer-ho públic. La prioritat per cobrir la plaça depèn de l'ordre d'arribada de la sol·licitud. Cal tenir un contracte de feina per accedir al servei.

EBM CADÍ

Places: 63 (7 de 4 mesos-1 any, 20 d'1-2 anys i 36 de 2-3 anys).

Serveis: menjador amb cuina pròpia, servei d'acollida de 8 a 9h.

EBM CANIGÓ

Places: 55 (7 de 4 mesos-1 any, 20 d'1-2 anys i 28 de 2-3 anys).

Serveis: menjador amb cuina pròpia, servei d'acollida de 8 a 9h.

EBM MONT TÀBER

Places: 81 (7 de 0 a 1 any, 20 places de 1 a 2 anys i 54 places de 2 a 3 anys).

Serveis: menjador amb cuina pròpia, servei d'acollida de 8 a 9h.

EDUCACIÓ INFANTIL (SEGON CICLE) I PRIMÀRIA

Dels 5 centres d'ensenyament públics que realitzen educació Infantil (parvulari), educació Primària i educació Secundària, no tots poden oferir els mateixos serveis ni disposen dels mateixos equipaments. El seu horari d'atenció fins al curs 05-06 era de 9 a 12.30 i de 15 a 16.30. A partir del curs 06-07, amb l'aplicació de la sisena hora a l'etapa de Primària, cada centre canvia l'horari en funció del seu projecte educatiu i d'acord amb el Consell Escolar. La ràtio oficial establerta és d'un màxim de 25 alumnes per classe. Tots tenen Aules d'Acollida per a alumnat nouvingut que no coneix el català.

CEIP CASTELLA

Places: 213 (76 Infantil i 137 Primària). 1 línia.

Mobilitat de l'alumnat: de setembre 2005 a gener 2006, 12 alumnes de matrícula viva.

Equipaments: sala de música, d'informàtica, d'audiovisuals, idiomes i biblioteca.

Serveis: menjador

Altres: participació en projectes europeus. Activitats complementàries organitzades per l'Associació Esportiva de Ciutat Vella (bàsquet, dansa, escacs, iniciació al joc preesportiu). Participació al projecte EXIT. Aula d'acollida.

CEIP COLLASO I GIL

Places: 383 (131 Infantil i 252 Primària). 2 línies.

Mobilitat de l'alumnat: de setembre 2005 a gener 2006, 61 alumnes de matrícula viva.

Equipaments: laboratori, música, tecnologies, informàtica, audiovisuals, idiomes, biblioteca, sala d'actes i/o teatre, pista esportiva (pati).

Serveis: menjador i cuina.

Altres: informàtica a partir dels tres anys. Activitats extraescolars 05-06 (classes d'àrab i tamaghiht obertes als nens/es del districte, dansa moderna, preesport, psicomotricitat, futbol i mecanografia. El 05-06 l'AMPA ofereix un servei d'acollida cada tarda, de 16.30 a 17.30, per a nens/es de P-3 fins a 2n. Participació en el projecte EXIT. Tenen una Aula d'acollida amb un professor/a.

CEIP DRASSANES

Places: 213 (74 Infantil i 139 a Primària). 1 línia.

Mobilitat de l'alumnat: de setembre 2005 a gener 2006, 25 alumnes de matrícula viva.

Equipaments: espais esportius, música, tecnologies, audiovisuals, idiomes, biblioteca i sala d'actes i/o teatre.

Serveis: menjador, cuina, activitats de migdia, migdiada P-3.

Altres: informàtica a partir de P-3 i accés a Internet a totes les classes. Adequació de la programació a l'alumnat amb agrupaments flexibles, treballs per projectes, racons i tallers. Participació e projectes internacionals i treballs cooperatius. Importància de l'aprenentatge a partir del joc i les sortides. Natació durant tot el curs a 1r i 2n de Primària. Escalada, rocòdrom i activitats extraescolars organitzades per l'AMPA. Tenen una Aula d'Acollida amb un professor/a.

CEIP MILÀ I FONTANALS

Places: 400 (124 Infantil i Primària 276). 2 línies.

Mobilitat de l'alumnat: de setembre 2005 a gener 2006, 40 alumnes de matrícula viva.

Equipaments: espais esportius, música, tecnologies, informàtica, audiovisuals, idiomes, biblioteca i sala d'actes i/o teatre.

Serveis: menjador, cuina, activitats de migdia, migdiada P-3, servei d'acollida fora de l'horari escolar.

Altres: participació en projectes europeus d'educació artística. Activitats extraescolars a càrrec de l'AMPA. Activitats complementàries. Tenen una Aula d'Acollida amb un professor/a.

CEIP RUBÉN DARÍO

Places: 220 (75 Infantil i 145 Primària). 1 línia.

Mobilitat de l'alumnat: de setembre 2005 a gener 2006, 11 alumnes de matrícula viva.

Equipaments: espais esportius, música, tecnologies, informàtica, audiovisuals, idiomes, biblioteca i sala d'actes i/o teatre.

Serveis: menjador, activitats de migdia.

Altres: participació en el projecte EXIT. Activitats extraescolars a càrrec de l'Associació Esportiva Ciutat Vella. Informàtica des de P-4. Sortides pedagògiques per complementar i ampliar el treball escolar. Celebració de la Setmana cultural. Tenen una aula d'acollida amb un professor/a.

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

Els dos instituts del barri imparteixen, a més de l'ESO, Batxillerat i Cicles Formatius. També tenen la categoria de Centres d'Actuació Educativa Preferent. Ambdós estan oberts de dilluns a divendres des del matí fins a la nit. Per a l'aprenentatge de la llengua, disposen d'Aula d'Acollida per a alumnat que coneix la llengua castellana o parla llengües romàniques (entre 15-20h setmanals i la resta a classe ordinària) i els Tallers d'Adaptació Escolar (TAE) per als alumnes

mapa de recursos

que acaben d'arribar i no parlen llengües romàniques (20h setmanals entre 6 i 9 mesos, amb 3-4h setmanals a l'aula ordinària). Per altra part, en col·laboració amb entitats del barri (Casal dels Infants del Raval i Impulsem) i l'assessorament dels EAP, es realitzen accions d'educació compartida, les Unitats d'Escolarització Compartida (UEC) o les Activitats d'Escolarització Compartida (AEC). Aquestes accions, que formen part del currículum educatiu, es realitzen fora de l'institut i estan destinades a alumnes amb necessitats educatives especials durant una part del seu horari lectiu.

IES MILÀ I FONTANALS

Places: 460 d'ESO (118 a 1r, 85 a 2n, 130 a 3r i 127 a 4t).

Mobilitat de l'alumnat: de setembre 2005 a gener 2006, 44 alumnes nous de matrícula viva.

Equipaments: laboratori de física, laboratori de ciències naturals, espais esportius, música, tecnologies, informàtica, audiovisuals, idiomes, biblioteca, sala d'actes i/o teatre.

Serveis: menjador i activitats de migdia.

Altres: participació en el projecte EXIT, activitats extraescolars organitzades per l'AMPA i activitats complementàries. Tenen Aula d'Acollida amb dos professors/es.

IES MIQUEL TARRADELL

Places: 299 d'ESO (54 a 1r, 65 a 2n, 89 a 3r i 91 a 4t).

Mobilitat de l'alumnat: de setembre 2005 a gener 2006, 35 alumnes de matrícula viva.

Equipaments: laboratori, espais esportius, música, tecnologies, informàtica, audiovisuals, idiomes, biblioteca, sala d'actes i/o teatre.

Serveis: menjador i activitats de migdia.

Altres: projectes europeus (Comènius i projecte europeu d'intercanvi), mediació escolar, activitats extraescolars organitzades per l'AMPA i l'Associació d'Alumnes (a través de l'Associació Esportiva de Ciutat Vella), activitats complementàries. Tenen Aula d'Acollida amb dos professors/es.

EDUCACIÓ PRIVADA CONCERTADA

Els centres concertats són de titularitat privada i reben finançament públic del Departament d'Educació per desenvolupar la seva activitat educativa. Segons la Llei de concerts educatius, l'escola privada concertada ha de seguir els mateixos criteris en l'admissió que l'escola pública i ha de garantir la gratuïtat de l'ensenyament. La Llei de concerts, però, permet als centres concertats oferir activitats complementàries dins l'horari lectiu, de caràcter voluntari i prèvia autorització de l'Administració. Per la realització d'aquestes activitats voluntàries, pot fer pagar quotes mensuals. La normativa actual no autoritza aquests centres al cobrament de quantitats en concepte de matrícula. Al Raval, tots els centres concertats són Centres d'Atenció Educativa Preferent, a excepció de l'Escola Pia Sant Antoni.

EDUCACIÓ INFANTIL, PRIMÀRIA I SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

ESCOLA LABOURÉ

Places: 330 (75 Infantil i 141 Primària (216) i 114 d'ESO (30 a 1r, 30 a 2n, 27 a 3r i 27 a 4t)). 1 línia.

Mobilitat de l'alumnat: de setembre 2005 a gener 2006, 14 alumnes nous de matrícula viva.

Equipaments: sala d'informàtica, aula de tecnologia, música i laboratori. Pendants d'una reforma d'instal·lacions que els doti de gimnàs i altres equipaments.

Serveis: menjador.

ESCOLA PIA SANT ANTONI

Places: 1159 (225 Infantil i 471 Primària (696, 3 línies, i a 1r 4 grups) i 463 d'ESO (119 a 1r, 121 a 2n, 124 a 3r i 99 a 4t)).

Equipaments: infermeria, mediateca.

Serveis: servei de menjador amb cuina pròpia.

Altres: casal d'estiu i Setmana Santa, departament d'orientació.

ESCOLA UEDRUNA ÀNGELS

Places: 357 (78 Infantil i 156 Primària (234) i 123 d'ESO (30 a 1r, 31 a 2n, 31 a 3r i 31 a 4t)). 1 línia.

Mobilitat de l'alumnat: de setembre 2005 a gener 2006, cap alumne de matrícula viva.

Equipaments: biblioteca, aula psicomotricitat, aula tecnologia, 2 aules d'informàtica, laboratori de naturals.

Serveis: menjador amb cuina pròpia.

Altres: servei de guarderia extraescolar de matins, departament psicopedagògic, biblioteca extraescolar fins a les 19h, esplai Rauxa (des de 1r de Primària fins a 1r d'ESO), projecte europeu Comènius de medi ambient.

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

ESCOLA CINTRA

Places: 48 (12 per curs).

Equipaments: com a pati utilitzen la pista Aurora.

Serveis: menjador.

EDUCACIÓ PRIVADA

Al barri del Raval l'únic centre de titularitat privada està destinat a l'etapa inicial de l'educació Infantil.

EDUCACIÓ INFANTIL (0-3 ANYS)

ESCOLA ÒMICRON:

LLAR D'INFANTS - GUARDERIA LABORAL

Places: 148 (8 grups)

Horari: de setembre a juny de 7 a 20h i de juliol a agost de 7 a 19h.

Serveis: menjador amb cuina pròpia, servei de pàrquing (per alumnes fora d'hores lectives).

Activitats lectives a partir de 2 anys: piscina, música, psicomotricitat i anglès.

DETALLS DE CENTRES

A continuació s'especifiquen els detalls dels centres d'ensenyament on es van realitzar entrevistes durant el treball de camp, com un exemple representatiu de la diversitat de centres docents presents al barri.

EBM CANIGÓ

Té un Projecte Educatiu de Centre que recull els trets d'identitat propis del centre, un programa d'intervenció educativa que afavoreix el desenvolupament dels infants. Família i escola col·laboren estretament en aquest desenvolupament i estableixen una relació d'intercanvi d'experiències, criteris i opinions sobre l'educació personal dels infants. Els espais estan preparats amb intencionalitat educativa, per fomentar una educació integral. Cada espai té una funció determinada: zones d'activitat i de repòs, zones de pas i de trobada, zones per a infants i zones per a adults. L'estructuració del temps afavoreix la vida en comú alhora que garanteix el respecte al ritme individual. És molt important el caràcter educatiu que tenen les tasques vinculades a la cura i les necessitats dels infants: afecte, alimentació, higiene, descans, joc, seguretat. Les activitats són de descoberta, experimentació, manipulació, construcció, moviment, recreació, representació, comunicació i convivència per mitjà dels llenguatges verbal, corporal, musical, plàstic i matemàtic.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005 I 2005-2006

	Nombre	Edat
EB 0	7	4 mesos a un any
EB 1	20	1-2 anys
EB 2	28	2-3 anys
Total	55	0-3
Origen 04-05: 26 % autòctons; 74% de procedència estrangera (37% sud i centreamericans, 18% magribins, 5% resta d'Àfrica, 3% Unió Europea, 3% resta d'Europa, i 8% Àsia).		
Origen 05-06: 56 % autòctons; 44% de procedència estrangera (16% sud i centreamericans, 15% magribins, 4% resta d'Àfrica, 5% Unió Europea, 2% resta d'Europa, i 2% Àsia).		

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància	Serveis destinats a les famílies
Servei d'acollida i servei de menjador (esmorzar, dinar i berenar).	AMPA i un curs de català per a les mares ofert per l'Associació de mestres Rosa Sensat el curs 05-06.

Franja d'atenció: 8 a 9h servei d'acollida, de 9 a 13h i de 15 a 17h amb les mestres (de 13 a 15h els infants fan la migdiada i estan atesos per una educadora de suport externa). L'horari de sortida és flexible. Tanquen del 15 de juliol al 12 de setembre i durant les vacances de Nadal i Pasqua.

Relacions amb el territori: reunions ABS de salut.

Observacions: reben aproximadament 80 sol·licituds i les places que s'ofereixen cada any són 28. L'AMPA s'ha plantejat realitzar un casal d'estiu, ja que l'EBM està tancada del 15 de juliol al 12 de setembre, però no ha tirat endavant perquè no s'ha arribat al mínim de famílies interessades. El curs ofert per Rosa Sensat no es va acabar per la poca assistència de les mares, deguda a la seva mobilitat. L'escola disposa de les actuals instal·lacions des de 1992.

CEIP DRASSANES

Des del 2003 ha instaurat l'ús de les Tecnologies de la Informació i Comunicació (TIC) dins el currículum escolar. S'imparteix informàtica a partir de P-3 i hi ha accés a Internet a totes les classes. Han entrat al programa pilot europeu GEMS, l'objectiu del qual és posar les telecomunicacions a l'abast i al servei de la comunitat a partir de l'obertura de les aules i de la seva dinamització, així com estendre el treball en projectes telemàtics cooperatius. El projecte permet continuar el treball iniciat i ampliar l'obertura de l'escola al barri, a més d'aprofundir en el tarannà cooperatiu tant en un nivell intern com amb altres escoles. Realitzen tallers TIC per a mares i pares i duen a terme el projecte de ràdio per Internet (Ràdio Drassanes), gestionat pels alumnes. Conjuntament amb el Consorci de Normalització Lingüística, es fa un curs de català per a mares. L'AMPA organitza berenars al final de cada trimestre, reunions, xerrades, festes escolars, sessions en què els pares expliquen contes als fills/es, exposicions de treballs, anades al teatre... Es realitza una adequació de la programació a l'alumnat amb agrupaments flexibles, treballs per projectes, racons i tallers. En horari lectiu, funciona una Aula d'Acollida. Aparentatge a partir del joc i les sortides. Es fa natació durant tot el curs a 1r i 2n de Primària, escalada (rocòdrom) i activitats extraescolars que organitza l'AMPA.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2005-2006

	N.	Origen
Infantil	74	El 68% de l'alumnat és de procedència estrangera
Primària	139	
Infantil i Primària	213	
Alumnes amb NEE amb dictamen EAP	4	
Alumnes amb NSD amb dictamen EAP	36	
Alumnes NEE sense dictamen	41	
Total Alumnes NEE i NSD amb i sense dictamen	81	
Matrícula Viva (setembre 05-gener 06)	25	

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats als alumnes: Aula d'Acollida. Activitats de migdia. Servei de mainadera a les tardes 16.30-17.30h (biblioteca, activitats de psicomotricitat, activitats lúdiques) durant el curs 05-06, activitats extraescolars organitzades per l'AMPA.
Serveis destinats a les famílies: Activitats organitzades per l'AMPA, tallers amb mares (curs de català, informàtica...), tallers de TIC amb pares i mares.

Franja d'atenció: a Infantil és de 9.30 a 13 i de 15 a 16.30 i a Primària, amb l'aplicació de la sisena hora el curs 06-07, de 8.30 a 13 i de 15 a 16.30. Ofereix un servei d'acollida al matí pels petits a partir de les 8.30 i una hora d'extraescolars a la tarda a dins del centre fins a 4t de Primària.

Relacions amb el territori: participació a la XER, coordinació amb casals als quals assisteixen els alumnes, biblioteca, altres CEIP i IES, CRP, serveis socials i Associació Esportiva de Ciutat Vella.

mapa de recursos

IES MIQUEL TARRADELL

L'institut neix el curs 96-97 amb la reforma educativa de la LOGSE. Actualment a 1r d'ESO hi ha 2 grups classe, a 2n, 3r i 4t n'hi ha 3 i a 1r i 2n de Batxillerat, un per curs. També ofereix dos Cicles Formatius, un d'Integració Social i un altre d'Assistència Sociosanitària. A segon cicle d'ESO es realitza treball cooperatiu amb els mitjans de comunicació, i basat en una proposta curricular sense llibres de text. La ràtio d'alumnes és d'un màxim de 30 per classe. Funcionen dues Aules d'Acollida, una per a alumnes que ja coneixen el castellà i realitzen un aprenentatge intensiu de la llengua catalana i una altra per a alumnes sense cap coneixement de les llengües. L'aprenentatge del català i el castellà, fora de les aules d'acollida, es realitza a partir d'agrupaments flexibles. Des del 2000-2001 tenen un projecte de mediació escolar que busca alternatives a la via sancionadora (amb un equip format per professors/es i alumnes formats/des amb els conceptes i eines de la mediació). Realitzen Activitats Escolars Compartides (AEC) amb el Casal dels Infants del Raval i Impulsem. Aquestes activitats formen part d'adaptacions curriculars per a alumnes amb determinades necessitats educatives que realitzen, durant una part de l'horari lectiu, tallers planificats conjuntament pel professorat del centre i els professionals de les entitats (per exemple, tallers de joieria o fusteria). Està dirigit a nois i noies de 3r i 4t d'ESO. El centre participa en el projecte Entorn Escolar¹⁹ i també en projectes europeus (Comenius i Projecte Europeu d'Intercanvi). L'associació Forn de teatre Pa'tothom ha dinamitzat un teatre-fòrum amb pares en què els fills/es són els autors/es i actors/es de breus peces teatrals centrades en situacions educatives de la vida diària, a partir de les quals s'engega després un debat. L'IES també acull les activitats extraescolars del Centre de Música i Escena Xamfrà. Des del curs 04-05 s'està tirant endavant una Associació d'Alumnes, amb el suport de Promoció Esportiva del Districte i el Casal dels Infants del Raval, perquè organitzi activitats extraescolars. Així mateix, l'any 2004, l'Ajuntament de Barcelona va atorgar a un grup d'alumnes el Premi 8 de Març pel projecte "Participem nosaltres mateixes", que va donar lloc a la creació de l'Associació de Dones Joves de Ciutat Vella ADOJO, que ha generat activitats fins a finals del 2005. també participa en projectes europeus (Comenius i Projecte Europeu d'Intercanvi).

POBLACIÓ ATESA. CURS 2005-2006

	N.	Origen dades 2004-2005
1r ESO	54	85% procedència estrangera
2n ESO	65	(18% Equador, 17% Marroc,
3r ESO	91	16% Pakistan, 9% Filipines,
4t ESO	91	6% Rep. Dominicana, 7% resta
Total ESO	299	Iberoamèrica, 3% Bangladesh,
Matrícula viva	35	3% Xina, 2% resta països Àfrica
Matrícula viva curs 04-05	45	2% Índia, 2% Europa) i 15 % procedència espanyola.

19. Vegeu fitxa d'accions i programes comunitaris i de participació, pàg. 88

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats als alumnes: Mediació escolar, Aula Acollida, TAE, UEC, AEC. Activitats extraescolars, Reforç assistit extraescolar, AMPA (realitza activitats de català, castellà i informàtica per als pares).
Serveis destinats a les famílies; AMPA (realitza activitats de català, castellà i informàtica per als pares i mares).

Relacions amb el territori: Taula de Prevenció de l'Ensenyament Secundari, Casal dels Infants del Raval, Fundació Tot Raval, Impulsem, SCCL, Xarxa Educativa del Raval, Comissió Social, Forn de teatre Pa'tothom i Xamfrà.

ESCOLA LABOURÉ

L'any 1975 es fusiona l'escola internat Nuestra Señora de la Misericordia amb l'escola parroquial Santa Ana, ambdues dirigides per les Filles de la Caritat, per crear l'Escola Labouré. Disposa de sala d'informàtica, aula de tecnologia, música i laboratori. Al segon cicle d'ESO ofereixen crèdits d'aplicació que tenen com a finalitat el treball de les competències bàsiques mitjançant una aplicació concreta molt pràctica, emmarcada dins el Pla d'Atenció a la Diversitat del centre. Els crèdits d'aplicació també pretenen realitzar un suport al treball tutorial i d'orientació acadèmica i professional. Aquests crèdits es fan per quadrimestres (6 hores setmanals) i s'ocupen de temes com microorganismes i salut, fusteria i electricitat, aplicacions informàtiques i llocs web, cuina i alimentació, teatre, la imatge i el so. No tenen TAE, ho fan al mateix centre amb la bossa d'hores dels professors. Realitzen activitats extraescolars (de dilluns a dijous), activitats de l'associació cristiana Joventuts Marianes Vicencianes (JMV) per a nens de Primària i ESO, i els dimarts fan reforç escolar (de 1r de Primària a 2n d'ESO) amb voluntariat de l'AMPA de l'escola Betània-Patmos. No hi ha AMPA encara que des de fa 2 anys s'està portant a terme una dinàmica de sensibilització dels pares i mares.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005

	N.	Origen
Total ESO	118	El 73%
Primària	139	de procedència
Infantil i Primària	213	estrangera.
Alumnes amb NEE amb dictamen EAP	4	21 nacionalitats
Alumnes amb NSD amb dictamen EAP	36	4 Argèlia, 11 Marroc
Alumnes NEE sense dictamen	41	11 Guinea, 4 Gàmbia
Total Alumnes NEE i NSD amb i sense dictamen	81	63 Centre i Sudamèrica, 127 Filipines
Matrícula viva (setembre 05-gener 06)	25	18 Pakistan, 3 Alemanya, 1 Moldàvia, 1 Síria, 2 Geòrgia i 89 Espanya.

SERVEIS I PROJECTES

- Serveis destinats a la infància: activitats de gim-jazz, psicomotricitat, jocs preesportius, futbol sala, bàsquet, reforç escolar per a Primària i ESO, activitats organitzades per les JMV, coral (Primària), escacs (Primària, ESO).
- Serveis destinats a les famílies; acollida matinal i migdia (Infantil i CI/CM de Primària).

Franja d'atenció: 29 hores a la setmana (4 en activitats complementàries, pagant 19 € al mes). Hi ha famílies que paguen d'acord amb les seves possibilitats (en quantitats més petites).

Relacions amb el territori: Associació Esportiva de Ciutat Vella, Fundació Social del Raval i Pla Educatiu d'Entorn del Raval.

Observacions: hi ha mobilitat, famílies que marxen 1 mes al país, d'altres que canvien de domicili. Està desenvolupant un projecte de reforma de les instal·lacions que el dotarà de gimnàs i altres equipaments.

ESCOLA CINTRA

El centre es crea el 1996 per afavorir una intervenció educativa que potencii l'autoestima, el creixement personal i la integració social i familiar desenvolupant una acció educativa integral. Fomenta un espai de relació, intercomunicació, convivència i aprenentatge. Ofereix un espai educatiu obert a tots els centres públics i concertats del barri que tenen alumnes en alt risc. Educa en la llibertat i la responsabilitat per ajudar a desvetllar la capacitat d'autonomia de l'alumnat. Aposta per una participació que el possibiliti arribar a ser agents actius del seu propi desenvolupament. Adapta la intervenció a les necessitats i aptituds de cada alumne perquè tots tinguin les mateixes oportunitats. Atén alumnes de famílies amb mancances que ocasionen desequilibris afectius, psicològics i conductuals, la qual cosa els provoca un fort fracàs escolar i un absentisme considerable. Ofereix un currículum específic amb programes adaptats a les característiques individuals de cada alumne, de manera que puguin incorporar-se al món laboral en acabar l'escolarització. Es fa una orientació laboral i un acompanyament durant el període de la inserció laboral. Durant el primer cicle es treballen els hàbits i valors, i al segon cicle, accions prelaborals a partir de crèdits variables (tallers). L'equip educatiu està format per 21 professors/es, 8 dels quals són tutors/es. Es realitzen tutories individuals, un dels aspectes educatius més importants, en les quals cada tutor acompanya 6 nois/es, i grupals, que s'organitzen entorn del Grup Base (12 alumnes). La matrícula pot ser directa per iniciativa pròpia de la família de l'alumne o a través de l'escola de procedència via l'EAP, que ha de fer un informe de tots els alumnes. El criteri d'admissió és el d'alumnes amb fracàs escolar i absentistes. La titularitat és de l'Associació Cintra formada per Provincials de diferents Congregacions Religioses.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2005-2006

	N.	Origen
1r ESO	12	44% espanyols (22% gitanos), 18% marroquins, 4% dominicans, 2% colombians, 2% equatorians, 2% romanesos i 2% xilens.
2n ESO	13	
3r ESO	14	
4t ESO	13	
Total ESO	52	

SERVEIS I PROJECTES

- Serveis destinats als adolescents: esport escolar.
- Serveis destinats a les famílies: escola de pares i mares.

Relacions amb el territori: participen en el Pla de l'Entorn, col·laboració i coordinació amb Serveis Socials, Serveis Educatius, el programa Salut i Escola, el Departament de Justícia i altres centres educatius i entitats del territori. Fan xarxa amb algunes entitats, com Fundació Èxit, Fundació Tot Raval, Centre Obert Salvador Gavina, Casal dels Infants del Raval, Fundació Arrels...

Finançament: és un centre concertat amb el Departament d'Educació de la Generalitat i rep beques de l'Ajuntament. Com que les ajudes no són suficients per cobrir les despeses del centre, es cerquen ajudes d'institucions privades i/o beques de particulars per cobrir les despeses. Per als alumnes és gratuït.

Observacions: els resultats en tots aquests anys de funcionament és que 60 alumnes han acabat l'ESO, 40 tenen el graduat i 42 treballen. El 67% són nois.

SERVEIS I PROGRAMES EDUCATIUS

En aquest apartat hem inclòs una breu descripció de les funcions que realitzen els Serveis Educatius Integrats, així com els programes educatius més rellevants del barri.

SERVEIS EDUCATIUS INTEGRATS

Els serveis educatius depenen del Consorci d'Educació de Barcelona i engloben els Centres de Recursos Pedagògics (CRP), els Equips d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP), els Centres de Recursos Educatius per a Deficients Auditius (CREDA), i els Espais LIC de llengua i literatura, d'interculturalitat i de cohesió social (ELIC). Són òrgans de suport permanent al professorat per adequar la seva tasca a les diferents necessitats de l'alumnat. Intervenien en l'avaluació, assessorament i atenció de l'alumnat en situacions de necessitats educatives especials, en l'assessorament i gestió de les activitats formatives del professorat, en la col·laboració en les necessitats socieducatives, la dinamització en els centres d'una zona i la facilitació de recursos.

CENTRE DE RECURSOS PEDAGÒGICS CIUTAT VELLA

Els CRP de la ciutat són competència del Departament d'Ensenyament i de l'Institut Municipal d'Educació. A cada districte hi ha un centre referent quant a formació, dinamització pedagògica i suport a la tasca docent del professorat de tots els nivells educatius dels centres d'ensenyament no universitari. Els objectius són coordinar i organitzar l'execució i el seguiment de les activitats de formació permanent, potenciar accions que impliquin dinamització i suport a projectes en el centre i entre centres, canalitzar i coordinar els recursos i l'oferta pedagògica, oferir recursos infraestructurals i de serveis. Ofereixen formació en el marc del Pla de Formació de Zona on planifiquen i programen activitats de formació i assessorament al mateix centre i activitats de formació per als docents (cursos, seminaris, grups de treball i conferències). També dinamitzen les demandes socials i les possibilitats d'organització de la gestió que ofereixen les tecnologies de la informació i de la comunicació. Els CRP volen afavorir la promoció d'intercanvis d'experiències

mapa de recursos

pedagògiques entre centres educatius, amb la participació del professorat i l'alumnat. L'impuls i el suport a projectes innovadors dels centres educatius (recursos humans, recursos materials i aspectes organitzatius i d'assessorament). La col·laboració en projectes que impliquin la participació de la comunitat educativa. També tenen arxius de documentació i recursos que s'encarreguen de l'organització de les fonts d'informació per oferir un servei de recerca, assessorament i préstec de recursos documentals i tecnològics.

EQUIP D'ASSESSORAMENT I ORIENTACIÓ PSICOPEDAGÒGICA (EAP)

Servei de suport i assessorament psicopedagògic i social als centres educatius i a la comunitat educativa. El seu àmbit d'intervenció és comarcal o subcomarcal. Molts, però, tenen un àmbit local o de districte, en funció de les necessitats específiques de cada zona. A Ciutat Vella treballa un EAP format per vuit professionals. Intervenen en 16 centres docents públics del territori, tant de Primària com de Secundària, amb dos professionals per centre. Els professionals dels EAP treballen com a equip multidisciplinari en l'avaluació, el seguiment i l'orientació de l'alumnat, sobretot per a aquell amb necessitats educatives especials i en l'assessorament al professorat dels centres docents. Els serveis es concreten en suport als docents, orientació als alumnes i les seves famílies i valoració de l'alumnat amb necessitats educatives especials. Elabora dictàmens i informes dels alumnes i les seves famílies. Treballa en coordinació amb el professorat i amb els diferents serveis educatius (CRP, CREDA, LIC...). Es coordina, mitjançant grups de treball, amb el professorat, per establir criteris d'intervenció adreçats a l'atenció a la diversitat i fomentar actuacions específiques que s'adrecin a l'alumnat amb més dificultats i amb necessitats educatives especials per a la millora de la pràctica educativa. També col·labora amb els serveis implicats en l'atenció a la població infantil i juvenil amb trastorns mentals i trastorns generalitzats del desenvolupament (CSMIJ, CAP...), que està escolaritzada en centres d'educació especial o centres ordinaris en el marc del conveni de col·laboració entre els Departaments d'Educació i de Salut i amb el Programa Salut i Escola. Col·labora en la creació de comissions socials com a espai de coordinació dels diferents agents. Donen impuls i col·laboren en programes i plans d'intervenció en l'àmbit social (absentisme, salut escolar...).

PROGRAMES EDUCATIUS

PLA EDUCATIU D'ENTORN DEL RAVAL

Els Plans Educatius d'Entorn (PEE) van néixer el 2005 a partir del conveni entre els Ajuntaments i la Generalitat de Catalunya. El primer any hi ha hagut 11 plans pilot a Catalunya, un d'ells el del Raval, i el 2006 s'incrementaran fins a 50. Els PEE es basen a afavorir un sistema de cooperació educativa que doni resposta a les múltiples necessitats de la nostra societat. Per això es vol potenciar el compromís entre els diferents agents d'un territori per assolir objectius educatius i socials compartits a través d'una comissió encarregada de sumar els esforços de les diferents parts. Dinamitzant, potenciant i desenvolupant actuacions coordinades entre els àmbits d'educació formal, no formal i informal, es vol aconseguir l'educació integral de l'alumnat, garantir la igualtat d'oportunitats i promoure la convivència. Els plans educatius d'entorn són, per tant, una proposta educativa innovadora pensada per donar una resposta integrada i comunitària a les necessitats educatives, coordinant i dinamitzant aquesta acció educativa en els diferents àmbits de la vida dels infants i joves.

S'adrecen a tot l'alumnat i a tota la comunitat educativa, amb una especial sensibilitat als sectors socials més desfavorits. Es fa necessari teixir entre tots una xarxa educativa ben cohesionada, fer un treball ben articulat, coordinat i coherent de tots els organismes que treballen en l'atenció i l'educació dels infants i joves. Els eixos d'actuació són l'ús de la llengua catalana, l'educació intercultural i la cohesió social que es concreten en diferents blocs d'actuació. Els blocs d'actuació es destinen a l'alumnat, les famílies, la coordinació i la formació, i pel curs 2006-2007 es preveuen accions com:

- Dinamització de famílies i suport a AMPA
- Material informatiu per a famílies nouvingudes
- Servei d'acollida per a infants a les escoles
- Tallers per a famílies
- Tots fem esport
- Tots fem música, dansa i teatre
- Tots fem colònies i sortides per conèixer altres entorns de Catalunya
- Programa d'incentivació de la lectura
- Ús de les TIC i dels mitjans de comunicació (ràdio)
- Tallers d'estudi assistit
- Casals lingüístics
- Cursos intensius de català per Secundària
- Punt d'informació per joves a Secundària
- Programes d'acompanyament académico professional
- Coordinació de les diferents etapes educatives
- Coordinació entre els centres educatius i les entitats
- Formació per a monitors/es.

El pressupost per al curs 2005-2006 ha estat de 188.765 euros, 130.050 per part del Departament d'Educació i 58.715 de l'Ajuntament de Barcelona. Per al curs 2006-2007 estan previstos un total de 204.103 €.

PLA DE LLENGUA, INTERCULTURALITAT I COHESIÓ SOCIAL (LIC)

S'emmarca dins el Pla Interdepartamental de la Immigració. Els seus objectius són consolidar la llengua catalana com a eix vertebrador d'un projecte plurilingüe; fomentar l'educació intercultural, basada en la igualtat, la solidaritat i el respecte a la diversitat de cultures, en un marc de diàleg i convivència; promoure la igualtat d'oportunitats per tal d'evitar qualsevol tipus de marginació.

Els principis d'actuació són: la millora constant de les actuacions (donar resposta a les necessitats més urgents i establir els instruments i indicadors que permetin ajustar les estratègies, les actuacions i els recursos per la consecució dels objectius); la coordinació i cooperació entre diferents institucions i entitats relacionades amb l'educació potenciant la via de la participació i el consens; la descentralització, la corresponsabilització i la normalitat. És una eina perquè els centres educatius siguin espais de convivència d'alumnat de diferents orígens, en un context intercultural on el català esdevingui un element de cohesió social. S'han creat més de mil aules d'acollida com a recurs perquè l'alumnat procedent de la immigració faci un acostament progressiu a l'escola i el sistema educatiu. A Ciutat Vella hi ha un equip de quatre tècniques LIC, pel curs 06-07.

PROJECTE EXIT

Programa d'intervenció educativa integral per afavorir l'èxit escolar de l'alumnat a l'ensenyament obligatori amb l'objectiu que tots els joves aconseguixin el graduat de Secundària.

L'impulsa el Consorci d'Educació de Barcelona i fins al curs 2004-2005 l'IMEB. Planteja tres actuacions adreçades a dos moments: el pas de Primària a Secundària i l'últim tram de l'ESO. L'actuació 1 és de continuïtat pedagògica (3-16 anys) dels itineraris escolars i suposa un treball conjunt entre escoles i instituts. Es realitza a través del taller de tutoria, amb les persones responsables de 5è i 6è de primària i 1r i 2n d'ESO, i el treball d'organització i seguiment amb els equips directius. L'actuació 2 dona un servei de proximitat per a les famílies per millorar els processos d'aprenentatge i les relacions socials de l'alumnat, alhora que reforça la imatge de l'escola i l'institut com a referents d'un projecte educatiu compartit amb el territori. Es realitza bàsicament a través d'activitats de reforç escolar dirigides a l'alumnat de 5è i 6è de primària i 1r i 2n d'ESO i la incorporació i compromís de les famílies en relació amb les activitats de reforç escolar. Es realitza amb la col·laboració de monitors/es, exalumnes dels instituts que fan la funció d'amic@gran, i en el cas del Raval, també voluntariat. L'actuació 3 s'orienta a fórmules d'ensenyament compartit per millorar l'orientació acadèmica i professional al 2n cicle de l'ESO.

Al Raval, les accions de reforç escolar i de coordinació amb el professorat es desenvolupen a través de la col·laboració amb el projecte Entorn Escolar, realitzat pel Casal dels Infants del Raval i la Fundació Tot Raval. Els centres que hi participen a les actuacions 1 i 2 són: CEIP Rubén Darío, CEIP Drassanes, CEIP Collaso i Gil i IES Milà i Fontanals. Pel que fa a l'actuació 3, es tira endavant amb la col·laboració d'Impulsem, SCCL i hi participen els dos instituts del barri.

PLANS ESTRATÈGICS DE CENTRE

Van néixer a partir del pla de millora educativa que es volia aplicar per cobrir les necessitats i carències. A partir d'una sèrie de propostes, es va decidir que en lloc d'aquest pla de millora es faria una convocatòria oberta de Plans Estratègics. Cada centre presentava les seves propostes en base a un Pla. Si s'aprojava el pla, es dotava el centre d'alguns recursos. Així s'ha permès la incorporació de professorat per a determinats projectes i s'ha consolidat l'escolarització compartida. Tots els centres del Raval han desenvolupat Plans Estratègics 2000-2004, alguns s'han prorrogat i altres centres ja estan duent a terme els segons Plans Estratègics (Drassanes, Collaso i Gil, Milà i Fontanals). Dins els Plans Estratègics, es duen a terme reunions periòdiques de coordinació entre els centres de Primària o Secundària. En les reunions es treballen temes, com són les accions tutorial, la unificació de les línies pedagògiques (de 5è i 6è amb 1r i 2n), el treball de les competències socials (educació en valors, ètica, desenvolupament intel·lectual...), i unificar criteris en matèria curricular (programació i metodologia de les assignatures). La coordinació i el seguiment es realitza des d'Inspecció, però també passa pel Pla de Formació de Zona.

PROGRAMES D'INNOVACIÓ EDUCATIVA

Volent donar resposta ordenada als temes emergents d'ensenyament/aprenentatge que arriben a les escoles i instituts. Ofereixen als centres docents propostes d'acció vinculades a algun dels reptes de la societat actual. Permeten realitzar projectes específics centrats en determinades temàtiques, prioritzant llengua, matemàtiques... Els objectius són: promoure projectes que potencin la incorporació de noves metodologies en la dinàmica escolar i la millora dels resultats d'aprenentatge de l'alumnat; prestar suport als projectes d'innovació que estan portant a terme els centres educatius; difondre pràctiques educatives innovadores que es duguin a terme i puguin ser d'interès per al conjunt del professorat. Els programes es centren en

diferents temàtiques com l'educació ambiental, educació en comunicació audiovisual, biblioteca escolar, coeducació, educació per la ciutadania, educació per la salut, convivència i mediació escolar, tecnologies de la informació i de la comunicació, llengües estrangeres i altres de caràcter transversal. Els centres fan un projecte que s'ha d'aprovar pel Departament d'Educació. En el procés de selecció dels projectes es tenen en compte criteris generals (la qualitat del projecte i adequació dels objectius, el compromís de tres cursos escolars, la prioritat de zona educativa 3-18 i la implicació de centres d'una zona geogràfica o bé tots els centres d'una ZER). Al Raval, els centres que estan desenvolupant Plans d'Innovació són el CEIP Collaso i Gil, el CEIP Rubén Darío, el CEIP Castella, l'IES Milà i Fontanals, l'IES Miquel Tarradell, Labouré i l'Escola Pia.

PROJECTE EUROPEU COMÈNIUS

Com que alguns centres del Raval duen a terme accions d'aquest projecte europeu, n'hem introduït una breu explicació. L'objectiu de Comenius és promoure la cooperació en l'àmbit de l'ensenyament escolar a tots els nivells (Infantil, Primari i Secundari). Amb vista a assolir aquest objectiu, proporciona ajut financer a activitats com ara projectes europeus en el marc de les associacions escolars, activitats en el camp de l'educació intercultural, aprenentatge de llengües oficials de la UE, formació contínua transnacional dels professors i personal docent, foment de la innovació en mètodes i materials pedagògics, promoció de les TIC amb finalitats pedagògiques i creació i difusió de processos i instruments de lluita contra l'exclusió i el fracàs escolar i promoció de la integració a la igualtat d'oportunitats.

PROGRAMA D'AJUTS DE MENJADOR I LLIBRES A LES FAMÍLIES

Cada any es poden sol·licitar diferents ajuts relatius a l'àmbit de l'educació per a l'alumnat escolaritzat als centres públics i concertats del districte, ja sigui a les escoles bressol, a través de l'IMEB, com de les etapes posteriors, amb les aportacions del Departament d'Educació i del Districte de Ciutat Vella. Els ajuts de menjador varien en funció dels ingressos de les famílies i cobreixen més del 50% de l'import durant tot un curs. Les famílies sol·liciten i reben resposta a través de la mateixa escola. La presentació de sol·licituds es realitza en el període de matriculació, i excepcionalment, a Ciutat Vella, a principis de setembre per alumnat nouvingut. Al districte, per al curs 2006-2007 hi ha hagut un increment pressupostari respecte el curs anterior de 184.000 € per part del Departament d'Educació i de 100.000 € a través del Pla d'Acollida de població immigrada de Ciutat Vella, i així s'ha incrementat la quantitat de l'ajuda i el nombre de persones beneficiàries. El setembre de 2006 s'han comptabilitzat 1.100 persones amb ajuts de menjador, mentre que en tot el curs anterior hi va haver 840 persones. Amb relació als llibres, també s'ha passat de 750 persones a 1.020 a principis del curs 2006-2007.

ASSOCIACIONS ESCOLARS

ASSOCIACIONS DE PARES I MARES D'ALUMNES

Les AMPA són instruments per potenciar la participació dels pares, mares i tutors/es legals dels alumnes dins dels centres educatius. Solen oferir activitats extraescolars pels alumnes i les famílies, participen en els Consells Escolars, estableixen canals de comunicació entre els mestres, els responsables del centre i els pares i les mares dels alumnes. Les famílies associades paguen una quota per poder finançar les activitats de l'associació, per a les quals també poden demanar subven-

mapa de recursos

cions. Al barri del Raval no tots els centres tenen AMPA, i en els que estan constituïdes hi ha diferències relatives al nombre de pares i mares implicades (en general petit), a les activitats que poden realitzar, als recursos de què disposen... Els centres públics que realitzen activitats extraescolars organitzades per l'AMPA (segons la Guia de centres i serveis educatius de Barcelona) són: CEIP Collaso i Gil, CEIP Drassanes, CEIP Milà i Fontanals, IES Milà i Fontanals i IES Miquel Tarradell.

ASSOCIACIONS D'ALUMNES I EXALUMNES

En alguns centres també existeixen associacions d'alumnes i exalumnes que participen en l'organització d'activitats extraescolars i en la dinàmica participativa dels centres docents. L'IES Miquel Tarradell en té una des del curs 04-05.

XARXA DE SALUT

El Servei Català de la Salut (CatSalut) es va crear l'any 1990 i és el responsable dels serveis sanitaris públics de tot Catalunya amb l'objectiu de donar una atenció integral al ciutadà (prevenció, curació i rehabilitació) tant a les institucions públiques com concertades que formen part de la xarxa sanitària d'utilització pública. S'ofereixen serveis a diferents nivells assistencials: atenció Primària de salut (CAP) en el qual s'ubiquen els Equips d'Atenció primària, responsables de l'atenció a la població que resideix en l'Àrea Bàsica de Salut, atenció hospitalària, atenció sociosanitària, atenció psiquiàtrica i atenció farmacèutica. A Barcelona, qui assumeix les funcions de direcció i coordinació de la gestió dels centres, els serveis i els establiments d'atenció sanitària, sociosanitària i els de promoció i protecció de la salut és el Consorci Sanitari de Barcelona (CSB) constituït per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona i adscrit funcionalment al Servei Català de la Salut (CatSalut). A més, existeix l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB), que va començar a funcionar el 2003 i està adscrita al Consorci Sanitari de Barcelona. Els seus objectius són la valoració de les necessitats de salut de la població general, el desenvolupament de polítiques i accions de prevenció i control de malalties i de promoció i protecció de la salut, la garantia de l'equitat en l'accés als serveis i la contribució al desenvolupament d'un entorn ambiental i social sostenible per a la salut. L'ASPB s'organitza en quatre grans branques de producció de serveis: l'Institut de Seguretat Alimentària i Salubritat (ISAS), el Laboratori de Salut Pública, la Direcció de Vigilància Ambiental i l'Observatori de la Salut Pública i l'Institut de Serveis a la Comunitat. Desenvolupen programes com els d'atenció a les drogodependències, de salut comunitària amb intervencions a les escoles mitjançant els programes de promoció i prevenció de la salut o la consulta oberta dins el programa Salut i Escola.

En aquest apartat destaquem els serveis que aquests organismes ofereixen al barri del Raval, els Centres d'Atenció Primària, el Centre de Salut Mental per a infants i joves, el Servei d'orientació sobre Drogues, el d'atenció a la salut sexual i reproductiva, el Servei de Salut Comunitària de l'ASPB i el Programa Salut i Escola.

CENTRES D'ATENCIÓ PRIMÀRIA (CAP)

Al Raval hi ha dos CAP, també anomenats Àrees Bàsiques de Salut (ABS), que depenen del CatSalut. El CAP Doctor Lluís Sayé del Raval Nord disposa d'un Equip d'Atenció Primària (EAP), especialistes, MT (malalties de Tòrax) i el PASSIR. D'altra banda, el CAP Drassanes del Raval Sud disposa d'un EAP, especialistes, més RD

(radiodiagnòstic), MTS (Malalties de Transmissió Sexual), MTI (Malalties Tropicals Importades), MT, Rehabilitació i PASSIR.

CENTRE D'URGÈNCIES PERECAMPS

Centre d'urgències, que atén principalment problemes de trauma i cirurgia menor, amb atenció al públic les 24 hores.

PROGRAMA D'ATENCIÓ A LA SALUT SEXUAL I REPRODUCTIVA (PASSIR)

Es desenvolupa a les dues àrees bàsiques de salut del barri. Des d'aquests serveis es dona informació i orientació en temes de sexualitat, generalment per embarassos, mètodes anticonceptius, prevenció del càncer d'úter i mama, problemes afectius... Al PASSIR del CAP Drassanes, a més, els dijous es fa la Tarda Jove destinada justament a usuaris/es fins a 21 anys. És un servei per al qual no s'ha de demanar hora i que és confidencial. També donen serveis a les escoles i entitats del barri.

CENTRE DE SALUT MENTAL INFANTOJUVENIL DE CIUTAT VELLA (CSMIJ)

El CSMIJ és un dispositiu assistencial que pertany a l'Institut Català de la Salut, però que des del maig del 2005 està gestionat per l'Institut d'Atenció Psiquiàtrica, Salut Mental i Toxicomanies (Hospital del Mar. IMAS). Està destinat a donar atenció als problemes de salut mental de la població de Ciutat Vella de 0 a 17 anys. Els objectius generals són implicar més el centre en la seva comunitat, afavorir l'accessibilitat incident en la població adolescent, participar en les activitats en xarxa del barri, incrementar les activitats orientades a les famílies i el seu suport, i detectar i tractar patologies severes i conductes de risc.

El CSMIJ de Ciutat Vella està ubicat en una planta baixa annexa a l'ambulatori de Rec Comtal. Atén les àrees de la Barceloneta, Casc Antic i Raval (17.400 habitants 0-18 anys). L'equip professional fins al desembre 2005 consta d'un psiquiatra coordinador i quatre psicòlegs. Durant l'any 2006 s'hi han incorporat una psicòloga, una infermera i, properament, una treballadora social. Es desenvolupen activitats assistencials directes i d'interconsultes, de coordinació externa i de formació. L'accés al centre pot ser directe, però la manera habitual és la derivació des dels serveis d'atenció primària, els centres d'ensenyament o els serveis socials de referència. Tenen una llista d'espera màxima de 20 dies. No s'hi atenen urgències, però poden prioritzar les visites de 24 a 72 hores. L'horari d'atenció és de 9 a 15h. Està previst que a partir del maig del 2006 el centre obri dues tardes fins a les 18h per adequar-se a les necessitats de la població. Els problemes de salut més freqüents són els trastorns adaptatius i els trastorns emocionals d'inici en la infantesa. Altres problemes que es detecten menys sovint, però de gran impacte, són les depressions, els trastorns psicòtics i el consum de tòxics.

La coordinació es realitza principalment amb la xarxa sanitària, però també amb les xarxes socials, educatives i de justícia. Les coordinacions amb la xarxa primària de salut mental, serveis socials, EAIA i altres recursos estan sempre contemplades i es produeixen amb una periodicitat que s'acorda anualment amb els dispositius corresponents. El 2005 s'han fet diferents reunions de presentació de protocols sobre bullying, TDA-H, trastorn d'ansietat, enuresis, trastorns d'alimentació, immigració i adaptacions escolars. Participen en el programa Salut i Escola col·laborant amb el coordinador en la promoció d'hàbits saludables i prevenció de trastorns mentals i detecció de

senyals d'alarma. A més, està treballant per establir línies de prioritització en l'atenció de conductes de risc conjuntament amb els Equips d'Assistència Primària i amb els Equips d'Assessorament Psicopedagògic i participa en els grups de treball sobre el protocol de derivació al CSMIJ i del protocol d'atenció i orientació en abús de drogues.

SERVEI D'ORIENTACIÓ SOBRE DROGUES (SOD)

Servei ofert per l'Agència de Salut Pública a escala de ciutat que es troba situat a Horta-Guinardó. S'adreça als professionals que en el seu àmbit de treball detectin consum de drogues per part d'adolescents i joves, i a famílies d'adolescents consumidors/es de drogues que no presentin un problema de dependència. Ofereixen orientació als professionals per atendre les seves demandes d'informació, atenció individualitzada a pares, familiars, adolescents i joves. S'hi pot accedir per derivació dels àmbits sanitari, social, educatiu i comunitari quan es detecti un cas corresponent al perfil descrit. El SOD vol impulsar que des de les escoles es facin plans preventius de centre que impliquin el professorat, les famílies i els mateixos alumnes perquè vagin tots en una mateixa línia. En l'orientació als centres d'ensenyament intenta que l'escola doni missatges únics, perquè els joves tinguin clar que tots els professors de l'escola faran la mateixa acció quan els trobin consumint o se sospiti el consum.

PROGRAMA DE SALUT COMUNITÀRIA

L'equip de Salut Comunitària depèn de l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB), i té com a una de les seves funcions orientar i facilitar que els centres educatius puguin treballar aspectes de prevenció dels problemes de salut. Aquest equip d'infermeria treballa amb els tècnics dels Serveis Personals del Districte de Ciutat Vella. Realitza diferents accions a les escoles de Barcelona, com el programa de salut bucodental (dentistes que van a les escoles, educació sanitària a l'aula, fluor a l'escola, espectacle de titelles "Dents netes" a 1r de Primària...), les vacunacions (a 6è de Primària l'hepatitis A+B i la varicel·la a qui no hagi passat la malaltia i la vacuna del tètanos i la diftèria als alumnes de 2n d'ESO) i el cribatge tuberculinic a 1r de Primària. També es revisen les farmàcies de les escoles, es fa assessorament de les primeres cures, es valoren els menús escolars i es fa educació sanitària per prevenir toxoinfeccions alimentàries dins l'àmbit de la cuina. Gestionen els programes de prevenció de salut a les escoles, fets majoritàriament per l'Agència de Salut Pública de Barcelona. Es dona formació al professorat, que serà qui desenvoluparà el programa amb l'alumnat. Els programes giren al voltant dels bons hàbits alimentaris (programa CANVIS de prevenció de trastorns alimentaris), la reducció del tabaquisme (PASE i concurs CLASSE SENSE FUM), la disminució del consum d'alcohol, cànnabis i altres drogues (DECIDEIX i I, TU QUÈ EN PENSES?) i la prevenció de relacions sexuals no protegides i el contagi de Malalties de Transmissió Sexual (PRÉSSEC i PARLEM CLAR). També està previst que en el curs 2006-2007 comencin accions de prevenció a les escoles bressol a partir de les seves demandes.

PROGRAMA SALUT I ESCOLA

Neix el 2005 d'un acord entre el Departament de Sanitat i el Departament d'Educació. Aquest programa afegeix a l'acció preventiva que està portant a terme l'Equip de Salut

Comunitària de l'ASPB, la consulta oberta per l'alumnat de 3r i 4t d'ESO. La consulta oberta suposa que una infermera del Centre d'Atenció Primària (CAP) que atén a l'Àrea Bàsica de Salut d'on pertany el centre de Secundària, ja sigui públic o concertat, realitza consultes obertes als mateixos centres durant dues o tres hores la setmana (hores de pati, entrada i sortida dels alumnes...). En principi s'adreça a nois/es de 3r i 4t d'ESO, però sense excloure els altres. Tracta els mateixos temes que els programes de prevenció de l'ASPB, és a dir, el consum de drogues, l'alimentació, les relacions afectives i sexuals i la salut mental. Les funcions de la infermera del CAP són la realització d'una atenció individualitzada a partir d'una primera orientació/acollida i derivació al recurs adient quan és necessari (CAP, CSMIJ, PASSIR o SOD). Els alumnes acudeixen a les consultes principalment per iniciativa pròpia i en ocasions per mediació del professor/a. Així, els dos equips d'infermeria que intervenen en el programa Salut i Escola (l'equip de salut Comunitària de l'ASPB i del CAP) desenvolupen la mateixa finalitat, la promoció i prevenció de la salut a l'ESO, però amb tasques diferents: la consulta oberta detecta situacions de risc amb una intervenció individualitzada i salut comunitària fa prevenció de problemes de salut amb els seus programes grupals. El 2005-2006 la consulta oberta es va començar a Ciutat Vella com a projecte pilot i actualment es realitza a altres centres de la ciutat i Catalunya. El Consorci Sanitari de Barcelona i el Consorci d'Educació de Barcelona tenen el compromís que no hi hagi llistes d'espera per als nois/es que accedeixin a la consulta oberta i generin una derivació.

XARXA DE SERVEIS SOCIALS, EDUCATIUS, ESPORTIUS I CULTURALS

Aquest apartat recull fitxes descriptives de la major part de recursos i serveis socials i educatius del Raval. Comença amb els que són de titularitat pública i segueix amb els de titularitat privada, bàsicament del sector no lucratiu.

Els Serveis Socials són un conjunt d'actuacions i recursos per prevenir la marginació i promoure la integració d'aquelles persones o famílies que, per raó de dificultats econòmiques, de manca d'autonomia personal, de disminucions o de marginació social, necessiten l'ajut i la protecció social. A Barcelona, els Serveis Socials s'han consolidat com a xarxa pública a partir de 1979 i es gestionen des dels districtes a través de l'àrea de Serveis Personals. La llei atorga competència sobre els serveis d'atenció primària que inclouen l'atenció social polivalent (atenció social individual i familiar, atenció jurídica, detecció i prevenció de l'absentisme escolar, atenció a la infància i l'adolescència en risc, etc.), així com l'atenció social domiciliària per al sector de persones grans i per a les persones amb disminucions. L'atenció primària inclou, a més, els programes d'urgències i emergències socials i els programes d'inserció per a persones indigents i sense sostre. L'atenció primària es completa amb l'Oficina Permanent d'Atenció i Urgències (oberta 24 hores tots els dies de l'any) amb un centre d'acollida per a les persones sense sostre i diversos programes de promoció social. També hi ha residències per a gent gran, centres d'atenció i urgències, una casa d'acollida per a dones maltractades, un servei d'informació i assessorament a immigrants i refugiats... D'altra banda, la xarxa de promoció social està formada per centres cívics, casals de gent gran, casals de joves i casals infantils i ludoteques.

mapa de recursos

● XARXA PÚBLICA

CENTRE DE SERVEIS PERSONALS ERASME JANER

El CSP Erasme Janer centralitza les actuacions de serveis personals del barri, a més de ser la seu dels serveis socials i de l'EAlA de Raval Nord, l'equip d'educadors/es de carrer, el projecte Franja, l'EIPI de Ciutat Vella, l'Espai Familiar, el Punt d'Informació i Atenció a les Dones (PIAD) obert a finals del 2006, el Pla d'Acollida d'Immigrants i dos projectes d'inserció i formació per a persones immigrades (el SOI i el SOI Dona). També s'hi realitza el Projecte Cultural d'Erasme Janer, que el desenvolupa el Centre Cívic Drassanes, des d'on s'organitzen activitats gratuïtes i tallers de caire lúdic i cultural per a la població del barri i dona suport a les iniciatives que vénen d'entitats i veïns, es fa cessió gratuïta d'espais per a entitats del barri i també lloga algunes sales.

CENTRES DE SERVEIS SOCIALS: CSS RAVAL NORD I CSS RAVAL SUD

Són els equipaments públics municipals dirigits a prestar serveis socials de caràcter general a tota la població resident al seu àmbit d'actuació. S'hi poden sol·licitar ajuts econòmics, ajuts a domicili, menjar a domicili, auxiliars domèstics, atenció en centres diürns o en centres residencials. Al Raval, els dos Centres de Serveis Socials són el CSS Raval Nord (situat al CSP Erasme Janer) i el CSS Raval Sud, que depenen de la Divisió de Serveis Personals del Districte de Ciutat Vella. Els equips que hi treballen estan formats per un/a director/a, treballadors/es socials, educadors/es socials, un/a psicòleg/a, un/a recepcionista, una persona de suport administratiu i dues hores setmanals d'atenció directa jurídica. Els professionals assessoren, orienten, informen i tramiten prestacions. Fan atenció individual, grupal i/o comunitària. També realitza derivacions a serveis especialitzats com l'EAlA o el CSMIJ i es coordina amb altres departaments del districte, els serveis socials especialitzats, els centres d'ensenyament, els EAP, les entitats privades sense ànim de lucre, els serveis sanitaris...

EQUIPS D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA EN ALT RISC SOCIAL: EAlA RAVAL NORD I EAlA RAVAL SUD

Es tracta d'un servei social especialitzat que depèn de la Generalitat de Catalunya i es gestiona des dels Ajuntaments. Està format per un/a pedagog/a i un/a treballador/a social i personal de suport administratiu. Recull, globalitza i valora la informació sobre els infants i adolescents, els emet les propostes tècniques més beneficioses i en fa el seguiment. Els nois i noies els són derivats des dels serveis socials d'atenció primària (CSS, entitats...) o la DGAIA. Es tracta de l'equip de referència de la família natural i del menor en alt risc social. Les seves intervencions tenen com a objectiu incidir en les condicions adverses de risc i modificar-les. Es coordinen amb els CSS, els centres d'ensenyament, els EAP, les entitats, els serveis sanitaris...

OFICINA D'ACCIÓ CIUTADANA DE CIUTAT VELLA - EL RAVAL

Depèn de la Generalitat de Catalunya, del Departament d'Acció Social i Ciutadania, fins al 2006 anomenat Benestar i Família. Les principals funcions d'aquesta oficina són:

- Donar informació al ciutadà i a les entitats sobre els recursos i serveis en l'àmbit de benestar social.

- Canalitzar i derivar als serveis competents de la Generalitat, o a altres administracions públiques, les peticions, els suggeriments i les sol·licituds presentades que les afectin.
- Col·laborar amb les associacions i en general amb les entitats privades sense ànim de lucre en les activitats que realitzen en l'àmbit competencial del departament.
- Col·laborar en les campanyes de sensibilització cívica i de convivència d'interès ciutadà i comunitari.

EQUIPS INTERDISCIPLINARIS PER A LA PETITA INFÀNCIA (EIPI)

A Barcelona existeixen dos EIPI, un que engloba el districte de Ciutat Vella i l'altre a Nou Barris. Formen part de la xarxa pública dels Serveis d'Atenció Precoç (SAP) de la Generalitat de Catalunya. Estan catalogats com a serveis concertats mitjançant un conveni amb corporacions locals i els serveis socials. Atenen nens i nenes de 0 a 6 anys. Realitzen funcions de prevenció, diagnòstic (neuropediàtric i psicològic) i tractament (preventiu, terapèutic i seguiment). També realitzen tasques de suport per a la integració escolar i social a les escoles bressol, les escoles especials i ordinàries, els espais, les ludoteques i els casals. Es coordinen amb els serveis sanitaris, els serveis socials, pedagògics i escolars de les diferents administracions. L'EIPI de Ciutat Vella també utilitza, com a eina de coordinació, l'assistència a la Coordinadora de Serveis per a la Infància i Adolescència Raval nord.

CENTRE CÍVIC DRASSANES

És un equipament municipal inaugurat el 1990, que oferta tallers trimestrals de dansa, música, arts visuals, plàstiques, decoratives, escèniques i de salut (ioga, ayur-veda...). El cost dels tallers està estipulat segons els barems de preus públics a la ciutat, i pot oscil·lar segons l'activitat de 47 € a uns 100 € per trimestre. També hi ha la seu del Banc del Temps. Del Centre Cívic depenen el Casal Infantil Drassanes, Franja-Erasme Janer i educadors en medi obert. Està gestionat per l'empresa Prograss, S.L.

CASAL INFANTIL DRASSANES

Casal destinat a nens/es de 3 a 12 anys, que està ubicat al Centre Cívic Drassanes, del qual depèn. Realitza activitats ordinàries per grups d'edat (manualitats, ludoteca, esport, informàtica, psicomotricitat, sortides, reforç escolar i circ). Un dia la setmana funciona el Casal Obert (activitats obertes, gratuïtes i sense inscripció). També realitza activitats extraordinàries (Casal de Setmana Santa, excursions de pares i mares, festa de final de curs, i colònies d'estiu i Nadal), per als inscrits, i en el cas que sobrin places, s'obre a la resta d'infants del barri. Els objectius del Casal Infantil són potenciar la integració de tots els infants i fomentar la participació, la tolerància, el respecte, el treball en equip i altres aspectes que milloren la vida de l'infant. Participa en les activitats conjuntes organitzades per les diverses entitats que formen part del Projecte Infància Raval (Festa de l'Escuma, Carnestoltes, Lliga de Futbol, Tamborinada, Festa de Nadal i Castanyada).

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: activitats lúdiques i de reforç escolar, activitats obertes sense inscripció, activitats en períodes de vacances escolars.

Serveis destinats a les famílies: sortides conjuntes pares i fills.

Franja d’atenció: de dilluns a divendres de 17’00 a 19’30. Casal Obert el divendres. Els casals en períodes de vacances es realitzen de 10’00 a 18’00. 175 dies obertura durant l’any.

Relacions amb el territori: projecte Infància Raval, coordinació amb els tutors escolars (principalment CEIP Drassanes, CEIP Collaso i Gil i CEIP Rubén Darío). Associació Esportiva de Ciutat Vella, Projecte Infància Raval.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005

	N.	Edat	Sexe
Total Casal Obert	39	3-12 anys	15 nenes 24 nens
Total Casal Infantil Drassanes	46	3-4 anys=10 5-7 anys=12 8-9 anys=12 10-12 anys=12	24 nenes 22 nens
Llista espera	18	3-12 anys	
Total casal Setmana Santa	25	3-12 anys	
Total casal estiu	37	3-12 anys	
Total casal de Nadal	29	3-12 anys	
Total colònies estiu	37	3-12 anys	
Total sortides pares/mares i fills/es	1a=59 2a=92	Totes	
Origen: 56% autòctons, 14% Marroc, 2% Bolívia, 2% Colòmbia, 2% Equador i 24% altres.			

Observacions: en l’accés, tenen preferència els nens derivats de l’EBASP, els que ja tenen algun germà inscrit i els que siguin del barri o hi facin activitats.

FRANJA ERASME JANER

Servei que depèn del CC Drassanes i es troba al CSP Erasme Janer. Dirigit a joves de 13 a 16 anys. S’hi realitzen activitats lúdiques, de reforç i seguiment escolar. Les activitats ordinàries són: sala d’estudi, ludoteca, funky, espai de trobada, hip hop (a Erasme de Janer) i vídeo (al centre cívic), l’activitat d’informàtica es realitza al TEB i els esports a les pistes del CEIP Collaso i Gil i CEIP Milà i Fontanals. Les activitats extraordinàries són les colònies a l’estiu i els casals de Setmana Santa, estiu i Nadal. Els i les joves s’inscriuen per activitat i els educador/es intenten motivar perquè s’apunten a la sala d’estudi. Els objectius són oferir un espai de relació, donar suport a les iniciatives proposades pels mateixos nois i noies, potenciar la creativitat en el temps lliure, treballar possibles problemàtiques de relacions convivència i acceptació de normes bàsiques i fer una tasca d’orientació professional. Participa en les activitats de dinamització del barri organitzades per la Taula de Joves: Carnestoltes, Torneig 12 hores futbol, Festa de la Convivència i Futbol Platja 3x3. S’hi accedeix per derivació del Casal Infantil Drassanes, Serveis Socials els educadors de carrer o directament.

SERVEIS I PROJECTES

Serveis : sala d’estudi, activitats lúdiques, esportives i en èpoques de vacances escolars.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005

	Nombre	Edat	Sexe
Total participants	53	13 a 16	32 nois i 21 noies
Informàtica	13 (de 15 places)	13 a 16	
Capoeira	14 (de 15 places)	13 a 16	
Sala Estudi	17 de 20 places	13 a 16	
Ludoteca	20 de 20	13 a 16	
Funky	15 de 15	13 a 16	
Espai de trobada	20 de 20	13 a 16	
Entrenament de futbol i lliga	30 de 30	13 a 16	
Hip-hop	15 de 15	13 a 16	
Casal Setmana Santa	17	13 a 16	6 noies i 11 nois
Colònies estiu	10	13 a 16	9 noies i 11 nois
Casal Nadal	20	13 a 16	50% noies
Llista espera	Colònies=20 Casal estiu=15-20	13 a 16	
Origen: 35,1% autòctons, 13,2% Marroc, 15,6% Pakistan, 3,4% Bolívia, 10,7% Equador, 22% Altres (Perú, El Salvador, Bulgària, Xina, Brasil), 48,8% nascuts a Barcelona.			

Franja d’atenció: de dilluns a divendres de 17 a 20 h.

Relacions amb el territori: contactes i coordinació amb les escoles per orientar un reforç escolar individualitzat, Projecte Franja Raval. Coordinació amb altres projectes de l’Ajuntament (al nivell de Districte). Coordinació amb Serveis Socials, educadors de Medi Obert, Associació Esportiva de Ciutat Vella i altres entitats i recursos.

EDUCADORS EN MEDI OBERT

La finalitat d’aquest servei, iniciat el 2002, és l’atenció socioeducativa a adolescents i joves que han fet del carrer un lloc prioritari de relació per afavorir-ne els processos d’integració i participació ciutadana, especialment d’aquells que presenten especials dificultats d’inserció social. Els objectius s’articulen en base a tres dimensions complementàries: la dimensió de coneixement i l’anàlisi de necessitats, que fa referència al diagnòstic, quantitatiu i qualitatiu, de les problemàtiques específiques que afecten els joves en cada territori d’actuació, els interessos, les expectatives, les interrelacions que mantenen en l’espai públic, etc., per tal de tenir elements per dissenyar accions adreçades a millorar les condicions de socialització i la qualitat de vida dels mateixos adolescents i joves i aportar dades que puguin orientar accions municipals adreçades a millorar la convivència en l’espai públic. La dimensió socioeducativa, que fa referència a la intervenció adreçada a la població subjecte d’actuació i al seu entorn relacional més immediat (individu-família-grup) per tal de millorar les condicions de socialització i qualitat de vida dels adolescents i joves. I en tercer lloc la dimensió comunitària preventiva, en col·laboració amb la resta de serveis i que parteix de les línies d’actuació del Districte, que fa referència a la intervenció adreçada a millorar els condicionaments del territori potenciant un entorn social preventiu per tal de suscitar la coresponsabilització de diferents instàncies públiques i associatives de la comunitat en l’anàlisi i el tractament dels

mapa de recursos

conflictes que es puguin donar. El servei ofereix activitats de dinamització juvenil –esportives, ludicofestives, de formació laboral i prelaboral, xerrades de sensibilització, sortides– en establiments socioeducatius del territori (escoles, centres cívics, entitats privades...) i en l'espai públic (places, Rambla del Raval...) en col·laboració amb altres recursos i serveis (entitats, coordinadores, centres docents...). El despatx de treball s'ubica al CSP Erasme Janer, i els nois i les noies atesos tenen entre 12 i 22 anys.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005

	N.	Sexe
Total joves detectats	477	78% nois i 22% noies
Total casos en seguiment	75	
Total grups adolescents	21 grups, 11 en intervenció, 10 contactes i vinculació al servei	
Total activitats dinamització	38 activitats i 1.404 participants	
Origen: 33% autòcton, 18% marroquí, 15% pakistanès, 10% filipí, 15 % dominicà (el 90% dels quals viuen al Poble Sec), 1% equatorià, 8% altres. El 45% ha nascut a Barcelona i el 50% té la nacionalitat espanyola. El 85% viu al Raval.		

SERVEIS I PROJECTES

Serveis d'informació, orientació, derivació, seguiment individual del procés educatiu i dinamització.

Franja d'atenció de les 10 del matí a les 22h. Un 53% dels joves acudeix a la tarda, un 22% al matí (adolescents amb absentisme escolar) i un 25% a la nit (18h a 2h). El cap de setmana, s'atén un 12% del total de joves.

Relacions amb el territori: SSAP Raval nord i sud, EAIA Raval nord i sud, EPI Casal d'Infants del Raval, CIVIC, Projecte Franja, Comissió Infància, Tot Raval, Ficat, Penya Blaugrana, Taula Joves, Salvador Gavina, TEB, Aula Jove Estel d'Assís, Escola Cintra, Àmbit i Prevenció, Promobàsquet, Associació Esportiva Ciutat Vella, CC Drassanes, IES Milà i Fontanals, Creu Roja Joventut (POI), IES Milà i Fontanals, SOD, Ibn Batuta, Genab, PDS, PASSIR, Escola Labouré, Sala Baluart, Braval, APIP, etc.

ESPAI FAMILIAR

Servei iniciat el 1990, ubicat al CSS Raval Nord que depèn de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB). Es destina a pares amb fills de 2 i 3 anys per fer activitats conjuntes en un espai on se'ls dona suport amb les criatures. També duen a terme el projecte "Ja tenim un fill" per a pares i fills fins als 20 mesos. La dinàmica s'adapta als usuaris que hi ha, varia segons el grup dins d'un marc i filosofia globals. Es diferencia de l'escola bressol en el fet que també hi van les famílies. La mare controla el fill i, un dels dos dies que va a l'Espai Familiar, parla amb altres mares i professionals de les coses que li preocupen. Es treballa aquesta separació perquè els grans tinguin la seva estona i puguin fer propostes. Quan un cas és derivat, en principi se'n fa un seguiment.

POBLACIÓ ATESA CURS 2004-2005

	Nombre
Nombre total famílies Espai Familiar (dos grups amb catorze famílies cada un)	28
Nombre total "Ja tenim un fill"	12 famílies
Població destinatària: Pares i mares amb fills de 0-3 anys.	

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: Espai de socialització amb els pares i altres infants.

Serveis destinats a les famílies: Espai de relació entre pares per parlar de temes que els preocupen

Franja d'atenció: dilluns i dimecres un grup, dimarts i dijous l'altre, matins i tarda, i dimecres a la tarda fan el "Ja tenim un fill" per dirigir a partir que neixen els nens fins als 20 mesos. Tanca el 15 de juliol i tornen a obrir al setembre.

Relacions amb el territori: Taula de la Dona, Reunions d'ABS de Salut a nivell de 0 a 3, hi ha contactes amb les escoles bressol però sense una dinàmica establerta.

PUNT D'INFORMACIÓ I ATENCIÓ A LES DONES DE CIUTAT VELLA

Els PIAD ofereixen informació, formació i assessorament en temes d'interès per a les dones i faciliten l'accés als recursos de tipus laboral, associatiu, cultural o educatiu. La finalitat és potenciar la participació i l'autonomia de les dones, donar resposta a les demandes d'informació i atenció, i contribuir a la sensibilització i detecció precoç de les situacions de discriminació i violència de gènere. Està al CSP Erasme Janer i obre de dilluns a divendres (3 matins i 2 tardes).

BIBLIOTECA SANT PAU I SANTA CREU

Forma part del Consorci de Biblioteques de Barcelona. Es creà el 1941 i des del 1969 es troba al recinte actual en dues sales, per infants i adults. L'objectiu és oferir recursos i serveis en l'àmbit de la cultura, la informació, la formació i el lleure. Disposa d'un ampli ventall documental -llibres, revistes, música i cinema- i ofereix recursos informàtics i accés a Internet. Té una secció de diversitat cultural, on destaca el fons dedicat al món àrab i al subcontinent indi (Pakistan, Índia i Bangladesh), en català i castellà, i també música, pel·lícules i llibres en les respectives llengües. La relació amb el territori i la relació biblioteca-escola són dues de les seves línies de treball, per a la qual cosa prepara programes de coneixement de la biblioteca i formació d'usuaris. També realitza activitats culturals i de foment de la lectura.

L'accés és lliure i els serveis gratuïts. Els menors de 6 anys han d'anar amb un adult. Cal fer-se el carnet, a títol individual o com a entitat. Diàriament assisteix a la biblioteca una mitjana de 75 nens i nenes.

Franja d'atenció sala infantil: matins: dijous i dissabtes de 10 a 14 h. Tardes: dilluns, dimarts, dimecres, dijous i divendres de 15'30 a 20'30. Juliol i agost tancat.

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a infants i adolescents: Fons documental: llibres, revistes, CDs, DVDs; espai de lectura i treball escolar; préstec de documents; accés a Internet; ordinadors d'ofimàtica i activitats culturals:

- L'Hora del conte, dos cops al mes.
- Tallers temàtics (de 6 a 12 anys).
- Club de lectura juvenil (13 a 16 anys).

Serveis destinats a les famílies: "Racó de pares", amb un fons especial per ajudar a l'atenció i educació dels fills.

"Els tovets", contes per a infants de 2 a 4 anys.

Relacions amb el territori: catàleg de serveis i recursos per a escoles i instituts, oferta de serveis, espais i activitats als casals (tots els del barri), participació a Raval⁽⁶⁾, carnets a entitats.

COMPLEX ESPORTIU CAN RICART

Equipament esportiu municipal inaugurat el juliol del 2006. Disposa d'una piscina de 26x16 metres, un pavelló (Poliesportiu del Raval), sales de fitness, sales d'activitats dirigides i sales complementàries (massatges, UVA, etc.). Les quotes dels abonats són les mateixes que les del Frontó Colom, amb un cost previst de 32 € tot el dia, amb descomptes en situacions específiques com en activitats per a joves, per persones amb Tarja Rosa (50% de descompte)... Organitzen activitats destinades a infants i joves i estan previstos serveis específics pels joves del barri. Està previst que en un futur s'hi faci un projecte de reforma per habilitar-hi un espai jove. S'hi desenvolupa la campanya "Aprèn a nedar" de l'Institut Barcelona Esports de l'Ajuntament de Barcelona destinada a l'alumnat de 1r de Primària de les escoles públiques i concertades.

A través de la promoció esportiva del Districte de Ciutat Vella, el curs 06-07 està previst que utilitzin la piscina diverses escoles i entitats del barri: Escola Vedruna, Escola Pia Sant Antoni, IES Miquel Tarradell, Escola Labouré, CEIP Drassanes, CEIP Rubén Darío, CEIP Collaso i Gil, CEIP Castella, Escola Cintra i Casal dels Infants del Raval.

A mitjan 2007 està previst crear el Consell d'equipament de Can Ricart en el qual podran participar les persones abonades, les entitats del barri...

PISTA POLIESPORTIVA AURORA

Pista tancada a l'aire lliure per a ús esportiu. S'utilitza com a pati de l'Escola Cintra, així com també per entitats en el temps de lleure i grups que ho sol·licitin.

CENTRE D'INFORMACIÓ I ASSESSORAMENT JUVENIL

El CIAJ és un centre d'informació i assessorament per a joves que compta amb servei d'autoconsulta, assessorament personalitzat, taulell d'anuncis d'oferta i demanda sobre diversos temes (formació, treball, habitatge, etc.) i cicles de xerrades, entre d'altres serveis. Recull també la programació lúdica de la ciutat i els programes de diverses entitats relacionades amb l'entorn jove. El seu principal objectiu és proporcionar entrades d'informació que afavoreixin el desenvolupament personal dels joves.

PLA JOVE CIUTAT VELLA

Pla municipal en el qual intervenen les regidories d'Educació, Promoció Econòmica i Joventut. L'objectiu és afavorir el procés de transició de l'escola al treball centrant-se en la població de 16 a 18 anys, tot i que puntualment també s'atenen joves de més edat. Els i les menors de 16 anys són atesos/es i informats/des del servei perquè el coneguin i puguin utilitzar-lo quan arribin a l'edat mínima laboral. Treballa en dues línies: afavorir la inserció laboral a partir de cursos professionals (escoles taller, cursos ocupacionals, programes de garantia social...) i fomentar el retorn dels nois i noies al sistema educatiu, ja que la majoria de casos són joves que no han obtingut el graduat de l'ESO. En el cas que els joves vulguin retornar al sistema educatiu, se'ls facilita un curs pont que es realitza a l'escola d'adults. Es dona informació, es fa un pla dels recursos existents, s'orienta i es deriva al recurs pertinent, fent un seguiment exhaustiu del procés, que habitualment té una durada d'un any. Es realitzen xerrades als centres de Secundària per a l'alumnat i l'equip educatiu, a petició del centre. A finals de cada curs, una vegada es coneix els nois i noies que no acreditaran a 4t d'ESO, els centres els deriven al Pla Jove, des d'on s'informa dels resultats.

Els nois i noies solen arribar adreçats des del seu centre educatiu. Ciutat Vella és l'únic districte on el Pla Jove treballa amb totes les escoles públiques i privades concertades, ja que a la resta de la ciutat es treballa amb les públiques i algunes concertades. Tant a escala de ciutat com de districte, el Pla l'utilitzen més nois que noies, per això hi ha més recursos formatius per a nois. A Ciutat Vella, un 65% són nois, els quals solen tenir més interès en oficis com l'electricitat, la construcció... Les noies, en perruqueria, estètica, dependents... El 2006 s'han atès 332 joves, 163 atesos des del 2005 i la resta són noves incorporacions. Els resultats de l'any són de 178 nois i noies que han acabat el procés per motius d'inserció, estudis o abandó.

PROGRAMA DE PROMOCIÓ ESPORTIVA

És un programa municipal per promocionar l'esport a les escoles i en el temps no escolar. Es realitza amb la gestió de l'A. Esportiva Ciutat Vella que s'encarrega de: informació, gestió d'espais esportius (pista Drassanes al Raval), realització d'activitats de promoció esportiva com a bloc principal, suport a projectes de promoció social i organització d'activitats puntuals. Dona suport a les AMPA i als centres docents per dur a terme activitats esportives extraescolars dins dels espais dels CEIP i IES. Els centres i activitats previstos pel curs 06-07 són:

- CEIP Castella: dansa (7 persones) i bàsquet (12).
- CEIP Rubén Darío: psicomotricitat (6), dansa (9) i preesport (13).
- CEIP Collaso i Gil: dansa (9), futbol (15) i psicomotricitat (4).
- CEIP Drassanes: criquet (27).
- Escola Labouré: psicomotricitat (8), preesport (12), bàsquet (38) i futbol (15).
- IES Milà i Fontanals: futbol (9), bàsquet (7) i criquet (8).
- IES Miquel Tarradell: hip hop (12) i capoeira (15).

També es desenvolupen activitats puntuals, com poden ser el Torneig de bàsquet 3x3 al carrer (impulsat per l'equip d'educadors/es de carrer en les darreres 5 edicions) o el I Cros Escolar de Ciutat Vella a principis del 2007.

mapa de recursos

PROGRAMA D'ACTIVITATS D'ESTIU

És un programa municipal anual, durant el període d'estiu i de vacances dels infants, que articula activitats d'educació en el lleure. Les activitats són de promoció esportiva (Campus Olímpia i casals esportius) i oferta lúdica i sociocultural (casals d'estiu, campaments i rutes, colònies i estades a d'altres autonomies o a l'estranger). L'oferta es destina a nens i nenes de 3 a 17 anys. L'Ajuntament organitza la campanya fent-ne la difusió i la gestió; el desenvolupament i el seguiment de les activitats programades corre a càrrec de les entitats organitzadores que han estat homologades. Al Raval, les entitats que organitzen activitats són el Casal dels Infants del Raval i el Casal Jove Calassanç.

XARXA D'ENTITATS DEL TERCER SECTOR

En aquest apartat s'inclouen descripcions de les entitats privades sense ànim de lucre que treballen directament amb la infància i l'adolescència del Raval (algunes d'elles amb detalls sobre la població que atenen i una relació d'altres entitats que també hi estan vinculades).

FUNDACIÓ SOCIAL DEL RAVAL

Neix el 2003 com a associació CASC associada a les activitats de la Parròquia Mare de Déu del Carme. El 2001 esdevé la Fundació Social del Raval. La seva finalitat és "proporcionar les eines socialitzadores necessàries per millorar la qualitat de vida de les persones, grups i comunitats del districte". La seva metodologia es basa en el treball individual, familiar i comunitari. Al Casal ordinari es realitza reforç escolar i lleure (manualitats, jocs...). S'hi fan casals en períodes de vacances (Setmana Santa, i mesos de juny i agost). Participa en el Projecte Franja i en les activitats que aquest organitza. La seva Escola de Pares vol afavorir la promoció laboral (conciliació laboral i familiar) i crear espais per potenciar el vincle entre els pares i els fills per no perdre canals de comunicació i resoldre conflictes. Les activitats d'escola de pares es fan un cap de setmana al mes conjuntament amb pares i fills (sortides a parcs, tallers manuals, tallers de cuina...). Criteris i prioritats d'accés: La seva infraestructura l'impeideix acollir usuaris amb problemes de mobilitat.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005 I 2005-2006

	N.	Edat
Total infants 04-05 activitats ordinàries i extraordinàries	112	3-13 anys
Total casal ordinari	61	3-5 anys=24 6-8 anys=18 9-13 anys=19
Casal Setmana Santa i estiu	19 i 32	3-13 anys
Festa escuma, Carnestoltes, Nadal, Castanyada	23, 25, 38 i 39	3-13 anys
Cangur solidari 04-05	42	3-13 anys
Recollida escoles 04-05	58	3-13 anys
Escola pares 04-05	30 famílies	25-50
Llista espera 04-05	10-15	3-14
Total infants casal ordinari 05-06	44	3-14
Llista espera actual	9	3-14

Total de famílies vinculades 04-05: 80 famílies, 80% dones.

Sexe dels infants: 45% nenes i 55% nens.

País d'origen de les famílies: 25% autòcton, 69% Equador, 2% Marroc, 2% Filipines i 2% Bolívia. El 40% dels nens són nascuts a Espanya i tenen nacionalitat espanyola.

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: Casal ordinari, Casal d'estiu, Cangur solidari (cangur d'1 hora més i casal per a aquelles famílies que no poden arribar a l'hora de finalització del casal), Servei de recollida a les escoles, activitats extraordinàries.

Serveis destinats a les famílies: Escola de Pares (activitats: tallers manuals, de cuina, sortides, xerrades...), activitats destinades a pares i fills.

Franja d'atenció: de dilluns a divendres de 16'30 a 19'30. Recollida a les escoles de 16'30 a 17'00. Cangur solidari de 19'30 a 20'30h. Activitats puntuals de cap de setmana amb l'escola de pares i també activitats destinades als pares i fills, així com participació a les festes del barri.

Relacions amb el territori: Casal Infantil Drassanes, A.E.I. Estel d'Assís, Casal dels Infants del Raval, CO Joan Salvador Gavina, Centre Esplai Casal Sant Pau del Camp. Coordinació amb centres d'ensenyament: Labouré, Verge Aldama, Rubén Darío, Collaso i Gil, Miquel Tarradell i Milà i Fontanals. Participació a les coordinadores: Projecte Franja, Projecte Infància, CEPIAR, Taula de la Dona i La Coordinadora de la Llengua. Ajuntament, Generalitat, CSP Erasme Janer, Centres Cívics de Ciutat Vella... Coordinació i derivacions a Serveis Socials, Càrites, Fundació Escó, El Lloc de la Dona, entre d'altres.

Finançament destinat franja 0-16 anys: 70% Públic, 20% privat i 10% fons propis.

FUNDACIÓ ESCÓ

Des del 1984, té la finalitat de contribuir a la promoció, la formació i la inserció humana, social i cultural dels infants i les famílies, preferentment del barri del Raval, en situació de pobresa i marginació social. Metodologia basada en el treball familiar donant prioritat a l'atenció dels infants –que es valora fonamental per prevenir futures situacions de marginació social– partint de la relació amb els pares i els tutors. Durant l'any, du a terme els programes següents: atenció seguiment de les famílies, formació d'adults, assessoria jurídica, àrea de Treball Social i Casal Menjador d'estiu. És una entitat homologada per tramitar les Pensions de Renda Mínima d'Inserció. L'acompanyament familiar és una aproximació respectuosa i progressiva a les famílies amb el qual s'intenta no crear dependències tot elaborant plans individualitzats (curt, mitjà i llarg termini). El casal menjador d'estiu per a infants i adolescents de 3 a 14 anys el fa a l'equipament del CEIP Collaso i Gil, durant juliol i agost. Funciona per quinzenes. Al Casal es dona la possibilitat de fer reforç escolar, amb la condició indispensable que el nen/a vin-

gui amb un informe de l'escola en el qual s'especifiqui en quines matèries el necessita; aquests infants entren una hora abans. El 2004, el 51% de les famílies usuàries del casal va arribar per derivació dels Serveis Socials o dels EAIA, el 14% per derivacions d'altres entitats del barri. La resta, de manera directa. Per tal de valorar la possible participació d'un infant al Casal, demana als referents de la família un informe de la situació familiar que es complementa amb una entrevista amb la família per part de la Directora del Casal. En el cas que la família no tingui referent, en l'entrevista amb la Directora del Casal es sol·licitarà la informació necessària.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005

Població atesa. Curs 2004-2005	Nombre	Edat	Sexe	Origen
Total infants al Casal menjador d'estiu al grup de grans	225 infants i adolescents. El juliol 160 i a l'agost 178	3/ 4 anys: 34 5/ 6 anys: 34 7/ 8 anys: 34 9/ 10 anys: 34 11/ 12 anys: 33 12/ 13 anys: 33 14 anys: 23	111 nois 114 noies	67,5% infants del casal tenen nacionalitat estrangera: 14% Marroc, 19,5% Equador, 2% Pakistan, 9% Bolívia, 1% Filipines, 2% Colòmbia, 20% altres, i el 32,4% és autòcton.
Total famílies vinculades	350			El 77,2% de famílies ateses durant l'any són autòctones (aquesta xifra es refereix als projectes que es realitzen durant l'any: seguiment Famílies, tramitació PIRMIS, ass. jurídica, formació adults)
Seguiment famílies	15		Família	
Assessoria Social i Tramitació PIRMIS	90 (251 beneficiaris)	De 20 a 60 anys	Majoria dones	
Assessoria Jurídica	165 (80 expedients)	De 18 a 75 anys	Majoria dones	
Formació Adults	113	De 30 a 60 anys	100% dones	

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: Casal-menjador d'estiu per a nens/es (3 a 14 anys).
Serveis destinats a les famílies: seguiment social de les famílies, formació d'adults: classes de català i castellà, tallers d'inserció social, assessoria social: tramitació de la PIRMI i altres ajuts, assessoria jurídica.

Franja d'atenció: El casal es realitza de l'1 de juliol al 27 agost de 10 a 17h

Relacions amb el territori: Secretariat Diocesà de Pastoral de Marginació (zona Raval), participació en plataformes de coordinació: CEPIAR, COORDINADORA PIRMI RAVAL SUD, Coordinadora de la Llengua, coordinació i derivació a Serveis Socials del Districte, als EAPS, EAIAS, a entitats i parròquies del barri, amb centres d'ensenyament: guarderies, escoles i altres casals on assisteixen els infants als quals se'ls fa seguiment. Altres: Comissió de Salut de Raval Sud, Taula de la Dona del Raval, Xarxa d'Infància en Risc. A part d'aquestes que són pròpiament de territori, també forma part de: Federació Catalana de Voluntariat Social, Coordinadora Catalana de Fundacions, Voluntaris per Barcelona, Associació Barcelona per l'Acció Social, REPRIS.

Finançament destinat a projectes franja 0-16 anys: Públic, Privat, Fons Propis.

FUNDACIÓ CENTRE OBERT JOAN SALVADOR GAVINA

Centre obert creat el 1979, que vol "contribuir a la promoció, formació i inserció dels infants i famílies en situació d'alta pobresa i marginació". Pedagogia humanista cristiana, partint del concepte de desenvolupament integral. Pedagogia activa i participativa en la qual els nois/es són protagonistes del seu procés educatiu -aprenentatge significatiu. Treball individualitzat, grupal, familiar i comunitari. Es treballa amb sis programes: educació per la salut i la higiene, seguiment escolar i reforç de coneixements, competència social, educació en valors i habilitats socials, educació en el lleure i l'esport, treball familiar, formació pre-laboral i d'autonomia personal.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005 I 2005-2006

	N.	Edat	Sexe
Total participants 04-05 activitats ordinàries i extraordinàries	177	4-7 anys: 57 8-11 anys: 61 12-18 anys: 59	4-12 anys: 74 nois 40 noies
Servei de menjador	25	4-11 anys	13-18 anys:
Servei de menjador	15	12-16 anys	41 nois 22 noies
Esmorzar i acompanyament escolar	17	4-14 anys	
Recollida a escoles migdia	21	4-12 anys	
Reforç seguiment psicopedagògic	8	4-6 anys	
Reforç seguiment psicopedagògic	6	11-18 anys	
Casal Nadal i Setmana Santa	100	4-7 anys:36 8-11 anys: 36 12-18 anys: 28	
Casal i activitats estiu	92	4-7 anys: 35 8-11 anys: 35 12-18 anys: 15 15-17 anys: 7	
Total participants 05-06	105	4-18 anys	
Origen 04-05: 31 autòctons, 28 Marroc, 31 Equador, 16 resta Amèrica Llatina, 4 Àsia i 2 Guinea.			
Origen 05-06: 54 autòctons, 48 Marroc, 40 Equador, 24 Resta Amèrica Llatina, 09 Àsia, 02 Guinea			
Total famílies vinculades 04-05; 137 (112 tenen fills al centre)			
Cursos castellà per famílies	4	100% dones	
Cursos català per famílies	6	100% dones	

mapa de recursos

SERVEIS I PROJECTES

- Serveis destinats a la infància: Acció petita infància, Infància i Jove. Servei de menjador amb dos torns d'edat. Recollides i acompanyaments escoles migdia. Esmorzar i acompanyament escola matí. Casal de Nadal per a petits, mitjans i grans, Casal Setmana Santa per a petits, mitjans i grans, Casal estiu per a petits, mitjans i grans, Colònies estiu per a petits, mitjans i grans. Camps de treball.
- Serveis destinats a les famílies: Tramitació de la PIRMI, Sortides extraordinàries.

Franja d'atenció: de dilluns a divendres, durant el curs, de 16'30 a 19'45 (4 a 11 anys) i fins 20'30 (12 a 18 anys). De 8'15 a 8'45 servei d'esmorzar i 12'30 a 15'00 servei de menjador i acompanyaments escoles. Bimensualment, un dissabte es fan activitats.

Relacions amb el territori: coordinació amb els tutors dels CEIP i IES, amb els EAP, amb els CAP, amb Serveis Socials, amb entitats privades del barri, EAIA. Participació en Projecte Franja, Projecte Infància Raval, CEPIAR, Secretariat de marginació, Plataforma de Centres Oberts, Tot Raval, Secretariat Diocesà de Pastoral de Marginació (zona Raval), Taula de la Dona, Federació Catalana de Fundacions, FEDAIA.

Finançament destinat franja 0-16 anys: el 30% finançament públic, el 70% fons privat.

CASAL DELS INFANTS DEL RAVAL

Associació no governamental i no lucrativa creada l'any 1983. La seva finalitat és aconseguir millores concretes i duradores

en la qualitat de vida del màxim nombre possible de nens, nenes i joves de la ciutat que estiguin en risc o en situació d'exclusió social, generant, per extensió, millores en les condicions de vida als barris on treballa. Actualment articula la consecució dels seus objectius a partir de cinc línies de treball en les quals s'engloben els 22 projectes (Suport social a infants i famílies, Suport a l'escolarització, Integració de joves sense xarxa social, Dinamització de joves i de la comunitat i Formació i Inserció social i laboral).

Respecte als projectes de Suport a Infants i Famílies, hi ha els Centre Obert Infantil i el d'Adolescents, que tenen la finalitat d'oferir un entorn de suport social, preventiu i promociador. Els destinataris són infants i adolescents de 3 a 16 anys del barri i les seves famílies, prioritàriament aquells que viuen més dificultats socials, econòmiques o familiars i els que per haver immigrat es troben en situacions de desavantatge social. L'enfocament és preventiu i integrador, i ofereix serveis i espais normalitzats (activitats de temps lliure educatiu amb accions de suport a l'escolarització) juntament amb el treball individualitzat (acompanyament socioeducatiu) amb aquells infants i adolescents en situacions de més risc social, en coordinació amb els serveis socials i els tutors de les escoles i instituts. Aquests dos projectes sempre han contemplat com a part fonamental el suport a les famílies, i així durant aquest nou curs s'ha creat el Servei Comunitari de Famílies. Aquest projecte vol enfortir les capacitats internes i comunitàries de les famílies oferint recursos educatius, de promoció i de participació. L'objectiu és que les famílies especialment vulnerables esdevinguin un entorn de creixement per als seus membres, però també que s'impliquin com un agent de col·laboració i transformació comunitària. Inclou dos tipus d'accions: els serveis d'atenció i suport específics

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005 I 2005-2006

	Nombre d'atesos/es	Edat	Sexe	Origen
Centre Obert Infantil "Casal Infantil"	Curs 04-05: 207 infants / 151 famílies. Activitats d'estiu: 179. Recollides escoles: 50. Infants amb acompanyament socioeducatiu: 63 (el 48% tenen edats de 3 a 5 anys). Infants en llistat d'espera: 51	3-5 anys=96 6-8 anys=56 9-11 anys=55	90 nenes 117 nens	Autòcton-extracomunitari 19, autòcton-comunitari 3, extracomunitari-comunitari 3, autòctons 48 i extracomunitaris 134 Destaquen els col·lectius següents (any 04-05): Marroc: 41 infants, Algèria: 7, Sud i Centre-Amèrica (75 infants): Argentina: 17, Bolívia: 5, Perú: 10, Colòmbia: 12, Equador: 17, Xile: 4, Veneçuela: 2, Santo Domingo: 8, Gitanoromanesos: 5, Mali:1, Ghana:3, Pakistan: 2
	Curs 05-06: 98 Infants. Infants en llista d'espera curs: 35.	3-5 anys= 34 6-7 anys= 25 8-11 anys= 39	42 noies 56 nois	
Centre Obert 12-16 anys. Espai8:+	Curs 04-05: 55. Estiu: 30. Nois/es en acompanyament socioeducatiu: 15	12-16 anys	24 noies 31 nois	Autòctons: 17, Mèxic: 1, Equador: 4, Marroc: 18, Rep Dom: 8, Algèria: 1, Filipines. 1, Pakistan: 1, Colòmbia: 2, Perú: 2
	Curs 05-06: 33	12-16	14 noies 19 nois	
Servei despertador	Curs 04-05: 20 infants	3-12 anys	11 nenes 9 nens	Autòctons: 2, Equador: 5, Marroc: 3, Rep Dom: 2, Colòmbia: 6, Filipines: 1, Perú: 1
	Curs 05-06: 22	3-12 anys	12 nenes 10 nens	
Servei Comunitari de Famílies. "Casal Familiar"	Núm. de famílies: 180 persones. Es va iniciar el projecte l'octubre del 05	Persones amb responsabilitats familiars a partir de 18 anys	90% dones	
Unitat d'Escolarització Compartida	CURS 04-05: 16	13-16 anys	Nois:13 (81%) Noies:3 (19%)	Catalunya 14, Rep. Dom 2
	CURS 2005-06 (són dades del primer i segon trimestre): 17	13-16 anys	Nois: 15 (88%) Noies: 2 (12%)	Catalunya 14, Rep. Dom 1, Marroc 1, Rússia 1
Activitat d'Escolarització Compartida	CURS 2004-05: 92	12-16 anys	Nois: 43 (64%) Noies:24 (36%)★	Marroc 13, Sud-Amèrica 18, Espanya 20, Senegal 1, Filipines 2, Pakistan 9, Xina 2 i Índia 2
	CURS 2005-06 (són dades del primer trimestre): 121	12-16 anys	Nois: 29 (64%) Noies: 16 (36%)★★	Marroc 14, Sud-Amèrica 10, Espanya 10, Pakistan 10, Xina 1

★ s'ha fet el càlcul sobre 67, que són els registrats a les activitats realitzades al Casal, no als Instituts
★★ s'ha fet el càlcul sobre 45, que són els registrats a les activitats realitzades al Casal, no als Instituts

(un exemple seria el servei Despertador, per aquells infants les famílies dels quals treballen i no poden portar els fills/es a l'escola al matí) i els espais que promouen l'enfortiment de les seves relacions intrafamiliars, la integració i la participació socials, així com la creació de xarxes de persones que tinguin un potencial d'integració d'altres famílies i dinamitzadors de la seva pròpia comunitat.

Respecte al programa de Suport al Procés Escolar, els projectes són Unitat d'Escolarització Compartida, Activitat d'Escolarització Compartida i Entorn Escolar. Aquests projectes tenen la finalitat d'organitzar els recursos al voltant de l'escola, donant-li el paper central en el procés educatiu; promoure l'èxit escolar a tots els nivells; afavorir el pas de Primària a Secundària; donar als recursos viabilitat i sostenibilitat en el temps; promoure la relació escola i fora escola, fent l'escola més permeable i crear una xarxa de recursos i entitats al seu voltant; fer generalitzables les experiències; promoure la implicació i la participació activa de les entitats públiques amb responsabilitats en educació com a garantia de sostenibilitat i viabilitat. La Unitat d'Escolarització Compartida és un recurs en conveni amb el Departament d'Educació, per a aquells alumnes que estan en una situació de fort conflicte escolar que impossibilita la seva continuïtat en els centres de Secundària. L'objectiu és restablir l'escolarització de manera temporal i compartida dels alumnes que han mostrat greus problemes de convivència en la seva estada als centres de Secundària. El Projecte Activitat d'Escolarització Compartida té l'objectiu d'atendre la diversitat de tots aquells alumnes amb necessitats educatives especials, per tal de millorar la convivència dels centres i preveure situacions de conflicte i abandonament escolar. L'AEC atén els alumnes dels dos centres de Secundària del barri, especialment aquells que tenen necessitats educatives especials, dificultats d'aprenentatge i d'adaptació al centre. Aquest projecte es realitza en conveni amb el Departament d'Educació. Es pot veure la fitxa del projecte Entorn Escolar i Barri Educador en l'apartat de projectes comunitaris i de participació.

Relacions amb el territori: coordinació amb: tutors/es, organitzacions del sector social, la xarxa de Serveis Socials, la DGAM, Comissió Educació i Comunitat Tot Raval, Projecte Infància Raval, Projecte Franja, CEPIAR, Comissió del Pla Educatiu d'Entorn, Reunions ABS Salut per a infants de 0-3 anys.

Finançament destinat a projectes d'infància: 58% públic, 39% privat i 3% fons propi.

SAIF ELS QUATRE VENTS

Servei d'atenció d'infants i famílies que depèn de la Fundació Quatre Vents creat l'any 1987. La seva finalitat és atendre a les persones més febles i amb menys recursos, especialment la infància, la família i la dona amb risc de caure en una situació d'exclusió social. Metodològicament, parteixen d'una perspectiva constructivista, plantejada a partir de: el fonament psicopedagògic de l'ensenyament i l'aprenentatge; el currículum de l'etapa; els aspectes organitzatius i de planificació; la concreció de la pràctica educativa, l'avaluació; el treball de l'equip d'educadors/es i les relacions entre el context familiar i el context del centre, tenint sempre en compte les etapes evolutives de cada infant i les seves necessitats més primàries. L'aprenentatge amb l'infant es basa en el joc i és vist com un mitjà per millorar la percepció de l'infant i per cobrir les seves necessitats afectives (rebre i donar afecte). El treball es realitza a través d'una atenció especial i individualitzada en el període d'adaptació, una especial atenció a la necessitat afectiva de l'infant, la relació i la participació de la família, involucrant-

la en l'atenció al fill/a, una programació general i individualitzada en funció de les necessitats del nen/a (PEI), observació sistemàtica de l'infant i del grup (a partir del tutor/a) i adaptació activitats i jocs en funció necessitats detectades, reunions d'equip, coordinació amb agents exteriors i supervisió externa. Es prioritza el treball individualitzat (nen/a i mare/pare) i familiar. Les famílies que ho necessitin, poden utilitzar el servei de menjador, bany i bugaderia. S'ha de pagar un mínim per les activitats del casal de vacances escolars (segons la situació familiar). Al matí realitzen ensenyament seguint l'Educació Infantil, a la tarda i el cap de setmana tenen un espai de casal fins als tres anys. La major part dels infants s'hi estan una mitjana de 5 a 10 hores. Altres projectes que es porten a terme: llar de recuperació per a nens/es malalts. Es pot accedir lliurement al servei, però si els usuaris tenen un assistent social, cal un informe. Durant el curs no hi ha quotes, s'ha de prestar algun tipus de col·laboració amb el centre, com cursos bàsics sobre la cura dels infants i/o col·laboracions en les activitats del centre. Actualment es potencia la ludoteca, espai de mare-infant.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005

	N.	Sexe
Total infància	103	49 nenes i 54 nens
0-1 anys	38	16 nenes i 22 nens
1-2 anys	39	19 nenes i 20 nens
2-3 anys	15	7 nenes i 8 nens
3-4 anys	6	2 nenes i 4 nens
4 i més anys	5	5 nenes
Revisions i controls mèdics	40	
Servei bugaderia	4 famílies	

Origen: marroquins (29), espanyols (26) i equatorians (15). Altres (resta del Magrib i Àfrica subsahariana, Amèrica Llatina, Europa de l'Est) (33).

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: SAIF: atenció a nens i nenes en espai matí, tarda i nit, actuacions conjuntes mare-fill/a, ludoteca, servei de bany (mare i nen) i llar de recuperació per a nens i nenes malalts.

Serveis destinats a les famílies: tramitació i seguiments PIRMI, servei de bugaderia i menjador.

Franja d'atenció: 24 hores de dilluns a dissabte en horaris flexibles. En ocasions puntuals (per ex., hospitalització mare) i sense família per fer-se càrrec del infants, amb sol·licitud prèvia i un informe del servei derivant, s'hi poden quedar un parell de dies.

Relacions amb el territori: Secretariat Diocesà de Pastoral de Marginació (grup Raval), Serveis Socials municipals, Escoles Bressol, CEPIAR, coordinadora per la inserció sociolaboral Anem per Feina, Taula de la Dona, Àmbit, reunions ABS de Salut per infants de 0-3 anys.

Observacions: adaptació del centre als horaris laborals de les famílies per afavorir la conciliació entre feina i família. El 7% dels infants resten al centre més de 10 hores, el 90% hi resten entre 5 i 10 hores, i el 3%, menys de 5 hores.

mapa de recursos

ASSOCIACIÓ PER A JOVES TEB I RAVALNET

El TEB es creà el 1992 i Ravalnet el 1998. La seva finalitat és lluitar contra l'exclusió social dels joves del Raval, tot potenciant la responsabilitat personal i activitats alternatives a les que el carrer els ofereix, amb la intenció d'assolir una inserció real. Es potencia la integració social dins el temps del lleure i a partir del treball amb les noves tecnologies de la informació, les quals es donen a conèixer i se'n promou l'ús perquè es puguin utilitzar com a sortida laboral, per augmentar la qualitat de vida. També tenen l'objectiu de desenvolupar una Xarxa Ciutadana per afavorir l'accés a la societat de la informació i a les tecnologies evitant la fractura digital al barri. L'enfocament metodològic es basa en el treball comunitari donant suport a l'autoorganització i l'autogestió dels mateixos usuaris perquè acabin creant les seves activitats (d'acord amb els objectius de l'entitat) i participin en tots els nivells de decisió. Parteixen del treball cooperatiu amb les entitats, col·lectius, adolescents, joves i adults del Raval. S'intenta fugir de l'assistencialisme. S'ofereixen recursos tècnics i formació a entitats, persones, col·lectius i col·legis per tal de difondre virtualment la seva tasca i adquirir coneixements informàtics i tecnològics. Són els promotors de la Plataforma XER (Xarxa Educativa de mestres del Raval), en la qual un grup de docents centra la seva activitat en la recerca pedagògica vinculada a les TIC. Creadors del primer Punt Òmnia de Catalunya i impulsors de la xarxa de Punts Òmnia. Juntament amb la XER, fan projectes de ràdio per Internet i vídeo per als centres educatius. Dinamitzen tallers d'iniciació a la informàtica i de creació de llocs web destinats a les entitats i als seus usuaris (joves i adults, depèn de l'entitat). Ofereixen tallers de ràdio als centres educatius del barri per completar alguns crèdits i per reforçar la lectura i l'escriptura, alguns a través del PEE. S'ofereix un Servei Laboral (recerca activa de feina) per a majors de 16 i un Taller de reparació d'equipaments.

POBLACIÓ ATESA. 2005

	N.	Edat
Total usuaris habituals 05	103	12 a 18
Ravalsurf	15	16 a 18
Tarda de projectes: Còmic Raval	30	12 a 16
Raktyteb	55	12 a 18
Taller Ràdio amb CEIP Drassanes i IES Miquel Tarradell	8 grups de 20	8 a 18
Llista d'espera: intenten assumir la demanda		
Origen: 70% de persones que utilitzen el TEB són de procedència extracomunitària (no es comptabilitzen els usuaris pel país de procedència).		

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància i l'adolescència: Ravalmedia; Radialnet; Raktyteb; Ravalsurf; Tarda de Projectes (Còmic i CD interactiu...); ús comunitari de l'espai per joves, tallers de ràdio als instituts.
Serveis destinats a les famílies: Tallers de recerca de feina on participen pares, mares i altres familiars dels joves i veïns.

Franja d'atenció: Cada tarda de 18 a 20 h de dimarts a divendres està obert el Teb exclusivament per als adolescents (de 12 a 18 anys) El dissabte hi ha Ravalsurf de 10 a 13 hores. De vegades s'organitzen altres activitats en dissabte: 12 hores de ràdio, etc. Durant el mes de juliol es desenvolupen les activitats d'estiu del TEB i l'horari és de 10 a 16 hores.

Relacions amb el territori: Entitats de la Coordinadora d'Entitats d'Infància, Adolescència, i Famílies, Àmbit prevenció, Arrels, Centre el Bosc, Associació Llactacaru, Surt, CEIP Drassanes, IES Miquel Tarradell, Projecte Franja, Biblioteca Sant Pau, Fundació Tot Raval, XER, Casal Sant Jordi, CCCB, Centres Atenció Social de Poble Sec, etc.

Finançament franja edat 0-16 anys: 50% públic, 20% privat, 30% fons propis.

AEIR ESTEL D'ASSÍS

Des del 2003, el Casal Infantil Estel d'Assís i l'Aula Jove s'inscriuen dins l'Associació Educativa Integral del Raval. Abans, el casal estava vinculat a L'Hora de Déu. La seva finalitat és desenvolupar una acció educativa integral en un ambient no acadèmic que permeti als infants créixer en totes les seves dimensions.

Parteixen del treball individual i grupal amb els nens/es involucrant les famílies parlant amb elles de manera individual. La relació amb les famílies es fa mitjançant una entrevista d'acollida, tutories de despatx i xerrades informals on se'ls comenta l'evolució del fill i els problemes que es detecten. A les famílies que han demanat ajuda assistencial (escolarització dels fills acabats d'arribar, roba i aliments, aclariments de temes legals) se les orienta i deriva. Es fa també un seguiment de l'infant i jove amb els tutors de l'escola i/o l'institut. Es treballa la participació i la iniciativa amb tots els grups encomanant als infants tasques coherents amb la seva edat. També es treballa la reflexió fent cada tarda una valoració amb cada grup de com ha anat la tarda. Els més grans, a partir d'assemblees, aporten idees i proposen activitats. Es dona l'oportunitat de programar i dinamitzar algunes activitats creades per ells. Tant al Casal Infantil com a l'Aula Jove, es realitzen activitats formatives i lúdicoesportives: reforç escolar, futbol sala, ping-pong, tallers, jocs, informàtica i Internet, activitats alternatives al futbol, art solidari, activitats de dissabte, colònies. Per a les dones del barri, hi ha una escola de mares en què es fa alfabetització, s'ofereix assessorament jurídic, es realitzen xerrades mensuals sobre salut a càrrec d'una doctora i es fan tallers de cuina.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005 I 2005-2006

	N.	Edat	Sexe
Total Casal Infantil 04-05	44	De 4 a 12 (1)	
Total Casal Infantil 05-06	34	4-6 anys=10 (2)	4 nenes i 6 nens
		7-9 anys=14 (3)	4 nenes i 10 nens
		10-12 anys=10 (4)	5 nenes i 5 nens
Total Aula Jove 04-05	14	13-18 anys (5) (mitj. de 15 anys)	5 noies i 9 nois
Total Aula Jove 05-06	17	13 a 18 anys (6)	7 nenes i 10 nens
Llista espera 04-05	18	4 a 12 anys	11 nenes i 7 nens
Llista espera 05-06 (A.J.)	6	13 a 18	4 nenes i 2 nens
Llista espera 05-06	26	4 a 12 anys	16 nens i 10 nenes

Origen: (1) 28 Marroc, 12 Espanya, 1 Algèria, 1 Equador, 2 Bangladesh. (2) 5 Espanya, 4 Marroc, 1 Bangladesh. (3) 3 Espanya, 1 Bangladesh, 10 Marroc. (4) 3 Espanya, 6 Marroc, 1 Bangladesh. (5) 12 Marroc, 2 Espanya. (6) 10 Marroc, 6 Espanya, 1 Equador. (7) 2 Marroc, 1 Equador, 3 Espanya. (8) 9 Espanya, 2 Bangladesh, 5 Marroc, 10 Sud-Amèrica.

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: Casal Infantil per a nens i nenes de 4 a 12 anys, Aula Jove amb adolescents de 13 a 18 anys.

Serveis destinats a les famílies: Escola de mares.

Franja d'atenció: el Casal Infantil obre de dilluns a divendres de 18 h a 20 h i dissabte d'11 a 13 h. L'horari de l'Aula Jove és de dilluns a divendres de 17.30 h a 20 h i dissabte d'11 a 13 h. No es fa casal d'estiu.

Relacions amb el territori: Projecte Infància Raval, Projecte Franja, CEPIAR, Serveis Socials, Art Solidari, els CEIP: Milà Fontanals, Collaso i Gil, Rubén Darío, Griselda, Labouré, Sagrada Família, Escoles Pies Sant Antoni, Escola Vedruna, els IES: Miquel Tarradell, Milà i Fontanals, utilització del punt Òmia de Ravalnet, recursos esportius del Gimnàs Barcelonès (fins al 2004) i de les pistes de Drassanes i del carrer Aurora.

Finançament destinat a la infància i adolescència: el 40% del finançament prové de subvencions públiques, el 24% de donacions, i l'altre 36% d'ingressos propis (quotes dels socis i quotes dels pares: 10 euros per família 1-2 fills i 15 euros 3-4 fills).

Observacions: la capacitat del Casal Infantil és de 30 places, però sovint es sobrepassa.

INICIATIVES DE SOLIDARITAT I PROMOCIÓ (BRAVAL I TERRAL)

Promou el voluntariat social i desenvolupa la seva actuació en l'àmbit del suport socioeducatiu als joves facilitant la seva inserció en el món del treball per mitjà de dos centres d'activitat: Braval per a nois i Terral per a noies. Labor promoguda per l'Opus Dei. Els objectius dels dos centres d'activitats es basen en tres grans línies: promoure la cohesió social, lluitar contra la marginació i incorporar els immigrants a la nostra societat. Els dos centres d'activitats ofereixen diferents programes lúdics i socioeducatius: Esportiu Multiètnic (4 equips de bàsquet i dos de futbol masculí i un equip de bàsquet que participen a la lliga del Consell Escolar de Barcelona -CEEB-); programa 1@1 de motivació i ajut en els estudis, a partir de 3r de Primària a Terral i de 5è a Braval; Casal d'estiu al juliol. Programa d'adults (a partir de 16 anys): aprenentatge de les llengües catalana i castellana. Terral desenvolupa programes específics per la formació de les dones: Gestió de la Llar, cursos d'informàtica, etc.

Tant Braval com Terral disposen d'una aula d'informàtica destinada a formar els joves i les famílies en informàtica bàsica i Internet. Participen en activitats que fan altres entitats: Festa de la Convivència, Open Futbol Sala Rambla del Raval, bàsquet 3x3. La Fundació Raval Solidari garanteix la viabilitat econòmica de Terral i Braval finançant part de les accions.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005

	Nombre	Edat	Sexe	Origen
Total Terral	67 joves 27 adults	A partir de 3r de Primària	85% noies 15% nens	15 països
Total Braval	136 nois	8-18 (5è Primària)	100% nois	27 països
1@1	Braval: 28 mitjana diària	A partir 5è (10 anys) fins batxillerat i cicles formatius	100% nois	
	Terral: 22 mitjana diària	A partir de 3r (8 anys) fins a batxillerat i cicles formatius	100% noies	
Esportiu multiètnic	Braval: 81 jugadors	10-18 anys	100% nois	
	Terral: 17	8-18 anys	100% noies	
Casal estiu	Braval: 70 nois		100% nois	
	Terral: 57 noies 11 nens		80% noies 20% nens	
Programa ocupacional	Braval: 9 nois	16 anys i més	100% nois	
	Terral: 27 dones	16 anys i més	100% dones	
Aula informàtica	Braval: 30 participants		100% nois/pares	
	Terral: 27 participants		100% dones	

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: 4 programes d'extraescolars, entre ells, 1@1, en el qual es rep una ajuda individual per superar l'ESO, programes de vacances que inclouen excursions, colònies, casals; equips d'esports: 4 equips de bàsquet i dos de futbol masculí i un equip de bàsquet i un de voleibol femení.

Serveis destinats a les famílies: Curs de gestió de la llar i d'informàtica (Terral); Aula d'informàtica (Terral i Braval).

Franja d'atenció: 1@1 tardes de 17 a 19.30 h (Terral); de 18 a 20 h (Braval). Casal d'estiu de 9 a 17.30 h (Terral) i de 9.30 a 18 h (Braval).

Relacions amb el territori: Fundació Raval Solidari.
Finançament: Fundació Raval Solidari 75,9%, donatius 6,4%, patrocinadors 8,2%, públic 1,3%, inscripcions 8,2%.

IMPULSEM, SCCL.

Cooperativa d'iniciativa social i sense ànim de lucre que neix el 2005 amb la missió de desenvolupar accions de caràcter integrador en l'àmbit educatiu, social i laboral per tal de millorar la qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes i disminuir els efectes de l'exclusió social. Estableix les seves actuacions en tres àrees:

Àrees d'intervenció	Objectiu	Serveis / Programes
Àrea socioeducativa	Dissenyar i desenvolupar actuacions que provoquin un canvi d'actitud en el jove envers la seva situació socioeducativa.	- Escola d'Aprenents - Programes de Garantia Social
Àrea sociolaboral	Dissenyar i desenvolupar programes formatius i d'integració sociolaboral per a col·lectius en risc d'exclusió social.	- Formació Ocupacional - Escoles Tallers - Cases d'Oficis - Formació Permanent - PIRMI
Àrea d'inserció i autoocupació	Posar a l'abast de la població en risc d'exclusió social els recursos necessaris per a la inserció laboral, tant per compte alié com per compte propi.	- Aula de Recerca de Feina - PROA: Promoció, Recolzament i Orientació a l'Autoocupació.

POBLACIÓ ATESA 2004-2005

	Nombre	Edat	Sexe	Origen
Escola d'Aprenents	74 (51 del Raval)	12-16 anys	30 noies 44 nois	Pakistan: 29 Marroc: 18 República Dominicana: 12 Autòctons: 9 Altres: 6

mapa de recursos

Serveis destinats a l'adolescència: Escola d'Aprenents.

Franja d'atenció: Horari escolar.

Relacions amb el territori: IES Milà i Fontanals, IES Miquel Tarradell, Consorci d'Educació de Barcelona, Serveis Personals Districte de Ciutat Vella, Inspecció educativa del Departament d'Ensenyament i altres entitats del barri.

Finançament franja 12-16 anys i famílies: 50% fons públics, 10 % fons privats i 40% fons propis.

CENTRE DE MÚSICA I ESCENA XAMFRÀ

El Centre de Música i Escena Xamfrà inicià les seves activitats el mes d'octubre del 2004, i el mes de novembre va obrir les portes, en horari extraescolar, als espais de l'IES Miquel Tarradell cedits per aquesta finalitat. Després d'una intensa campanya de difusió, el 9 de desembre del 2004 s'inicia el període d'inscripció, que durarà fins al 22 del mateix mes, per tal d'iniciar les classes el dia 10 de gener del 2005. La seva finalitat és establir-se en el barri com un centre dinamitzador d'activitats educatives artístiques, treballant en xarxa amb les altres entitats del Raval. El treball de l'entitat s'estructura en tallers independents: teatre, dansa, percussió i cant coral. Les activitats s'organitzen en grups d'edat (de 8 a 11 anys i de 12 anys en endavant). Al començament del curs es perfila un espectacle comú molt obert que s'anirà definint d'acord amb l'evolució formativa de l'alumnat. Al final, els integrants dels quatre tallers representen una única obra que es presenta al públic al final del curs. L'espai artístic es veu com el mitjà idoni per a treballar la diferència, l'autoestima i el respecte en els nens i en els joves.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005 I 2005- 2006

Població Atesa	Nombre	Edat	Sexe	Origen
Total 04-05	39	10-14 anys		La majoria dels alumnes són de famílies d'origen sud-americà: Santo Domingo, Colòmbia, Equador, Perú, Xile, Uruguai, Bolívia. També n'hi ha de l'Índia, Pakistan, Filipines, Armènia, Marroc, Guinea Equatorial, Uganda.
Total 05-06	57: 20% dels alumnes realitzen tallers de teatre, el 20% dansa, el 49% percussió i el 11% cant coral)	El 30% dels nens i nenes atesos tenen entre 8 i 11 anys, i la resta entre 12 a 18 anys	83% dels alumnes són noies	80% són d'origen estranger divers.
Llista espera	No n'hi ha			

SERVEIS I PROJECTES

- Serveis destinats a la infància: Tallers de teatre, dansa, cant coral i percussió per a nens i joves a partir de 8 anys i fins als 20 anys; preparació per part dels quatre tallers d'un espectacle comú i presentació pública de l'obra a final de curs.
- Serveis destinats a les famílies: Apropament de les famílies a les activitats formatives dels alumnes participant en la preparació dels actes festius que envolten l'espectacle final del curs.

Franja d'atenció: els tallers de dansa i percussió es realitzen dilluns i dimecres: dansa, de 18 a 19 h; percussió, 3 tallers d'una hora cada un, de 17 a 20 h. Els tallers de cant coral es realitzen només el dimecres de 17 a 18 h, i el taller de teatre es realitza dimarts i dijous de 17.15 a 18.15 h.

Relacions amb el territori: l'IES Miquel Tarradell va cedir els espais en horari extraescolar; l'espectacle de final de curs es va completar amb la participació dels cors de: l'IES Milà i Fontanals, dels CEIPS Collaso i Gil, Rubén Darío i Milà i Fontanals, la coral infantil de l'EMM Can Ponsic i la coral infantil l'Esquix (Coral Sant Jordi). Participació en activitats organitzades per i conjuntament amb altres centres i institucions: Amics del Liceu, Art solidari, Aula jove, Fundació social...

Finançament infància i adolescència: 44,5% públic, 44,3% privat, 11,2% fons propis.

Observacions: Durant el curs 2005-2006 hi han participat alumnes de l'Escola Ginesta, centre d'educació especial.

CASAL JOVE CALASSANÇ

Es va fundar el 1986 amb la intenció d'agrupar totes aquelles accions que des de l'Escola Pia Sant Antoni s'estaven portant a terme, com esplai, agrupament escolta, grup de mares... Per tant, és una entitat de l'Escola que depèn totalment d'aquesta i aplega diverses entitats, grups i col·lectius (club esportiu EPSA, Agrupament Escolar Sant Antoni Abat, grup Nova Terra, Gegants i Grallers de Sant Antoni i grups de Catequesi). Gestiona l'activitat extraescolar de l'escola i està oberta a qui vulgui participar-hi. Va decidir obrir-se al barri perquè altres infants poguessin participar en les diverses activitats (Casal diari, esports, esplai, agrupament escolta i activitats de vacances). Els Casal de Joves treballen amb usuaris de totes les edats a partir de 3 anys (el grup de petits és de 3 a 6 anys, mitjans de 6 a 9, i el grup de grans és a partir de 9-10 fins a 16). Hi ha un treball de vivència i defensa dels valors cristians. S'hi treballa a partir del joc. Diverses activitats extraescolars en diferents àmbits: cultural (estudi lúdic, teatre, pintura i expressió, còmic, iniciació musical, manualitats, anglès, guitarra, jocs del casal diari, taller d'informàtica...), d'esports (iniciació esportiva, piscina, tennis taula, judo, bàsquet, futbol sala, voleibol, escacs; dansa, jazz, aeròbic), de fe (catequesi i missa d'infants) i lleure (Agrupament Escolta Sant Antoni Abat, grup Nova Terra, casal obert d'estudi i casals de vacances: Nadal, primavera, estiu i setembre). Dels participants en aquestes activitats, el 90% són de l'escola, i pel que fa a activitats com l'agrupament escolta Sant Antoni Abad i Casals de vacances, els alumnes de l'escola són el 70%. Actualment es fan activitats diverses totes obertes, que de vegades cal limitar per una qüestió de ràtio (la ràtio és de 10-15, segons les edats dels usuaris). Totes les activitats tenen dates d'inscripció i un màxim de places. L'activitat de casal d'estudi diari és diferent, i s'organitza a partir de la demanda de "l'educador/a curricular".

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005

	N.	Edat
Casal estudi diari	14	3-11 anys : 8 i 12-16 anys: 6
Esplai Nova Terra	15	6 a 16 anys
Agrup. Escolta Sant Antoni	104	6 a 18 anys
Activitats de vacances	140	3 a 16 anys
Activitats extraescolars culturals	127	3 a 12 anys
Activitats extraescolars esportives	320	3 a 18 anys
Activitats extraescolars de valors	70	8 a 18 anys

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: Casal d'estudi diari, esplai, tallers, esport i activitats de vacances d'estiu

Serveis destinats a les famílies: Tallers per a adults/ Casal Obert per reunions .

Franja d'atenció: el casal d'estudi diari i les activitats extraescolars (culturals, esportives, altres) es fan a la tarda de dilluns a divendres, el dissabte a la tarda es realitza l'Agrupament i l'esplai, i en temps de vacances escolars Nadal, Setmana Santa i estiu (juliol i setembre), els Casals de Vacances.

Relacions amb el territori: Minyons Escolta Guies de Sant Jordi de Catalunya (sector 3 Nord), Fundació Pere Tarrés, CEEB Consell Escolar de l'Esport de Barcelona, FCB Federació catalana de bàsquet, FCFS Federació catalana de Futbol Sala Coordinadora de Gegants de la Ciutat de Barcelona, Escola de música tradicional Catalana.

Finançament franja 0-16 anys: 8% públic, 20% privat, 72% fons propis.

AGRUPAMENT ESCOLTA SANT ANTONI ABAD

Organització membre del moviment de Minyons Escoltes que realitza activitats per a infants i joves de 9 a 19 anys. Es fan tallers, jocs, sortides, cau, campaments, colònies, activitats puntuals amb les famílies. Els nois i noies procedeixen de Ciutat Vella, l'Eixample i el Poble Sec, i el 2005 n'hi van participar 95.

FORN DE TEATRE PA'TOTHOM

Es va crear l'any 2000 per integrar diferents expressions culturals utilitzant el teatre com a eina per a millorar la qualitat de vida de les persones, contribuint al desenvolupament integral de tots. El que interessa del teatre és que tingui un sentit social viu i que estigui a l'abast de tothom. Realitza projectes i tallers adreçats a col·lectius amb problemes de socialització, i ofereix possibilitats de beca. Ha desenvolupat una metodologia pròpia basada en les teories de l'aprenentatge del brasiler Augusto Boal (Teatre de l'Oprimit). En l'àmbit de la intervenció social fa projectes a centres penitenciaris, teatre per a la integració als IES, Escola de Pares, Projecte Shirine (taller de teatre interactiu per als joves de 14-18 anys del Raval), Trobada internacional de teatre i educació i representacions teatrals per a diverses institucions (IMEB, ajuntaments, casals, centres cívics...). El teatre esdevé un mitjà d'intercanvi d'experiències, de difusió d'idees, i una eina pel canvi social, des del si mateix d'un grup que viu un conflicte. És un espai per a diferents actors socials a la recerca del seu propi llenguatge, per prendre la paraula i per a donar visibilitat i participació. Es conceben obres de creació col·lectiva, potenciant el reconeixement de la comunitat local, en particular dels joves, com a actors reals del que es viu al territori.

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: Tallers de teatre als centres d'ensenyament, tallers de teatre al local de l'entitat, representacions d'obres de teatre sobre diversos conflictes.

Serveis destinats a les famílies: Escola de Pares, Teatre per a la integració intergeneracional.

POBLACIÓ ATESA

Curs 2004-2005	Nombre	Edat	Sexe
Teatre per a la integració l'escola	60 4 grups de 15 joves	12-18	Nois i noies
Teatre per a la integració intergeneracional	20 10 nens amb el seus pares	4-5	Nens i nenes (+pares)
Teatre a centres penitenciaris de Catalunya	9 centres penitenciaris. Entre d'altres, 2 centres de menors.	16 i més	Homes i dones. Joves
El Somni de Shirine	20	14-18 anys	Joves
Projecte Shirine: obra "Medi Ambient"	19	12-20 anys	10 noies 9 nois
Formació teatral (local propi) 25% amb beques	71 (grups de 15 persones màxim)	18-25	Nois i noies
Formació del teatre com a intervenció social (local propi)	27	18-25	Nois i noies
Representacions teatrals sobre conflictes	Grups de 20 a 150 persones	Totes	Tothom

Franja d'atenció: teatre a les escoles en alguns IES, dos cops per setmana 1,5 hores. En altres IES, un cop per setmana amb sessions de dues hores. Als CEIP, diversos horaris. El projecte Shirine es realitza dos cops per setmana en sessions d'1,5 hores.

Relacions amb el territori: Casal dels Infants del Raval, IES Miquel Tarradell, CEIP Milà i Fontanals, Fundació Xamfrà, Tot Raval, TEB, Impulsem, Nexos Interculturals de Joves per Europa, Centre Cívic Drassanes, Taller de Músics, Art Solidari.

Finançament: en termes generals, el 70% el finança Pa'tothom, i el 30%, les altres entitats que realitzen el projecte. Malgrat tot, entitats com l'IMEB, la Fundació la Roda o la Fundació Xamfrà, paguen la totalitat del projecte. Hi ha projectes que, naturalment, són gratuïts, depèn de molts factors.

ASSOCIACIÓ ESPORTIVA CIUTAT VELLA

Des de 1988 promou l'esport possibilitant que les escoles puguin realitzar activitats extraescolars concertant-les amb les AMPA o amb els directors del centres (si no hi ha AMPA). Actualment gestiona el programa de Promoció Esportiva del Districte. Ajuda les AMPA a organitzar activitats, esdevenint un recolzament i un recurs que els confereix més prestigi dins l'escola. Organitza activitats de psicomotricitat i jocs esportius (a Primària), dansa moderna, bàsquet, futbol (a Primària i Secundària). Participa en un projecte pedagògic entorn del futbol, dut a terme conjuntament amb els serveis socials i els educadors de carrer, amb un tècnic aportat per Promoció Esportiva. Es realitzen competicions amb equips de futbol d'altres barris i es dona la possibilitat a alguns membres de l'equip de fer els cursets d'àrbitres a través de la Federació. Les activitats extraescolars que es fan a les escoles són obertes a altres nens, encara que no siguin d'aquell centre. El cost és de 6 € al mes per 2 hores d'activitats setmanals (possibilitats de beca).

POBLACIÓ ATESA

Curs 2004-2005	Nombre	Edat	Sexe
Competició febrer- maig 2005 (futbol sala i bàsquet)	200	9-16	Mixt
Activitat psicomotricitat 04-05	10 Collaso i Gil 8 Rubén Darío	3-5	Mixt
Preesport 04-05	6 Collaso i Gil 13 Rubén Darío	6-8	Mixt
Bàsquet 04-05	14 Castella	9-12	Mixt
Futbol sala 04-05	16 Collaso i Gil 14 Rubén Darío	9-12	Mixt
Dansa 04-05	12 Collaso i Gil	9-12	Mixt
Llista d'espera a activitats	No n'hi ha		

mapa de recursos

SERVEIS I PROJECTES

- Serveis destinats a la infància: Organització i gestió d'activitats extraescolars a les escoles.
- Serveis destinats a les famílies: Concertació i suport en les activitats extraescolars.

Franja d'atenció: horaris extraescolars dels centres educatius.

Relacions amb el territori: escoles que realitzen les seves activitats extraescolars: CEIP Collaso i Gil, CEIP Rubén Darío, CEIP, CEIP Castella. Equips del Raval que participen des de l'any 2000 a les activitats de Jocs Escolars i Lliga Jove: Casal dels infants del Raval, Casal Infantil Drassanes, Escola Labouré, CEIP Drassanes, CEIP Rubén Darío, CEIP Castella, Educadors Raval Sud, Franja Erasme Janer, Projecte Franja Raval, C.O. Joan Salvador Gavina, TEB, IES Milà i Fontanals, Estel d'Assís, Casal Sant Pau del Camp, Escola Vedruna.

PENYA BLAUGRANA SANT PAU-RAVAL

Creada l'any 2000, organitza activitats per a nois com són: futbol, excursions, joc de dòmino, reunions entre penyes, reunions per mirar els partits, sopar d'aniversari, visita al museu del Barça, una vegada a l'any, anar a veure un partit de futbol, organització de l'Open de futbol a la Rambla del Raval. El que pretén l'entitat és fer barcelonisme i exportar el Raval cap a fora. Els nois amb edats compreses entre 9 i 12 anys entrenen una hora el dissabtes al matí, i els dies de cada dia realitzen competicions quan els toca. Els petits realitzen el futbol al CEIP Collaso i Gil, i els grans paguen el polisportiu.

POBLACIÓ ATESA

Curs 04-05	N.	Edat	Origen
Total usuaris habituals	35	5-14 anys	El 75% és autòcton, el 8% filipí, el 5% marroquí, el 5% colombià i el 7% té altres nacionalitats. El 90% ha nascut a Barcelona. El 80% viu al Raval. El 70% vénen del CEIP Rubén Darío, el 15% del CEIP Milà i Fontanals i el 15% del CEIP Castella.
Futbol aleví	15	9-11 anys	
Excursions	10	5-14 anys	
Actes local social	10	5-14 anys	
Festes penya	20	5-14 anys	
Altres	15	2-16 anys	
Total famílies vinculades	80		

SERVEIS I PROJECTES

- Serveis destinats a la infància: Futbol aleví, excursions, actes local, festes penya.
- Serveis destinats a les famílies: excursions, actes local, festes penya, futbol sala.

Franja d'atenció: el futbol aleví es realitza el dilluns de 18 a 19 h i el dissabte de 10 a 11.30 h de setembre a juny.

Relacions amb el territori: conveni de col·laboració amb FCB, Ibn Batuta i Districte de Ciutat Vella per ajudar a integrar a través de l'esport les diferents cultures que conviuen al barri. Membre de Tot Raval.

ASSOCIACIÓ CAPOEIRA CANIGÓ

Centre que ofereix classes de capoeira (dansa guerrera originària dels esclaus afrobrasilers), samba, maculelê, etc. Alumnes a partir dels 3 anys. Tallers per a les escoles.

ASSOCIACIÓ PER LA PROMOCIÓ DEL BÀSQUET AL RAVAL (PROMOBÀSQUET)

Escola de bàsquet en col·laboració amb l'AMPA del CEIP Milà i Fontanals, per a nens i nenes de Primària dels centres del Raval. Participa en l'organització d'actes puntuals d'aquest esport i realitza formació de monitors/es i àrbitres de bàsquet.

ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT

Creada el 1965, des del 1999 està ubicada al Raval. Rosa Sensat és una associació catalana de mestres i educadors/es i altres professionals de l'educació que treballen per la qualitat de l'ensenyament i de l'educació en general. És el Moviment de Renovació Pedagògica de Barcelona, una associació de base, no lucrativa i no governamental, i també un centre de Serveis Educatius (formació continuada, revistes, biblioteca...). Des de la Biblioteca Infantil i Juvenil Rosa Sensat, s'ofereixen cicles de narració de contes gratuïts per a escoles des del curs 2001-2002. D'altra banda, ofereix cursos de català per a grups de mares dins les escoles dels seus fills i quan aquests són a classe, per tal apropar-les a l'escola. Aquests cursos es van deixar de fer el 2004 a causa de l'alta mobilitat laboral de les mares, que afecta fortament la seva assistència a les classes. Està dissenyant un Pla de Dinamització del català per al Raval, juntament amb la Secretaria de Política Lingüística, que contempla, inicialment, 3 projectes. Abans d'iniciar-lo, vol presentar-lo a Tot Raval i al Districte per crear llaços de col·laboració, coordinar esforços i no repetir accions.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005

	Nombre	Edat	Sexe	Origen
Cicle de contes	400 infants	20 grups classe de P-4, P-5 i del primer cicle de Primària. El nombre en cada grup classe és d'entre 15 a 25.	49% ♂ 51% ♀	No el comptabilitza, depèn de cada grup classe i de l'escola que assisteixi al cicle de contes.
Cursos català	Entre 30 i 45 mares 4 grups de 10-15 mares al CEIP Collaso i Gil, Rubén Darío, Castella i EBM Canigó.		95% ♀	Romania, Equador, Colòmbia, Perú, Bolívia, Marroc, Pakistan, Rep. Dominicana, Filipines i Guinea Equatorial; la major part són llatinoamericans.

SERVEIS I PROJECTES

- Serveis destinats a la infància per la biblioteca infantil: cicle de contes per escoles, assessorament i orientacions a c. escolars del Raval (especialment a l'alumnat i professorat de l'aula d'acollida del CEIP Drassanes) i puntualment a esplais. Carnet gratuït de soci/a a infants del barri, préstec fora i dins l'horari escolar. En el marc del Pla Educatiu d'Entorn, ha presentat 3 projectes destinats als centres escolars.
- Serveis destinats a les famílies: cursos de català per a mares dins les escoles fins al 2005. Està treballant en el disseny de nous serveis. S'hi pot fer consultes i utilitzar els serveis tant de la biblioteca general d'educació com de la biblioteca infantil. Per accedir al préstec, cal fer-se'n soci/a (anualment 12 €).

Franja d'atenció: la sessió de contes és d'una hora, de febrer a juny, s'acorda cada curs, un matí fix en horari escolar. Els cursos de català es feien un dia la setmana, una hora i mitja (es realitzaven a l'escola del fill en horari escolar) de 25 hores de durada.

Relacions amb el territori regularment amb EBM Canigó, CEIP Drassanes, CEIP Collaso i Gil, CEIP Rubén Darío i parcialment CEIP Castella. La biblioteca fa serveis gratuïts regulars o puntuals a tots els centres escolars del barri i del districte. Membres de Tot Raval. Membres del Consell Escolar del districte (i del Consell Esc. de Barna, a nivell de ciutat amb moltes altres instàncies) i del Pla Educatiu d'Entorn.

Finançament destinat a projectes franja 0-16 anys: el cicle de contes fins al curs 04-05, l'assumia l'Associació sense cap ajut. La biblioteca infantil també és gratuïta. L'entitat està finançada en un 30% per fons públic i un 70% per fons propis.

CASAL SANT PAU DEL CAMP

Destinat a nens/es fins a 12 anys amb l'objectiu d'adquirir hàbits personals i de conducta acceptats i necessaris, descobrir i desenvolupar les habilitats d'autonomia personal i respectar les normes cíviques i socials. Fa reforç escolar i Casal d'estiu.

ART SOLIDARI

ONG que es va crear l'any 2000 i que està present en barris marginals de la ciutat, principalment al barri del Raval de Barcelona. Art Solidari actua com a grup de suport a casals i associacions de barri, on realitza activitats i tallers de sensibilització, els eixos dels quals són l'art i la música. Promou el respecte per l'altre, la convivència entre diferents cultures, religions i estils de vida. Mitjançant la música, la dansa, el teatre, les arts plàstiques, l'expressió escrita i parlada... vol: desenvolupar la creativitat, potenciar la sensibilitat, disminuir l'agressivitat, augmentar l'autoestima, millorar les relacions familiars i socials, adquirir una visió més àmplia del món i despertar l'interès per realitzar estudis. Les activitats que ha treballat amb nens de 4 a 17 anys del barri del Raval són, entre altres: llenguatge musical, audicions musicals potenciant el coneixement d'altres estils, tallers de percussió, chi kung, contacte amb músics i artistes, composició de cançons, estudi dels orígens dels diferents estils i tipus de música, moviment creatiu, debats d'opinió, colònies d'estiu, excursions culturals...

ASSOCIACIÓ CULTURAL EDUCATIVA SOCIAL I OPERATIVA DE DONES PAKISTANES (ACESOP)

Associació constituïda el 2005 amb l'objectiu de donar a conèixer i transmetre la cultura del Pakistan, desenvolupant habilitats lingüístiques i fomentant la curiositat tant per la pròpia cultura com per les altres. Fa activitats adreçades a nens i nenes de 4 a 14 anys, com urdu, anglès, Alcorà i jocs. Les activitats són principalment de dilluns a divendres, actualment al Centre Cívic Drassanes, i també es realitzen algunes sortides en cap de setmana. El curs 2005-2006, hi va haver 90 d'infants inscrits i les activitats es realitzaven al CEIP Collaso i Gil. El curs 06-07 són 25 nens i nenes, per les limitacions d'espai. ACESOP també fa accions destinades a les mares (espai de relació, informació i debat, sortides...), on hi participen més de 50 dones pakistaneses.

CENTRO FILIPINO TULUYAN SAN BENITO

Institució fundada el 1986 per les Germanes Benedictines Missioneres de Tutzing i el Pare Avelino Sapida, de la diòcesi

d'Imus (Cavite-Filipines). Gestiona una escola de cultura filipina destinada a nens i nenes de famílies d'origen filipí (de 5 a 16 anys) on s'ensenya tagalo, anglès, balls folklòrics, religió i cultura. També té una coral infantil.

SIDA STUDI

ONG creada l'any 1987 a Barcelona que treballa en la capacitat de les persones per prevenir el VIH/sida i per reduir l'impacte individual i social del virus en un marc de respecte als Drets Humans. Du a terme diferents activitats i serveis adreçats als joves: accions educatives sobre sexualitat i VIH/sida, assessorament individualitzat per a estudiants, distribució de preservatius i campanyes per a joves en ambients lúdico-festius i resposta a demandes informatives i d'assessorament documental.

CENTRE D'INFORMACIÓ I SERVEIS A L'ESTUDIANT DE CATALUNYA (CISEC)

Associació fundada l'any 1992 amb l'objectiu de donar resposta a les demandes i necessitats que la gent jove té amb relació a la seva educació, en especial pel que fa a la informació, l'orientació i la dinamització. Els serveis que ofereix a la seva seu són el Punt d'Informació Acadèmica (SPIA), el Servei d'Orientació Curricular i Laboral (SOC SOL), l'Assessoria Legal Estudiantil i l'Assessoria Telemàtica d'informació i orientació. També fa accions als instituts per a la promoció de la participació fomentant els delegats de curs, les associacions d'alumnes, la participació al Consell Escolar, i també a la societat en general. Així mateix, realitza consultes sobre necessitats formatives i processos participatius amb els estudiants de la ciutat en accions com l'elaboració del Projecte Jove de Barcelona o l'estudi sobre les necessitats i interessos informatius dels joves de Ciutat Vella. Al Raval, dins el Pla Educatiu d'Entorn, tira endavant amb el Casal dels Infants del Raval els punts d'informació per a l'alumnat en els centres de Secundària (excepte l'Escola Pia), que hi és un dia a la setmana durant mitja hora a cada centre.

ASSOCIACIÓ SOCIOCULTURAL IBN BATUTA

Entitat sense ànim de lucre fundada el 2 de gener de 1994 per un grup de joves marroquins de diversos camps professionals, amb experiència en l'àmbit de la immigració. En el camp d'infants i joves treballa amb la segona generació d'immigrants marroquins, amb el seu entorn i la seva família per tal d'integrar-los en la societat d'acollida, tot mantenint els seus referents culturals. Anualment organitza activitats culturals adreçades als joves com són l'Open de Futbol del Raval, o diversos tallers (escriptura àrab, cuina, etc.), entre d'altres activitats culturals. A més, compta amb grups de reforç escolar a l'IES Miquel Tarradell.

FUNDACIÓ TOT RAVAL

Tot Raval es va constituir el 18 de març del 2002 fruit de l'acord d'un seguit d'entitats, institucions, empreses i persones per crear un òrgan per impulsar i facilitar la millora del barri. La voluntat era constituir-se com un generador de sinèrgies que permetés optimitzar els recursos existents i vetllés per donar resposta a les necessitats i els interessos de la ciutadania del barri. En aquest sentit, l'objecte de la fundació és la promoció d'aquells projectes i activitats orientats a afavorir el desenvolupament del Raval en els àmbits social, econòmic i cultural, el suport a iniciatives per a la

mapa de recursos

millora del barri i la realització d'estudis i projectes relacionats amb la convivència, la integració i la participació social al barri, posant un èmfasi especial en els col·lectius d'immigrants, de gent gran i d'infants. Les línies de treball principals són el coneixement i l'anàlisi del territori, el treball en xarxa, la comunicació i la generació d'idees i projectes comunitaris. Per treballar aquests temes d'una manera operativa, s'han articulats diverses comissions i grups de treball dividides en tres àmbits diferenciats: el social, l'econòmic i el cultural. Actualment, Tot Raval està format per 55 membres.

Els principals projectes són: Raval comunitari (coordinació i dinamització dels diferents òrgans necessaris per al treball en xarxa, i suport a entitats i projectes del barri), Pla d'infància i adolescència del Raval (programa d'accions sorgides a partir del Diagnòstic 2006), Entorn Escolar (reforç de la xarxa educativa i social), Banc del Temps (servei d'intercanvi de temps entre persones i grups), Ravaltext (empresa d'inserció dedicada als arranjaments de roba), Objectiu: l'ocupació al Raval (generació de vincles entre les entitats d'inserció i l'empresariat), Festival de Cultura Raval⁽⁶⁾ (projecte de dinamització comunitària a través de la cultura), Sant Jordi al Raval, Cultura in Situ (accions d'aproximació entre els agents culturals del territori i la població), Dinamització econòmica i comercial (suport a iniciatives econòmiques i comercials per a la promoció del barri), estudi econòmic i comercial (diagnòstic anual), Dinamització de l'Associacionisme comercial (suport a la creació i consolidació de les associacions de comerciants), Ravalejar (campanya de comunicació per positivitzar el barri i reforçar el sentiment d'identitat) i àrea de comunicació (Tot Raval informa..., articles a la premsa, etc.).

CÀRITAS RAVAL

Càritas Diocesana de Barcelona és una institució canònica amb personalitat jurídica pròpia. Té per missió promoure, orientar, potenciar, coordinar i realitzar l'acció caritatívica de l'Església envers tots les persones i famílies amb necessitats. Des dels serveis de Càritas, i per tant, també a la seu del Raval, es fan accions orientades en quatre direccions:

- L'assistència en situacions de necessitat urgent, possibilitant l'accés als recursos bàsics de subsistència.
- Accions de formació i de promoció personal, encaminades a la integració social. Creació d'espais de formació, d'acollida i de relació on establir relacions d'autoajuda i de complicitat, treballant junts per canviar les coses, promoure la justícia i esdevenir subjectes actius del propi desenvolupament.
- Accions d'anàlisi, sensibilització, denúncia i promoció del compromís solidari. L'atenció a les persones ha d'anar acompanyada de l'anàlisi i l'estudi de les causes generadores d'exclusió i pobresa i l'elaboració de propostes de canvi de les dinàmiques socials que la generen.
- Accions d'animació i de dinamització del voluntariat i la comunitat cristiana.

ACCIÓ SOCIAL MONTALEGRE

L'associació ofereix un servei de voluntariat per atenció primària (roba, menjar, mobles...) i domiciliària (acompanyament, assessorament...) a la família així com un servei del divendres (Església de Montalegre): visites domiciliàries concertades. Disposen d'un servei destinat a mares gestants o amb fills/es fins a 3 anys a les quals se'ls facilita ajuts materials (bolquers, alimentació infantil...), recursos formatius i

acompanyament en el domicili. Donen aquest servei aproximadament a 80 mares a l'any.

L'HORA DE DÉU

Entitat assistencial que ofereix suport material a persones i famílies (menjar, roba...). Disposa d'un servei per a mares amb fills i filles de 0 a 3 anys.

ASSOCIACIÓ PER A LA INSERCIÓ DE DONES SURT

Associació que treballa amb l'objectiu de recolzar les dones en el seu procés d'incorporació al món laboral, especialment aquelles que per diferents motius es troben en risc d'exclusió. Ofereix programes de formació i inserció laboral en els quals adapta la metodologia al col·lectiu de joves menors de 21 anys.

APIP

L'Associació per a la Inserció Professional ofereix recursos socials, formatius i ocupacionals. Els joves tenen accés a: aula informàtica oberta, servei laboral d'informació i acompanyament a la inserció, tallers de formació ocupacional (construcció, serveis a les persones, hostaleria, neteja industrial, mediambientals, etc.) i l'anomenat Consulat Solidari. En aquest últim servei s'ofereix assessorament jurídic, atenció psico-social i tallers de llengües i de cultura d'acollida.

ASSOCIACIÓ PER A LA CRIANÇA COMPARTIDA LA MAGARRUFA

Entitat de mares, pares, fills i filles d'1 a 3 anys de Ciutat Vella creada el 2005. Sorgeix de la iniciativa de pares i mares que no han pogut accedir a les llars d'infants públiques amb una situació econòmica que no els permet accedir a les privades i que comparteixen una sèrie de necessitats i desigs relacionats amb la criança dels seus fills, la conciliació de la vida personal, familiar, laboral. Es crea i es du a terme a partir de les aportacions (teòriques, pràctiques i materials) dels participants, amb la finalitat de gaudir i participar en un espai de criança compartida que conciliï la vida laboral i personal, i alhora promogui l'equitat en l'atenció als fills i filles entre mares i pares. Els infants estan amb un professional (fil conductor) i un adult d'una família (caràcter rotatiu) per tal que tots puguin participar equitativament en la criança. En un principi, buscava un local al barri del Raval, però finalment l'ha trobat a la Barceloneta, on l'associació de veïns li ha cedit gratuïtament un espai. Les tasques de l'adult són: dinamitzar accions, posar a l'abast dels infants els coneixements pels quals mostrin interès especial, acompanyar en el desenvolupament i gestionar els conflictes. Per cobrir el servei de menjador, cada dia una família diferent porta el dinar. Cada dues setmanes es realitza una trobada dels adults per fer seguiment, programar, tractar temes relacionats amb la criança. També hi ha un espai d'intercanvi, reflexió i formació gestionat pels mateixos pares. Tenen la voluntat de crear un espai infantil dues tardes la setmana que estigui obert a altres infants. Tenen una capacitat màxima per a 9-10 nens i nenes. Les decisions es prenen assembleàriament. La quota mensual és de 150 € al mes. Formen part de la XELL (Xarxa d'Educació Lliure, que dona suport a diferents projectes d'educació alternatius). El perfil de les famílies és d'un nivell econòmic mitjà-baix. No es necessita estar amb situació administrativa regular.

POBLACIÓ ATESA CURS 2005-2006

Capacitat	N. 05-06	N. 06-07	Edat
9 - 10 infants	6	10	1 a 3 anys
Origen: Catalans, argentins, brasilers, bolivians i irlandesos.			

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: Servei de menjador, sortides diàries a la platja, i es preveu un espai infantil dues tardes a la setmana.

Serveis destinats a les famílies: Espai d'intercanvi d'experiències, xerrades, reflexió i formació.

Franja d'atenció: de dilluns a divendres de 9 a 15h. De setembre a juny. Els mesos restants, es gestionarà segons necessitats i possibilitats del moment.

Finançament: fons propis.

CARPINTERIA DEL ARTE

Associació cultural fundada el 1996 que actua com a plataforma per a la difusió del flamenc i el seu art. Ofereix classes de flamenc (ball, *cante*, *cajón*, guitarres, *palmas* i compàs...) per a nens i nenes a partir de 5 anys.

ASSOCIACIÓ CULTURAL LA CIUTAT DE LES PARAULES – ALMAZEN

És un col·lectiu d'artistes que gestiona Almacen com a plataforma professional d'experimentació, recerca, creació, producció i difusió de les arts contemporànies (cinema d'animació d'autor, teatre visual, llibres d'artista, etc.). Des del curs 2005-2006 desenvolupen tallers per infants i joves.

COORDINADORA DE CORALS DEL RAVAL

Plataforma que agrupa 8 corals del barri, les quals realitzen formació de coral, timbals, banda musical... Realitzen cercaviles pel barri, sortides i altres activitats. Habitualment hi ha infants que participen a les corals amb les seves famílies. Forma part de l'Associació de Veïns del Raval.

ESBART SANTA EULÀLIA I "ELS BOUS I LA VAQUETA DEL RAVAL"

L'Esbart pertany a l'Institut de Promoció de la Cultura Catalana. És una entitat històrica que ha promogut la recuperació de danses i costums catalans. El 1996 s'hi va afegir la secció de bastoners i compta amb grallers i tabalers. D'altra banda, l'Associació de Veïns i Comerciants La Taula del Raval va recuperar la tradició de "Els Bous i la Vaqueta del Raval", que són correbous amb animals de cartró. Actualment, l'esbart i els Bous està format per un grup de nois i noies que participen en festes del barri, la ciutat i Catalunya.

FUNDACIÓ TALLER DE MÚSICS

És una escola de música per adults que ofereix audicions musicals per infants i joves entre 3 i 18 anys. En una sessió d'una hora s'ofereixen continguts que ajuden a entrar en el món de la música des de ben joves. Les sessions tenen títols

com Aprenent música amb els Beatles o el Jazz i les seves manifestacions. El CC Cotxeres Borrell i l'Ateneu Barcelonès són els dos espais on tenen lloc les Audicions.

CONSELL ISLÀMIC CULTURAL DE CATALUNYA

L'associació promou el diàleg, l'entesa, el coneixement i el respecte mutu entre la societat catalana i la comunitat musulmana. Durant el mes de Ramadà, ofereix als joves una ruptura comunitària del dejuni en la seva seu. També ofereix visites guiades per escoles en què nens i nenes entre 8 i 15 anys reben informació sobre els oratoris, els preceptes de l'Islam i qualsevol dubte que tinguin al respecte.

AMICAL DELS IMMIGRANTS MARROQUINS DE CATALUNYA (ADIMAC)

Associació fundada el 1979 amb la intenció d'ajudar l'immigrant marroquí. Des de fa cinc anys ofereix classes de reforç escolar (matemàtiques, història, català, àrab, etc.) a nens de segona generació i nouvinguts. També participa en diversos torneigs esportius, porta a terme activitats socioculturals i realitza tasques de mediació. A més, col·labora amb les associacions de veïns i les AMPA de l'entorn.

CENTRE ISLÀMIC CAMÍ DE LA PAU

Creat el 1996 amb la voluntat d'oferir els seus serveis a la comunitat musulmana i paquistanesa i fomentar l'intercanvi entre religions. Ofereix formació nens i joves de 5 a 18 anys: classes d'àrab i urdu, reforç en matemàtiques a l'estiu, críquet i interculturalitat i interreligiositat. S'hi fan visites.

● XARXA D'EMPRESSES

L'ESCOLA DE MÚSICS I ESCOLA DE MÚSICA JUAN PEDRO CARRERO (JPC)

Escoles formades per músics en actiu que treballen amb l'objectiu d'ensenyar a gaudir i expressar-se a través de la música. Estan obertes a totes les edats, i amb infants realitzen cursos de sensibilització i llenguatge musical, cant coral, instruments (individual i grups), audicions i concerts, colònies musicals, etc. Tenen una estreta vinculació amb el barri, organitzant activitats musicals en diverses festes culturals. Des de 2006 participen en el Pla Educatiu d'Entorn realitzant musicals en català amb les escoles Drassanes, Labouré, Collaso i Gil, Rubén Darío, Milà i Fontanals i Vedruna. L'any 2006 van crear la Raval's Band, formada per persones residents o vinculades a Ciutat Vella (a partir de 12 anys).

SANT PAU SPORT CLUB

Centre esportiu amb una piscina de 20 X 8, una sala poliesportiva i sales especialitzades. Ofereix activitats dirigides i no dirigides per a adults socis majors de 18 anys. També fa activitats extraescolars dirigides a infants de 6 a 14 anys durant el curs escolar: natació, aeròbic-dansa i tae-kwon-do, amb un cost de 64 € al trimestre (dos dies a la setmana). Al juliol realitzen cursets intensius de natació.

TALLER OBERT

Escola on es fa art teràpia i cursos de dibuix, pintura, escultura... A partir de 5 anys i durant el curs escolar.

mapa de recursos

Quadre 27. **Directori de recursos per a infants i adolescents de 0 a 18 anys al Raval, 2005**
Font: **FUNDACIÓ TOT RAVAL**. *Triptic sobre activitats per a joves i infants al Raval octubre de 2005.*

	de 0 a 3	de 3 a 6	de 6 a 12	de 12 a 16	Lliure	Reforç escolar	Tallers	Noves tecnològiques	Esports	Colònies	Música	Servei laboral-FO	Teatre-dança	Arts plàstiques	Info-orientació	Lectura-cortes	Altres	Matins	Tardes	Disabtes	Juliol	Agost	OBSERVACIONS
SAIF Els Quatre Vents	●				●													●	●	●	●	●	Servei 24h. Fins a 4 anys en horari de tarda-nit. Atenció a les famílies. Informació de 9-13h.
Espai Familiar	●																●	●	●	●	●	●	Activitat 2 dies la setmana. Treball amb les famílies. Juliol fins al 15.
Biblioteca de Sant Pau i la Santa Creu	●	●	●	●												●		●	●	●	●	●	Oberta dijous i dissabtes de 10-14h i de dilluns a divendres de 15:30-20:30.
L'Escola de Músics	●	●	●	●							●								●	●	●	●	A partir d'1 any, sensibilització musical. Instruments i solfeig.
Centre Obert Joan Salvador Gavina		●	●	●	●	●	●	●	●	●		●					●	●	●	●	●	●	Centre obert infantil i juvenil (+4 anys), taller de bici, inserció laboral, atenció a famílies, informàtica, casal d'estiu...
Casal dels Infants del Raval		●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	●	Casal infantil, Casal Jove Atlas, Punt Òmnia, formació ocupacional, atenció a famílies, Barri Educador...
Estel d'Assis		●	●	●	●	●	●	●	●	●							●	●	●	●	●	●	De 4-18 anys. De dill. a div. de 18- 20 i diss. 11-13h. Casal infantil, casal jove (percussió, futbol,...), escola de mares...
Carpinteria del Arte		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●							●	●	●	●	●	Classes i assajos de flamenc (ball, cajón, guitarra, palmes i compàs...). A partir de 5 anys.
Biblioteca de l'A. de Mestres Rosa Sensat		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●					●							Biblioteca general cada dia de 10-20h. Biblioteca infantil oberta algunes tardes (fins als 7 anys acompanyats/des).
Casal Jove Calassanç		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Casal diari d'estudi, futbol, bàsquet, judo, teatre i guitarra. Casal obert autogestionat per majors de 16 anys.
Escola de Música Juan Pedro Carrero		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●							●	●	●	●	●	Tot tipus d'instruments i solfeig per a totes les edats.
Art Solidari		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●												Tallers de música, audiovisuals, arts plàstiques i teatre a través d'altres entitats. A partir de 5 anys.
Almazan – A. Cultural La Ciutat de les Paraules		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Apropament a la creació contemporània: cinema d'animació d'autor, teatre visual, llibres d'artista, etc.
Casal Infantil Drassanes		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Tardes de 17 a 19:30 h. Casals extraordinaris per Nadal, Setmana Santa i estiu. Colònies d'estiu.
Fundació Escó		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Casal-menjador d'estiu per a nens i nenes de 3 a 14 anys, de dilluns a divendres.
Fundació Social del Raval		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Informàtica, percussió, futbol, teatre, hip hop, tallers de cuina... 1 cap de setmana al mes, activitats amb les famílies.
A. Esportiva de Ciutat Vella		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Futbol, bàsquet, tennis taula, taekwondo, dansa, hip hop, críquet...
A. Cultural Educ. de Dones Paquistaneses		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●												Jocs i esports típics del Pakistan i classes d'Alcorà, urdu i angles.
Casal Sant Pau del Camp		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Casal infantil durant el curs i colònies per Setmana Santa i a l'estiu.
A. Tuluyan San Benito		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Escola de cultura filipina: tagalo, anglès, balls folklòrics, religió i cultura. Majors de 5 anys. De 15 a 18h.
Penya Blaugrana Sant Pau - Raval		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●												Futbol per a nois i noies de 8 a 17 anys.
Braval		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●												Futbol per a nois i noies de 8 a 17 anys.
Terral		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●					●		●	●	●	●	●	Nois de 8-18 anys. Esport, reforç escolar, atenció a famílies i voluntariat.
Coordinadora de Corals del Raval		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Nois de 8-16 anys (estiu a partir de 4). Div. tallers. Cuina, escola de mares, atenció a famílies i voluntariat.
A. per la promoció del bàsquet al Raval		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	8 corals al Raval que fan formació coral, timbals, banda musical, cercaviles pel barri, sortides i altres activitats.
Taller Obert		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●												Escola de bàsquet, actes puntuals relacionats amb el bàsquet, formació de monitors i àrbitres.
A. Capoeira Canigó		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●										Arteràpia i cursos de dibuix, pintura, escultura... A partir de 5 anys. De setembre a juliol.
Xamfrà Centre de Música i Escena		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●							●	●	●	●	●	Classes de capoeira (dansa-lluita i música), samba, maculelè...
Franja Erasme Janer		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●												Tallers de teatre, dansa, percussió i cant coral. Nois i noies de 10-20 anys. Activitat a partir de les 17h.
A. per a joves TEB i Ravalnet		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●												Funky, hip hop, futbol, casal d'estiu, Nadal i Setmana Santa.
Form de teatre Pa'tothom		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●												Punt Òmnia (formació en informàtica, ús lliure d'ordinadors...), vídeo, ràdio, surf, inserció laboral, etc.
PASSIR		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Cursos de Teatre de l'Oprimint (beques), trobada internacional de teatre i educació i exposicions de pintura.
Esbart, bastoners i bous del Raval		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Tarda jove: dij. de 16-19:30h. Urgències de 8-14h. Informació i orientació en sexualitat. Preservatius gratuïts.
Centre d'Info. i Serveis a l'Estudiant Cat.CISEC		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Balls tradicionals catalans. A partir 14 anys. Assajos diumenges a la tarda.
Sida Studi		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Atenció de dill. a div. de 16:30-19:30h. Orientació acadèmica dimecres i divendres de 16 a 20h.
Futbol Las Ravals		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●						●	●	●	●	●	●	Consultes sobre VIH/sida, centre de documentació, tallers de sexualitat i VIH/sida i preservatius gratuïts.
		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●												Equip de futbol sala femení. A partir de 14 anys. Partits en dies laborables

Quadre 28. Activitats d'estiu per a infants i joves del Raval, 2005

Font: FUNDACIÓ TOT RAVAL. Tríptic sobre activitats per a joves i infants al Raval, octubre de 2005.

RECURSOS DE LLEURE PER A INFANTS I JOVES DEL RAVAL. ESTIU 2005	1a jul.	2a jul.	1a ag.	2a ag.	1a set.	TOTAL infants atesos	EDAT	Activitats	Observacions
Servei d'Atenció d'Infants i Família Els Quatre Vents						150	0-4		Inscripció famílies que treballen. Places plenes. 24 h. 3 torns (matí, tarda i nit)
Espai Familiar - espai educatiu						36	0-3	Continuïtat grups curs	2 dies la setmana
AMPA EBM Mont Tàber	15-17h					15	0-3	Casal	De 8-17h. Sense menjador
Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina						115	4-17	Casal i 1 colònies	Casal amb menjador de 10-17h
Casal dels Infants del Raval							3-25	Casal, colònies i campaments	Casal amb menjador de 9-18.30h. Utilització CEIP Milà i Fontanals
Casal dels Infants - Tot Raval: Entorn Escolar						55	12-18	Classes català	Alumnat nouvingut. Vinculació amb els IES
Casal Infantil Drassanes						40	4-12	Casal	Fins al 22 de juliol.
Fundació Escó						220	3-16	Casal	Al CEIP Collaso i Gil. 50% derivats SS. 230 voluntaris/es.
Fundació Social del Raval						50	3-13	Casal	De 9-16.30h + 1h cangur solidari. Inscripcions setmanals. Fins enguany, llista espera: 15-20 matricula. 5 sense casal. Menjador.
Casal Jove Calassanç							3-16	Campaments, colònies i casal diari	Fa 5 anys atendien 50 nanos 1a quinzena set. Sobretot infants Eixample, Sant Antoni.
Casal Sant Pau del Camp						21	6-12	Colònies	
Braval							7-14	Casal	Nois
Terral							7-14	Casal	Noies
Franja Erasme Janer						40	12-16	Casal i colònies	Fins 22 juliol. Llista d'espera: 20 a colònies i 15-20 al Casal.
Educadors en medi obert							12-18	Carrer, esport, sortides	
Associació per a joves TEB i Ravalnet							12-...	Casalnet	De dilluns a dijous de 17-20h
Forn de Teatre Pa'tothom							12-20		12-18 anys
Centre Info. i Serveis Estudiant Catalunya - CISEC							14-...		
Centre Info. i Assessorament Juvenil - CIAJ							16-...		
Associació Sociocultural Ibn Batuta							16-...	Cursos llengua	
Centre Cívic Drassanes							16-...		
CSP Erasme Janer							16-...	Tallers	Sobretot continuïtat dels tallers del curs.
L'Escola de Músics							1-...		Formació musical
Escola de Música Juan Pedro Carrero							6-...		
Biblioteca Sant Pau i Santa Creu							0-...		
Biblioteca de l'Associació de Mestres Rosa Sensat							3-...		Dimarts i dimecres de 16.30-19.30h. La darrera de juliol de 10-15h. La Biblioteca General està oberta de 10-20h.

mapa de recursos

ÒRGANS DE COORDINACIÓ I TREBALL EN XARXA

En aquest apartat es descriuen els diferents òrgans de coordinació presents al territori, d'iniciativa pública o associativa.

PROJECTE INFÀNCIA

Espai de coordinació d'educadors/es dels serveis d'infància (3-12 anys) que es du a terme mensualment per realitzar accions conjuntes de dinamització (organització de festes del barri i activitats esportives, promoció de la participació infantil...), coordinar accions educatives (derivacions, llistes d'espera...), traspàs d'informació, etc. Les reunions són convocades per l'equip del Casal Infantil Drassanes.

Participants: AEIR Estel d'Assís, Fundació Social del Raval, Fundació CO Joan Salvador Gavina, Casal dels Infants del Raval, Casal Sant Pau del Camp i Casal Infantil Drassanes.

TAULA DE JOVES

Es va crear l'any 2000 com a Projecte Franja i el 2006 s'ha passat a anomenar Taula de Joves. Engloba el conjunt d'entitats i serveis públics que treballen amb aquest sector de població al barri. La seva intenció és informar sobre els projectes i recursos del barri i desenvolupar i avaluar les activitats i programes de la Taula. Pretén treballar les problemàtiques, necessitats i dificultats dels nois/es i joves del barri amb uns objectius comuns a través de la coordinació, la formació i la dinamització d'activitats comunitàries, tant de caire acadèmic i educatiu com en el marc del lleure i l'oci. La reformulació de la Taula de Joves pretén un canvi en les línies de treball per aconseguir:

- Passar de ser dinamitzadors a ser agents educatius promotores de canvis positius, és a dir, educadors de barri.
- Unificar criteris d'intervenció per afrontar problemàtiques comunes.
- Promoure la participació comunitària.
- Fomentar la cohesió en les tasques dutes a terme per les entitats del barri.
- Fomentar el treball i les accions en xarxa.

Mensualment, els educadors i educadores de cada servei es reuneixen en la Comissió de Coordinació. Paral·lelament, es formen comissions, amb la participació de nois i noies de 12 a 18 anys, on es gestionen cadascun dels projectes i propostes suggerits. Les activitats que s'estan desenvolupant a partir de l'interès i la participació dels joves són:

- Tallers de break-dance, scratch, teatre, etc.
- Activitats esportives: entrenament de futbol, bàsquet, voleibol, natació...
- Celebració de Sant Jordi
- Formació per als educadors i educadores de la Taula
- Projecte DVD: Amics del Raval (creació d'un producte musical)
- Festa final de curs
- 12 hores de futbol infantils i cadets
- 12 hores de futbol juvenils nocturnes
- Festa Major del Raval.

Participants: CO Joan Salvador Gavina (grups de joves), TEB, Aula Jove de l'AEIR Estel d'Assís, Casal dels Infants del Raval (Centre Obert d'Adolescents "spai8" i Casal Jove Atlas), Fundació Social del Raval (grup de joves), Casal Franja Erasme Janer, educadors de carrer i educadors dels EAIA Raval Nord i Sud.

COORDINADORA D'ENTITATS PRIVADES D'INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA DEL RAVAL (CEPIAR)

Es va constituir el curs 1992-93 per dur a terme un seguit d'accions conjuntes amb les escoles i per potenciar els recursos existents al barri. Es realitzen reunions mensuals.

Participants: Casal dels Infants del Raval, Fundació Escó, Associació per a joves TEB i Ravalnet, AEIR Estel d'Assís, Servei d'Atenció d'Infants i Famílies Els Quatre Vents, Fundació Social del Raval, Càritas Raval, Raval Obert i Fundació CO Joan Salvador Gavina.

TAULA DE PREVENCIÓ DE L'ENSENYAMENT SECUNDARI

Òrgan que depèn de l'Àrea de Prevenció del Districte i que té la finalitat de coordinar les accions relatives als centres d'ensenyament, especialment a les entrades i sortides dels centres escolars. Es va crear el 2000-01 i es reuneix una vegada el trimestre.

Participants: referents de Prevenció, Educació i Serveis Socials del Districte, directors/es dels centres de Secundària, Inspecció Educativa, Guàrdia Urbana i Mossos d'Esquadra.

COMISSIÓ SOCIAL DELS CENTRES ESCOLARS

Reunions periòdiques de seguiment de casos a cada centre escolar amb l'objectiu de consensuar les línies de treball i les accions relatives a determinades famílies.

Participants: representant directiu del centre docent, la coordinadora pedagògica, treballadors/es socials de l'EAP, un/a educador/a de Serveis Socials de Ciutat Vella, la coordinadora de l'Aula d'Acollida, la coordinadora de llengua intercultural i cohesió social (LIC) i en casos puntuals un referent de l'EAIA.

ABS SALUT

Funciona des del 1995 amb la finalitat de donar una atenció homogènia als infants respecte a temes de salut i assessorar els professionals que treballen la franja 0-3 anys. Les reunions es realitzen mensualment i els temes principals són la salut a la primera infància i malalties recurrents, maltractaments, alimentació dels lactants i logopèdia. Va començar com un intercanvi d'informació entre les escoles bressol i pediatres del Raval arran de la preocupació sobre les malalties més habituals.

Participants: pediatre i infermera ABS Drassanes, escoles bressol municipals (Canigó, Cadí i Mont Tàber), Quatre Vents, Casal dels Infants del Raval, C.O. Joan Salvador Gavina, EAIA Raval Nord, Espai Familiar, Fundació Escó...

XARXA RAVAL NORD

Experiència que s'està realitzant a l'àrea del Raval nord basada en la coordinació de diferents serveis. Treballa sobre el procediment d'intervenció davant d'alguns casos, sobre els quals es concreta un pla d'acció amb la família i tota la

xarxa; això suposa un avanç important de treball de xarxa i coordinació. Es treballa principalment en casos de noies adolescents embarassades, joves toxicòmans/es, pares i mares amb trastorns mentals i fills/es a càrrec i pares i mares toxicòmans/es i fills/es a càrrec.

Participants: EAIA, SS, CAP, escola...

XARXA D'INFÀNCIA EN RISC DEL RAVAL

Plataforma de coordinació institucional entre serveis públics i privats creada al final del 2005 per avaluar el funcionament de la intervenció en infància en risc per tal de clarificar els canals d'actuació i derivació. Els objectius són donar resposta a les situacions familiars, augmentar el coneixement de la realitat i generar respostes, estratègies i recursos a les noves realitats emergents, i facilitar la cooperació entre serveis i augmentar el coneixement mutu, coresponsabilitzant tota la xarxa en l'avaluació, el tractament i la millora de les intervencions. La principal actuació que es planteja és el treball d'alguns casos a partir de la constitució d'equips amb tots els agents involucrats on es consensua el pla de treball i el referent únic del cas i després se'n faci seguiment. També es proposa l'organització de reunions bimensuals de formació i coneixement sobre la xarxa de recursos, i el desenvolupament de recerques i investigacions.

Participants: Districte de Ciutat Vella, CO Joan Salvador Gavina, Fundació Social del Raval, ABS Raval Sud i Raval Nord, Càritas Raval, CSS Raval Sud i Raval Nord, EAIA Raval Sud i Raval Nord, Casal dels Infants del Raval, TEB, Direcció de Benestar Social de l'Ajuntament de Barcelona (Infància), SAIF Els Quatre Vents, EAP, Programa Salut i Escola, educadors en medi obert, EIPI i CSMIJ.

COMISSIÓ LOCAL DEL PLA EDUCATIU D'ENTORN DEL RAVAL

Òrgan creat a mitjan 2005 per impulsar, dissenyar, aprovar i avaluar el pla d'activitats del PEE Raval.

Participants: Districte de Ciutat Vella (Regidor, Cap de Serveis Personals i Tècnica d'Educació i Salut), Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (Inspectora d'Educació del Raval), Consorci d'Educació de Barcelona (Tècnica LIC), Centre de Recursos Pedagògics de Ciutat Vella, representants dels centres d'ensenyament (IES Milà i Fontanals i Escola Labouré), representants de les entitats del Consell Escolar (AMPA CEIP Milà i Fontanals i Casal dels Infants del Raval) i Fundació Tot Raval (entitat convidada).

COMISSIONS I GRUPS DE TREBALL DE TOT RAVAL

La Fundació Tot Raval disposa de diversos espais de coordinació i treball en xarxa. D'una banda, hi ha tres comissions en què participen els membres de la fundació, i que es reuneixen periòdicament en els àmbits social i educatiu, cultural i artístic, i econòmic i comercial. De l'altra, s'han establert grups de treball per tirar endavant projectes concrets en els quals s'ha comptat amb la participació d'agents del barri implicats directament en la temàtica, siguin membres o no de Tot Raval.

La comissió social es reuneix trimestralment. Està formada per entitats ben diverses com associacions de joves, de dones, de mestres, de col·lectius immigrants, entitats que

treballen amb infants i adolescents, sindicats, empreses d'inserció, etc. El 2005 es va crear el grup de treball d'Educació i Comunitat²⁰ per analitzar, debatre i proposar accions per millorar els aspectes vinculats a aquests àmbits. És on va sorgir el projecte del Diagnòstic de la infància i l'adolescència i se n'ha fet el seguiment, així com el d'Entorn Escolar, el Pla Educatiu d'Entorn del Raval i altres projectes i accions. A cavall entre la comissió social i l'econòmica i comercial, també hi ha el grup de treball d'Ocupació, que busca la millora de l'ocupabilitat al Raval mitjançant la vinculació entre les entitats i les empreses del barri i l'enfortiment de la xarxa d'ocupació.

La comissió de cultura es reuneix normalment un cop l'any, ja que els seus membres participen periòdicament en les reunions del grup de treball del projecte Raval^(s). Està formada per museus, teatres, escoles de música i d'arts i oficis, associacions de persones estrangeres immigrades, casals d'infants, casals de joves, etc. Entre d'altres, es procura tirar endavant accions per aproximar la població i els grans equipaments del barri (Liceu, MACBA, CCCB, Museu Marítim...).

TAULA DE LA DONA

Espai de relació de les entitats i els serveis que treballen amb dones per posar en comú accions i treballar-hi plegats.

Participants: El Lloc de la Dona, Surt, A. sociocultural Ibn Batuta, CC Drassanes, etc.

SECRETARIAT DIOCESÀ DE PASTORAL DE MARGINACIÓ (ZONA RAVAL)

Plataforma d'entitats socials confessionals que posen en comú les seves accions.

Participants: CO Joan Salvador Gavina, Cintra, Fundació Escó, SAIF Quatre Vents...

COORDINADORA DE LA LLENGUA

Arran del programa d'Acollida a Ciutat Vella²¹ neix l'any 2000 la Coordinadora per la Llengua. És un organisme que vol constituir-se en un fòrum d'anàlisi i investigació de les necessitats formatives en matèria lingüística i vetlla per l'adequació de l'oferta d'ensenyament de les llengües catalana i castellana a la realitat actual, per tal de garantir el dret a la igualtat d'oportunitats en l'accés als recursos normalitzats. També té com a objectiu prioritari coordinar la tasca de les diferents entitats per tal d'optimitzar esforços, ampliar i millorar recursos, complementar ofertes, unificar metodologies i dissenyar materials pedagògics adaptats a l'alumnat adult. Per últim, treballa en la formació i el reciclatge del personal docent i voluntari, per tal d'oferir una formació rigorosa i homologada que s'adapti al marc europeu comú de referència per a les llengües.

Participants: aglutina associacions, entitats, institucions i consorcis que imparteixen classes de català i castellà a Ciutat Vella.

20. Vegeu participants a la pàg. 8.

21. Iniciativa del departament de Serveis Personals del Districte amb la finalitat de donar resposta a la necessitat d'integració lingüística de la població nouvinguda a Ciutat Vella.

mapa de recursos

ÒRGANS DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA

CONSELL ESCOLAR MUNICIPAL DE CIUTAT VELLA

És l'òrgan de participació de la comunitat educativa que té una funció assessora i pot elevar informes i propostes a les institucions educatives, a l'administració municipal i al Consell Escolar de Catalunya.

Participants: 48 membres (Districte de Ciutat Vella, representants dels centres escolars, de les AMPA, de l'alumnat i de les entitats educatives). Organitzacions del Raval: CEIP Drassanes, EMA Francesc Layret, Escola Massana, Escola Pia Sant Antoni, Cintra, IES Miquel Tarradell, USOC, CEIP Castella, Escola Vedruna, CEIP Milà i Fontanals, Escola Oficial d'Idiomes, escoles bressol, Casal dels Infants del Raval, CO Joan Salvador Gavina, Associació TEB, Rosa Sensat, Centre de Recursos Pedagògics i Ibn Batuta.

CONSELL ASSESSOR DELS INFANTS DE CIUTAT VELLA

Constituit el juny del 2006 com a òrgan de participació ciutadana en què les organitzacions del districte posen en comú temes d'àmbit general i d'especialització tècnica. Es preveu la realització de 4 sessions l'any i altres possibles reunions extraordinàries. Un dels primers objectius és posar les bases per crear el Consell dels Infants.

Participants: Districte de Ciutat Vella, entitats i serveis públics i privats que treballen en la infància i AMPA.

COMISSIÓ CONSULTIVA DE SERVEIS PERSONALS

Òrgan que té com a finalitat informar de les actuacions previstes per part del Districte en l'àmbit de l'educació, els serveis socials, l'esport, la cultura... Posteriorment, al Plenari de Ciutat Vella s'aproven les actuacions a desenvolupar.

Participants: Districte, entitats i persones interessades.

CONSELLS SECTORIALS DE CIUTAT VELLA

Òrgans d'informació, debat i proposició que es convoquen per temes concrets com són la salut, la dona, l'urbanisme...

Participants: Districte de Ciutat Vella i entitats del districte.

PROJECTES COMUNITARIS I DE PARTICIPACIÓ

RAVALNET, XARXA CIUTADANA DEL RAVAL

Xarxa ciutadana que funciona per Internet i que pretén apropar a la població les noves tecnologies i aprofitar-ne l'ús per fomentar també la participació i la visualització d'iniciatives del barri. A més, al lloc web es pot escoltar la ràdio comunitària i tenir accés a correu electrònic gratuït.

PUNTS ÒMNIA

El projecte Òmnia d'accés a les tecnologies de la informació i la comunicació neix l'any 1999 de l'acord entre el Departament de Benestar i Família i el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, a partir d'un projecte de l'Associació per a joves TEB. Per a una exe-

cució i un desenvolupament del projecte adequats, es disposa de la col·laboració de la Fundació Pere Tarrés, Fundació Catalana de l'Esplai, Fundació per a la innovació en l'acció social (FIAS-Grup CIREM), Federació d'Associacions de Veïns d'Habitatge Social de Catalunya i TEB, que formen part de l'òrgan de seguiment del projecte a Catalunya. Òmnia ofereix un espai d'accés a les Tecnologies de la Informació i la Comunicació per evitar la fractura digital i possibilitar, amb la participació de tots, la construcció i la millora de la pròpia comunitat. Els punts Òmnia són espais d'ús comunitari sota els principis de corresponsabilitat, universalització, participació i transversalitat. Al Raval existeixen tres Punts Òmnia: al TEB, al Casal dels Infants del Raval i al Servei Solidari vinculat a l'Escola Pia de Sant Antoni.

XARXA EDUCATIVA DEL RAVAL (XER)

Iniciativa que fomenta la creació de projectes de foment de les noves tecnologies i de fòrums virtuals per alumnat i mestres. Potencia que els nens/es i joves utilitzin les noves tecnologies de la informació des del marc escolar com a eina de comunicació i cooperació amb els alumnes dels diferents centres educatius del Raval. Al mateix temps, crea un espai d'intercanvi pedagògic entre el professorat dels centres públics del Raval, on es poden crear o compartir materials didàctics, experiències, projectes... que ajudin a millorar la tasca educativa. Hi participen tots els centres públics del barri.

ENTORN ESCOLAR

Projecte realitzat conjuntament pel Casal dels Infants del Raval i la Fundació Tot Raval que es tira endavant des del 2003. Desenvolupa accions de reforç escolar, llengües i participació dins els centres d'ensenyament, tant d'alumnat com famílies i professorat. Es vol afavorir la transició i la continuïtat pedagògica entre l'escola i l'institut i la vinculació i la permeabilitat d'aquests en el territori. En períodes no lectius (Nadal i estiu) i durant el curs escolar es desenvolupen cursos intensius d'immersió i millora lingüística per als alumnes d'incorporació recent al centre escolar. Algunes accions es realitzen en col·laboració amb el Consorci d'Educació a través del projecte EXIT i altres amb el Pla Educatiu d'Entorn del Raval. El reforç és un espai obert dut a terme per la figura de l'amic@gran (un exalumne/a del centre, o un alumne de cursos més alts, que representa un referent positiu), voluntariat i monitors/es. Està dirigit a reforçar el temari i seguir les activitats de la classe, principalment amb la realització dels deures. Promou l'hàbit de la lectura i els procediments de treball. Es realitzen informes de l'alumnat i trimestrals de tallers de tutoria. S'estableixen contactes directes amb els tutors/es i l'equip directiu del centre. Respecte al suport a les iniciatives de participació de famílies i alumnat, a l'IES Miquel Tarradell s'ha potenciat el treball amb les famílies en coordinació amb una professora del centre i les activitats han estat classes de català, castellà i informàtica, visites per a conèixer recursos del barri, sessions de cafè-teatre per debatre qüestions sobre l'educació dels fills/es. S'ha fomentat les activitats de l'associació d'alumnes de l'IES Miquel Tarradell, donant suport a les seves reunions i activitats. Hi accedeixen els alumnes que els centres proposen, tot i que també n'admet per iniciativa pròpia.

Franja d'atenció: reforç diari de 17 a 18.15 h. Els cursos de Nadal són de 15 hores, i a l'estiu, de 30.

POBLACIÓ ATESA. CURS 2004-2005 I 2005-2006

Població Atesa	Nombre	Edat	Sexe	Procedència curs 04-05
Nombre participants curs 04-05	185	10 a 18	Nois 56%	Pakistan 31%, Catalunya 13%, Equador 11%, Rep. Dominicana 8%, Filipines 7%, Xina 6%, Bangladesh 5%, Bolívia 5%, Marroc 4%, Geòrgia 2%, Índia 2%, Colòmbia 1% i 6% la resta (Albània, Perú, Brasil, Alemanya, Algèria, Argentina, Bielorússia, Armènia, Hondures, Portugal, Rússia i Uruguai)
Cursos intensius de català (Juliol)	69	10 a 18	Noies 44%	
Cursos català Nadal	26	10 a 18		
Nombre participants 1r trimestre 05-06	148	10 a 18	Nois: 82 Noies: 66	
Total famílies curs 04-05	30 fam.			
Total Professorat curs 04-05	46 prof.			

SERVEIS I PROJECTES

Serveis destinats a la infància: Reforç escolar assistit, cursos extraescolars de català, suport a l'Associació d'alumnes de l'IES Miquel Tarradell i a les activitats que proposa.

Serveis destinats a les famílies: Dinamització, suport i enfortiment a les AMPA dels dos instituts del Raval i a les activitats proposades pels pares i mares d'alumnes.

Relacions amb el territori: IES Miquel Tarradell, AMPA i associació d'alumnes, IES Milà i Fontanals i AMPA, CEIP Drassanes, CEIP Rubén Darío, CEIP Collaso i Gil, CO Joan Salvador Gavina, TEB, Franja, Educadors de carrer, Casal de Gent Gran Josep Trueta, Pa'tothom, Ass. Esportiva Ciutat Vella, EAP, CRP, Serveis Socials, CAP Nord, Estel d'Assís, Rosa Sensat, Xamfrà, Tuluyan San Benito, Ibn Batuta, Raval Solidari i Acció Sindical.

Finançament públic: 21% (2004), 69% (2005) i 76% (2007).

Observacions: el 16% dels alumnes ha participat en més d'una acció. La cobertura ha superat les places previstes.

BARRI EDUCADOR

Projecte socioeducatiu de mediació comunitària que promou que els veïns s'apropriïn col·lectivament i convisquin creativament als carrers i les places pel Casal dels Infants del Raval que es realitza des del 2002. Parteix de la premissa que els espais urbans són matrius educatives i claus en la qualitat de vida dels ciutadans, en el civisme i la humanització del barri. Vol crear vincles i consolidar xarxes per construir un barri educador per als infants i joves del Raval a partir d'un treball participatiu, intercultural i d'intervenció comunitària i, per tant, col·laborant amb tot l'entrellat d'associacions i incentivant l'autonomia i l'autoorganització dels diversos col·lectius i veïns, ja que només des d'aquesta perspectiva es poden prevenir o solucionar els conflictes que hi sorgeixen. El punt de partida de l'acció és, en primer lloc, l'observació, la detecció i l'anàlisi regular de les dinàmiques i els usos dels espais públics. Després, correspon fer una intervenció educativa directa en el mateix espai, tot creant una xarxa amb entitats, serveis, professionals i associacions en l'espai públic. Finalment, cal elaborar un diagnòstic participatiu per a la convivència en l'espai públic.

D'entre les accions, destaca la intervenció a la plaça Folch i Torres, amb la creació de grups de treball i la taula de mediació, que ha estat reconeguda com a interlocutora per l'Administració. Amb el treball conjunt de l'IES Milà i Fontanals, l'Escola Massana i altres entitats, s'ha creat una escultura on es fon la idea "mans-món-cinc continents". En quant a festes, s'hi realitza la Ravalstoltada, que el 2006 va

implicar 27 entitats, i la Festa de la Convivència, fruit del treball, entre d'altres, de la Taula de joves. Per altra part, a partir del treball amb el grup de dones de diferent procedència de la plaça s'ha creat un llibre de les seves receptes, *La cuina casolana de les dones del Raval* elaborades al Taller de cuines acció que ha generat el projecte CreaDona. També es fa el projecte europeu "Espai públic, espai de convivència, espai de diàleg" (amb Bèlgica, França i Itàlia), amb la finalitat de diagnosticar la situació de la convivència al Raval, que contempli el treball intergènere, intercultural i intergeneracional, establir accions concretes (tallers de creació de nines del món, jocs de carrer i històries del barri entre gent gran i alumnat de l'institut...) i elaborar un manual de bones pràctiques. Hi han participat 40 associacions d'àmbit social, polític, artístic, educatiu i comercial, i 45 persones, membres de diferents sectors del barri. Als Jardins dels Horts de Sant Pau també s'ha seguit un procés de coneixement de la realitat quotidiana de l'ús de l'espai amb la finalitat d'intervenir en la dinàmica dels Jardins i desenvolupar-hi polítiques participatives i comunitàries, connectant amb xarxes de suport (abordatge de la drogaddicció) que facin possible una intervenció adequada i eficient en l'espai públic. En darrer lloc, s'ha impulsat el *Llibre de la convivència*, que expressa les necessitats i els desitjos dels joves del barri, el qual va aplegar 13 entitats i instituts del barri, una desena d'educadors i 120 joves. A partir d'aquí, s'ha conformat la Taula de Joves.

Finançament: 81% fons públics (bàsicament Districte Ciutat Vella) i 19% fons privats del Casal.

TAULA DE JOVES

Grup de treball i participació de nois i noies de 12 a 18 anys que compta amb l'acompanyament dels educadors i educadores de les entitats i serveis del barri.²²

INFANTS, ADOLESCENTS I JOVES COPROTAGONISTES AL RAVAL

Projecte europeu que aplega joves de diferents ciutats per tal de presentar propostes d'avantprojectes d'activitats que fomentin el sentiment de pertinença de la ciutadania d'un determinat barri. La voluntat del projecte és fomentar la participació d'infants i joves en processos que promoguin una actitud activa en la vida quotidiana i generin sinèrgies entre les entitats, institucions i ciutadania. Al Raval, el projecte s'ha desenvolupat a partir de la iniciativa de Centre d'Investigacions Pedagògiques sobre la Infància, l'Adolescència i la Joventut (CIPIAJ), i les reunions es realitzen al Centre Cívic Drassanes. En una primera fase hi han participat infants i alguns joves procedents del Casal dels Infants del Raval, el CO Joan Salvador Gavina, el Casal Infantil Drassanes i la P. B. Sant Pau-Raval, i altres persones i col·lectius. Actualment, a partir d'una sèrie d'incidències ocorregudes a principis del 2006, el projecte s'està resituant amb la intenció de perfilar-ne la continuïtat. Algunes de les activitats generades són la creació d'una comissió d'infants i adolescents per generar propostes de remodelació de la plaça de la Gardunya en el procés participatiu del districte (per part del grup de mitjans del Casal dels Infants del Raval, que posteriorment va guanyar el Premi Joaquim Franch per l'experiència realitzada), el visionat de projectes d'altres ciutats europees i l'organització d'una trobada internacional a Barcelona.

22. Vegeu pàgina 86.

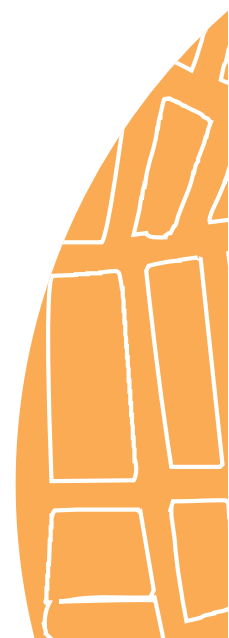
mapa de recursos

RAVAL^(S)

Festival de cultura que se celebra anualment, des del 2003, en el mes de novembre, fruit del treball conjunt d'una cinquantena d'entitats i institucions del barri, a partir de l'impuls i la coordinació de la Fundació Tot Raval. Entre totes, s'organitzen tallers, concerts, actuacions, exposicions... una gran varietat d'activitats per a tots els públics. En les darreres edicions s'hi han vinculat estretament les entitats del Projecte Infància i de la Taula de Joves, així com diversos centres d'ensenyament. L'objectiu del festival és mostrar la riquesa cultural del Raval i convidar la ciutadania a conèixer-lo, a la vegada que els veïns i veïnes s'impliquen en un projecte comú, reforçant el sentiment d'identitat i orgull de barri. El treball en xarxa de les entitats durant tot el procés permet que les entitats es coneguin, generin projectes conjunts, comparteixin recursos i, en definitiva, s'enforteixi la xarxa associativa. Les activitats de Raval^(S) són de música, teatre, jocs, itineraris de coneixença del barri, projeccions, exposicions, tallers, etc.

PLA D'INFÀNCIA, ADOLESCÈNCIA I FAMÍLIES DEL RAVAL

D'acord amb els objectius del *Diagnòstic* elaborat per Tot Raval, el grup de treball d'Educació i Comunitat, a finals del 2006 ha iniciat un procés de valoració de les propostes per identificar i portar a terme algunes de les accions en base a les possibilitats d'actuació com a plataforma d'entitats. S'espera emmarcar les accions en un Pla d'Infància, Adolescència i Famílies del Raval que es desenvolupi amb la participació de tots els agents i la col·laboració de les Administracions públiques, per tant, amb un enfocament comunitari, integral i participatiu.

enquesta a l'alumnat

enquesta a l'alumnat

Les dades corresponen als resultats de l'enquesta realitzada a l'alumnat de 6è de Primària i 3r d'ESO dels 11 centres d'ensenyament del Raval durant el curs 2005-2006. El nombre d'alumnes enquestats representa un 44% de tots els alumnes d'aquests cursos, un percentatge que permet, per tant, fer una certa extrapolació de les respostes a la totalitat de l'alumnat d'aquestes edats. S'ha de tenir en compte que les dades fan referència a les percepcions dels nois i les noies sobre cada un dels temes sobre els quals se'ls ha preguntat.

EL PERFIL DE L'ALUMNAT ENQUESTAT

Dels 306 alumnes enquestats, 151 són noies (49%) i 155 nois (51%), 179 estan cursant 6è de Primària (58%) i 127 3r d'ESO (42%), i 148 van als centres públics (48%) i 158 als concertats (52%).

La majoria d'alumnes viuen al districte de Ciutat Vella (70%), Sants-Montjuïc (14%) i l'Eixample (7%), i la resta a altres zones de Barcelona (3%) o rodalies (2%). Els que viuen a Ciutat Vella habiten sobretot al Raval (67%).

Pel que fa al lloc de naixement, el 53% ha nascut a Barcelona, el 2% a la resta de l'Estat Espanyol i un 44% a l'estranger. De l'alumnat nascut fora d'Espanya, destaquen els percentatges més elevats procedents de Filipines (8,5%), Equador (7,5%), Pakistan (6%), el Magrib -Marroc i Algèria- (4%) i la República Dominicana (3%). En general, existeix

una forta presència d'alumnat d'origen estranger als centres del Raval, d'acord amb la composició social del barri. Aquesta concentració és força menys present a les escoles concertades, on el 73% són nascuts al país, mentre que a l'escola pública només ho són el 36%.

En el cas dels progenitors, en canvi, les dades mostren que el 58% dels pares i mares són de procedència estrangera, només el 22% han nascut a Barcelona o Catalunya i un 11% a la resta de l'Estat. Respecte els orígens estrangers, destaquen Filipines (14%), l'Equador (7,5%), el Magrib (7,5%), el Pakistan (6,5%) i la República Dominicana (3,7%). Amb aquestes dades s'observa que un nombre considerable d'alumnes que han nascut a Barcelona tenen família procedent de l'estranger. Per tant, a les escoles del Raval no només hi ha un gran nombre d'alumnat nascut a l'estranger, sinó també un bon nombre d'alumnes de famílies de pares estrangers, és a dir, del que s'anomena segones generacions.

Pel que fa a les llengües que es parlen a casa, una mica més de la meitat de l'alumnat afirma que a casa seva només es parla una llengua, una tercera part dues llengües, i en percentatges inferiors tres (7%) i fins més de quatre llengües (3%). En un 74% dels casos, els alumnes diuen que a casa seva es parla el castellà, mentre que l'ús del català només és present en un 31%. El percentatge de parla catalana és reduït, coincidint amb la presència de famílies d'origen estranger, un 19% de les quals procedeix de països americans de parla castellana.

Quadre 29. Alumnes enquestats per centres educatius.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	Estudien 6è de Primària	Estudien 3r d'ESO	Nois	Noies	Viuen a Ciutat Vella	Viuen fora de Ciutat Vella	Nascuts a Espanya	Nascuts a l'estranger
CEIP Castella	19	-	13	6	15	4	10	9
CEIP Collaso i Gil	21	-	11	10	17	4	7	14
CEIP Drassanes	19	-	10	9	19	-	6	12
CEIP Milà i Fontanals	23	-	14	9	20	2	4	19
CEIP Rubén Darío	24	-	8	16	13	8	12	11
IES Milà i Fontanals	-	17	10	7	9	7	9	8
IES Miquel Tarradell	-	25	18	7	17	8	5	20
Col·legi Cintra®	-	9	8	1	7	1	6	3
Escola Labouré®	22	27	17	32	38	9	28	21
Escola Pia Sant Antoni®	25	25	25	25	18	32	45	5
Escola Vedruna Àngels®	26	24	21	29	41	6	36	14
TOTAL*	179	127	155	151	214	81	168	136
%	58	42	51	49	70	26	55	44

© Centre d'ensenyament privat concertat. La resta són centres públics, els col·legis d'Educació Infantil i Primària (CEIP) i els instituts d'Ensenyament Secundari (IES).

* La suma dels que viuen dins i fora de Ciutat Vella s'ha de complementar amb 11 alumnes que NS/NC (4%) i en funció del lloc de naixement manquen 2 alumnes que NS/NC (1%), per fer un total de 306 alumnes.

LA LLAR

La majoria dels alumnes té un espai on estudiar a la seva habitació, mentre que només un 7% no en té. D'altra banda, un 65% té ordinador a casa, (52 % als centres públics i 77% als centres concertats). Les dades sobre la connexió a Internet són inferiors, un 44% dels casos (un 30% de la pública i gairebé el doble a la privada concertada). Tanmateix, les xifres varien en funció del lloc de naixement de l'alumnat, de manera que dels nascuts a l'Estat Espanyol, n'hi ha un 71% que tenen ordinador i la meitat Internet, mentre en el cas dels nascuts a l'estranger, els percentatges són d'un 57 i un 36% respectivament. Per tant, tenir ordinador i connexió a Internet és força més habitual entre l'alumnat nascut al país i el que assisteix als centres concertats.

Respecte a l'ajuda dels nois i noies en les feines domèstiques de casa seva (neteja, compra, fer el menjar i tenir cura dels germans/es petits/es), la majoria dels alumnes consideren que hi participa. Gairebé la meitat ajuda a vegades, una quarta part col·labora sempre i la resta no ajuda mai a casa. En el cas dels nois, el percentatge d'ajuda és inferior, un 35% no ho fa mai, contra un 20% de les noies.

Quan es tracta de la col·laboració en la neteja de la casa, la majoria diu que sí que ajuda, i destaca que una quarta part ho fa sempre (d'aquesta part, el 69% són noies) i només un 17% no ajuda mai (dels que, per contra, el 83% són nois). Pel que fa a l'ajuda en la compra, el nombre d'alumnes que col·laboren és encara superior, ja que tan sols un percentatge molt baix no ajuda mai a comprar. En aquest cas, sobresurt que el

Quadre 30. Col·laboració en les feines domèstiques segons el sexe.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	% mai	% a vegades	% sempre
Total*	29	46	25
Total noies	21	51	28
Total nois	35	42	23
Total neteja	18	59	24
Neteja noies	6	60	34
Neteja nois	28	57	15
Total comprar	13	56	31
Comprar noies	9	64	27
Comprar nois	17	49	34
Total fer el menjar	51	39	10
Fer el menjar noies	41	48	11
Fer el menjar nois	60	31	8
Total cuidar germanets/es**	33	30	37
Cuidar germanets/es noies**	29	31	40
Cuidar germanets/es nois**	35	29	36

* Les dades s'han comptabilitzat prescindint de les respostes de NS/NC.
** Només en cas que tinguin germans o germanes més petits/es.

34% de nois sempre ajuden, per sobre del 27% de noies, tot i que aquestes col·laboren a vegades en major proporció. A l'hora d'ajudar a la cuina, en canvi, hi ha un 60% dels nois i un 41% de les noies que no ho fan mai, i els que ajuden sempre arriben tot just al 10% del total. També és remarcable que d'aquells alumnes que tenen germans/es petits/es, més de dues tercers parts ajuden a tenir-ne cura, pràcticament la mateixa proporció pel que fa als nois i a les noies.

També hi ha una responsabilitat significativa per part dels nois i noies que tenen germans/es petits/es a l'hora de tenir-ne cura. Aquest fet es pot entendre com una delegació de les feines de vetlla i educació dels més petits/es per part dels pares i mares, sovint amb una forta càrrega laboral. Alhora també pot suposar un estalvi per a les famílies, ja que no han de buscar activitats alternatives o extraescolars o altres persones que se n'ocupin. Per últim, a diferència de les tasques anteriors, l'elaboració del menjar és l'activitat en què menys participen els nois i les noies. En aquest sentit, es pot interpretar que entre totes les tasques preguntades, aquesta és la que pot requerir més supervisió i que, per tant, els pares la deleguen o animen els fills a fer-la menys sovint.

ELS ESTUDIS

Un gran nombre d'alumnes s'ha incorporat al centre on estudia al mig de l'etapa educativa. En el cas dels centres públics, a Primària tan sols un 35% ha començat a primer curs, mentre que a Secundària només la meitat va començar 1r d'ESO al mateix centre. Aquest fet condiciona enormement l'organització dels centres i els recursos per assegurar un bon procés educatiu tant de l'alumnat nouvingut com de l'acollidor. Als centres privats concertats, les xifres són molt més favorables, ja que un 77% de l'alumnat de 6è, el doble que als públics, va començar a primer. En aquest tipus de centres s'ofereix una continuïtat entre l'educació Primària i la Secundària. Així, podem observar que dels 76 nois i noies que estan fent 3r d'ESO, només se n'han incorporat 27 a Secundària, de manera que la resta, un 64%, estan continuant els seus estudis a la mateixa escola on van fer Primària. També cal considerar com un avantatge l'itinerari que es possibilita a les escoles concertades, que facilita una major continuïtat del projecte educatiu dels centres i del seguiment de l'alumnat.

Quadre 31. Alumnat segons el curs en què va començar a estudiar a l'actual centre de Primària o Secundària per titularitat del centre.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

CENTRES PÚBLICS	1r	2n	3r	4t	5è	6è	Total Primària
Alumnat	37	6	20	19	15	9	106
%	35	6	19	18	14	8	100

CENTRES PÚBLICS	1r d'ESO	2n d'ESO	3r d'ESO	Total Secundària
Alumnat	16	7	9	32*
%	50	22	28	100

*10 dels 42 alumnes de Secundària no han respost la pregunta.

enquesta a l'alumnat

CENTRES CONCERTATS	1r	2n	3r	4t	5è	6è	Total Primària
Alumnat	56	1	4	4	5	3	73
%	77	1	5	7	5	4	100

CENTRES CONCERTATS	1r	2n	3r	4t	5è	6è	1r	2n	3r	*Total Secundària
Alumnat	24	2	2	5	4	5	27	1	6	76
%	32	3	3	7	5	7	36	1	8	100

*Excepte l’Escola Cintra, que només fa Secundària.

D'altra banda, tres quartes parts dels alumnes nascuts a l'Estat Espanyol van començar a anar al centre actual a 1r de Primària, la qual cosa no passa amb els que han nascut a l'estranger, on només és així en un 15% dels casos.

Pel que fa al gust de l'alumnat per anar a l'escola o l'institut, aquest està dividit equitativament entre els que els agrada anar-hi força-molt i els que els agrada gens-poc. Tanmateix, destaca que a 6è de Primària una tercera part diu que no li agrada gens anar a l'escola i a un altre terç li agrada molt. Els alumnes de 3r d'ESO, en canvi, són més moderats en les seves respostes, ja que la majoria opinen que els agrada força o poc, encara que el percentatge dels que els agrada molt és el més baix, només un 8%.

Segons el sexe, no s'observa gaire diferència, encara que els nois expressen un grau una mica menor d'entusiasme per l'escola, ja que a més de la meitat no els agrada gens o els agrada poc, a diferència de les noies, que registren una xifra per sota de la meitat. Quant al lloc de naixement de l'alumnat, els valors tornen a ser similars, encara que els nascuts al país són més moderats en les respostes i els nascuts a l'estranger superen lleugerament tant en el disgust a l'hora d'anar a escola com en la màxima il·lusió. Pel que fa a la titularitat, destaca bàsicament que als centres públics hi ha més d'un 30% dels alumnes que gaudeixen molt d'anar a l'escola, i en la concertada, en canvi, aquest valor representa el 15%.

Quadre 32. Alumnes segons el grau en què els agrada anar a l'escola o l'institut.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	% total	% Primària	% Secundària	% nascuts a Espanya	% nascuts a l'estranger	% centres públics	% centres concertats
Gens	31	37	22	29	34	32	30
Poc	19	12	28	23	14	16	22
Força	24	15	38	27	20	17	30
Molt	23	34	8	20	28	32	15
Ns/Nc	3	2	4	1	4	3	3
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100

Cal tenir en compte que respondre que t'agrada l'escola no necessàriament significa que no es vulgui que millori, ni al contrari. De fet, el 66% de l'alumnat diu que milloraria alguna cosa de la seva escola o institut, mentre que, com acabem de veure, a la meitat de l'alumnat li agrada força o molt anar-hi. El nombre més elevat de nois i noies que opinen que s'hauria de millorar són principalment dels centres públics i els que fan Primària, amb valors que superen el 72%, mentre que els que estan als centres concertats o que estudien Secundària millorarien el seu centre en un 58% dels casos. Pel que fa al sexe i el lloc de naixement de l'alumnat, la diferència entre nois i noies no és significativa, i dels nascuts a l'Estat Espanyol n'hi ha un 71% que opinen que caldria millorar, i dels nascuts a l'estranger, un 60%. És remarcable que un 9% s'ha abstingut a respondre la pregunta.

Respecte a la lectura, un dels aspectes al qual cal parar atenció és l'alt nombre de nois i noies als quals no els agrada llegir. Les xifres mostren que si sumem la quarta part dels que no els agrada gens llegir i el volum d'alumnat al qual li agrada poc, la xifra puja fins a un 55%. D'altra banda, també és gairebé una quarta part de l'alumnat el que diu que li agrada molt llegir. Hi ha una diferència substancial entre les respostes segons l'edat pel que fa al gust per la lectura, ja que a 6è de Primària hi ha 49% d'alumnes que gaudeixen llegint i a 3r d'ESO són el 33%. Segons el sexe, hi ha una certa preferència per llegir per part de les noies. I pel que fa a la diferència segons la titularitat del centre, només destaquen els 11 punts per sobre dels centres públics respecte el nombre d'alumnat al qual li agrada molt llegir. D'altra banda, coincidint amb els resultats sobre el gust per la lectura, un 44% dels alumnes considera que habitualment llegeixen força o molt. En aquest cas, diuen que llegeixen molt o força la meitat dels alumnes de Primària i només una tercera part dels de Secundària. També hi ha diferència entre els centres públics i els concertats, on un 47% i un 56% respectivament diuen que habitualment llegeixen ben poc.

Quadre 33. Alumnes segons el grau en què els agrada llegir.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	% total	% Primària	% Secundària	% nois	% noies	% nascuts a Espanya	% nascuts a l'estranger	% centre públic	% centre concertat
Gens	26	25	28	32	20	27	25	27	26
Poc	29	23	38	28	30	29	31	25	33
Força	19	17	21	17	21	21	16	16	22
Molt	24	32	12	21	26	22	25	29	18
Ns/nc	2	2	2	1	3	1	3	3	1
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Pel que fa al tema dels deures, un 85% dels alumnes els fa a casa seva, i en menor mesura a l'escola, l'esplai/casal o la biblioteca, un 24, 11 i 9% respectivament. Cal considerar que les respostes referents a l'escola poden tenir a veure amb fer els deures a classe, entre classes, a l'hora del pati o un cop acabat l'horari escolar, per exemple, al projecte EXIT, Entorn Escolar o l'estudi assistit del Pla Educatiu d'Entorn.

Les xifres que més destaquen són relatives a la realització dels deures a l'esplai o casal, el 19% dels centres públics i el

Quadre 34. Alumnes segons el grau en què llegeixen habitualment.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	% total	% Primària	% Secundària	% nois	% noies	% nascuts a Espanya	% nascuts a l'estranger	% centre públic	% centre concertat
Gens	12	6	20	16	7	16	10	8	15
Poc	40	37	44	40	40	39	38	39	41
Força	31	32	29	29	34	29	32	31	31
Molt	13	18	6	12	13	12	12	14	11
Ns/nc	4	7	1	3	6	4	8	8	2
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100

4% dels concertats, el 14% de Primària i el 7% de Secundària i el 14% d'estrangers contra el 9% nascuts a l'Estat Espanyol. Pel que fa a les biblioteques, només destaca que l'alumnat de Primària habitualment l'utilitza en un 12% dels casos, i el de Secundària, en un 5%.

A l'hora de fer els deures, gairebé dues terceres parts dels alumnes reben algun tipus d'ajuda. Entre els nois i noies que fan 6è de Primària, la xifra és més elevada, ja que tres quartes parts tenen algun tipus de suport, mentre que a Secundària més de la meitat no en reben gens ni mica. En el cas dels alumnes nascuts fora del país, són pràcticament un 69% els que tenen ajut, 11 punts per sobre dels nascuts aquí. En canvi, no hi ha diferència entre els nois i les noies i tampoc no és gaire significativa segons la titularitat. Als centres públics, però, és on trobem la xifra més alta d'ajuda per part d'un monitor/a, que supera la quarta part de l'alumnat que rep suport per fer els deures.

D'altra banda, les persones que més sobresurten a l'hora d'ajudar l'alumnat del barri a fer els deures són les mares, que en el 45% dels casos ofereixen algun tipus d'ajuda. En segon lloc, els pares són els que més sovint donen un cop de mà, seguit dels germans i germanes, els monitors/es de les activitats de temps lliure i, en últim lloc, de professors/es particulars. En tots els casos, l'ajut s'ofereix principalment als nois i noies que estudien 6è de Primària.

Si ens fixem en el nombre d'alumnes que afirmen que les seves famílies van a les reunions de l'escola o l'institut, destaca especialment el paper de les mares per sobre del dels

Quadre 35. Alumnes que reben ajuda a l'hora de fer els deures i qui els ajuda.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	total	% sí	% no	% ns/nc	% sí mare	% sí pare	% sí germà/na	% sí monitor/a	% sí profe particular
Total	306	63	34	3	45	34	27	19	14
De Primària	179	77	20	4	55	43	33	25	16
De Secundària	127	44	54	2	30	24	19	9	10
Centre públic	148	67	30	3	45	32	33	27	12
Centre concertat	158	60	37	3	44	37	21	11	15
Nascuts a Espanya	168	58	38	4	44	32	23	15	11
Nascuts a l'estranger	134	69	28	2	45	37	32	24	18
Nois	155	64	34	2	46	35	28	23	13
Noies	151	62	33	4	44	33	26	15	15

Quadre 36. Mares i pares que van a les reunions de l'escola o l'institut.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	% sí total	% sí mares	% sí pares
Total	43	60	26
De Primària	41	59	23
De Secundària	46	61	31
Centre públic	37	52	22
Centre concertat	49	67	30
Nascuts a Espanya	48	66	30
Nascuts a l'estranger	37	51	22
Nois	43	58	28
Noies	43	62	24

pares, un 60% contra un 26%. Tot i això, les famílies que participen menys visiblement en el seguiment escolar són les dels centres públics i les que tenen els fills i filles nascuts a l'estranger.

EL TEMPS LLIURE

Les activitats a què més es dediquen els alumnes en el seu temps de lleure són clarament mirar la televisió, estudiar i fer els deures, fer esport i jugar amb l'ordinador o la videoconsola. Sobre aquest aspecte, hi ha diferències destacades entre les noies i els nois i entre les etapes educatives, però no, en canvi, en funció del lloc de naixement ni de la titularitat dels centres.

Quadre 37. Activitats de temps lliure en funció del major percentatge de dedicació per part de l'alumnat.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

ORDRE	ACTIVITAT	% d'alumnes amb força o molta dedicació	% de noies amb força o molta dedicació	% de nois amb força o molta dedicació	% de Primària amb força o molta dedicació	% de Secundària amb força o molta dedicació
1	Mirar la televisió	71	69	73	70	73
2	Estudiar o fer els deures	65	73	57	78	47
3	Fer esport	61	45	77	65	56
4	Jugar amb l'ordinador o videoconsola	56	46	65	52	61
5	Llegir	42	41	42	50	30
6	Jugar a casa	40	33	46	48	28
7	Jugar al parc o al carrer	35	25	45	35	36
8	Ballar o cantar	32	48	17	32	33
9	Fer treballs manuals	28	31	26	36	17
10	Fer activitats amb els pares/tutors	26	26	26	35	13
11	Practicar algun instrument musical	20	18	22	27	11
12	Anar al casal o a l'esplai	14	15	10	17	10

Pel que fa a les activitats que més realitzen les noies, la primera és estudiar o fer els deures, seguida de prop de mirar la televisió i després de ballar o cantar. La major part dels nois dediquen el seu temps sobretot a fer esport i a mirar la televisió, i després a jugar amb l'ordinador o la videoconsola. La

enquesta a l'alumnat

diferència més destacada segons el sexe fa referència a la pràctica esportiva, que en el cas de les noies no arriba a la meitat mentre que entre els nois 3/4 parts dedica molt o força temps a fer-ne. També trobem divergències, tot i que no tan significatives, entre jugar amb la videoconsola o l'ordinador i jugar al parc o carrer, que en el cas dels nois és superior, amb un 65% i un 45%, contra un 46 i un 25% de les noies respectivament. Aquestes, en canvi, dediquen molt més temps a ballar o cantar, ja que la meitat de noies ho fa, a diferència del 17% de nois, que és gairebé la darrera activitat a la qual es dediquen força o molt. Els nois també van per sota pel que fa al temps d'estudi i a la realització dels deures.

També és ben rellevant la diferència entre l'alumnat de Primària i el de Secundària. En el cas de Primària, tres quarts parts dediquen força estona a la setmana a fer la feina de l'escola i, en canvi, només s'hi dediquen de la mateixa manera la meitat dels alumnes de Secundària. La proporció torna a ser desigual pel que fa a l'activitat de lectura, que en el cas dels menors de 12 anys és d'un 50% i dels més grans d'un 30%. D'altra banda, les dades indiquen que un percentatge més elevat de nois i noies de Primària, un 48%, a diferència del 28% de Secundària, passa força temps a casa jugant. Al carrer, en canvi, més d'un terç dels alumnes de Primària i de Secundària hi passa gran part del seu temps. Tanmateix, sí que destaca la distància entre el percentatge d'alumnes dels centres públics i dels centres concertats que utilitzen el carrer, el primer d'un 47% i el segon del 25%.

Un altre aspecte rellevant és que un 35% dels alumnes que fan 6è de Primària dediquen força o molt del seu temps a fer activitats amb els seus pares o tutors, que en el cas de 3r d'ESO baixa fins a un 13%. També és una mica superior en l'escola pública que a la concertada. Una altra activitat a la qual l'alumnat més jove dedica més temps és la pràctica d'algun instrument musical, un 27% dels alumnes de Primària i un 11% en el cas de Secundària. Sobre aquest tema, en canvi, no es recullen diferències significatives segons la titularitat dels centres (18% els públics i 22% els concertats), per lloc de naixement (14% els nacionals i 17% els estrangers) ni per sexe (18% els nois i 13% les noies).

Pel que fa a la titularitat dels centres, l'esport és practicat de manera similar en tots ells, independentment de si són públics o concertats, en un percentatge al voltant del 60% dels alumnes. La utilització dels jocs de l'ordinador o de la videoconsola és una mica superior als centres concertats, i amb relació a la lectura, el 45% dels alumnes dels centres públics hi dedica molt o força temps davant del 39% dels que estudien als concertats.

La diferència més evident entre l'alumnat nascut a l'Estat Espanyol i l'alumnat nascut a l'estranger és el temps dedicat a mirar la televisió, que correspon a un 48% del primer i un 72% del segon. Aquesta diferència, tal com s'ha vist, no és present a la resta de variables, on pràcticament no s'aprecia una variació per raó de sexe, etapa educativa ni titularitat del centre. L'alumnat nascut fora de l'Estat Espanyol és el que està més temps llegint, ja que la meitat considera que s'hi dedica molt o força, mentre que els nascuts al país no arriben a un terç del total. També destaquen per dedicar percentualment més estona a la pràctica esportiva i als videojocs.

El darrer lloc en el rànquing d'activitats és per anar a un espai o casal, i destaca que els que hi dediquen molt temps són principalment nascuts a l'estranger, de Primària i dels centres públics.

Pel que fa a les activitats durant les vacances d'estiu, les respostes indiquen la tendència a la realització de certes activitats, sia

de manera puntual o habitual. D'una banda, l'activitat que apareix amb més força és estar-se amb amics i amigues, seguida de viatjar fora de Barcelona i d'estar-se a casa. Ja en menor mesura, trobem que també hi ha un percentatge significatiu que se'n va de colònies, i el darrer lloc l'ocupen els que van a espais o casals d'estiu. De totes les respostes, sobresurt que són els alumnes de Secundària els que més s'estan amb les amistats i que els que marxen fora de Barcelona són amb diferència els que van als centres concertats i els nascut al país.

Quadre 38. Alumnes segons les activitats que realitzen a l'estiu.

Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	% colònies	% espai o casal	% estar a casa	% estar amb amics	% fora de BCN*
Total alumnes	20	12	36	47	40
De Primària	22	15	36	42	39
De Secundària	16	8	35	54	41
Centre públic	21	11	35	46	28
Centre concertat	19	13	37	47	51
Nascuts a Espanya	20	14	32	45	54
Nascuts a l'estranger	26	9	42	49	22
Nois	18	14	37	46	35
Noies	21	9	34	48	44

* fora de Barcelona fa referència a la resta del territori de Catalunya, a Espanya i a l'estranger.

Pel que fa a les activitats fora de l'horari escolar, durant el curs un 67% dels alumnes diu que realitza activitats extraescolars. Es destaca la diferència per sexe, amb el 74% dels nois en fa i el 60% de les noies. També hi ha un predomini dels de Primària (70%) davant dels de Secundària (62%) i dels nascuts a Espanya (70%) per sobre dels nascuts a l'estranger (63%). No es destaca, en canvi, una diferència segons la titularitat del centre on estudien.

Quadre 39. Alumnes segons el tipus d'activitat extraescolar.

Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	ACTIVITAT	% d'alumnes que fan l'activitat	% de noies que fan l'activitat	% de nois que fan l'activitat	% de Primària que fan l'activitat	% de Secundària que fan l'activitat
1	Esportiva	46	26	67	51	40
2	Artística	24	31	18	29	17
3	Espai o casal	12	9	14	15	8
4	Llengües	11	11	11	13	8
5	Reforç escolar	10	11	10	14	6
6	Informàtica	9	6	12	12	6

L'esport és l'activitat reina entre els alumnes que fan extraescolars, ja que gairebé la meitat en practica algun. És ben destacat que d'activitat esportiva en realitzen un 26% de les noies i un 67% dels nois. Tanmateix, cal considerar

que les xifres poden estar infravalorades pel fet que no s’hi han comptabilitzat activitats físiques com són la dansa o el ball, que consten com a artístiques, però que clarament farien pujar les dades, especialment les de les noies. Seguint amb l’activitat esportiva, aquesta també és més present a Primària que a Secundària, però, en canvi, no es percep una diferència considerable entre l’alumnat dels centres públics i concertats ni tampoc amb relació al seu lloc d’origen, tot i ser una mica superior entre l’alumnat nascut a Espanya.

Dels alumnes 142 que han respost que feien extraescolars esportives, 107 (75%) n’ha concretat el tipus, 76 nois i 31 noies, ja sigui un o més esports. El primer esport practicat és el futbol (51%), seguit del bàsquet (39%), la natació (6%) i les arts marcial (6%). Les noies practiquen en major mesura el bàsquet (61% de les noies) i els nois el futbol (61%) .

En canvi, en les activitats artístiques, els percentatges s’inverteixen, i així la majoria són noies i alumnat de Primària. Cal considerar que les activitats artístiques, tal com s’ha esmentat, fan referència a una diversitat àmplia d’activitats que poden ser musicals, de dansa o ball, d’arts plàstiques o de tipus cultural.

En darrer lloc, aproximadament un 15% dels alumnes dels centres públics diu que fa activitats extraescolars de reforç escolar i d’informàtica, més del doble que els dels concertats, els quals fan més activitats artístiques, un 29% (19% a les públiques) i de llengües, un 13%, a diferència del 8% de l’alumnat dels centres públics.

Tot i que dues terceres parts de l’alumnat està fent una o més activitats extraescolars, un 56% expressa que vol fer alguna activitat que actualment no està fent, el 62% de les noies, el 50% dels nois, el 61% de Primària i el 51% de Secundària. D’aquest volum d’alumnes que vol fer activitats i no les fa, n’hi ha un percentatge que ha concretat les raons per les que considera que no les fa: en primer lloc, per la manca de temps i el desconeixement d’on es poden fer i, en segon lloc, perquè la família no ho vol o per qüestions econòmiques.

Quadre 40. Raons per les quals l’alumnat que vol fer activitats no en fa.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	Total d'alumnes	N. de respostes	% de respostes	% per manca de temps	% que no saben on es fan	% perquè la família no vol	% per manca de diners
Total	306	170	56	19	15	10	9
Nois	155	78	50	17	10	12	7
Noies	151	92	61	22	20	9	12
De Primària	179	104	58	17	12	12	11
De Secundària	127	66	52	22	18	7	6
Nascuts a Espanya	168	92	55	22	14	11	10
Nascuts a l'estranger	134	76	56	15	16	10	8
Centre públic	148	81	55	14	16	10	10
Centre concertat	158	89	56	25	13	10	9

Les activitats que l’alumnat ha respost que voldria fer i que de moment no fa són majoritàriament esportives (43%), en segon lloc artístiques (28%) i en tercer lloc llengües i informàtica (15% cada una). Destaca que a Secundària és té un major interès per les llengües que a Primària, i que als centres públics un 22% dels nois i noies voldrien fer informàtica i un 18% llengües, sent als concertats és un 8% i un 12% respectivament. Pel que fa a les activitats artístiques, aquestes predominen entre les noies i l’alumnat de les escoles privades concertades, un 33% en tots dos casos, que entre els noisi els centres públics correspon a un 23%.

Pel que fa a les activitats esportives, el bàsquet i el futbol són els primer esports que voldrien fer i no fan els alumnes que han respost aquesta pregunta (40% i 39% respectivament). El segon esport és la natació (22%), després les arts marcial (12%) i per acabar altres esports (22%). Només en el cas del futbol destaca el major interès per part dels nois (53%) que de les noies (14%) i en la natació la tendència s’inverteix, amb un 31% de les noies i un 15% dels nois. En relació a l’etapa educativa, la diferència recau en el futbol, que és més present en les respostes de Primària (47%) que de Secundària (19%), i en les arts marcial, on és d’un 8% i un 17% respectivament.

Entre les activitats artístiques preferides per les noies hi ha la dansa i el ball (hip-hop, funky, breakdance, samba...), que voldrien fer-ne un 83% de les que han contestat, que en el cas dels nois és un 39%. La música interessa a un 52% dels nois i un 36% de les noies, i en darrer lloc estan les activitats plàstiques, que motiva a un 19% de nois i noies. La dansa i el ball també predomina més entre l’alumnat de Primària (74%) que el de Secundària (58%), tot i ser un percentatge força alt.

Quadre 41. Alumnes segons el tipus d’activitat extraescolar que voldrien fer i no fan.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

Activitat	% Total de les respostes	% noies	% nois	% Primària	% Secundària
Esportiva	43	38	47	42	46
Artística	28	33	23	28	28
Llengües	15	17	13	11	19
Informàtica	15	13	17	16	14
Esplai o casal	6	7	5	7	5
Reforç escolar	4	4	4	6	2
Religió	4	3	5	6	2

Sobre el coneixement per part dels alumnes de les activitats que es poden fer al Raval i on es poden fer, gairebé la meitat responen que ho desconeixen, una quarta part que sí que ho saben i la resta no responen. Aquests percentatges es capgiren pel que fa a l’interès de tenir més informació sobre què es pot fer i on, ja que un 41% diu que sí, que voldria més informació, un 28% que no, i un 31% no respon.

Quadre 42. Alumnes segons el coneixement de les activitats que es poden fer i on es fan.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

Resposta	Total respostes	% total respostes	% nois	% noies	% públic	% concertat	% Primària	% Secundària	% nascut Espanya	% nascut fora	Total sí/no	% sí/no
Sí	71	23	20	26	23	24	21	27	25	21	71	34
No	138	45	41	49	42	48	49	40	51	38	138	66
Ns/Nc	97	32	39	25	35	28	30	33	24	41	-	-
Total	306	100	100	100	100	100	100	100	100	100	209	100

enquesta a l'alumnat

Quadre 43. Alumnes segons si els agradaria o no tenir més informació de què es pot fer i on.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

Resposta	Total	% Total	% nois	% noies	Total sí/no	% sí/no
Sí	126	41	35	47	126	59
No	86	28	28	28	86	41
Ns/Nc	94	31	36	25	-	-
Total	306	100	100	100	212	100

EL BARRI

L'alumnat enquestat es divideix equitativament en opinió respecte del Raval, ja que la meitat diu que no li agrada gens o li agrada poc, i a l'altra meitat li agrada força o molt. Les opinions també estan polaritzades quant a si els agrada estar-se o jugar als carrers i places del barri, tot i haver-hi un lleuger predomini dels que els agrada per part dels nois i noies que fan 6è de Primària i dels centres públics.

Quadre 44. Alumnes segons el grau en què els agrada el barri del Raval.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	total	%	% Primària	% Secundària	% nois	% noies	% centre públic	% centre concertat	% nascuts Espanya	% nascuts fora
Gens	46	15	15	15	17	19	13	17	17	12
Poc	97	32	28	36	31	49	20	43	39	24
Força	86	28	24	34	26	46	30	27	26	31
Molt	58	19	24	12	19	28	28	10	15	24
Ns/Nc	19	6	8	3	6	9	9	3	4	9
Total	306	100	100	100	100	100	100	100	100	100

D'altra banda, la meitat de l'alumnat va a places o carrers d'altres zones de Barcelona, sobretot en el cas de les noies de 3r d'ESO i dels centres concertats.

Davant de la consideració de manca o no d'equipaments per a infants i joves del barri, la major part considera que fan falta més centres o espais.

Quadre 45. Alumnes segons el grau en què els agrada jugar, estar-se o passejar als carrers i places del Raval.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	total	%	% Primària	% Secundària	% nois	% noies	% centre públic	% centre concertat	% nascuts Espanya	% nascuts fora
Gens	64	21	19	24	21	21	18	23	21	21
Poc	81	26	22	33	25	28	20	33	30	23
Força	61	20	16	25	21	19	20	20	20	20
Molt	75	25	31	15	24	25	31	18	24	24
Ns/Nc	25	8	12	3	9	7	11	6	5	13
Total	306	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Quadre 46. Alumnes segons el grau en què van a altres zones de Barcelona, fora del Raval.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	total	%	% Primària	% Secundària	% nois	% noies	% centre públic	% centre concertat	% nascuts Espanya	% nascuts fora
Sí	157	51	46	59	47	56	45	57	51	52
No	123	40	44	35	42	38	43	38	44	35
Ns/Nc	26	8	11	6	11	6	12	5	5	13
Total	306	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Quadre 47. Alumnes segons la seva valoració sobre si falta algun centre, local o espai al barri per a joves i/o infants.
Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta de Tot Raval.

	total	%	% Primària	% Secundària	% nois	% noies	% centre públic	% centre concertat	% nascuts Espanya	% nascuts fora
Sí	192	63	60	66	64	62	54	71	74	50
No	79	26	26	26	25	27	30	22	21	31
Ns/Nc	35	11	14	8	12	11	16	8	5	19
Total	306	100	179	127	155	151	148	158	168	136

Destaca que un 10% dels alumnes diu que participa en alguna activitat per fer propostes sobre com millorar el barri, tres quartes parts no ho fa i la resta, un 14%, no respon la pregunta. D'altra banda, és important remarcar que a una tercera part de l'alumnat li agradaria participar en activitats d'aquest tipus, concretament el 38% de les noies i el 27% dels nois. També interessa més a l'alumnat de 6è de Primària (40%) que al de 3r d'ESO (21%) i al dels centres públics (36%) que al dels concertats (28%). Tanmateix, aproximadament la meitat no tenen interès per participar-hi, una mica superior en el cas dels nois, i també hi ha un percentatge significatiu que no responen la pregunta, una cinquena part de l'alumnat.

OPINIONS

Els alumnes aporten els seus comentaris sobre temes que els interessin o que els preocupen sobre el barri, els infants i els adolescents. Dels diversos temes clau que s'han identificat, les preocupacions que estan en primer lloc són els robatoris i la delinqüència, als quals s'ha fet referència en una tercera part de les ocasions. Els altres temes que s'esmenten, per ordre, són la brutícia, la immigració, les drogues, les persones alcohòliques, les bandes, les treballadores sexuals, el soroll i les baralles i la violència. Aquestes aportacions segurament són també un reflex de les opinions que els nois i noies senten en el seu entorn sobre el barri, sia a la seva família, l'escola, els mitjans de comunicació...

Amb relació als parcs, els espais de joc i els locals per a infants i joves, els alumnes escriuen els comentaris següents:

- *"Que hi hagi més espai per a tots".* Noi d'11 anys. Nascut al Marroc. Centre públic.
- *"Que hi hagi jocs pels més petits i els més grans, jocs pels nadons seria molt bonic. Que hi hagi tobogans alts, així seria millor".* Noia d'11 anys. Nascuda a l'Equador. Centre públic.
- *"Que facin més parcs pels nens petits, perquè en els altres parcs si juguen a pilota li poden donar".* Noi de 10 anys. Nascut a Barcelona. Centre concertat.
- *"Els drogaddictes i els borratxos sempre estan a Caramelles i a vegades donen por perquè se meten contingut, te insulten i m'agradaria que posin porteries al parc Caramelles i canastes i fonts, etc.".* Noi d'11 anys. Nascut a Barcelona. Centre concertat.
- *"A Caramelles porteries i yerba y una pista de bàsquet, i els parcs i els carrers i tot ho netegin perquè fa olor de pipí".* Noi d'11 anys. Nascut a Barcelona. Centre concertat.
- *"No hi ha gaires llocs perquè els nens/es es diverteixin".* Noia d'11 anys. Nascuda a Barcelona. Centre concertat.
- *"Hi hauria d'haver algun lloc per disfrutar: local per estar amb els amics i jugar".* Noi de 14 anys. Nascut a Barcelona. Centre concertat.
- *"Fer places més grans i biblioteques més grans, sobretot els parcs i els jocs nous".* Noia de 14 anys. Nascuda a l'Equador. Centre concertat.
- *"Me preocupa que los niños pequeños tengan su parque en otro sitio, porque cuando nosotros jugamos ellos vienen".* Noi de 14 anys. Nascut a l'Equador. Centre públic.
- *"M'agrada jugar a bàsquet al parque. Bonica activitat".* Noi d'11 anys. Nascut a Equador. Centre públic.
- *"(...) Pocs jocs i molt avorrits. Massa merda de gossos".* Noia d'11 anys. Nascuda a Barcelona. Centre públic.
- *"Un lloc on hi hagi molts espais per jugar i que els gossos vagin amb bossal. Que no es trobin jeringuilles al parc o carrer".* Noia de 12 anys. Nascuda a Barcelona. Centre públic.
- *"M'agradaria que fessin més cases i més sales de jocs per entretenir-nos més en l'any, perquè és molt avorrit. Està en el Raval sense jugar a jocs de màquines del meu parck. Com per exemple la màquina de bàsquet".* Noi d'11 anys. Nascut a Barcelona. Centre públic.
- *"(...) no hi ha porteries de futbol".* Noi d'11 anys. Nascut a Barcelona. Centre públic.

- *"Tendría que haber más parques para los pequeños, con juegos más variados y un espacio más grande".* Noia de 15 anys. Nascuda a l'Argentina. Centre públic.

Algunes de les aportacions que tenen a veure amb la droga, la brutícia i la pobresa al barri són:

- *"Pel que veig el barri del Raval és un lloc una mica despitat perquè no cuiden els carrers, ni les bandes que hi ha. (...) així que si tots hi posem una mica de serietat podríem fer que no es fes més gent, perquè per la nit fa por de passar pel meu carrer, perquè hi ha gent que es punxa i deixen xeringues pel terra i els nens petits poden agafar-les. També hi ha caques de gossos. Haurien de netejar i arreglar els carrers!".* Noia d'11 anys. Nascuda a Barcelona. Centre públic.
- *"Jo crec que el Raval és un barri que no es cuida gens. Si tots participem en la neteja d'aquest barri serà molt millor, però la gent no es molesta gens ni mica en llençar la basura o lo que sigui a la paperera o als containers. El que més em fa fàstic són les xeringues que em trobo pels carrers i no es gens ni mica d'agradable. La droga em sembla una porqueria, i la gent que es droga no sap el que fa".* Noia d'11 anys. Nascuda a Barcelona. Centre públic.
- *"Que no m'agrada que es pixin i es caguin els homes a les plantes i la gespa. També vull dir que no m'agrada que es fiquin drogues a les porteries de les escales on vivim, perquè en la meua escala entren i es fiquen drogues i deixen les xeringues i són molt marranos".* Noia d'11 anys. Nascuda a Barcelona. Centre públic.
- *"Que estigui més net i polit i no tan lleig i ple de cotxes".* Noi d'11 anys. Nascut a Barcelona. Centre públic.
- *"Els bancs de les places es tindrien que millorar. Fer que la gent no trepitgi l'herba i que els gossos no caguin a l'herba. Millorar les papereres que els nois trenquen. Recollir els papers dels carrers i no embrutar el medi ambient".* Noia d'11 anys. Nascuda a Barcelona. Centre públic.
- *"Em preocupa que hi hagi gent que fa pipí a la porta de les escoles, que hi hagi gent que es droga".* Noi d'11 anys. Nascut a Barcelona. Centre concertat.
- *"Que hi ha gent dolenta, hi ha xeringues pel terra i els nens podrien fer-se molt de mal, les caques de gossos que els seus amos les agafessin i les tiessin a les papereres".* Noi d'11 anys. Nascut a Barcelona. Centre públic.
- *"Quan vaig cap a l'escola no m'agrada perquè veig pel carrer dones/homes que estan pel terra i demanen diners i jo col·laboro".* Noia d'11 anys. Nascuda a Filipines. Centre concertat.

Respecte de la relació dels adolescents amb la droga, es diu:

- *"Doncs que hi ha molts adolescents d'entre 10 i 16 anys que ja fumen i beuen begudes alcohòliques. Haurien d'ajudar-los a deixar aquelles coses, però per fer-ho tenen que tenir confiança en les persones que s'ho proposen perquè alguns pares no saben res i ells tenen por de que se n'adonin".* Noia de 14 anys. Nascuda a Barcelona. Centre concertat.
- *"Molts/es nois/es fumen porros molt, després del col·legi, nois/es de 14, 15, 16... es tindria de controlar més als traficants perquè no venguin hachís als nois de 14 cap amunt (més vigilància)".* Noi de 14 anys. Nascut a Barcelona. Centre públic.

enquesta a l'alumnat

- *"A mi em preocupen els adolescents perquè es droguen molt (...)".* Noia d'11 anys. Nascuda a Barcelona. Centre públic.
- *"Al barri es ven molta droga. Al carrer Nou de la Rambla mateix, només entrar ja t'estan oferint drogues i això no m'agrada gens".* Noia de 14 anys. Nascuda a Barcelona. Centre concertat.
- *"Els adolescents la majoria es treuen la vida amb les drogues i també s'emborratxen i això és dolent pel futur de la humanitat".* Noi d'11 anys. Nascut a Barcelona. Centre concertat.
- *"Molts nens de la meua edat prenen drogues i cigars".* Noia d'11 anys. Nascuda a l'Índia. Centre concertat.

Pel que fa a por, inseguretat i baralles:

- *"Bé, jo opino que tant al barri del Raval com el Poble Sec hauria d'haver més seguretat, ja que els carrers sempre estan molt solitaris, sobretot a la nit".* Noia de 14 anys. Nascuda a Barcelona. Centre concertat.
- *"El barri no és lo pitjor, el que dona problemes al barri és la gent i la forma de ser de les persones, hi ha molt poca vigilància i caldria posar-hi molta més i que fessin alguna cosa per poder passejar sola i a qualsevol hora sense tenir que mirar a tots els llocs. Els adolescents cauen fàcilment a les drogues, tabac... i és una desgràcia. Personalment crec que no val la pena i que cal fer alguna cosa".* Noia de 14 anys. Nascuda a Barcelona. Centre públic.
- *"Es podria millorar la policia!! Perquè els adolescents intenten robar molt ara".* Noi d'11 anys. Nascut a Barcelona. Centre concertat.
- *"Em preocupa la violació d'infants perquè jo surto amb por de casa i penso que em passarà algo. A Reina Amàlia van violar un nen i des d'aquell dia vigilo tot lo que puc (...)".* Noia d'11 anys. Centre públic.
- *"(...) tothom considera el barri com perillós i tothom pensa: pega o te pegarán, és a dir que sempre t'has de defensar".* Noi de 14 anys. Nascut a Barcelona. Centre concertat.
- *"Em preocupa les bandes que hi ha als barris perquè maten i amenacen".* Noia d'11 anys. Nascuda a Honduras. Centre públic.
- *"Vull que els Latin Kings i els Ñetas no facin cap mal a ningú. Gràcies".* Noia de 12 anys. Nascuda a Filipines. Centre públic.
- *"(...) Vaig llegir al diari que els latins i els Ñetas havien fet les paus, però ara tenim que vigilar més que abans".* Noia d'11 anys. Centre públic.

Pel que fa a l'educació, es comenta que:

- *"Hi ha molts nens i nenes adolescents que estan al carrer i podrien estar a escoles. Gent gran demanant diners, podrien treballar. Jo milloraria la infància i la vida de les persones que viuen i que estan pel carrer del Raval".* Noia d'11 anys. Nascuda a Barcelona. Centre concertat.
- *"Ara els nens/es passem més estona a l'ordinador o a la consola que fent els deures".* Noia d'11 anys. Nascuda a Barcelona. Centre concertat.
- *"(...) I els nens que no van a l'escola i no estudien, van en mals camins i es barallen entre ells (...)".* Noia d'11 anys. Nascuda a l'Índia. Centre concertat.
- *"Que els nens del carrer estiguin més educats i que siguin més ben parlats (...)".* Noia d'11 anys. Nascuda a Barcelona. Centre concertat.

Sobre la imatge del barri, es diu que:

- *"Que la gent que viu al barri, exceptuant la gent honrada, donen una impressió molt dolenta del barri".* Noia de 14 anys. Nascuda a l'Argentina. Centre concertat.
- *"Sincerament, m'agrada el Raval, però no m'agrada l'ambient del Raval i per això no hi vaig mai/gaire. El Raval, volguent o sense voler, s'ha guanyat una reputació molt dolenta, sobretot pels lladres que hi ha".* Noi de 15 anys. Nascut a l'Índia. Centre concertat.

I també alguns nois i noies aprofiten per fer comentaris sobre coses boniques o bones:

- *"Molt bonic i molt interessant, i molt bonic".* Noi. Nascut a l'Argentina. Centre públic.
- *"Al Raval (...) hi ha moltes coses boniques".* Noi de 13 anys. Nascut a Algèria. Centre públic.
- *"M'agradaria que fessin més festes al Raval, perquè ve molta gent i així coneixen el Raval. Ara fan festes i ballen molts nois i noies i molt divertit".* Noia de 15 anys. Nascuda a la República Dominicana. Centre públic.
- *"Jo crec que el barri és un barri ple de vida, que la gent està contenta (...)".* Noia de 14 anys. Nascuda a Barcelona. Centre concertat.

visions

Les visions d'aquest apartat són extretes bàsicament de les entrevistes, realitzades a serveis, escoles, entitats i representants del Districte, i els grups de discussió, on han participat nois i noies, famílies, professionals dels serveis socials públics i representants de les entitats privades per a infants i joves. Les aportacions dels agents les hem dividit en set temes: el barri, la salut, l'educació formal, les identitats i estils de vida dels nois i noies, la xarxa de serveis, la coordinació i el treball en xarxa, i per acabar, la participació dels infants i adolescents del Raval.

EL BARRI

Existeix un ampli ventall d'imatges i percepcions al voltant del Raval, que van des de les més positives fins a les negatives. Les visions positives fan emergir les riqueses i potencialitats, sobretot en els aspectes relacionats amb la diversitat, la vida cultural, l'ampli ventall de possibilitats... i la sensació que tothom fa i és el que vol. El barri es veu com el cor de la ciutat, un espai amb molta vida al carrer i un model de convivència.

"El model de convivència podria servir com a model de referència, ja que no es produeixen relativament situacions de conflicte".

També es veu com un barri de pas i no d'assentament definitiu, atorgant-li el caràcter històric de barri acollidor de població immigrant. Aquesta lectura seria més pròpia de la gent resident al barri i dels professionals dels serveis, els centres i el districte. La visió negativa, en canvi, estaria més present entre persones que viuen fora del Raval, especialment les que no el coneixen.

La visió negativa del Raval incideix, d'una banda, en les mancances i dificultats del barri pel que fa a les infraestructures (manca de pistes esportives, parcs...), la insalubritat, les limitacions dels espais públics i els conflictes en els seus usos entre els diferents col·lectius (grups d'edat...). D'altra banda, prenen un paper important les problemàtiques que es deriven de la pobresa, la brutícia, la delinqüència o les drogues. Aquests aspectes, a més, solen comportar una sensació d'inseguretat al carrer, especialment entre la gent gran i les persones foranes. Tanmateix, la presència policial també es relaciona amb connotacions negatives. En aquest sentit, un noi es pregunta:

"Qué clase de colegio es este que hace falta poner policía ahí (...). Porque si no hay policía sabes que te vas y no va a pasar nada, pero si ves policías ahí piensas que va a haber algo, que va pasar algo".

Es recull, per tant, una clara sensació que les situacions de risc continuen produint-se i que en alguns aspectes han esdevingut cròniques. De fet, per a una gran part dels professionals que treballen al Raval, aquest segueix sent un barri amb importants necessitats i, per tant, cal considerarlo i tractar-lo com una zona d'especial atenció.

Sobre les relacions entre diferents col·lectius, hi ha qui remarca el tancament de les col·lectivitats en si mateixes i adverteix la potencialitat del conflicte entre elles, ja que diuen que en ocasions hi ha enganxades i baralles. També hi ha qui parla de l'existència de prejudicis (i de processos de diferenciació), hi ha un percentatge de població del barri que no accepta la immigració, sobretot la gent de tota la vida del barri. Però també n'hi ha que relativitzen la situació i no consideren important la diferència entre els diversos col·lectius. En aquest sentit, un noi opina:

"No todos los de un país son malos ni todos son buenos. Hay gente aquí de mi país que a mí no me caen bien y son de mi país. Por su forma de ser, o por cualquier otra cosa o porque yo tampoco les caigo bien. Y hay marroquíes y de otros países que me caen bien y otros que me caen mal..."

Segons diverses entitats, la mala imatge externa recau també sobre els infants i els adolescents del barri, ja que sovint se'ls identifica amb visions que no són molt positives. Així, existeix una consciència de la necessitat de millorar la imatge del Raval, i és per això que s'han endegat projectes des de diferents organitzacions per canviar-la, tot promovent la presència de la ciutadania, resident o no al barri, en les activitats que es realitzen al Raval.

Amb relació a les percepcions sobre els canvis fonamentals durant els darrers 10 anys, les transformacions que apareixen de manera més recurrent tenen a veure amb els canvis en el paisatge humà i urbanístic. Dels canvis humans més rellevants, es destaca el creixement demogràfic i l'augment de població d'origen immigrant estranger, així com la diversitat d'origens, que s'ha ampliat, amb més presència de persones de l'Amèrica del Sud i Central, d'Àsia, l'arribada d'estrangers procedents de països rics, etc.

Aquests canvis en la població han repercutit clarament en el sistema educatiu i d'atenció social. L'increment progressiu d'alumnat ha permès consolidar alguns dels centres educatius, que han passat de tenir una baixa matriculació a cobrir gairebé totes les places, alhora que s'invertien també els percentatges de població d'origen immigrant estranger i autòctona. De fet, s'afirma que una gran part de la població autòctona del barri o no té fills/es o no els porta a les escoles del barri, de manera que la balança va quedant descompensada.

La visió abans esmentada del Raval com a barri de pas és sobretot percebuda per part dels professionals de les entitats i dels centres docents, ja que la mobilitat de la població afecta al treball del dia a dia, amb moltes sortides i entrades de població als centres dins i fora del calendari ordinari de matriculació. Això no obstant, es remarca que la immigració no s'ha de percebre com a problema, ja que contribueix a la riquesa del barri i a la construcció d'un model de convivència, per molt que un percentatge del barri no l'accepti. L'èmfasi en aquesta riquesa la fan palesa sobretot els professionals que treballen al barri.

Els canvis en el paisatge humà també es relacionen amb la marxa de població del barri durant els anys 70, moment en què es va produir un canvi d'escenari amb la fugida de població davant l'increment de la marginació i dels problemes relacionats amb la droga. Aquest canvi va afavorir l'entrada de nova població immigrant, tant de països empobrits com més rics. L'any 2000 és el de màxima entrada coincidint amb la promoció de l'empadronament de població estrangera. Paral·lelament, també va començar a augmentar la població jove, en especial la que es dedica a professions liberals. La gent jove que recentment ha anat a viure al barri, de fet, es diu que té una percepció molt diferent d'aquest:

"Un barri autèntic, multicultural, on es pot trobar de tot. No hem d'oblidar, però, que aquesta part de la població ha decidit viure aquí, la qual cosa té conseqüències importants per la seva visió del barri".

Aquesta atracció i la consegüent entrada de població jove i de famílies benestants es relaciona en gran part amb el canvi provocat per les reformes urbanístiques, reformes que

partien d'una creença en la possibilitat de recuperació del centre de la ciutat. Es considera, per tant, que les reformes han incidit en el canvi de la composició humana del barri. En paraules de la representant d'una entitat:

"El fet que s'aposti, sobretot des de l'Administració, per la millora del barri, les obres que s'han fet, enderrocar pisos... ha comportat que molta gent marxi del barri, però ahora ha comportat que un altre tipus de gent vingui a viure-hi, com el cas d'artistes..."

Que cada vegada s'identifiqui més el Raval com a centre històric ha comportat, a més d'un canvi en el perfil de la població resident, un canvi econòmic relacionat amb el mercat immobiliari.

Això no obstant, també s'observa que una part de la població del barri no acaba d'acceptar els canvis urbanístics ni els canvis en el paisatge humà. Senten que les reformes urbanístiques no tenen gaire cosa a veure amb els seus interessos (com per exemple, el MACBA, el CCCB...), de manera que creuen que s'està intentant convertir el barri en una altra Ribera. A més, una part considera que les reformes no reverteixen en la població i que aquesta se sent agredida pels canvis en el paisatge urbà i humà. Les visions negatives respecte aquestes reformes també es relacionen amb l'efecte mobbing, és a dir, l'augment de l'especulació i dels preus del lloguer, que amb la rescissió de contractes de renda antiga ha tingut una presència clara.

En definitiva, augmenta la diversitat socioeconòmica i cultural del barri, encara que no quedi plenament reflectida en equipaments, com ara escoles. Des de l'administració del districte, els centres i les entitats, es formula una preocupació al voltant de la no utilització generalitzada d'aquests equipaments i de la sortida del barri de les famílies més benestants en el moment en què tenen fills/es. Alguns consideren que aquest fet es pot explicar perquè:

"Al barri hi ha fenòmens [...] que tenen a veure amb percepcions que no hi ha suficient tranquil·litat i que sempre pot passar alguna cosa, ja sigui positiva o negativa".

Aquest tema fa emergir la necessitat de fonamentar polítiques que impulsin el creixement de la diversitat socioeconòmica i cultural de la població, com a font d'enriquiment i millora de la vida al barri. Un dels elements centrals que s'haurien de tenir en compte a l'hora de dissenyar aquestes polítiques està relacionat amb la millora dels equipaments públics, i també amb la percepció que la població resident al barri té d'aquests equipaments, impulsant-ne l'ús per part de tota la comunitat.

"Cal trobar fórmules que permetin que el districte, a més de continuar sent atractiu per a la gent més avantguardista, més jove i que no té una família estàndard, també ho sigui per a les famílies més estàndards".

"Que el Raval sigui un microcosmos, no renunciar a res i que hi hagi els més rics i els més pobres. El centre de la ciutat és centre en la mesura que té aquesta diversitat i aquesta heterogeneïtat".

Per últim, aquests canvis no han impedit que existeixi una identitat de barri i un sentiment de pertinença, que es pot interpretar, per exemple, en l'alt grau de consciència i coneixement que els nois i noies o els diversos serveis tenen sobre el territori en què viuen o treballen. Aquesta identitat i sentit de pertinença també s'intenta fomentar des de les diferents iniciatives promovent la participació i la implicació dels residents en projectes de caire comunitari (de noves tecnologies, espai públic, cultura, esport...).

LES FAMÍLIES I LES CONDICIONS DE VIDA

● SITUACIONS LABORALS, ECONÒMIQUES I D'HABITATGE DE LES FAMÍLIES

Com hem pogut veure, malgrat l'augment de la diversitat socioeconòmica de les famílies a conseqüència de les reformes i millores urbanístiques, les situacions de pobresa i precarietat econòmica augmenten al barri de la mateixa manera que ho fan al conjunt de la ciutat.²³ Bona part de la població entrevistada comparteix la percepció que el Raval és un barri amb mancances, moltes de les quals estan relacionades amb la precarietat econòmica d'una part important de la seva població a causa de fenòmens com l'atur, la precarietat en les condicions laborals, el treball en l'economia submergida, la situació d'irregularitat en el cas d'una part de la població immigrant, etc.

Des dels Serveis Socials d'Atenció Primària es constata l'existència d'un percentatge encara elevat de famílies que no tenen cobertes les necessitats bàsiques, de manera que continua existint una bossa de pobresa important, i un elevat percentatge de població que viu amb l'ajut dels serveis socials. Les demandes bàsiques ateses als serveis socials continuen sent bàsicament de caire econòmic.

Les condicions en l'accés al mercat de treball afecten directament els processos de precarització econòmica de les famílies, arriben a provocar el pas d'una situació de risc conjuntural a una de pobresa estructural o cronificada. Hi ha col·lectius de població que, per raons diverses, afronten les situacions de precarietat econòmica amb una major vulnerabilitat. Alguns d'aquests col·lectius són les famílies nombroses, la gent gran, les famílies monoparentals (la majoria encapçalades per mares, a vegades en edats molt joves) i les famílies d'origen immigrant estranger procedents de països pobres. Una part important d'aquestes famílies immigrades sol passar per situacions de pobresa transitòria com a conseqüència de les dificultats específiques de les primeres etapes del projecte migratori, en la qual es troben amb dificultats en l'accés al mercat laboral relacionades amb la llei d'extranjería, els problemes de convalidació de títols, les condicions del treball submergit, etc.

23. Vegeu l'apartat de Població, situació econòmica i situació de risc, pàg. 33.

Una de les grans preocupacions està relacionada amb la situació de la infància en risc com a conseqüència de la precarietat econòmica familiar, que en alguns casos es fa estructural. Tot i que les entitats i els serveis del barri treballen molt en aquest aspecte, continua sent una prioritat d'aquest districte. L'objectiu és donar resposta a les problemàtiques relacionades amb la pobresa familiar sense cronificar la dependència d'algunes de les famílies respecte l'Estat. Des dels serveis públics es considera que:

"Hi ha grups que es van repenjan precisament en l'Estat de Benestar per mantenir-se. És aquesta bossa la que hauríem d'evitar que no ens creixés massa. No fer usuàries estructurals dels serveis socials. Tampoc en els infants, ja que és sabut que aquestes circuits els reproduïxen de grans".

Caldria distingir, doncs, entre les situacions de pobresa estructural, que sorgeixen com a resultat de la confluència d'una diversitat de factors socioeconòmics (manca de capital cultural, manca d'estudis, atur estructural, dificultats en l'accés al mercat laboral, salaris baixos...) i que provoquen situacions de precarietat i marginació cronificada, de les situacions de pobresa conjuntural per la qual passen algunes de les famílies, i que no donen necessàriament pas a situacions de pobresa crònica o estructural. N'és un exemple de les segones el pas per una etapa transitòria de més o menys serioses restriccions econòmiques, pràcticament inevitable en el cas dels projectes migratoris.

Els responsables d'entitats, serveis i centres d'ensenyament són ben conscients de les situacions de precarització econòmica que hi ha al barri i denuncien de manera recurrent les mancances amb què es troben moltes de les famílies que atenen. Es constaten dificultats perquè una part rellevant de famílies assumeixi un percentatge de l'import de les activitats que realitzen els seus fills/es, la qual cosa entrebanca sovint el desenvolupament dels projectes d'intervenció, ja que la contribució econòmica simbòlica de les famílies es considera un element clau per promoure la corresponsabilitat educativa. Les entitats coincideixen que, a vegades, quan es diu que s'ha de pagar una activitat, algunes famílies se'n donen de baixa, però s'intenta buscar una solució estudiant cada cas per tal que la família no deixi de tenir un servei per una qüestió econòmica. Per aquesta raó, per tal d'assegurar que els infants puguin gaudir dels recursos i serveis, les entitats miren d'assumir bona part de les despeses per compensar d'alguna manera les mancances econòmiques familiars. Tanmateix, algunes entitats i serveis es troben amb serioses dificultats a l'hora de realitzar determinades activitats o accedir a certs recursos que suposen el pagament d'unes quotes relativament elevades (classes de música, lloguer de pistes esportives...).

Paral·lelament a l'existència de situacions de pobresa i precarietat econòmica, es constata un augment en la presència de famílies benestants al barri, com a conseqüència de les reformes endegades per l'Ajuntament. En aquest sentit, l'esponjament urbà, la millora dels espais, la promoció d'espais culturals i la creació d'habitatge al barri han suposat l'arribada d'una nova tipologia de famílies amb un estatus socioeconòmic més elevat. Aquest augment en la diversitat socioeconòmica de la població del barri, tal com ja s'ha esmentat, no es veu reflectit en el perfil de les famílies usuàries de les entitats, els serveis i els centres educatius del barri. En la majoria de casos, les entitats es veuen abocades a prioritzar els casos procedents dels serveis socials, cosa que suposa una certa exclusió de les famílies que es troben

en situació de menys precarietat. D'altra banda, com s'assenyala a algunes entrevistes, les famílies amb una millor situació socioeconòmica continuen apropant-se amb un cert recel a les entitats i els serveis del barri que, en aquest sentit, pateixen una estigmatització.

Un dels indicadors que permet percebre la proliferació de situacions de precarietat econòmica, si més no d'una part de la població del Raval, està relacionat amb les condicions d'accés i les característiques de l'habitatge. Per això, més enllà dels efectes volguts i no volguts de les reformes urbanístiques, i de les percepcions positives i negatives que existeixen respecte les conseqüències d'aquestes reformes, els problemes relacionats amb l'accés a l'habitatge continuen existint per a moltes de les famílies del barri. També es troben amb habitatges sobreocupats, habitatges sense condicions i serveis bàsics, etc. Els responsables d'entitats i serveis del barri denuncien aquesta situació i assenyalen un augment de les situacions de risc, així com la persistència de desigualtats importants en l'accés a l'habitatge en condicions, amb conseqüències especialment negatives per a les famílies que pateixen una vulnerabilitat socioeconòmica més alta. Segons una professional de serveis socials:

"Aquesta qüestió està empitjorant molt, ja que abans una persona podia accedir a pagar un cert lloguer, però avui en dia les persones que atenem no poden accedir a un lloguer, i molts cops accedeixen a habitacions de lloguer... Deu anys enrere, aquesta quantitat era el que costava el pis sencer, i a això se li afegeix el baix increment del PIRMI i la PNC... Això ha provocat trobar-nos amb tot el problema dels desnonaments i de famílies que corren el risc de quedar-se sense llar".

Al barri existeixen percepcions molt diverses sobre les conseqüències de la reforma urbanística en la millora de la qualitat de vida de la població resident: una part dels enquestats se situa en opinions més extremes, i la majoria, en un punt intermedi, valorant els pros i els contres. D'una banda, existeix la percepció que bona part de les reformes urbanístiques promogudes per l'Ajuntament al llarg dels darrers anys han tingut conseqüències positives en la millora de les condicions de l'espai urbà, de l'habitatge i dels equipaments de molts dels edificis del barri, i bona part de les famílies del barri s'han pogut beneficiar d'aquestes millores. Els que comparteixen aquesta percepció consideren que les reformes sorgeixen d'un coneixement profund del barri i d'una fe clara en la possibilitat de recuperació del centre de la ciutat, molt positiva per al conjunt de la seva població. També es valora la política de reubicació de molta població arran de la reforma urbanística. Una informant explica que:

"Un alt percentatge de la població del barri va ser reubicada al mateix barri, en edificis amb millors condicions, amb una pujada del lloguer, que en percentatge era alta però no en termes absoluts, perquè es partia de lloguers molt baixos per l'antiga llei de lloguers".

D'altra banda, tal com s'ha pogut apreciar més amunt, una part de la població considera que les reformes urbanístiques no estan beneficiant el conjunt de la població del barri, sinó que responen a determinats interessos socioeconòmics (es parla de mobbing i d'especulació). Aquesta part de la població se sent agredida pels canvis en el paisatge del barri, que consideren aliens als seus propis interessos.

Podríem concloure, en aquest sentit, que el barri del Raval està tenint un procés d'equiparació dins el mercat immo-

biliari, la qual cosa implica conseqüències positives i negatives. Les reformes han provocat una millora general del parc d'habitatges, tot i que, de la mateixa manera que a la resta de la ciutat, es constata l'emergència de fenòmens propis del mercat immobiliari, com l'apujada dels preus i l'especulació.

● ESTRUCTURES I RELACIONS FAMILIARS

Com ja s'ha assenyalat, es detecta l'emergència de noves estructures familiars i domèstiques a conseqüència de diversos factors, com les noves dinàmiques socials o laborals, l'arribada de població d'origen immigrant estranger o la diversificació de les situacions socioeconòmiques per les quals passen les famílies.

Des de les entitats, serveis i centres educatius del barri, es detecta aquesta tendència, la qual sovint es percep de manera negativa. Des dels serveis socials es fa referència a un augment en el que s'anomena "situacions de desestructuració familiar", que engloba un conjunt de situacions diverses com ara la manca de referents familiars estables, l'absència de figura paterna, la manca d'autoritat parental, les dificultats en les relacions i en la comunicació paternofilial, la manca de recursos i habilitats educatives dels pares i familiars responsables, l'abdicació de les responsabilitats parentals, etc. En el cas de famílies d'origen immigrant estranger, les situacions familiars es poden veure agreujades per les característiques dels projectes migratoris familiars, que solen implicar el pas per processos de reagrupament familiar, separacions de llarga durada entre pares i fills i reestructuració dels rols i les relacions familiars en el lloc de destí.

D'altra banda, les famílies expressen la necessitat de millorar les relacions paternofilials i intergeneracionals i potenciar aspectes positius com la confiança mútua i el respecte. Els pares i mares que han participat en els grups de discussió consideren necessari assolir un bon nivell de confiança per tal d'assegurar el benestar dels seus fills i filles.

"Hay que acostumbrar a ser abiertos dentro de la familia para que cuando tenemos problemas, enseguida va a resolver este problema. Es que sí no, más peor. Esto es lo que estoy diciendo con mis hijos..."

També formulen la necessitat de basar les relacions amb els seus fills sobre la base del respecte. En aquest sentit, consideren imprescindible la imposició d'una certa autoritat parental i l'establiment de límits clars i coherents que ajudin els infants

i joves en el desenvolupament de la seva personalitat i trajectòria vital. Determinats col·lectius d'origen immigrant estranger poden estar acostumats a un altre tipus de relacions paternofilials, amb un major fonament en el respecte envers els adults del grup i l'autoritat dels adults sobre els menors, de manera que en ocasions poden veure qüestionats els valors presents a les seves relacions intergeneracionals.

Els càstigs es valoren com a mecanismes necessaris per regular les relacions paternofilials i delimitar el comportament dels fills/es en diferents àmbits fonamentals de les seves vides (educació, temps lliure...). Es distingeix entre diferents tipus de càstigs, però es valora unànimement la necessitat de marcar límits per educar. Alguns consideren que:

"Tenemos que castigarlos para que ellos aprendan. Es que si no, no aprenden. (...) Es que claro, ellos saben que trabajamos mucho para darles educación, para subirlos..."

"¿Qué pasa si no se puede arreglar hablando? Hay que darle un poco de miedo. (...) Si el niño no tiene miedo de los padres, malo, porque hace lo que le da la gana..."

També hi ha qui expressa que cal compensar positivament els assoliments i castigar quan no van bé les coses.

"Si van a tener nota alta, le voy a regalar (...) le voy a poner dinero en su banco para que cuando vamos de vacaciones tiene más dinero. Esto es lo que siempre yo hago con mis hijos. Pero si no, le voy a quitar. En vez de 10 euros a la semana, que van a recibir, le voy a poner 5. Si baja más no voy a poner ni un duro. Esto es el castigo que yo dejo a mis hijos"

Un dels problemes fonamentals amb què es troben els pares i mares en el moment de fer front a l'educació dels seus fills i filles té a veure amb les dificultats per conciliar els horaris de la seva vida laboral amb les responsabilitats familiars i les necessitats de la vida personal. Es queixen de la sobrecàrrega que es veuen obligats a assumir, atesa la seva precarietat econòmica i la situació del mercat de treball, que implica moltes hores de feina fora de casa, la compaginació de més d'una feina, precarietat en les condicions laborals... En general, es comparteix la sensació que les condicions en què es desenvolupen les feines no permeten gaudir en bones condicions de les relacions amb els fills i filles. Es donen situacions que no permeten tenir gaire temps per conversar, especialment tornant de la feina.

"A veces llegamos ya cansados, a descansar un poquito, escuchamos un poco lo que nos dicen, aunque nos quisieran decir un montón de cosas..."

En algunes ocasions, aquesta situació pot desembocar en l'emergència de sentiments de culpabilitat per no estar prou temps amb els fills i compartir els problemes que puguin tenir en el dia a dia. En el cas de famílies d'origen immigrant estranger, la situació es pot agreujar segons la situació legal dels membres de la família i l'entrada en l'economia submergida en els casos en què no es disposi del permís de residència i/o de treball. D'altra banda, pel que fa a les problemàtiques relacionades amb les relacions intrafamiliars, es pot assenyalat que nombroses famílies pateixen les conseqüències negatives dels processos de reagrupament familiar. El fet que no s'hagi fet referència a aquesta situació per part dels entrevistats es pot interpretar com una manca de coneixement o de prioritat envers aquesta particularitat, i sobretot respecte les conseqüències que aquesta situació pot tenir sobre la reestructuració de les relacions i els rols familiars.

LA SALUT DELS INFANTS I ADOLESCENTS

Les referències sobre la salut general dels infants i adolescents del barri és força positiva pel que fa a l'atenció primària. En canvi, diversos informants detecten problemàtiques relacionades bàsicament amb dos grans àmbits: les conseqüències de determinades pràctiques de risc i l'emergència de trastorns en la salut mental.

Pel que fa a les problemàtiques derivades de determinades pràctiques de risc, des dels serveis es constata un augment en els casos d'embarassos d'adolescents, la persistència del consum d'alcohol i de drogues, especialment de cànnabis, i els problemes derivats del tabaquisme, amb un augment del consum i una davallada en l'edat d'inici. En segon lloc, els professionals detecten un augment pronunciat dels trastorns mentals i de les situacions de vulnerabilitat relacionades amb la salut mental, tant entre els fills i filles com entre els progenitors. Entre la població infantil i adolescent, també hi ha una emergència de trastorns alimentaris, com són l'anorèxia i la bulímia, trastorns en el comportament, depressions i altres situacions com poca tolerància davant la frustració, manca d'autoestima, insatisfacció i manca de límits. S'assenyala que no es tracta estrictament de patologies, sinó més aviat de problemes d'adaptació relacionats amb determinades situacions i vivències de l'entorn. Per les característiques específiques del barri, tant per a la població adulta com per a la infantil i juvenil, predominen problemàtiques relacionades amb les mancances, és a dir, amb sociopaties generades per situacions de marginació. En el cas de la població d'origen immigrant estranger, es comenta el risc de problemes derivats de dificultats d'adaptació i situacions de desestabilitat emocional fruit del desenvolupament del projecte migratori familiar.

Les majors preocupacions que existeixen entre els professionals estan relacionades amb les dificultats en l'atenció i el seguiment de casos. Es critica la manca de recursos en els serveis d'atenció primària i especialitzada, l'escassa claredat en els circuits i la manca d'agilitat en els processos de derivació. En qualsevol cas, la més clara i rotunda necessitat està relacionada amb la manca de recursos humans per treballar els casos amb la qualitat adequada.

Els professionals dels serveis socials i els equips d'atenció a la infància i l'adolescència (EAIA) reclamen una millora dels recursos i del temps de què disposen per poder treballar els casos des d'una perspectiva sistèmica, global, un cop s'ha elaborat el diagnòstic dels casos.

"És absurd que es faci tota aquesta feina de diagnosi i després no es pugui treballar el cas per saturació i manca de recursos".

En definitiva, des dels equips de carrer i la Taula de Prevenció Escolar²⁴ es detecten casos de marginació extrema relacionats amb la salut mental i el consum de tòxics, amb una difícil solució. Per la saturació dels serveis o per la manca de recursos especialitzats adients, la realitat és que hi ha un volum important de menors amb problemes greus als quals no s'està donant resposta, i es queden al carrer en situació de desprotecció. Segons les paraules d'una professional amb relació a la prevenció:

"Sí que hi ha molta xarxa i recursos, però quan els recursos dels diferents serveis han esgotat les seves possibilitats d'intervenció, queden en una situació de desprotecció important en la qual no hi pot intervenir ningú".

Pel que fa al Centre de Salut Mental Infantojuvenil (CSMIJ), els professionals dels serveis socials coincideixen en la necessitat de reformular i redefinir el model d'atenció per tal de facilitar un seguiment real i més o menys acurat dels casos que s'atenen. Entre les majors dificultats, s'apunta que al servei solen arribar casos força extrems, que requereixen una actuació d'urgència. D'altra banda, es considera que les visites són excessivament curtes i espaiades entre si, i alguns també creuen que el treball continua sent excessivament individualitzat i no gaire sistèmic. Per aquestes raons, pensen que els centres de salut mental no estan preparats per abordar una teràpia preventiva. Una altra dificultat detectada en el funcionament del CSMIJ està relacionada amb la necessitat d'implicació i acompanyament de les famílies, que no s'ajusta a la realitat perquè hi ha molts casos en què les famílies no assumeixen l'acompanyament. També es critica l'excessiva burocratització del servei en aspectes com la territorialitat, que condiciona que un/a jove del Raval no pugui anar als centres de salut mental del Poble Sec, per exemple, que tindria més a prop. D'altra banda, es denuncia la persistència de l'estigmatització que recau sobre les malalties mentals i les conseqüències d'aquesta estigmatització en el seguiment de les teràpies per part dels pacients, els infants i els adolescents, i les seves famílies.

A part del CSMIJ, pels casos de nois i noies dels instituts públics que necessiten un tractament intensiu, existeix una assegurança psicològica per a l'alumnat a partir de 2n d'ESO, o majors de 15 anys, que es valora força positivament. El problema és que el tractament només es pot rebre a partir del segon any de pagament, de manera que si es tracta del primer any o s'hi han incorporat recentment, no poden ser beneficiaris d'aquest suport psicològic.

Davant l'emergència de problemàtiques, des de les administracions es dissenyen i s'implementen diferents programes i accions amb l'objectiu de fomentar la prevenció en l'àmbit de la salut infantil i juvenil. Tenint en compte que al barri del Raval les problemàtiques de salut afecten de manera més precoç que en els altres barris de la ciutat, les actuacions en matèria de prevenció es consideren fonamentals. Això no obstant, existeixen alguns programes de prevenció específics pel que fa a les problemàtiques de salut derivades de determinades pràctiques de risc, com són el consum de drogues, tabac, alcohol o la pràctica de relacions sexuals sense precaucions. En el cas de la prevenció de les drogodependències, els responsables de les administracions i altres professionals implicats consideren imprescindible realitzar la prevenció el més aviat possible, ja que les actuacions són menys efectives i més costoses a mesura que avança el temps de consum.

Tot i que les escoles tenen els seus programes preventius i existeixen serveis especialitzats que treballen amb els nois i noies que han iniciat un consum esporàdic, es reconeix la insuficiència de la intervenció en casos de consum cronificat, que representen un nombre de nois i noies petit, però existent. Tal com assenyala un dels informants, els problemes comencen a l'etapa de la preadolescència, i en molts dels casos s'entra en un circuit del qual és difícil de sortir.

24. Aquesta Taula està formada pels directores i directores dels IES públics i concertats de secundària i els serveis socials.

“La intervenció amb nens i nenes es comença a donar a partir dels 14 anys, mentre que s’ha constatat que l’inici dels hàbits de risc és en molts casos a partir dels 10-12 anys. S’haurien de reunir esforços per fer aquest treball preventiu, sinó, després ja és massa tard per trobar-hi solució”.

Es considera igualment necessària la transmissió de missatges unívocs, no contradictoris, entre els diferents agents educatius. Des del Servei d'Orientació de Drogues²⁵ es detecta que la dificultat bàsica està relacionada amb la necessitat d'implicació per part de les famílies per tal d'assolir l'èxit en la teràpia dels casos. En aquest sentit, una de les determinacions que s'han pres és canviar el protocol d'actuació, que preveia únicament que els i les joves afectades fossin derivats al servei, mentre que ara és el servei el que s'aproxima als centres d'ensenyament fent dinàmiques amb l'alumnat per detectar situacions i per implicar el professorat, ja que sovint la família no s'implica directament.

Pel que fa a la salut mental, augmenta la preocupació pel fet que les intervencions es realitzen en la majoria de casos amb el menor, però sense tenir en compte el seu entorn més proper. Els professionals consideren fonamental desenvolupar plans de prevenció que abracin el context familiar. Com ja s'ha comentat, una de les dificultats que s'assenyala des d'aquest àmbit té a veure amb l'estigmatització que recau sobre la malaltia mental, que sol provocar que els nois i noies no vulguin seguir el tractament psicològic. Una vegada més, es considera fonamental la prevenció des dels primers anys de vida.

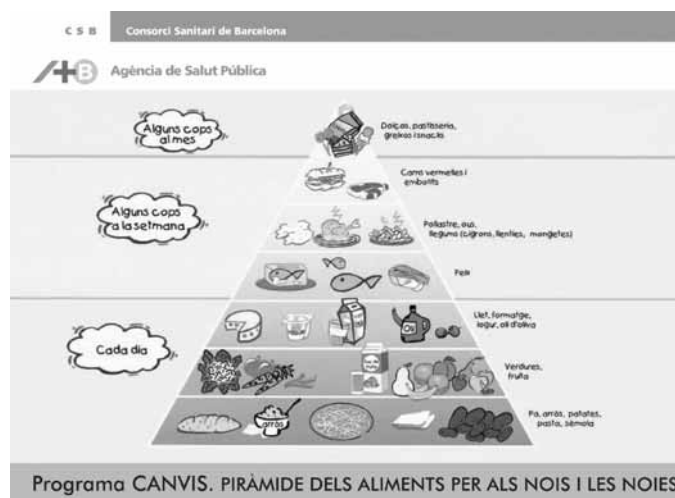
Els professionals entrevistats valoren de manera molt positiva la implantació dels programes preventius mitjançant els centres educatius. El Programa de Salut Comunitària,²⁶ inclou, entre d'altres accions, la formació i l'assessorament al professorat per a la implementació de programes preventius als centres educatius, en matèria de salut alimentària, salut afectivosexual, salut mental i prevenció del consum de drogues, d'alcohol i de tabac. Es valora especialment positiu el desenvolupament dels programes per part dels mateixos professors/es, que treballen el tema d'hàbits des dels espais de tutoria o en diverses àrees del currículum. Malgrat tot, s'assenyala com a dificultat principal el fet que hagi de dependre de la voluntat dels mateixos professors/es, que no sempre disposen del temps i l'energia necessaris.

El Programa Salut i Escola²⁷ un espai de consulta oberta per a nois i noies d'ESO realitzat als mateixos centres escolars i gestionat per infermeres dels CAP, també és ben valorat. Els adolescents acudeixen a aquests espais per iniciativa pròpia o per mediació dels tutors/es i professors/es. En funció del tipus de consulta, les infermeres responsables del programa fan les derivacions pertinents als diferents serveis (CAP, SOD, PASSIR, CSMIJ...). Més enllà d'algunes dificultats organitzatives, al final del curs 2004-05 hi havia hagut un total aproximat de 400 consultes, la majoria de les quals vinculades amb temes afectivosexuals i alimentaris. Els aspectes més positius del programa tenen a veure, per una banda, amb el foment de la presència directa de professionals especialitzats als centres

educatius i, per l'altra, amb la millora del coneixement dels diferents serveis i recursos existents al barri.

Quant a la població d'origen immigrant estranger, s'assenyala com un element positiu la llarga trajectòria de les escoles i els serveis del barri en l'atenció a aquest col·lectiu, així com l'existència del protocol d'atenció a l'infant nouvingut, que facilita enormement l'accés per part de les famílies arribades de fa poc a l'atenció primària. D'altra banda, no es pot parlar de problemes de salut general específics de la població immigrant. Tanmateix, sí que es veu que els problemes de salut mental augmenten, alguns dels quals poden ser conseqüència del dol migratori. Pel que fa a la salut dels infants i adolescents, es detecten problemàtiques específiques en l'àmbit de la salut mental, relacionades amb el desenvolupament del projecte migratori familiar: les conseqüències dels processos de reagrupament, els canvis en les relacions i els rols intrafamiliars, l'adquisició de noves responsabilitats o les dificultats generals d'adaptació les noves situacions.

Més enllà de l'àmbit de la salut mental, les principals dificultats amb què es troben els professionals que treballen amb la població immigrada tenen a veure amb l'accés a la documentació sanitària (informes mèdics, carnets de vacuna...) dels països d'origen i amb les dificultats de comunicació amb les famílies.

L'EDUCACIÓ FORMAL

Aquest punt inclou, en primer lloc, les visions sobre les característiques generals de l'educació al barri i els aspectes que la condicionen, com les mancances econòmiques de la població, la mobilitat, els problemes relacionats amb els recursos, espais i infraestructures, les necessitats de reformular l'oferta de 0-3 anys, problemàtiques a Secundària o l'atenció a la diversitat i les condicions d'integració. En segon lloc, es relaten les percepcions i les identitats per part de l'alumnat. I per acabar, es descriu la participació per part de les famílies i l'alumnat, i les relacions de sociabilitat i convivència als centres.

● CARACTERÍSTIQUES EDUCATIVES GENERALS

Des dels centres educatius, especialment des dels de titularitat pública, es constata la persistència de mancances econòmiques més o menys greus entre la seva població, amb incidència en aspectes fonamentals de la vida (habitatge, alimentació, situació laboral...). La diversitat socioe-

25. Vegeu l'apartat de Mapa de recursos, pàg. 67.

26. Vegeu l'apartat de Mapa de recursos, pàg. 66.

27. Durant l'elaboració de l'estudi, encara no s'havien fet públics els resultats de l'avaluació del primer any d'implementació del Programa Salut i Escola.

conòmica que es troba a les escoles bressol, i que es valora com una riquesa educativa, es perd a mesura que avança l'etapa educativa a conseqüència de l'opció de moltes de les famílies benestants del barri que opten per escolaritzar els seus fills i filles a les escoles de fora del Raval i/o de titularitat concertada.

"Els problemes són determinats per les dificultats socioeconòmiques i el risc de marginació. La multiculturalitat és, en definitiva, un problema tècnic".

D'aquesta manera, les principals dificultats en la gestió del centre són determinades bàsicament per les mancances econòmiques de gran part de la seva població, que comporten certes limitacions en el desenvolupament del projecte educatiu en totes les seves dimensions. Un exemple concret seria el fet de marxar tres dies a la neu, que per a moltes famílies suposa un problema econòmic i logístic pel fet que no tothom pot disposar de botes i anoracs.

Una altra de les dificultats més recurrents amb què es troben els responsables dels centres és la gran mobilitat de les famílies. Això suposa el que s'anomena matrícula viva, és a dir, l'arribada gairebé contínua d'alumnat al llarg de tot el curs escolar, com també la sortida d'una part d'aquest.

"El Raval és un barri d'arribada, però no sempre és un barri de residència definitiva. Un cop assoleixen una certa estabilitat, moltes famílies marxen fora del barri per poder gaudir de millors condicions en l'habitatge, per exemple, o perquè troben feina fora del barri".

Més enllà de les despeses en recursos humans i materials que suposa aquesta situació, sobretot provoca evidents dificultats en l'organització i en la gestió dels centres, així com un desgast important del professorat, que sol tenir la sensació de no poder veure els fruits dels seus esforços. A més, s'observa que determinats centres educatius del barri tenen un procés constant d'acolliment de població nouvinguda i/o amb mancances socioeconòmiques importants.

Tenint en compte les característiques específiques de la població del barri, i per tal de promoure l'atenció especialitzada a l'alumnat, la majoria dels centres del barri tenen la condició de Centres d'Atenció Educativa Preferent (CAEP). Ser CAEP es tradueix bàsicament en el fet de tenir un major nombre de professionals educatius per centre. Tot i això, des dels centres educatius es segueix detectant una manca de recursos, d'espais i d'infraestructures, amb conseqüències negatives per al desenvolupament òptim del projecte educatiu de centre (PEC). Aquest fet també comporta que alguns dels centres vegin limitades les possibilitats de creixement del nombre d'alumnes per problemes relacionats amb l'espai, i en d'altres continuen existint mancances fonamentals en les infraestructures (per exemple, manca d'espais per a biblioteques, manca d'espais de gestió, limitacions en els espais d'esbarjo, etc.). Pel que fa als recursos humans, en alguns casos es considera excessivament elevat el nombre d'alumnes per professor/a, la qual cosa limita enormement les possibilitats d'atenció i seguiment individualitzat, ben necessaris tenint en compte el perfil de l'alumnat.

Pel que fa als recursos destinats a ajuts per a les famílies, bàsicament es tracta de beques de menjador i de llibres. Ciutat Vella és l'únic districte de Barcelona en què es dobla la quantitat de les beques de la Generalitat amb l'aportació de l'Ajuntament. Amb tot, l'ajuda es valora encara insuficient, sobretot després de l'augment dels preus, ja que cobreixen tan sols la meitat de la demanda. D'altra banda,

els procediments en l'atorgament de les ajudes haurien de respondre a la realitat actual del barri, ja que moltes de les famílies arriben a mitjan curs, un cop finalitzat el període de sol·licitud de les beques. Una altra proposta són els programes de socialització de llibres, una idea que es podria tirar endavant mitjançant el Pla Educatiu d'Entorn.

També hi ha una gran part de les escoles que expressen que manquen recursos humans per atendre amb qualitat la població escolaritzada. Es coincideix en la necessitat d'augmentar el nombre de professionals externs que s'encarreguin d'una atenció més especialitzada que complementi la tasca del professorat. Un exemple serien els educadors/es de carrer, com a pont entre l'escola i la família.

Amb relació a l'etapa educativa dels 0-3 anys, aquesta és l'etapa en què es detecten mancances més evidents pel que fa a l'adequació entre l'oferta i la demanda. La majoria de les persones entrevistades coincideixen que hi ha una necessitat urgent de reformular l'oferta actual destinada als infants d'entre 0 i 3 anys i les seves famílies. Es planteja en un vessant doble: l'augment de les places ofertades i la diversificació en el tipus de serveis. Pel que fa al nombre de places, tal com s'ha assenyalat en l'apartat quantitatiu d'aquest informe,²⁸ l'oferta no cobreix la demanda existent. D'acord amb el que expressa un membre del districte:

"De places n'hi ha, però no prou, sobretot en termes de servei a la família més estàndard".

Les limitacions en l'accés a aquest servei per part de les famílies amb situacions socioeconòmiques més normalitzades tenen a veure amb les condicions d'accés i la normativa de matriculació, que afavoreix l'entrada de famílies més desfavorides o les que arriben derivades dels serveis socials, tot i que als centres hi ha famílies de tots els perfils socioeconòmics. La resta de famílies no veuen atesa la seva demanda a les escoles bressol públiques i es veuen abocades a recórrer a les iniciatives privades, a sortir del barri o el districte per veure ateses les seves necessitats o a buscar altres solucions.²⁹

La necessitat de diversificació en l'oferta de serveis adreçats a les famílies amb fills de 0-3 es detecta per part de diferents agents educatius i sectors professionals. En primer lloc, es constata una clara necessitat per part de les famílies,

28. Vegeu l'apartat de Població, educació, pàg. 44.

29. El projecte La Magarrufa parteix de la iniciativa d'un grup de famílies del barri amb infants de 0-3 sense accés a l'escola bressol pública. Vegeu l'apartat de Mapa de recursos, pàg. 83.

i especialment de les dones, de serveis amb una certa flexibilitat horària i que cobreixin les èpoques de vacances escolars, per fomentar una millora en les condicions d'inserció laboral i formativa dels adults. En segon lloc, es detecta una necessitat força evident d'atendre el col·lectiu de famílies més vulnerables, amb mancances de tipologia diversa, com per exemple famílies monoparentals encapçalades per mares, famílies amb mares joves, famílies amb pocs recursos econòmics, etc. Fins a mitjan any 2004, al barri existia un servei municipal que feia front a aquest tipus de situacions, La Casa de la Font, que es va tancar sense que hi hagués un servei que en prengués el relleu. Els i les professionals dels serveis socials valoren de manera positiva el funcionament dels serveis que oferia La Casa de la Font, i es mostren sorpresos pel seu tancament, ja que consideren que era un espai de recolzament a les mares i infants que funcionava molt bé. Expliquen, també, que el servei d'intervenció a domicili actual que funciona amb una treballadora familiar, no té el mateix impacte.

"El 90% de la gent no reuneix els requisits per a accedir a aquest servei, com per exemple els casos de famílies que viuen en habitacions o de relloguer".

D'altra banda, un dels aspectes que es detecta als centres públics té a veure amb les dificultats en la transició entre l'etapa educativa Primària i la Secundària, bàsicament pels canvis en la metodologia emprada i en l'ambient escolar i educatiu en general. Tal com assenyala una de les professionals d'un dels grups de discussió:

"L'adolescent passa de tenir un tutor a tenir-ne molts, hi ha un canvi d'edifici, no hi ha contenció afectiva ni cap vincle. No hi ha tant control".

Tant des del punt de vista de l'Administració com des de la perspectiva dels professionals dels centres, aquest moment de transició de Primària a Secundària constitueix un dels moments clau en el desenvolupament del projecte educatiu de l'alumnat. Per aquesta raó, es reconeix la necessitat d'implementar recursos i dissenyar accions i estratègies destinades a millorar-ho, com un element clau per marcar les condicions en què es produirà la integració dels nous alumnes als centres d'educació secundària.

Actualment, la coordinació entre ambdues etapes dels centres es produeix sobretot mitjançant els Plans Estratègics i el Projecte EXIT. En primer lloc, pel que fa als Plans Estratègics,³⁰ cal assenyalar que una de les actuacions que es valora més positivament té a veure amb la coordinació entre els centres de Primària i els de Secundària en determinats aspectes com són les accions tutorial, les línies pedagògiques de 5è i 6è amb 1r i 2n o el treball de les competències socials i la unificació de criteris en matèria curricular, tant en la programació com en la metodologia de les assignatures. D'altra banda, mitjançant el Projecte EXIT es fa el reforç escolar i es coordina el pas de Primària a Secundària amb la idea que l'alumnat tingui una sensació de continuïtat i la seva integració al nou centre educatiu sigui més fàcil.³¹

30. Els Plans Estratègics sorgeixen arran d'una convocatòria oberta del Departament d'Educació, i s'emmarquen dins del Pla de Millora Educativa que es volia implementar a Ciutat Vella a causa de les seves necessitats i mancances especials. Cada centre va presentar les seves propostes, i si s'aproven, se'ls dotava de recursos. Tots els centres del Raval han desenvolupat Plans Estratègics 2000-2004, alguns dels quals s'han prorrogat. Vegeu l'apartat de Mapa de recursos, pàg. 65.

31. Vegeu l'apartat de Mapa de Recursos, pàg. 64.

Un altre dels problemes detectats pels professionals procedents de l'àmbit educatiu, és l'arribada als centres de Secundària de nois i noies amb un nivell d'aprenentatge baix o molt baix, i això sovint provoca l'emergència de dificultats més o menys acusades per a adaptar-se al nou context educatiu, especialment pel que fa al seguiment del currículum. En aquesta mateixa línia, s'observen certes dificultats perquè alguns dels alumnes finalitzin l'educació Secundària amb èxit, és a dir, perquè obtinguin el graduat escolar que més tard els permetrà accedir al mercat laboral amb unes mínimes condicions.

Des dels centres de Secundària s'assenyala una dificultat important per desenvolupar òptimament les tasques d'orientació professional per a nois i noies que no obtenen el graduat escolar, vinculada a la manca de complicitat força generalitzada per part de les seves famílies. D'altra banda, a alguns dels centres educatius de Secundària es produeixen problemes d'absentisme als quals no sempre es fa front. Segons un representant de Secundària:

"A partir de determinades edats, hi ha alguns nois i noies que es donen per 'casos perduts' i ja no es deriven enlloc".

● ATENCIÓ A LA DIVERSITAT I CONDICIONS D'INTEGRACIÓ

En termes generals, s'observa un creixement de la presència d'alumnat d'origen immigrant estranger a la majoria de centres educatius del barri, tant públics com concertats. Malgrat tot, es constata una persistència del repartiment desigual d'aquest perfil d'alumnat, en la mesura que les escoles públiques continuen assumint una major responsabilitat en aquest sentit.³²

Les principals dificultats i els principals reptes als quals han de fer front els centres educatius en el seu dia a dia tenen a veure, en primer lloc, amb l'emergència de la diversitat lingüística i cultural i dels nivells d'aprenentatge diversos de la seva població. La distància lingüística existent entre l'escola i determinades famílies novingudes genera en ocasions dificultats de comunicació que poden tenir conseqüències negatives sobre els processos d'integració d'aquests col·lectius. El professorat ha hagut d'adaptar les seves pràctiques lingüístiques a aquesta nova realitat, per exemple, amb un increment de l'ús del castellà en detriment del català i de la comunicació oral en detriment de la comunicació escrita. En moments puntuals, s'ha fet ús d'intèrprets i traductors de diferents llengües, tot i que per la manca d'agilitat en el funcionament d'aquest servei, els centres solen recórrer a un recurs més àgil, que és l'ús d'alumnes amb un cert domini lingüístic que fan de traductors entre el professorat i les famílies novingudes del seu mateix origen. Més enllà de les dificultats pel que fa a la comunicació amb les famílies, la distància lingüística té conseqüències importants en el funcionament i l'organització quotidiana dels centres, en la mesura que cal atendre l'augment de l'arribada de població que desconeix el català i el castellà i, en força casos, qualsevol llengua romànica. Per abordar amb qualitat aquesta situació, es destaca que és important una inversió significativa en recursos humans.

32. Tot i el creixement del percentatge d'alumnat d'origen estranger als centres concertats del barri, la diferència continua sent favorable als centres de titularitat pública. Vegeu l'apartat de Població, pàg. 44.

Pel que fa a la diversitat en els ritmes i nivells dels aprenentatges, determinada sobretot per les característiques de l'escolarització en els respectius països d'origen, els centres educatius s'han vist amb la necessitat de posar en pràctica diferents estratègies per donar-hi resposta. Les solucions passen per l'ús dels agrupaments flexibles, el desdoblament de grups en determinades matèries, l'ús de professionals de suport a l'aula o l'augment en l'atenció personalitzada. També és constata que en molts dels centres del barri s'utilitza el recurs del repartiment de l'alumnat en grups per nivell. Tot i els esforços dels centres educatius, els centres es troben que hi continua havent casos de nois i noies adolescents que arriben amb un nivell molt baix als instituts i els costa adaptar-se, la qual cosa comporta grans dificultats a l'hora de dur a terme els respectius projectes educatius amb un cert èxit.

Finalment, la diversitat cultural ha suposat un repte important en termes de sociabilitat i integració als centres educatius. En aquest sentit, és important assenyalar que no s'ha detectat una emergència de la conflictivitat als centres vinculada amb aquesta diversitat.³³ En tot cas, les dificultats que se'n deriven tenen a veure sobretot amb les diferències entre els sistemes educatius dels països d'origen i el sistema educatiu català, amb conseqüències sobre els processos d'integració de l'alumnat i de les seves famílies.³⁴ Un altre aspecte que afecta especialment la població immigrada en procés d'assentament, tal com ja s'ha comentat, és la mobilitat territorial, que té conseqüències importants pel que fa al funcionament i l'organització dels centres.

Els i les professionals dels centres educatius mostren unanimitat a afirmar que és important la detecció de les necessitats més urgents per tal de fer front a l'augment de la diversitat en la població dels seus centres. Les tres necessitats principals són: els recursos per recolzar les noves estratègies i accions, la formació per al professorat i la reformulació dels models educatius, organitzatius i metodològics. L'augment de la diversitat de la població ha fet emergir la necessitat de revisar el model de funcionament dels centres educatius mitjançant el disseny i la implementació dels seus respectius Plans d'Acollida i Plans Educatius de Centre i mitjançant la reformulació de determinades pràctiques llargament assentades.

"Ha estat fonamental que els centres prenguessin consciència de la realitat i treballassin a partir d'aquí."

En aquest sentit es valora positivament l'esforç de les escoles i els instituts per treballar d'acord amb les noves situacions. Tot i això, es constata la importància de continuar adaptant-se a la nova realitat i a les necessitats actuals de la població del barri i fer canvis en temes com la gestió de les llistes d'espera a les escoles bressol³⁵ o les beques de llibres i de menjador, tal com s'ha fet amb l'adaptació dels menús escolars.

33. Vegeu el punt sobre Relacions de sociabilitat i convivència comunitària al centre en aquest mateix apartat, pàg. 116.

34. Més endavant, en aquest mateix apartat es fa referència a les percepcions que els alumnes i les famílies tenen sobre les diferències entre els sistemes educatius dels respectius països d'origen i el sistema educatiu català.

35. S'han produït canvis en la gestió de les llistes d'espera de l'etapa 0-3 i ara ja no es gestionen des del centre, sinó que quan es produeix una baixa es publica al servei d'Educació del Districte i des d'allà es remet als treballadors/les socials.

Més enllà de les reformulacions dels projectes educatius, els centres han anat realitzant adaptacions a les seves dinàmiques quotidianes. En aquest sentit, s'ha de reconèixer la bona voluntat de molts/es professionals que, sense disposar dels recursos i el temps necessari, troben la manera de fer front a les dificultats que se'ls presenten. La importància del tarannà del claustre de professors i professores i de l'equip directiu de cada centre és, en aquest sentit, una peça clau. Un dels entrevistats explica:

"Tota l'escola es considera un espai d'acollida per als infants, ja que, davant la diversitat, al centre l'equip parla i planteja solucions, i així es crea la implicació i es resolen les necessitats que es presenten."

Davant d'aquesta realitat, l'aplicació dels Plans Estratègics i la catalogació dels centres com a Centres d'Atenció Educativa Preferent es valora molt positivament. Aquests fets s'han traduït en l'arribada als centres de professionals vinculats a projectes, amb una bona formació, un alt coneixement de la realitat del barri i una important motivació personal davant el desenvolupament de la seva tasca, un element que es valora clau per possibilitar els canvis. Altres accions i estratègies dissenyades per facilitar l'acollida i l'atenció de la població d'origen immigrant estranger són els Plans d'Innovació, que permeten realitzar projectes específics al voltant de determinades temàtiques, com la convivència, l'acollida o la interculturalitat. El Pla Educatiu d'Entorn i el Pla d'Acollida també es veuen com instruments que han de permetre disposar de recursos per abordar les problemàtiques que sorgeixen als centres i, per tant, millorar el procés de diagnòstic i la coordinació. Finalment, el Pla de Llengua i Cohesió Social³⁶ es proposa treballar l'acollida i el seguiment de la integració des d'una perspectiva integral i significativa.

Pel que fa a l'alumnat nouvingut, l'arribada a la nova escola suposa un context nou i totalment desconegut, i constitueix un moment força crític en el desenvolupament del seu procés d'integració. Malgrat tot, s'observa una acceptació dels nois i noies amb un cert conformisme, com si el fet de passar per dificultats fos d'alguna manera inevitable, inherent al projecte migratori. En aquest sentit, alguns alumnes comenten:

"Es un poco duro, porque, aunque no tengas problemas con el idioma es igual... Cuando llegas no hacen más que hablar de ti (...). Y empiezan los chicos a meterse contigo (...). Y las chicas también".

"Al principio me sentaba con ellos pero nadie me hablaba, no me conocían... Me daba vergüenza hablar. Luego ya me fui conociendo con los amigos de la clase y ahora somos buenos amigos."

En general, les relacions de sociabilitat amb els iguals es considera un dels aspectes més importants de cara a facilitar el procés d'integració en el nou context escolar i, per tant, en la societat d'acollida. D'acord amb el que diuen els alumnes nouvinguts, després d'un temps, les relacions milloren.

En la percepció sobre els problemes més importants que emergeixen en els processos d'integració, l'ús del català s'assenyala com a dificultat evident per part de l'alumnat nouvingut, especialment el d'origen llatinoamericà, que arriba sovint desconeixent la realitat lingüística de Catalunya. En aquestes situacions, tal com expliquen, es fa

36. Vegeu l'apartat de Mapa de recursos, pàg. 64.

més difícil del previst quan el mestre/a o professor/a parla en català, perquè encara que se'ls demani les explicacions en castellà, en general no canvien.

Una altra de les dificultats assenyalades pels alumnes té a veure amb l'existència d'estereotips, sobretot per part de l'alumnat autòcton vers alguns dels orígens amb major presència als centres. Aquests estereotips, que no s'originen necessàriament a l'escola però que poden reproduir-se en aquest context, mediatitzen les relacions entre els alumnes i condicionen d'alguna manera els processos d'integració, almenys en les seves primeres etapes. Els alumnes no destaquen, però, l'existència de conflictes relacionats amb l'adscripció ètnica o cultural. En canvi, una part dels alumnes d'origen autòcton considera que la població nouvinguda gaudeix d'un tracte de favor per part del professorat i, en general, del sistema educatiu català. Un exemple d'aquesta percepció té a veure amb la suposada rigidesa quant a les faltes d'ortografia.

"No se pueden hacer más de x faltas de ortografía, y los que son de fuera pueden hacer un montón de faltas y les aprueban. (...) Si están aquí y están haciendo el Bachillerato, que se adapten".

Aquest fet no és viscut com a just, i per això alguns afirmen que aquesta sensació de discriminació denota una manca de consciència respecte l'existència de desigualtats d'oportunitats entre els col·lectius del centre, la qual cosa contribueix segurament a fonamentar actituds de rebuig envers la població que arriba.

Una altra de les dificultats que apareix de manera més recurrent en el discurs de l'alumnat nouvingut està relacionada amb les diferències entre els sistemes educatius dels respectius països d'origen i el sistema educatiu català. Aquestes diferències afecten tant les pràctiques i les dinàmiques més quotidianes com les formes de concebre el procés educatiu i el rol de cada un dels agents implicats en aquest procés.

"Lo que pasa es que nosotros llevamos un poco las normas de allá, no las de aquí mucho, y nos cuesta".

Pel que fa a les pràctiques quotidianes, per exemple, alguns dels alumnes originaris de l'Amèrica del Sud i Central troben a faltar la importància de la dimensió ludicofestiva en les activitats que es desenvolupen al llarg del curs escolar, en moments assenyalats del calendari, com els balls, les festes, l'intercanvi de regals, etc. La majoria consideren que la dimensió lúdica i festiva en les activitats escolars contribueix clarament a la millora de l'ambient general i, per tant, de les condicions d'integració al centre.

"Nos conocemos más todos si se hace fiesta".

L'alumnat immigrant d'origen estranger també percep una diferència important pel que fa al rol de l'escola, i considera que aquí els centres tenen un paper central com a context d'aprenentatge i de socialització. En canvi, en molts dels respectius països d'origen, els contextos d'aprenentatge i de socialització com són la família o el carrer poden gaudir d'una rellevància similar o superior. La centralitat del paper de l'educació formal com a context fonamental d'aprenentatge queda reflectit en els horaris, ja que el temps que els alumnes passen a l'escola sol ser el doble del que passaven als respectius països d'origen, on l'horari escolar no sol sobrepassar la mitja jornada.

També assenyalen algunes diferències que es perceben de manera positiva, com, per exemple, el relaxament en la normativa general dels centres pel que fa a la indumentària o a la imatge personal i en les relacions amb el professorat i els adults en general, menys distants que en els respectius països d'origen. En ocasions, el major relaxament en les normes i en el control provoca l'adquisició de nous hàbits i costums que abans els eren completament aliens.

"Que vergüenza, ahora yo falto".

En la majoria de casos, les relacions amb els professors/es als respectius països d'origen solien estar més marcades per les normes de respecte intergeneracionals. Tot i que, en termes generals, els nois i les noies valoren positivament les normes que regeixen les relacions, confessen que en ocasions, sobretot al principi, els va fer sentir una certa incomoditat.

Respecte de les diferències en el nivell d'aprenentatge, existeixen divergències molt importants en funció dels països. Així, en general, els nois i noies procedents de l'Amèrica Central i del Sud consideren que, tot i que el sistema era més estricte als seus països, el ritme en l'adquisició dels aprenentatges és més alt aquí. Contràriament, els alumnes procedents dels antics països de l'est solen considerar que aquí el nivell d'ensenyament és més baix. Algunes famílies també assenyalen que hi ha algunes diferències en la manera en què els centres fan front a la diversitat en els nivells d'aprenentatge, per exemple, en la pràctica de distribuir l'alumnat en diferents grups en funció del nivell, que no és habitual al seu lloc d'origen.

● PERCEPCIONS DE L'ESCOLA I IDENTITATS ESCOLARS I EDUCATIVES

Una part dels alumnes i de les respectives famílies comparteixen la sensació que alguns dels centres del barri tenen un nivell més baix que altres centres de la mateixa etapa educativa. Les raons que fonamenten aquesta percepció són diverses. Alguns dels alumnes ho atribueixen al que consideren un baix nivell d'exigència per part del professorat. Una part important de pares i mares estan d'acord a assenyalat que l'èxit acadèmic depèn en bona mesura de l'actitud dels professors i professores, que haurien de motivar l'alumnat per millorar els seus resultats i desenvolupar expectatives de futur relacionades amb els estudis. Es valora, doncs, el paper dels professors com a persones de referència i acompanyants fonamentals al llarg del desenvolupament del projecte educatiu. Els nois i noies entrevistats també fan referència a una idea similar, que atorga una importància especial al recolzament del professorat als alumnes. Es considera molt important l'actitud del professorat en la motivació dels nois i noies per l'es-

tudi i es reconeix que hi ha professors/es que en ocasions no reforcen gens i d'altres que hi aposten clarament i aconseguen un major interès per part de l'alumnat.

"Tienen que participar en eso, tienen que animar al alumno, decirle cosas para que los alumnos sepan que pueden llegar a algo mejor".

Malgrat tot, més enllà del paper del professorat, els pares i mares reconeixen la responsabilitat dels mateixos nois i noies en la consecució d'un bon rendiment escolar, mitjançant actituds positives com l'esforç i l'interès per les matèries i el respecte per les normes del centre. En aquest sentit, una mare explica.

"Por la hija nunca me ha llamado nadie... ni ella se ha quejado de nadie. Y siempre trae buenas notas. Y el niño siempre, cada mes, cada mes me llaman por el niño".

També hi ha un percentatge petit de pares i mares que identifiquen la causa de les diferències en el nivell d'aprenentatge dels centres educatius del barri amb els percentatges de població nouvinguda que tenen, considerant que els que tenen una majoria d'estrangers no donen tanta importància al seu èxit. Per part de la majoria d'alumnes, tot i considerar les dificultats amb què es poden trobar per desenvolupar amb èxit el seu projecte educatiu i tenir uns bons resultats acadèmics, consideren que amb treball i esforç ho poden aconseguir, com a mínim per aprovar l'ESO i treure's el graduat escolar.

Finalment, alguns dels pares i mares són conscients que l'èxit acadèmic i escolar depèn principalment de la complicitat del conjunt dels agents de la comunitat educativa, és a dir, de l'alumnat, les famílies i el professorat.

"El profesor darle buena atención al alumnado, el padre preocuparse por sus hijos, y su hijo poner de su parte al estudio".

Des de la perspectiva de la majoria dels i les alumnes, les relacions de sociabilitat generades en el context escolar tenen una importància central en el desenvolupament dels seus respectius projectes educatius, valorades fins i tot per sobre dels mateixos resultats acadèmics. En aquest sentit, i des d'aquesta perspectiva, el fracàs acadèmic no implica necessàriament un fracàs escolar general, ja que es pot haver assolit l'èxit des del punt de vista de la integració social al centre.

En la consecució de l'èxit acadèmic, es detecten dificultats diverses. Algunes d'aquestes dificultats estan relacionades amb les limitacions del capital cultural familiar, enteses com la manca de referents positius, d'espais per l'estudi, de llibres, etc., que poden arribar a limitar la motivació dels nois i noies vers les pràctiques vinculades a l'èxit acadèmic. La manca de referents positius entre la població immigrada procedent de països pobres és força acusada, en la mesura que són abundants els casos d'adults que es veuen obligats a desenvolupar feines poc qualificades, mal retribuïdes i per sota de la seva formació acadèmica i professional.

D'altra banda, una part important dels nois i noies entrevistats considera que en ocasions els professors expliquen massa de pressa els continguts de les matèries. Per aquesta raó, no sempre es veuen capaços de seguir les explicacions i augmenta la sensació de pressió.

"Nos dan mucha caña, por lo menos a nosotros en este curso nos están apretando para que el paso a bachillerato

no sea tan fuerte, y de no haber hecho casi nada en los otros años, este año nos quieren hacer un nivel más alto y nos machacan. Nos están machacando un montón".

Els pares i mares entrevistades són conscients de les dificultats que en ocasions tenen els seus fills i filles per seguir les explicacions. Els sembla que, més enllà del compliment del currículum, el professorat ha de ser conscient del nivell dels seus alumnes i actuar en conseqüència, de manera que no vagin avançant si no s'han comprès les explicacions prèvies. En general, animen els seus fills/es que expressin els seus dubtes a l'aula, però també són conscients que, en ocasions, la negativa dels alumnes de formular els seus dubtes a classe té a veure més amb una certa pressió per part del grup d'iguals, que a vegades se'n riuen, que amb una determinada actitud del professorat, que sol insistir perquè preguntin quan no compreguin. I la veritat és que la majoria d'alumnes confessen que, en ocasions, quan no entenen alguna cosa, prefereixen demanar-la a la resta de companys/es o esperar-se al final de la classe per preguntar-la.

A part, des dels centres es considera que alguns dels i les alumnes pateixen determinades càrregues familiars que limiten d'alguna manera la consecució de bons resultats acadèmics. Un dels entrevistats assenyala la dificultat d'actuar davant d'aquestes situacions, concretament quan els germans més grans arriben tard a classe perquè han d'acompanyar els germans petits a l'escola. En aquests casos, la solució s'ha de buscar de manera particular, ja que, sinó, potser s'hauria de posar falta a una quarta part de l'alumnat. D'altra banda, la situació es pot agreujar a causa de la soledat amb què alguns nois i noies afronten les dificultats acadèmiques, com a conseqüència també de la sobrecàrrega laboral de la majoria de pares i mares. En el cas dels infants i adolescents d'origen immigrat, acostumats en molts casos a gaudir del recolzament d'una xarxa familiar i veïnal més o menys extensa, aquesta situació es pot patir de manera més acusada. Un alumne procedent de l'Equador explica:

"En mi país tenía más ayuda porque éramos más familia... y podíamos relacionarnos mejor con la gente que vivía cerca de nosotros y nos ayudaban bastante. Pero aquí no es lo mismo, aquí no vas a ir al vecino de al lado a decirle..."

Com ja hem assenyalat quan fèiem referència a les condicions d'integració, per a molts dels alumnes nouvinguts l'ús del català com a llengua vehicular a l'escola representa una dificultat afegida amb què sovint no comptaven, sobretot entre els alumnes de procedència llatinoamericana. Tot i això, s'ha de dir que les màximes dificultats lingüístiques es detecten durant el primer any. Alguns alumnes, tot i que valoren l'aprenentatge del català i són conscients de la necessitat d'aprendre'l per prosperar en el terreny laboral, es queixen d'una certa rigidesa en la metodologia d'ensenyament d'aquesta llengua, per exemple, pel fet que les coses s'expliquin només en català i no en castellà. Alguns proposen l'ús combinat de les dues llengües, de manera que primer es faci en català i després en castellà.

Una part de les famílies també fa referència a aquesta dificultat lingüística i consideren que pot entorpir el seguiment del currículum d'alguns alumnes amb un bon nivell de rendiment acadèmic. En algun cas, expliquen que l'únic problema amb què s'han trobat els fills/es és el català. També hi ha les que ho plantegen des d'un punt de vista positiu i destaquen expe-

riències que mostrem que les dificultats es poden superar de diverses maneres, per exemple, amb l'ajut dels companys/es d'origen català o dels que coneixen millor la llengua catalana.

"Todas las clases las recibe en el idioma y ella se ha esforzado mucho para tratar de entender, pero todavía no sabe".

Finalment, cal assenyalar que determinats col·lectius i edats poden arribar a desenvolupar actituds que impliquen una certa resistència a l'aprenentatge i a l'ús del català com a manera d'expressar una resistència més profunda al sistema educatiu i la societat en general. Alguns informants consideren que la llengua catalana es percep en ocasions com a llengua aliena, i això dificulta l'ensenyament i l'aprenentatge de la llengua catalana.

"L'ús del català és vist com un signe de prepotència de qui té més diners, i per tant, és molt difícil treballar-lo a l'aula".

Una altra de les dificultats que assenyalen els pares i mares entrevistats té a veure amb el tipus de relacions de sociabilitat que s'estableixen entre els alumnes i les conseqüències d'aquestes en la motivació i l'interès pels estudis. Es detecta en ocasions una certa pressió del grup d'iguals que té conseqüències negatives des del punt de vista de la vinculació acadèmica i escolar.

Els pares i mares de famílies novvingudes consideren que durant el primer any d'estada els seus fills i filles pateixen dificultats evidents en l'accés a l'èxit acadèmic, per la necessitat de concentrar els seus esforços a adaptar-se a un context i a un ambient escolar nous. Després d'aquesta primera etapa d'adaptació, però, les condicions per desenvolupar els respectius projectes educatius esdevenen similars a les de la resta dels seus companys, sobretot a Primària. Segons l'experiència d'una mare:

"Ya este año le veo nomás que coge sus cuadernos... no hay problema, y como también asiste a un casal, que le ayudan bastante, pues no sé..."

Les famílies valoren l'èxit en els resultats acadèmics com a mitjà per facilitar una millora de les condicions d'accés al mercat laboral. Algunes expressen de manera explícita el desig que els seus fills i filles disposin de possibilitats educatives i laborals millors de les que van tenir ells en el seu moment.

"Yo también he sido estudiante, soy bachiller. Mi esposa también es bachiller. Hemos acabado. No hemos continuado porque nos conocimos y se acabo lo de estudiar, y yo no quiero que pase eso con nuestros críos... Que ya vayan un poco más adelante, hasta los 25 a los 30 años, que es cuando disfrutan de la vida".

Els noies i noies valoren igualment el rendiment acadèmic. En aquest sentit, formulen clarament la necessitat de tenir almenys el graduat per tenir més possibilitats de decidir sobre el seu futur professional. Coincideixen unànimement en la idea que sense treure's l'ESO, les possibilitats de trobar una feina més o menys digna disminueixen de manera significativa. A la pregunta sobre les utilitats del graduat, responen clarament:

"Te sirve para... si no queremos trabajar de basureros..." o "para tener un trabajo... Es que cuando tienes el graduado, pues puedes tener el trabajo que tú quieres".

Però no tots i totes expressen una confiança plena que es podran treure el graduat. A més, alguns es mostren escèptics en la mesura que són conscients que amb el graduat no s'obren les portes de tot, i que per tenir possibilitats reals de decisió sobre el futur laboral, cal continuar estudiant.

La gran majoria dels nois i noies entrevistats consideren que els alumnes que no aconsegueixen treure's el graduat és perquè troben dificultats serioses per seguir el nivell d'algunes matèries, i no troben l'ajuda necessària per resoldre els problemes amb què es troben. En aquest sentit, s'assenyalen diferències importants segons el curs, ja que a mesura que s'avança a través de les etapes, els nois i noies tenen la sensació de disposar de menys ajudes i que, d'alguna manera, s'han d'espavilar com puguin.

"En parte sí es verdad que los alumnos de 1º de ESO tienen un poco más de importancia que los de 4º, pero que tampoco no nos dejan atrás porque hay cosas que nos cuestan bastante. (...) Aunque al ser mayores nos tenemos que empezar a buscar la vida..."

Quan se'ls pregunta pel futur llunyà, els nois i noies fan referència a les seves expectatives educatives, que passen per batxillerat, cicles, escoles taller, etc. La majoria dels entrevistats considera força improbable la possibilitat d'anar a la universitat, o en tot cas, els queda encara massa lluny. Alguns d'ells expressen la seva desmotivació per continuar estudiant i consideren que en aquests casos, per molt que els professors/es els intentin motivar, hi ha poques possibilitats de canviar la seva decisió.

"Cuando no quieres estudiar, hay un momento en que por más que el profesor te anime, es que no quieres estudiar".

Tanmateix, els pares i mares dels grups de discussió afirmen la voluntat de recolzar els seus fills i filles en els seus respectius projectes educatius, per molt llargs que aquests puguin ser. En general, afirmen que:

"Mientras quieran estudiar, pueden tener 30 o 40 años a mi lado y les seguiré dando todo lo que pueda darles. Pero si no quieren estudiar (...) tienen que ser responsables de lo que les venga".

Així mateix, el professorat entrevistat expressa:

"Es molt important l'actitud de l'equip educatiu per assolir l'èxit acadèmic i escolar, ja que hem de facilitar als alumnes que puguin descobrir que són capaços d'apostar per ells i que s'apostarà tantes vegades com calgui".

● PARTICIPACIÓ DE LES FAMÍLIES EN ELS CENTRES EDUCATIU

Les relacions entre els diferents agents de la comunitat educativa no són sempre fàcils. De fet, un dels temes que més preocupa l'administració i els diferents serveis i entitats està relacionat amb la manca de participació de les famílies als centres educatius, tant a través dels òrgans establerts com de manera informal. Encara hi ha centres del barri on no hi ha associació de pares i mares, i els que en tenen solen tenir una mínima participació de les famílies. Més enllà de les conseqüències negatives sobre les possibilitats de participació, aquesta situació també es pot interpretar com un retall en els serveis a les famílies, ja que la majoria de demandes dels pares i mares dels alumnes se solen articular mitjançant les AMPA.

Sovint es relaciona aquesta situació amb la manca general de participació ciutadana, dins i fora de l'escola, i es planteja si part del problema no pot ser degut també al fet que no es coneixen els mecanismes de participació dins dels centres. Sigui com sigui, aquesta debilitat és percebuda per la majoria d'informants com un aspecte força greu.

Des del punt de vista del professorat, una de les queixes que emergeix amb més freqüència en el seu discurs és la manca d'implicació de les famílies en la vida de centre mitjançant els òrgans que existeixen per garantir-ne la participació. Es constata una baixa participació a les reunions informatives que convoquen els centres amb una certa periodicitat, greus dificultats per a la presència de famílies al Consell Escolar o l'AMPA i, en general, una baixa resposta a les convocatòries dels centres escolars. També es destaca que, habitualment i en general, són les mares les que assumeixen els rols que impliquen aquesta relació amb l'escola. Es detecten alguns col·lectius als quals l'accés els resulta encara més restringit, per exemple, el col·lectiu de mares d'origen pakistanès o marroquí. Per tot això, les AMPA són poc representatives de la població de l'escola, ja que estan formades majoritàriament per mares autòctones. D'altra banda, la participació gairebé nul·la de les famílies provoca que les tasques a desenvolupar recaiguin repetidament sobre les mateixes persones, que acaben patint el pes d'una responsabilitat excessiva.

Aquesta situació, que s'agreuja a mesura que s'avança en el cicle educatiu, dificulta enormement la comunicació entre els centres i les famílies. A les etapes d'educació Infantil i Primària, la presència física de les famílies en moments com l'entrada i la sortida facilita la comunicació i millora la implicació de les famílies en la vida quotidiana dels centres educatius. En canvi, la gairebé nul·la presència de les famílies a Secundària redueix enormement les possibilitats de trobada i d'intercanvi espontani entre les famílies i el professorat i altres agents educatius. Aquesta baixa participació s'interpreta en ocasions des dels centres com un signe de la manca d'interès per part de les famílies pels projectes educatius dels seus fills/es.

Molts professors/es són conscients que existeixen algunes dificultats que limiten enormement les possibilitats reals de participació i implicació. Una de les grans dificultats, íntimament relacionada amb les característiques específiques del barri, té a veure amb la gran mobilitat de la seva població. De fet, com expressa clarament un dels professors entrevistats, sovint, en el moment en què les famílies assoleixen una certa estabilitat econòmica que els permet augmentar la seva participació en l'escola, es produeix un canvi de residència que sol implicar un trasllat de barri i de centre educatiu.

"Suposa una dificultat d'implicació, ja intentem crear un lligam amb els pares perquè es sentin bé i es facin seva l'escola. Seria diferent si els nens comencessin a P3 i s'hi estiguessin fins a 6è, i no és el cas, ja que alguns s'hi estan 4 mesos, altres, 6..."

Un altre dels motius que addueixen els responsables dels centres educatius és que la majoria de les famílies tenen un gran desconeixement del funcionament del sistema educatiu i, en particular, respecte dels seus mecanismes ordinaris de participació. A més, el desconeixement es veu més agreujat entre les famílies d'origen immigrant que tenen dificultats amb el català i el castellà. Però a part d'això, una de les raons més importants a les quals el professorat fa referència té a veure amb les mancances socioeconòmiques de la majoria de famílies i les enormes dificultats per conciliar una vida laboral precària amb els horaris escolars. En aquest cas, generalment són també les dones les que, a l'hora de fer un esforç en qüestions laborals, busquen més la manera de fer-lo. Aquesta situació, per exemple, genera problemes a l'hora d'assistir a les

entrevistes escolars. A més, l'existència d'altres problemàtiques familiars redueixen també les possibilitats de participació. Des dels centres es fa molt complex treballar amb un elevat i divers nombre de problemàtiques.

"Hi ha famílies a les quals se'ls ha de anar al darrere, n'hi ha que no tenen temps o estan molt desestructurades, algunes famílies estan desbordades".

Un altre aspecte que influeix és la tradició associativa de les famílies. Segons el país de procedència, per exemple Marroc o Pakistan, resulta més difícil, ja que moltes famílies "no saben què és una AMPA i participar-hi se'ls fa estrany".

Finalment, algun dels entrevistats planteja la possibilitat que la manca de participació de les famílies estigui relacionada amb una manca d'adequació de l'oferta a les seves necessitats reals i de l'estratègia a les dinàmiques actuals.

Per sobre dels motius que s'addueixen, des d'alguns dels centres educatius s'és conscient que s'hauria de treballar més la vida associativa al centre. Hi ha la necessitat d'esmerçar esforços a dinamitzar els espais de participació de les famílies i reformular el model general de participació, més lligada a les necessitats reals de la població actual de l'escola.

D'altra banda, en general les famílies³⁷ valoren positivament l'existència d'espais per a la participació, ja que els permet el coneixement i l'intercanvi entre els diversos membres de la comunitat educativa, entre elles i amb el professorat. Les famílies d'altres procedències valoren també aquests espais de participació per les possibilitats que ofereixen de cara a aprendre el funcionament del sistema educatiu català. Diversos pares i mares opinen que:

"Es muy interesante poder participar, porque te enteras mucho más, estás más en contacto con lo que son, no ya los profesores, la junta directiva, sino todo el sistema educativo y el sistema, o sea, interno del centro".

Els pares i mares atorguen una gran importància a la necessitat de continuïtat i de coherència entre la tasca educativa desenvolupada pel professorat i la desenvolupada pels pares i mares a casa.

"Tiene que empezar en casa... y hay una continuidad en el instituto, en la escuela, y siempre un entendimiento entre padres y profesores para poderlo llevar a cabo".

Tot i això, són conscients que en moltes ocasions, sia per la feina o per altres motius, les famílies no sempre poden fer aquesta tasca. En definitiva, les famílies consideren que aquests espais haurien de servir per conèixer i donar resposta a les diferents problemàtiques educatives i escolars, amb l'objectiu fonamental de millorar la vida de centre i, per tant, les condicions en què els/les alumnes desenvolupen els seus projectes educatius. Sense la implicació dels pares i mares i altres familiars en el projecte de centre, difícilment es poden plantejar millores raonables.

"En esa manera que vamos... va como va, y no se puede mejorar ni hablar, porque no hacemos reuniones, ni hablamos con los profesores... No conocemos los profesores, ni los padres, ni nadie, pues como va a mejorar..."

Tot i afirmar amb rotunditat la necessitat d'impulsar l'existència d'aquests espais de trobada i de participació, les

37. Cal tenir present que les famílies que han participat en els grups de discussió no són una mostra representativa, sinó que justament són una part de les famílies que hi han tingut interès i han pogut participar-hi.

famílies són ben conscients de la poca participació real i la relacionen amb factors i circumstàncies diversos. Algunes de les famílies que en certa mesura participen en la vida del centre, interpreten la nul·la participació de la resta com una manca d'interès per la vida del centre i per l'educació en general. Sovint consideren que aquestes famílies deleguen conscientment les funcions educatives a l'escola, sense assumir elles mateixes la seva responsabilitat en el projecte educatiu dels seus fills/es.

"Hay casos que es por despegue de los hijos. A ver, es como si los trajeran al colegio como aquel que los lleva a un parking. Que les enseñen, les eduquen, que es lo que decíamos, y cuando lleguen a casa, educados y enseñados".

Molts dels pares i mares, però, són ben conscients de les dificultats per què passen moltes de les famílies i que limiten en gran mesura la seva participació en diferents àmbits de la vida escolar. En primer lloc, al·leguen un desconeixement més o menys acusat del funcionament del sistema escolar català i dels seus mecanismes i sistemes de participació.

Coincideixen, per tant, amb el professorat a afirmar que hi ha una manca de cultura participativa i, en conseqüència, no se'n valora la funció ni la utilitat. En aquest sentit, s'assenyala la importància de millorar la sensibilització i l'acompanyament que s'ofereix des dels centres educatius, amb l'objectiu a llarg termini de generar comportaments participatius més autònoms. N'és un exemple el tema de la informació prèvia en moments d'eleccions al Consell Escolar.

S'ha de tenir en compte que el desconeixement del funcionament del sistema pot donar molta inseguretat personal i acabar inhibint el desig inicial de participació per part d'algunes famílies. Més enllà de valorar la importància de la implicació als centres, no és estrany trobar-se amb expressions com "no sabré què és, jo no sabré de què va...", quan es fa referència, per exemple, a formar part del Consell Escolar. Les famílies novingudes, algunes de les quals procedeixen de països amb cultures educatives i participatives molt diferents a les nostres, poden patir més clarament les conseqüències d'aquest desconeixement, i això es pot traduir en una inhibició més o menys marcada de la seva implicació en la vida escolar, almenys en un primer període d'assentament.

Una mare d'origen equatorià parla de les diferències respecte de les formes de participació en el seu país d'origen, on quedava més clara l'obligatorietat d'assistir a les reunions perquè la manca de participació de les famílies se sancionava amb duresa.

"A los niños, cuando no va el padre, le molestan, le dicen por qué no vino tu papá, o tu mamá (...). Entonces todos estábamos allí, era llena el aula de padres de familia, porque sabían que si no iban los padres a los niños se le quitaban puntos".

De la mateixa manera que el professorat, les famílies fan referència als seus problemes de conciliació entre els horaris laborals i les necessitats familiars i personals, amb conseqüències importants pel que fa a la participació en diversos àmbits de la vida, entre ells, l'educació dels seus fills/es. En la majoria de casos, la manca d'estabilitat econòmica i la precarietat laboral provoquen l'existència d'una càrrega molt elevada de responsabilitats que resulta molt difícil de gestionar, de manera que sovint només es trepitja l'escola quan sorgeix algun problema. De fet, també hi ha moltes famílies que tenen la sensació que quan des de l'escola es requereix la seva presència, és perquè alguna cosa no funciona del tot bé. La idea que tenen de la participació va molt lligada, doncs, a aquesta concepció. Tot i això, alguns dels pares i mares consideren que per l'educació dels seus fills/es s'han de fer els esforços que calgui, i intenten combinar-ho amb la feina, tot i les dificultats.

En ocasions, el fet mateix que les reunions no tinguin gaire èxit té conseqüències negatives pel que fa a la participació de les famílies, de manera que es genera una situació circular: com que no es produeix una resposta massiva a les convocatòries, les famílies arriben a perdre la confiança en la seva validesa com a mecanismes reals de participació i de presa de decisions. Alguns dels pares i mares, en canvi, consideren important no defallir en aquesta responsabilitat.

"He ido un par de veces, pero como no viene nadie, pues para qué voy a ir yo, para qué voy a ir yo... Es que no viene nadie".

"Yo tengo que ir por mí, que seamos uno, que seamos dos, a mí me da lo mismo los que vengan pero con tal de que yo esté presente".

Les famílies proposen millorar les estratègies de comunicació i participació posant en pràctica projectes que responguin a unes necessitats reals detectades. Com assenyala una de les mares més implicades en l'AMPA d'un dels centres educatius, es tracta d'anar utilitzant estratègies diferents per tal d'aconseguir ampliar el nombre de pares i mares que assisteixen a les activitats que es proposen. En primer lloc, s'assenyala la necessitat d'informar i sensibilitzar les famílies respecte les conseqüències positives de la seva participació. D'altres estratègies tenen a veure amb la millora en l'adequació de l'oferta d'activitats amb les necessitats i els interessos detectats, per exemple, amb la realització de tallers o escoles de pares en que, a més de participar en la vida escolar dels seus fills/es, els pares i mares puguin ampliar els seus coneixements o la seva formació (català, castellà, informàtica...). També es proposa introduir elements ludicofestius per amenitzar i relaxar les trobades amb les famílies, fer trobades on elaborar i compartir menjar, etc.

● PARTICIPACIÓ DE L'ALUMNAT EN ELS CENTRES EDUCATIU

L'alumnat desenvolupa formes de participació que varien en funció dels contextos escolars en els quals es troba (aula ordinària, agrupaments específics, pati...) i les normes implícites i explícites que regulen aquests espais. Pel que fa als mecanismes de participació institucionalitzats, la implicació

de l'alumnat sol ser escassa, mentre que en espais informals de relació, com durant l'estona d'esbarjo o en els moments d'entrada i sortida del centre, crea les seves pròpies normes de participació, fora del control directe dels adults.

Els PIDCES, programes d'informació i dinamització dels centres públics de Secundària, va, ser fins fa dos cursos una bona eina per dinamitzar la participació de l'alumnat als IES. Els PIDCES impulsen la creació d'òrgans efectius de participació, com per exemple, les associacions d'alumnes dels centres, i promouen propostes que responguin a les necessitats i els interessos dels mateixos alumnes. Tot i la bona valoració d'aquest servei per part de les administracions i els centres, es va deixar de fer. En principi, ara està previst que es repregui dins del Pla Educatiu d'Entorn.

● RELACIONS DE SOCIABILITAT I CONVIVÈNCIA COMUNITÀRIA AL CENTRE

El clima de centre, les relacions que s'hi generen i l'ambient general que s'hi respira tenen conseqüències fonamentals pel que fa a les condicions d'integració. En aquest sentit, en els discursos dels diferents agents educatius, no es detecta l'existència de conflictes greus dels del punt de vista de les relacions comunitàries. Es parteix sovint de la consideració que els problemes sorgeixen sobretot a escala de barri, ja que en el context escolar els aspectes de sociabilitat es treballen a través de diversos programes i accions. Pel que fa a l'existència de conflictes vinculats a l'origen, els professionals asseguren que els veritables problemes no són els que existeixen als centres, sinó els que troben els infants i joves i les seves famílies fora de l'escola. Així, des dels centres es reconeix que al carrer a vegades hi ha problemes de baralles i de convivència, i que alguns alumnes han estat víctimes d'agressions o s'han vist implicats en baralles.

Un dels eixos fonamentals del clima dins dels centres el constitueixen les relacions entre alumnes i professors. Els nois i noies de Secundària entrevistats consideren que no es pot generalitzar, ja que depèn molt de cada cas, però que en general hi ha professorat més pesat que d'altre, que "s'enrotllen" massa sense tenir en compte si els alumnes els segueixen o no. Una de les expressions que utilitzen per fer referència a l'actitud excessivament insistent del professorat és la de rallar. Malgrat mostrar el seu rebuig explícit davant d'aquesta actitud insistent, la majoria dels nois i noies entrevistats consideren que els professors/es que rallen, en el fons ho solen fer pel bé dels alumnes, perquè aquests aconseguixin el millor de si mateixos i no es deixin vèncer davant les dificultats. En aquest sentit, la majoria valoren molt positivament el consell i l'interès del professorat, en la mesura que són conscients que expressen una preocupació pel seu futur educatiu i laboral.

"Algunos profesores que te aconsejan más y algunos que se olvidan de ti".

"No hay que quejarse de eso; si te dan la tabarra todo el día es para que estudies y saques buen trabajo".

En definitiva, els nois i noies semblen expressar una certa contradicció en la manera de percebre les seves relacions amb els professors i professores. Per una banda, no els agrada que els professors/es repeteixin continuament les mateixes coses, mentre que per l'altra, valoren especialment que aquests els mostrin la seva preocupació i el seu interès personal. Aquesta necessitat aparentment contradictòria, detectada també des de les entitats i serveis no escolars, fa

de mal respondre, ja que és complicat trobar l'equilibri entre el que seria una actitud preocupada però respectuosa amb els nois i noies i el que seria una actitud també preocupada però excessivament controladora. Els nois i noies afirmen que els agradaria tenir més informació sobre temes importants, però sense que es fiquin en les seves vides, i un dels exemples més clars en aquest sentit és l'àmbit de l'educació sexual.³⁸ En qualsevol cas, pel que podem extreure dels seus discursos, el que més valoren és l'equilibri entre la preocupació i el respecte per les seves decisions personals.

"Necesitamos más información, pero que no se metan..."

D'altra banda, alguns dels adolescents creuen que l'opinió la majoria de professors tenen dels alumnes no és gaire positiva. Una part dels nois i noies comparteixen l'opinió que en la relació amb el professorat, els alumnes tenen una part de responsabilitat personal. En definitiva, que no sempre depèn de l'actitud dels adults, sinó que el tracte que rebis també dependrà del tracte que donis. Afirmen que de vegades aniria bé una mica més de disciplina i de mà dura, per evitar les conseqüències negatives de la manca de control. La nota en l'avaluació, en aquest sentit, es planteja com un element que ha de reflectir l'actitud dels alumnes a classe.

"Los profesores piensan que somos creídos, maleducados, que no estamos escuchando en clase, que sólo queremos hacer tonterías... Y también piensan que no podemos entender las cosas".

"En el colegio, el problema la verdad también son los alumnos, que son maleducados (...). Cuando en clase un alumno está riendo, hablando y el profesor les dice, no están respetando, claro..."

Una de les queixes que els alumnes formulen amb més força i claredat té a veure amb la insistència de bona part dels professors i professores per establir comparacions entre les diferents classes. En aquest sentit, cal assenyalar la consciència d'una part dels participants en el grup de discussió de pertànyer a un grup especial, que rep un tractament diferenciat al de la resta de grups del centre, pel fet de tenir un nivell escolar més baix. Aquests mateixos alumnes expressen com una demanda clara que els respectin com són, amb les seves peculiaritats i diferències, i que deixin d'establir comparacions que segons ells són innecessàries.

"Eso nos fastidia bastante. Si nosotros somos azules, pues somos azules, no somos amarillos como ellos. Ya está".

Un altre dels problemes que els alumnes detecten és que en ocasions el professorat actua injustament fonamentant-se en prejudicis sobre determinats alumnes. La seva visió és que no es tracta tothom de la mateixa manera, per exemple, a l'hora de cridar l'atenció a l'aula. En aquesta mateixa línia, cal assenyalar que les noies es queixen d'una certa discriminació de gènere en el tracte que reben per una part del professorat, que consideren que està lligada al seu aspecte i indumentària. Respecte les seves opinions davant la pregunta de com els agradaria que fossin els i les professors/es, assenyalen que voldrien que en ocasions mostressin més paciència per explicar les matèries, i que no els culpabilitzessin automàticament quan no entenen les seves explicacions.

38. El Programa Salut i Escola podria constituir un model de referència en aquest sentit, ja que ofereix un espai de consulta oberta als nois i noies sense que hi hagi una voluntat de control al darre-
ra. Vegeu pàg. 67.

D'altra banda, més enllà de les qüestions sobre l'interès o el desinterès per part dels alumnes de continuar estudiant, hi ha una part de la població immigrant estrangera que veu limitat el seu marge d'acció un cop acabats els estudis obligatoris. El tema de la situació legal d'un nombre important d'infants i joves del Raval constitueix una de les grans preocupacions que assenyalen els nostres informants, sobretot per les conseqüències que té en el procés d'incorporació dels nois i noies al mercat laboral un cop finalitzats els seus estudis. Molts dels nois i noies originaris de països extracomunitaris, encara que faci anys que són a Catalunya i hagin desenvolupat el seu projecte educatiu amb èxit, es troben amb limitacions legals per accedir al mercat de treball en igualtat de condicions amb els seus companys i companyes d'origen autòcton. Els diferents responsables i professionals del Raval assenyalen aquesta dificultat com una de les grans preocupacions actuals, i la relacionen amb el creixement de la població en situació de marginació.

"Un problema greu per les conseqüències que comporta de desarrelament i de rebuig".

Determinats col·lectius, com el dels dominicans o el dels magribins, es veuen especialment afectats per la manca de permís de treball i les dificultats que això comporta per la inserció laboral. Tenint en compte que un dels elements més importants dels projectes de futur d'aquests joves té a veure amb l'accés al món laboral, aquest és un dels problemes fonamentals.

LES IDENTITATS I ELS ESTILS DE VIDA DELS NOIS I NOIES

● HÀBITS I CONSUM

La imatge personal és un dels elements fonamentals des del punt de vista dels processos de construcció identitària. Per aquest motiu, els adolescents solen atorgar una importància especial a la imatge personal com a expressió externa de la seva identitat.

D'altra banda, la imatge personal és un dels elements més significatius des del punt de vista de les diferències de gènere. En aquest sentit, les noies es queixen que les jutgin únicament per la seva aparença, i que es consideri que el fet

d'arreglar-se sembli incompatible amb l'èxit acadèmic. Alguns dels nois participants en els grups de discussió consideren que hi ha noies que van a l'escola a "lluïr-se". La imatge personal, per tant, es pot convertir també en un element d'estereotipització i de discriminació entre iguals. De fet, alguns consideren que seria millor utilitzar uniforme a l'escola, perquè creuen que els companys es poden ficar els uns amb els altres segons la roba que portin. Aquesta proposta que fan alguns alumnes procedents del L'Amèrica del Sud i Central té relació amb el fet que en els països d'origen generalment es porta uniforme a les escoles públiques.

Pel que fa al consum, com ja hem vist a l'apartat de salut, des de diverses instàncies s'assenyala l'augment del consum del tabac i d'altres substàncies, sobretot el cànnabis. També s'assenyala una disminució en l'edat d'inici. Els mateixos alumnes culpabilitzen els professors/es de no tenir més mà dura contra les pràctiques de risc a l'escola, per exemple, el tabac.

● USOS DEL TEMPS LLIURE

Una part important de l'alumnat de les escoles del barri utilitza les entitats i serveis de fora escola. Al llarg dels últims anys, la participació en aquests espais organitzats ha augmentat considerablement. Des d'una escola s'esmenta que més d'un 60% dels seus alumnes de primer cicle assisteixen als casals del barri.

Tot i això, els espais de lleure organitzat es continuen concebant majoritàriament com a espais de reforç a la tasca educativa de l'escola, de manera que existeix encara un desconeixement de la seva tasca de serveis educatius de primer ordre, al marge de l'educació formal. Per tant, en general no hi ha consciència de les habilitats socials i els coneixements que es poden adquirir en els espais d'educació no formal. Així doncs, la majoria de nois i noies i les seves famílies perceben el casal o esplai com un centre de reforç a l'educació formal en el qual s'ofereix suport per fer els deures i es repassen les matèries del currículum escolar. En alguns casos, els mateixos nois i noies busquen l'ajuda necessària per fer els deures que els demanen a l'escola. En altres ocasions, són els pares i familiars els que els han impulsat a anar-hi pels seus beneficis acadèmics. Un noi expressa que:

"Yo voy a un casal para hacer los deberes. Es que cuando no voy al casal, cuando estaba en casa, yo sólo voy a mirar la televisión. Miraba una cosa y decía luego, después una película y decía luego, y así. Entonces voy a un casal para hacer los deberes."

Tot i aquesta visió generalitzada dels recursos del temps de lleure com a espais de suport de la tasca educativa formal, també hi ha nois i noies i famílies que valoren els coneixements específics que poden adquirir. Un dels exemples més clars seria l'aprenentatge i la familiarització amb les noves tecnologies.

"Por ejemplo, tecnología aquí no se estudia mucho y nosotros queríamos aprenderlo más, pero allá nos dieron la oportunidad de hacer lo que no hacemos aquí".

Així mateix, també es valoren aquests recursos per l'entorn de sociabilitat i socialització que ofereixen. En aquest sentit, alguns dels nois i noies valoren el recolzament social que reben als casals, que sovint els permet compensar la falta de suport de la xarxa social i/o familiar. L'experiència d'una educadora ens diu que:

"Els nens i nenes valoren els espais de joc al casal, i els adolescents i joves valoren molt els espais de relació que els ofereix el casal".

D'altra banda, els recursos de lleure organitzat són una alternativa a l'espai públic del Raval, el qual té una manca d'espais oberts en condicions i determinats llocs que són percebuts com insegurs. D'aquesta manera, els serveis que ofereixen activitats són vistos com a contextos favorables on poder desenvolupar relacions de sociabilitat entre iguals, en substitució del carrer.

"Pero mis hijos, mi hijo pequeño, todavía... claro tiene 10 años. No queremos que salga a la calle sin nosotros. A lo mejor el año que viene puede ser. Es que no dejamos en la calle, no.. 10 años no. Tenemos miedo que vaya a pasar algo".

Tot i que s'observa una tendència per part de les famílies d'origen immigrant estranger a fer ús de l'oferta de lleure del barri, encara hi ha determinats col·lectius que accedeixen en menor mesura als espais de lleure, com pot ser el cas dels pakistanesos. Algunes famílies expressen que no disposen de prou informació sobre els recursos i espais de lleure del barri i proposen fer ús de les llengües dels diferents col·lectius amb una major presència al barri per millorar en la difusió.

Pel que fa a l'oferta d'activitats, la majoria de professionals dels serveis socioeducatius d'horari extraescolar consideren que l'èxit d'un projecte depèn en gran mesura de si ha estat elaborat o no a partir de les preferències i necessitats dels nois i noies. Tot i això, seguir aquesta estratègia no garanteix els bons resultats, entre d'altres coses, perquè els interessos per part de la població més jove no són constants. Aquesta situació sol justificar d'alguna manera la persistència de la idea que els professionals, i els adults en general, són els que millor coneixen les inquietuds dels infants i els joves, més enllà dels interessos o preferències que puguin expressar.

"Més que el que manifesten els nens, és més el que nosaltres creiem que poden necessitar".

En la línia de consensuar amb els mateixos adolescents i joves l'oferta d'activitats, alguns dels professionals proposen un impuls en l'autogestió de les activitats i els espais pensats per ells. Segons aquests professionals, es tractaria de facilitar espais de sociabilitat gestionats pels mateixos nois i noies. Tot i això, es creu en la necessitat de dur a terme un cert acompanyament i d'actuar d'alguna manera sobre les preferències dels i les joves.

"Als joves se'ls hauria de facilitar els espais relacionals, i ells mateixos haurien de poder organitzar algunes activitats [...]. Tot i això, als joves se'ls ha de motivar, i potenciar la pràctica d'activitats com l'esport, la música... hi ha una tendència a preferir activitats relacionades amb l'ordinador, els jocs de rol...".

D'altra banda, les entitats que tenen en compte l'adaptació dels seus espais i serveis a la realitat de la població i que ofereixen més flexibilitat són valorades més positivament per part dels nois i noies que aquells als quals s'ha d'acudir necessàriament amb regularitat i adquirir-hi un cert compromís. En qualsevol dels casos, però, el que semblen valorar per sobre de tot els infants i joves és el fet de disposar d'un espai que sentin com a propi per a poder relacionar-se i passar una bona estona. En aquest sentit, una de les necessitats detectades té a veure amb la manca d'espais de relació entre iguals al barri, així com també d'espais de joc a casa seva.

Les preferències i els interessos concrets dels nois i noies pel que fa a activitats són diversos, i estan en funció de l'edat i el sexe. Els educadors/es coincideixen a identificar la pràctica d'esports, bàsicament el futbol, i l'ús de les noves tecnologies, sobretot la informàtica, com les grans preferències dels infants i joves del Raval. De fet, segons el que expressen des de les entitats de lleure, l'oferta d'activitats relacionades amb les noves tecnologies té efectes molt positius pel que fa a l'èxit dels projectes i a la seva difusió a través del "boca a boca". Destaquen també les sortides i excursions com a gran preferència, que poden ser amb l'acompanyament de les mares i els pares.

Tot i que els i les professionals de les activitats educatives fora escola són conscients de l'èxit més o menys assegurat de determinades propostes, des d'algunes entitats s'intenta promocionar també la pràctica d'activitats més restringides. La idea és oferir la possibilitat de conèixer i practicar una sèrie d'activitats de difícil accés (surf, vídeo, teatre...), sobretot per a la part de població amb més mancances socioeconòmiques. D'altra banda, la diversitat d'activitats també té a veure amb les dificultats d'oferir de manera generalitzada les activitats més demandades, com pot ser el futbol sala.

Finalment, tal com veurem amb més detall a l'apartat de "Serveis per als infants, els adolescents i les seves famílies", des dels serveis assenyalen que els col·lectius que queden més desatesos en l'àmbit del lleure organitzat corresponen a la franja de 0-3 anys i a la de joves de més de 16 anys. Pel que fa al col·lectiu de joves, es considera força urgent potenciar les figures dels dinamitzadors/es i dels educadors/es de carrer per tal de donar una resposta més àmplia a les necessitats específiques dels joves i adolescents. En definitiva, es detecta la necessitat d'augmentar el treball de carrer, per tal de dur a terme un treball de detecció de necessitats i d'acompanyament.

Més enllà dels interessos i preferències concretes dels infants i joves del barri, des dels serveis es detecten una sèrie de necessitats entre la població més jove relacionada amb la manca d'atenció, d'afecte i de referents. S'intenta donar-los resposta a través dels serveis i programes com a acció educativa i preventiva, en ocasions amb conseqüències negatives pel que fa a la salut mental. En aquest sentit, s'observa un nombre rellevant de trastorns i sociopaties que s'expressen mitjançant comportaments violents i agressius, que fa necessari un impuls del treball conjunt entre tots els agents socials per tal de desenvolupar actuacions integrals.

"Això s'ha incrementat en els darrers anys, i som conscients que si no es fa coordinadament amb la família, l'escola i Serveis Socials, el nen pujarà amb aquestes característiques".

● RELACIONS DE SOCIABILITAT I USOS DE L'ESPAI PÚBLIC

Tot i que l'espai públic ha estat des de sempre un àmbit relacional i d'aprenentatge important, hi ha diversos factors que determinen l'emergència del carrer com a context de socialització de primer ordre per a la majoria d'infants i joves del barri. Els i les professionals que treballen amb aquest col·lectiu de població són conscients d'aquesta situació, i solen rela-

39. Com hem pogut veure a l'apartat de Família, i com a conseqüència de diverses situacions i per motius ben diferents, molts dels quals relacionats amb la precarietat laboral, es detecten, per exemple, dificultats per conciliar la vida laboral i familiar i una certa manca de referents estables a nivell familiar.

cionar-la amb una certa crisi de les institucions tradicionals, bàsicament la família i l'escola.³⁹

"Els nens no tenen referents estables perquè la mare està treballant i creixen al carrer. Hi ha nens i nenes que s'han de llevar i venir sols perquè els pares treballen".

Per a la majoria dels infants i joves del barri, el carrer és un dels espais en què passen una part important de les seves vides, i el relacionen per sobre de tot amb el desenvolupament de processos de sociabilitat, bàsicament entre iguals.

S'ha detectat una diferència important relacionada amb el gènere a través de les queixes que formulen les noies en veure's privades de moure's amb llibertat i en igualtat de condicions per l'espai públic. Una part important de les noies es queixen del control excessiu al qual es veuen sotmeses per part dels adults del grup familiar quan tenen programada alguna activitat al carrer, com a conseqüència de la inseguretat amb què les famílies l'associen i de les relacions que puguin establir amb els membres del sexe contrari. Les noies d'un dels grups de discussió comentaven que quan surten de casa per anar amb les amigues, han de donar moltes explicacions de amb qui van, a quina hora tornaran, etc. Al mateix temps, se les mira amb sospita si surten massa "arreglades" o es pinten.

Tenint en compte que es tracta d'un barri amb certes mancances pel que fa als espais -i especialment pel que fa als que són destinats a la població més jove-, els conflictes emergeixen per l'existència de diferents usos i concepcions d'aquest espai. Per tant, a nivell comunitari, resulta imprescindible ajustar els interessos del conjunt dels actors socials per tal de fer-los compatibles. La manca d'espais, per tant, també pot tenir com a conseqüència l'emergència de processos de redefinició dels espais públics en funció de les necessitats de cada col·lectiu, en cada moment. Un dels exemples més clars en aquest sentit és la transformació, per part dels nois i noies del barri, dels solars i altres espais en construcció en espais de joc o contextos relacionals. Com assenyalava un dels tècnics de l'administració, en ocasions es produeixen usos positius de l'espai en espais no adients.

Molts dels infants i joves, per tant, conceben i ocupen l'espai públic de manera específica, diferenciada de la manera que ho fan els adults. Per això, una part important dels conflictes d'interès que es produeixen al barri amb relació a l'espai són conflictes intergeneracionals, com assenyalen alguns dels membres d'entitats i institucions i els educadors de carrer.

"Per exemple, a la plaça Caramelles es reuneix un grup d'adolescents per jugar a futbol, i això provoca un cert conflicte amb els veïns que volen fer un ús diferent d'aquell espai. Els educadors hi intervenen i intenten convèncer els nois i noies de fer ús d'altres espais per jugar a futbol, però els problemes sorgeixen per trobar espais adients".

Davant aquesta situació, des de l'Administració es reconeix la necessitat urgent de mediar entre els diferents col·lectius i arribar a acords compartits, per tal de prevenir, i/o afrontar, l'emergència de conflictes que podrien provocar fractures socials. De fet, una de les prioritats polítiques formulada des de l'administració és l'actuació conjunta per la millora de la convivència als espais públics, amb la implicació dels diferents actors socials.

Es detecta, doncs, la necessitat de potenciar el treball de sensibilització i de mediació a través del reforç de la tasca quotidiana d'educadors de carrer, mediadors i altres agents socials amb una presència directa al territori. Per això, es considera necessari treballar des dels dos vessants, tant des de la perspectiva dels i de les joves com des de la queixa expressada per la resta de la comunitat, fent compatibles els diferents usos de l'espai.

"Els veritables problemes en l'ús de l'espai públic provenen de la monopolització d'un determinat espai per part d'un determinat col·lectiu, sobretot en situacions de marginació evident".

"La gent no només es queixa d'aquests bons usos en espais no adients, sinó també només pel fet que un grup de joves es reuneixi a l'espai públic".

Més enllà de les diferències que existeixen en la concepció i en l'ús del espai públic, es reconeix que existeix també un cert estigma social que recau sobre la població adolescent i jove, i que mediatitza en gran mesura les relacions intergeneracionals. Una de les tasques pendents en aquesta línia està relacionada precisament amb la sensibilització dels veïns i veïnes del barri vers la diversitat i el respecte a la diferència i l'impuls de les relacions interculturals i intergeneracionals. Es reconeix la prioritat d'avançar en aquest sentit.

Un altre dels temes que sorgeixen i s'identifiquen com a preocupació per part de diferents agents socials té a veure amb la presència al territori del que s'anomenen "bandes". Cal assenyalar que, pel que fa aquesta qüestió, però, existeixen percepcions molt diferenciades. En primer lloc, alguns dels professionals dels centres educatius fan referència a l'existència d'aquestes agrupacions en els entorns escolars, i la relacionen amb una nova situació de risc a les escoles. Des d'altres instàncies, igualment coneixedores del barri i de les seves problemàtiques, però, s'assenyala l'existència de creences poc fonamentades i la proliferació d'estereotips en aquest sentit, molt relacionats amb el tractament que es fa del tema des dels mitjans de comunicació. Des d'aquests sectors es demana prudència, i s'assenyala la presència d'agrupacions de caràcter juvenil que no impliquen allò que mediàticament es coneix com a "bandes". És des d'aquestes instàncies que s'afirma que al barri no es dona el fenomen de les bandes, només d'agrupacions juvenils de caràcter mixt. Finalment, des de l'administració es recomana igualment cautela en el tractament del tema, mentre que es considera necessari dur a terme un treball d'observació i d'estudi de carrer, imprescindible abans de dur a terme qualsevol intervenció.

En qualsevol dels casos, els nois i noies d'origen llatinoamericà pateixen les conseqüències negatives de l'existència d'estereotips que relacionen massa directament les

seves agrupacions juvenils amb l'emergència de "bandes llatines". Alguns d'aquests nois i noies es senten prejutjats i discriminats en aquest sentit, i són molt clars en les seves queixes:

"Y ese es el problema. Y ahora ahí dicen que supuestamente hay bandas porque somos latinos y te dicen, ah, tú eres Latin King, sin serlo, y sin saber en realidad qué es eso. Yo sé que existe esa banda por que la he oído pero no por que yo sea de eso".

Des de l'Administració es reconeix el perill de l'existència i la proliferació d'aquests tipus d'estereotips, alhora que es detecta que rere el fenomen de les bandes i de l'alarma social que mediàticament s'ha provocat, s'amaguen problemàtiques relacionades amb el racisme i la xenofòbia. Davant d'aquestes situacions, els nois i noies poden arribar a sentir-se molt vulnerables. Des del districte se'ns exposa que, nois que s'han identificat com a Latin Kings, no han creat mai conflicte en l'espai públic ni han comès cap delictes.

"No obstant això, generen por a causa del seu color de pell, de la manera de vestir i de la percepció dels altres".

En definitiva, els diferents agents socials formulen la necessitat d'invertir esforços i recursos en la prevenció i la resolució de conflictes que s'expressen a l'espai públic. En aquest sentit, s'ha de reconèixer la tasca de les entitats i els serveis que treballen en projectes d'àmbit comunitari sobre els diferents usos de l'espai, per tal de fer-los compatibles. També hi ha qui reconeix, en aquest sentit, el paper de la Guàrdia Urbana Comunitària, implicada en problemàtiques que necessiten un seguiment quotidià, tant a les escoles com a nivell de veïnatge, així com el paper dels educadors de carrer.

LA XARXA DE RECURSOS PER ALS INFANTS, ELS ADOLESCENTS I LES SEVES FAMÍLIES

En parlar dels serveis, s'està fent referència als recursos que existeixen, a part de l'escola i dels serveis de salut, en l'àmbit social, educatiu, esportiu, cultural, comunitari, ocupacional, etc. Aquestes organitzacions poden dependre de les administracions, és a dir, ser de titularitat pública, o ser fruit de la iniciativa privada, no lucrativa i en gran part professionalitzada, que formen part del que s'anomena tercer sector. Per tant, s'inclouen els casals infantils i juvenils, les associacions i fundacions que ofereixen serveis, els serveis socials, els educadors de carrer, les biblioteques...

● CANVIS EN ELS USUARIS, DIFICULTATS I ADEQUACIONS

Els serveis que hi ha al Raval per a la infància i l'adolescència i les seves famílies es destinen principalment a la població que hi viu. En aquest sentit, els recursos s'han vist afectats directament pels canvis i les transformacions del barri, l'augment de població i la diversitat de les famílies, i els serveis socials han vist incrementat el nombre de demandes. Aquest fet ha fet necessari conèixer a fons les situacions i problemàtiques emergents per adequar els serveis i projectes destinats a les persones.

Es destaca un canvi generalitzat de la tipologia d'usuaris de les entitats, especialment a partir del 2000. Fins aleshores, als centres s'atenia bàsicament població autòctona, gran part d'aquesta amb problemàtica familiar i econòmica, de marginació cronificada, i amb un percentatge entre el 15% i el 20% de població d'origen immigrant estranger, sobretot magribí i filipí. El canvi que es va produir el 2000 va agafar la majoria d'organitzacions per sorpresa.

Així doncs, la gran arribada de població immigrant es veu clarament reflectida en els centres i serveis del barri, que veuen incrementat significativament el nombre de famílies ateses d'origen immigrant. Al mateix temps, hi comença a haver una diversificació dels països de procedència, augmenta el nombre de famílies sud-americanes, sobretot d'Equador, i pakistaneses.

"Molta població d'origen sud-americà, i aquest canvi és molt positiu, ja que ha augmentat el percentatge de famílies "normalitzades" i ha disminuït el de famílies procedents dels serveis socials, la qual cosa facilita el desenvolupament d'activitats més integradores".

Tanmateix, com ja hem vist, gran part d'aquestes famílies segueixen tenint problemàtiques relacionades amb la precarietat econòmica (jornades laborals llargues, sous baixos...) i necessiten un suport social que els faciliti millorar i abordar la seva situació.

Hi ha diferències en el perfil de la població segons el centre, ja que en alguns s'observa una tendència de concentració de determinats països d'origen, cosa que pot tenir a veure amb la ubicació dins del barri, amb l'efecte del boca a boca o amb el fet de conèixer algú que va a aquell servei.

L'augment de la població d'origen immigrant ha fet replantejar com treballar les noves necessitats, que per alguns serveis ha suposat passar de realitzar accions específiques per a aquests col·lectius a un abordatge més integrador, partint de la perspectiva que "tots som diferents però tots som

iguals, tenim les mateixes dificultats, les mateixes problemàtiques...". En aquest sentit, en consonància amb les necessitats emergents del barri, les entitats i els serveis han anat incorporant noves formes de treballar el respecte a la diferència i l'educació en valors.

Les entitats de serveis coincideixen a destacar de la seva trajectòria la professionalització i la nova perspectiva educativa. En general, s'explica que s'ha passat del voluntarisme, propi de l'assistencialisme de fa un temps, al professionalisme d'avui. Des d'aquest punt de vista, es parla de projectes educatius i d'un treball amb una visió més integral i comunitària, de manera que els recursos són una eina, més que una finalitat. Un exemple del canvi, lligat també als resultats del treball que es realitza, és que alguna entitat abans oferia als nens dos berenars perquè es sabia que molts nens i nenes no sopaven a casa seva, i ara això no els passa.

Així, des de molts centres s'ha passat de cobrir les necessitats bàsiques a donar instruments d'integració per als infants i les seves famílies. Això no obstant, hi ha qui considera que s'ha de seguir repensant el model de funcionament, tant de les entitats privades com de l'Administració, per superar la beneficència i abordar l'educació de la família. En aquesta direcció, en molts casos s'han ampliat els àmbits d'intervenció incloent-hi accions de suport a l'escolarització, serveis a la comunitat, programes prelaborals i d'ocupació... i s'han millorat els serveis de proximitat.

L'existència de més professionals remunerats ha permès un major temps de dedicació i una continuïtat que han comportat una millora en la qualitat del treball, tant en l'atenció directa com en la coordinació, tot primant la qualitat per sobre de la quantitat. La professionalització no només es refereix al personal remunerat, sinó també al voluntariat. D'aquesta manera, es vol assegurar unes habilitats i uns coneixements, fent-los participar en el seguiment dels projectes i en ocasions oferint algun tipus de formació.

● DIFICULTATS I FACILITATS PER IMPLEMENTAR ELS PROJECTES

Totes les entitats del tercer sector expressen amb preocupació que la seva principal dificultat per tirar endavant els projectes és el finançament. Aquest aspecte clau, en canvi, no apareix en els recursos que depenen directament de l'Administració.

Les dificultats del finançament de les entitats de serveis generen problemes de gestió i organització, ja que any rere any es pateix una inestabilitat econòmica i una manca general de recursos. El sistema de subvencions de les administracions i de les entitats i empreses privades funciona habitualment de manera anual, i no hi ha una seguretat de continuïtat. Les conseqüències d'aquest sistema són viscudes com una precarietat no només econòmica, sinó també de planificació, ja que no sempre se sap quan diran que sí, la quantitat ni quan donaran els diners. Pel que fa a la gestió, suposa un esforç i una gran dedicació, tant pel que fa a la sol·licitud de subvencions com a la seva justificació, cosa que sovint es veu desmesurada, tenint en compte que s'està oferint un servei que té un baix cost i dóna resposta a problemàtiques del barri. En ocasions les entitats tenen la sensació que el que fan és:

"Treiem les castanyes del foc a l'Administració, però no ho volen veure. Els estem fent estalviar diners i són molt estrictes a l'hora de justificar la subvenció".

En entitats petites que funcionen gràcies al voluntariat, com les AMPA i altres, la situació econòmica és un clar problema, ja que es pateix una debilitat en la gestió a l'hora de sol·licitar les subvencions i de cobrir certs costos fins que no arriba el pagament. En ocasions, per tant, es deixen de fer activitats perquè no es poden avançar els diners.

Pel que fa al finançament privat, els criteris de presentació de projectes solen limitar la continuïtat, ja que en força casos no es permet presentar la sol·licitud dos anys seguits, i es prioritza els projectes nous. El fet que la major part de projectes de les entitats siguin efectivament de continuïtat, suposa que s'han d'adaptar els projectes als criteris de cada convocatòria o plantejar-ne alguna ampliació o modificació.

Les entitats consideren que el fet que els aprovin o no un projecte des de les administracions denota les seves prioritats socials, però això no vol dir que s'hi estigui d'acord. Per això consideren que és important conèixer les necessitats per poder ajustar i compartir les prioritats. Algunes expliquen amb preocupació els efectes de la denegació d'un ajut:

"En el moment en què ens limiten una subvenció pública, ens limiten el nombre d'infants atesos. La subvenció pública depèn de la persona que en aquell moment ocupa el càrrec o de les necessitats que es detecten. Això ens indica si es viu com a prioritat o no, i per nosaltres fer el casal és una necessitat prioritària".

"El finançament que rebem ens va bé pel que som ara, però res més. La nostra entitat, el que intenta és anar a més, i sobretot quan veus que hi ha necessitats reals".

"S'està realitzant un treball d'apagafocs, amb accions poc integrades".

Les conseqüències de la inestabilitat i la dependència econòmica afecten directament els projectes pel que fa, en primer lloc, a les possibilitats de realització, de continuïtat, i en segon lloc, a la seva ampliació i millora. Aquestes limitacions suposen, d'una banda, una dificultat per anar a les causes dels problemes i realitzar accions globals, a llarg termini. D'altra banda, també condicionen l'abast de l'acció, el nombre de places i de professionals, així com les hores d'atenció, que depenen dels recursos econòmics d'aquell any. Algunes entitats destaquen que els projectes que solen veure la seva continuïtat en perill són els relacionats amb els serveis educatius de proximitat i de participació per a la infància i la joventut. Aquest fet ha implicat que en diverses ocasions s'hagin hagut de deixar de realitzar projectes d'atenció a les persones per manca de pressupost (educadors familiars, menjador, espais d'infants, activitats d'estiu...) o que s'hagi hagut de limitar el nombre de persones ateses, els dies d'atenció o una part de l'oferta dels serveis i activitats. En aquests casos, s'opta per derivar-los a les altres entitats i serveis, amb les limitacions que totes elles tenen per assumir més infants i adolescents, tenint en compte que no sempre hi ha el recurs adient.

A més, els efectes de la situació econòmica de les entitats generen la inestabilitat laboral del personal remunerat, la qual cosa se suma als sous baixos habituals al sector, que comporten un alt nivell de mobilitat. Segons una part de les entitats, aquesta inseguretat no permet fer més contractes, i en ocasions impedeix pagar als professionals, i això sovint:

"Provoca que la gent es cremi per la inestabilitat econòmica, i no a causa de la problemàtica a abordar".

Aquest fet es sol mirar de compensar en menor o major mesura mitjançant el voluntariat. La pèrdua de personal, d'al-

tra banda, significa una pèrdua dels referents dels projectes per part dels infants i joves, les famílies i altres professionals.

La manca de recursos també influeix en el tipus i el manteniment d'infraestructures, ja que l'estat de conservació condiciona les possibilitats d'implementació de certs projectes o activitats. Tot i la saturació, per tant, que pateixen nombrosos serveis, sovint s'acaba donant més cobertura de la que els espais i recursos haurien de permetre. Així, tot i que habitualment es comença el curs amb un col·lapse de les places, durant l'any les entitats solen estar obertes a rebre casos dels serveis socials amb caràcter d'urgència. De tota manera, preocupa el fet que ens els darrers cinc anys la demanda de places hagi augmentat i que no sempre es pugui donar resposta a tots els casos. A aquest fet se li sumen les dificultats de poder fer derivacions a altres serveis, de manera que es considera que el tema de les places és urgent. A més, a l'estiu el problema de les places es fa encara més evident, sia per col·lapse o per escassetat d'oferta, sobretot el mes d'agost i els primers 15 dies de setembre. Cal tenir present que moltes famílies no marxen de vacances i treballen, de manera que augmenta el nombre de famílies i nanos que busquen un recurs que els cobreixi les necessitats i els interessos. Per tant, els serveis coincideixen a afirmar que les accions a l'estiu són un dels temes prioritaris a cobrir, i que cal reduir les llistes d'espera que se solen produir cada any.

Les entitats estan convençudes que hi ha alternatives que ajudarien a superar les dificultats de captar i gestionar diners i les seves conseqüències. Es plantegen els convenis i subvencions plurianuals com l'instrument que permetria fer un treball de fons amb perspectiva de continuïtat i millora. Consideren que és important que aquesta reivindicació la facin conjuntament totes les entitats.

"Perquè totes les entitats juntes sumem molts nens i nenes. Totes juntes podem fer més força".

Una altra solució, davant l'encariment que pateixen els projectes pel cost que suposa haver de demanar préstecs o línies de crèdit als bancs, és l'opció de demanar préstecs voluntaris a persones privades que permetin pagar el personal de l'entitat.

D'altra banda, més enllà del finançament per portar a la pràctica els projectes, existeixen altres dificultats relacionades amb la població usuària que és present a gairebé totes les entitats i als serveis públics. Les entitats coincideixen en la importància de promoure la responsabilitat i la implicació de les famílies. En aquest sentit, una de les vies sol ser demanar als pares una contribució econòmica, però en força ocasions es troben amb dificultats perquè les famílies del barri assumeixin una part simbòlica del cost de les activitats que realitzen. Així mateix, es considera que s'està fent poc treball amb elles i que és imprescindible. És complicat establir relacions de confiança i col·laboració mútua, tot i que cada vegada més s'intenta treballar de manera consensuada. Es busca la complicitat amb els objectius i els criteris d'actuació de l'entitat, amb l'atenció del fill o filla i amb el paper que pertoca a la família. Algunes dificultats tenen a veure que els fills/es portin els deures de l'escola o les autoritzacions necessàries per fer activitats, que costa que es portin. En aquest sentit, també tenen present que algunes famílies consideren el servei només com un lloc on es custodien els fills/es, cosa que no facilita el treball amb elles.

"Hi ha famílies que no s'impliquen gens quan hi ha un problema, i no et volen veure, i et trobes amb un mur al

davant. I si treballes amb el nen, també has de treballar amb la família, perquè, sinó, no hi ha cap canvi. A vegades costa molt que la família ho vulgui veure i es pugui treballar".

En canvi, altres famílies, tot i tenir la mateixa necessitat, també busquen i valoren l'atenció educativa que se'ls ofereix i estan més predisposades a col·laborar-hi.

D'altra banda, una les estratègies que estan funcionant per impulsar la implicació de les famílies que utilitzen els serveis són les entrevistes individuals, les activitats específiques amb tota la família en moments importants del calendari i sortides o excursions un de cap de setmana al mes, activitats de trobada i suport de pares i mares, la vinculació en espais de seguiment i presa de decisions de l'entitat, la col·laboració en l'organització d'activitats, etc. I amb les famílies que s'incorporen als centres, es mira de treballar la seva participació des de bon començament, s'intenta potenciar el que agrada als pares i mares, sobretot a les mares, que són majoritàries, amb classes de català, manualitats, visites a museus, berenars... que, segons les entitats, són valorats com a espais d'aprenentatge i de relació i sociabilitat.

Tanmateix, respecte al servei a les famílies, s'és conscient que caldria ajustar el que s'ofereix a l'interès de les famílies, ja que tot i voler donar-hi resposta, no és sempre la resposta que elles volen.

"No tenim un prototip de família, algunes tenen necessitats educatives, però d'altres, només necessiten col·locar el nen".

Bona part de les famílies, per tant, valoren els serveis com un recurs important per deixar els nens/es, un lloc on se'ls dona suport escolar, etc. A més, els ajuda en certa mesura a conciliar la jornada laboral amb l'atenció als fills/es. Tanmateix, des dels centres, més enllà d'assumir la seva funció instrumental per a les famílies, es fa un esforç per assolir i compartir amb elles els objectius educatius de l'entitat.

Una altra característica de la població del barri que afecta la dinàmica de les entitats és la mobilitat, especialment de l'estrangera. Aquest fet, que, com hem vist també és viscut als centres d'ensenyament, dificulta la continuïtat i el seguiment de l'atenció i també la dinàmica dels grups de treball. Tal com s'ha explicat, les entitats donen servei a un determinat perfil socioeconòmic de famílies. És per això que de manera generalitzada manifesten que seria molt positiu que poguessin obrir-se a la població general per tal d'oferir entorns "normalitzats" que propiciïn més la inclusió i la interrelació de totes les famílies del barri. Però aquesta desig es veu estroncat per l'estancament en el nombre de places i la gran quantitat de casos derivats dels serveis socials, com també per la ja esmentada actitud de recel de gran part de les famílies del barri amb una certa estabilitat econòmica per participar als serveis del barri.

Finalment, s'esmenten dificultats que tenen a veure amb la coordinació, la relació amb altres entitats i agents del barri i el treball comunitari, aspectes que es desenvolupen al proper punt d'aquest apartat.

Com a punts positius, des dels serveis es destaca en primer lloc el fet de comptar amb equips de professionals i voluntaris potents i amb molta predisposició i capacitat de treball. També hi ha entitats que consideren que no es poden queixar a nivell de subvencions i aportacions públiques i privades, ja que gràcies a aquestes poden desenvolupar els seus objectius. Una altra potencialitat que es remarca fa referència a les infraestructures i la logística, ja que s'intenta cobrir una part de les necessitats dels serveis amb la ces-

sió d'espais i recursos entre uns i altres, ja sigui per realitzar casals d'estiu, en la utilització dels punts Òmnia, en la cessió de material, etc.

Algunes entitats també destaquen que el treball amb les famílies és cada cop més prioritari. D'aquesta manera, el fruit d'aquest treball és una major implicació de les famílies, concretament de les que tenen més continuïtat en els serveis, tot i que sigui un procés lent. Es coincideix que és important el tracte directe i constant, que beneficia la relació, de manera que "amb algunes famílies tenim un tracte més íntim i s'impliquen". Un aspecte que facilita aquesta col·laboració és quan la família troba una certa estabilitat, i gràcies a això es pot fer més càrrec dels fills/es.

● VALORACIÓ DELS RECURSOS I LES NECESSITATS DETECTADES AL BARRI

En les valoracions que fan les entitats dels recursos existents al barri, hi ha una gran diversitat. D'una banda, hi ha la percepció que hi ha molts recursos i que són suficients, i de l'altra, es detecten mancances no cobertes i recursos que no estan del tot ben aprofitats. Hi ha un consens sobre la importància de conèixer bé la realitat per poder-la dimensionar, valorar i intervenir-hi, sempre mirant d'optimitzar allò que ja existeix i va bé, assegurant la creació d'allò que manca.

Tenint en compte la gran quantitat de centres, serveis i programes que s'estan gestionant, una necessitat expressada per la majoria de tècnics de les administracions i les iniciatives privades és poder conèixer els recursos disponibles per poder ordenar una mica la xarxa. D'una banda, aquest coneixement es veu imprescindible per poder aprofitar més els recursos existents i donar una millor resposta a les demandes de les persones. D'aquesta manera, es troba a faltar informació centralitzada que ajudi a conèixer els serveis del territori, ja que en ocasions s'han de fer esforços per saber on adreçar les famílies per determinats temes. En aquest sentit, alguns valorarien que el problema no són els recursos, sinó el desconeixement dels recursos existents per donar resposta a les diferents problemàtiques. D'altra banda, el coneixement sobre els recursos i les necessitats del barri es considera que pot ajudar a elaborar una foto per saber cap a on es va i concretar els esforços de futur.

Un dels elements que apareix amb força entre les persones entrevistades és la urgència d'optimitzar els recursos. Un objectiu comú i principal, per tant, és que no hi hagi duplicitats, que els serveis s'obrin a més població i que es potenciï el que hi ha per donar resposta a les necessitats que no s'acaben de cobrir. En el cas dels recursos de temps lliure, algunes entitats plantegen que l'ampliació de l'oferta s'hauria de pensar a partir de models que no impliquessin l'obertura de nous serveis i/o espais, sinó l'ampliació i l'optimització de recursos que ja existeixen. Uns exemples serien que les AMPA, amb el reforç que calgués, organitzessin més activitats extraescolars i a més s'utilitzessin els espais i la infraestructura existent a les escoles, o que es fomentés la col·laboració entre les famílies per donar resposta a la demanda de recollida de nens i nenes a les escoles. Alguns també plantegen que seria interessant una certa especialització de les entitats, per no duplicar esforços i energies, i així no repetir activitats ni serveis per als quals no hi hagi d'haver molta demanda. Així, es proposa que, més que generar nous centres, es valori la possibilitat d'ampliar els serveis existents i ser conscients també de les seves mancances, per tal de compensar-les. Amb l'objectiu de millorar la

consistència dels recursos, també es planteja la necessitat que des de cada entitat es faci una revisió per tal d'adequar-se més a la demanda actual, per exemple, pel que fa a les franges horàries o a determinades activitats. En aquest sentit, alguns serveis comencen a plantejar-se, per exemple, fer un canvi d'horari per atendre a primera hora de la tarda, coincidint amb la sortida de les escoles.

Una altra preocupació fa referència als equipaments del barri, perquè tot i l'augment que hi ha hagut arran dels canvis urbanístics, continua havent-hi mancances pel que fa a espais verds, espais per jugar a pilota, espais de relació, etc. Es troben a faltar parcs, places i espais de joc per a petita infància i nois i noies més grans, que siguin adients i segures per la seva activitat i espais acollidors com a llocs de trobada, per la importància que tenen en la creació i l'enfortiment de la xarxa social i la convivència. Així mateix, una demanda molt sentida són els recursos d'esport a l'espai públic.

"Al Raval la cosa més potent és aquest tema d'esport al carrer. És bo que es produeixi, perquè és una manera d'estructurar més informalment comportaments i relacions. S'han de mirar de millorar i cobrir les diferents necessitats intergeneracionals".

D'altra banda, també es considera que hi ha una manca d'infraestructures esportives en general i que algunes no estan en condicions prou bones. En concret, es valora que el poliesportiu del Raval és un espai que ha quedat petit per les demandes que hi ha i que no és accessible a determinats col·lectius, com algun grup de joves, ni a certes entitats pel cost econòmic que suposa.

Tant els tècnics de les entitats com de l'Administració, consideren que s'haurien d'aprofitar més les infraestructures dels centres d'ensenyament en horari no escolar per a la realització d'altres activitats socials. En són un exemple les sales d'informàtica, els patis i les pistes esportives, les sales d'actes, les aules... Tanmateix, es veuen algunes dificultats, ja que tant el Districte com les escoles i els instituts han d'estar-hi d'acord, i no sempre és així.

Les entitats privades que treballen amb infants i joves consideren que manquen certs recursos a nivell general i especialment en algunes èpoques de l'any. Els casals i altres dispositius similars estan habitualment saturats i sovint tenen llistes d'espera, sobretot a l'estiu. Una estratègia per pal·liar aquesta situació és derivar a altres entitats, tot i que moltes vegades no es pot fer perquè les altres també es troben en la mateixa situació. Les possibilitats d'ampliar grups no solen ser viables econòmicament parlant, de manera que no es pot ampliar el nombre de nans. En aquest sentit, diverses organitzacions comenten que solen derivar una quinzena de nens i nenes, però que sempre hi ha un percentatge que queda sense atenció. Tanmateix, una solució que alguns serveis apliquen és limitar l'atenció a uns dies determinats per tal d'absorbir la llista d'espera. Davant d'aquesta percepció de col·lapse i de la necessitat d'ampliar i diversificar l'oferta per absorbir la demanda existent, es considera que una bona via podria ser aprofitar el potencial de les AMPA del barri. Això no obstant, les AMPA són entitats força dèbils en temes com la representativitat, els recursos humans, el finançament o la gestió, de manera que torna a aparèixer la importància d'impulsar-les i/o reforçar-les.

La situació s'agreuja a l'estiu, quan diverses entitats es coordinen per tal d'absorbir tota la demanda, que augmenta a causa de les vacances escolars. En algunes ocasions, alguna

entitat ha hagut de tancar durant un període de l'estiu, cosa que ha provocat una situació delicada, ja que els infants han de ser derivats a un altre recurs i augmenta la pressió per mirar de cobrir les demandes. A més, el fet que hi hagi un nombre de famílies que no puguin satisfer les seves necessitats a través de les activitats d'estiu també té incidència en algunes situacions laborals. La membre d'una entitat comenta que amb aquesta situació:

"Es provoca que moltes mares que podrien treballar en l'àmbit de la hostaleria no puguin fer-ho per no tenir on deixar els seus fills".

"Una diferència horària entre escoles privades, públiques i escoles bressol... Això provoca que hi hagi espais buits d'atenció i desestabilitza les famílies, ja que han de buscar-se la vida per poder deixar els nens en algun lloc".

També es constata que la jornada intensiva dels centres escolars dels mesos de juny i setembre afecta força famílies. A part, un altre aspecte que s'esmenta és la manca de diversitat de l'oferta a l'estiu.

Per altra part, hi ha qui considera que algunes activitats estan molt centrades en el repàs escolar i, per contra, altres pensen que hi ha molta oferta lúdica. També es considera que s'han de donar més recursos per organitzar activitats centrades en l'esport, la música i el ball adreçades als joves. També s'ha plantejat la importància de generar espais comuns on els pares i fills/es treballin i juguin conjuntament.

Els caps de setmana hi ha pocs dispositius que facin activitat, i no queda clar si hi ha una demanda real, ja que algunes entitats que obren tenen bàsicament demanda el dissabte al matí i no en les altres franges. De totes maneres, també es qüestiona el fet d'obrir tots els dies de la setmana, per l'impacte que pot tenir en les relacions familiars.

"Els caps de setmana no queden coberts, però també cal valorar si és necessari i si aquest és realment l'objectiu, ja que els pares s'han de relacionar amb els fills. Hem de fer que la família sigui autònoma i que sigui independent. Els ho donen tot mastegat, i no sé si és positiu".

Això no obstant, també es considera que probablement hi ha una part de demanda real, ja que molts pares i mares treballen tots els dies, inclosos els caps de setmana. Una via per solucionar aquesta manca d'oferta en caps de setmana tot fomentant les relacions intrafamiliars són les activitats que ofereixen espais comuns per a tota la família, que algunes entitats plantegen amb periodicitat mensual o esporàdica. La situació econòmica actual de les entitats, d'altra banda, no permet fer activitats d'una manera més continuada. Igual que els caps de setmana, es comenta que els períodes de Nadal i de Setmana Santa també queden poc aprofitats.

Des de les entitats es potencia l'ús dels serveis socials per part de les famílies que presenten necessitats, però també es detecta que la població té reticències per dirigir-s'hi. Aquest aspecte, tal com expressen alguns professionals dels serveis socials, té a veure amb el fet que una part de la població, especialment les famílies en risc, sovint identifiquen els serveis amb control, i no amb ajuda.

Alguns/es professionals de l'administració fan una valoració molt positiva dels recursos de la iniciativa privada que complementen els recursos públics en educació i salut. Pel que fa a l'atenció primària, també valoren que hi ha un problema de saturació i de manca de recursos i que una solució seria dismi-

nuir les ràtios. Per altra part, també detecten una mancança en certs recursos especialitzats, com els EAIA, que no donen a l'abast per donar resposta a la demanda. Hi ha qui considera que:

"Hi ha força recursos i s'hauria de veure si realment en falten, perquè en el fons estem parlant de les mateixes famílies que van als diferents serveis i institucions. S'hauria de comptabilitzar per veure la massa de població que realment està en dificultats".

Des de serveis socials es detecta també que hi ha força fragmentació i parcialització del servei, sobretot quan hi intervenen els serveis especialitzats. Es valora que un moment clau és l'entrada de la família al servei, quan s'ha de recollir tota la problemàtica amb una visió global. Perquè això sigui possible, es proposa una dotació superior de recursos humans que garanteixi l'atenció i inicial de qualitat o la possibilitat de fer miniequipos adequats a les necessitats, tot evitant la dispersió dels serveis. Alguns també plantegen una major presència d'altres perfils professionals, com per exemple d'advocats.

D'altra banda, un altre aspecte que no està ben resolt en els circuits actuals és el problema dels majors d'edat extutelats que no han aconseguit entrar en recursos posteriors. Com que quan són menors se'ls regularitza amb el permís de residència, però sense permís de treball, a partir dels 18 anys, si no han aconseguit entrar en altres recursos, es troben vivint al carrer o en habitatges precaris. De fet, una altra preocupació important fa referència a temes delictius (tripijocs, robatoris i tràfic de drogues), especialment amb els menors estrangers immigrants no acompanyats (MEINA). En aquests sentit, un professional d'un recurs social explica que:

"Hi ha un rebrot en el barri amb nanos sense possibilitat d'intervenció i en situació molt deteriorada, ja que viuen al carrer des de fa temps. Per tant, trobem: menors tutelats no ben tutelats, majors de 18 anys en situació precària important i un consum de cola, cíclic, que segueix sense resoldre's".

● VALORACIÓ DELS RECURSOS I LES NECESSITATS PER FRANGES D'EDAT

FRANJA 0-3

Tal com hem vist anteriorment, l'etapa educativa en què hi ha més consens sobre la manca de recursos és la dels 0-3 anys. El fet que la llei no consideri aquesta etapa obligatòria ni bàsica suposa que hi hagi menys recursos educatius de titularitat pública en comparació amb les etapes de Primària i Secundària, que al país són bàsiques i obligatòries. D'altra banda, existeixen recursos d'iniciativa privada que complementen gran part de la demanda. Amb tot, la percepció general és que no es cobreixen totes les demandes, ja que els serveis queden saturats i amb llistes d'espera i no es dona resposta a necessitats de determinats serveis, com tampoc a horaris o èpoques determinades que s'han d'adequar a les condicions laborals de les famílies. En aquest sentit, sovint s'expressa que les activitats i els serveis destinats a infants d'entre 0 i 3 són insuficients, especialment a l'estiu, i que l'oferta s'hauria d'augmentar, sobretot tenint en compte l'augment de la població d'entre 0 i 4 anys al Raval durant els darrers anys.

Per tant, es valora que manquen escoles bressol i serveis d'atenció a la petita infància en general, perquè manquen places en els centres ja existents, tant els públics com els privats, amb

quotes assequibles per a les famílies. Al mateix temps, es demana que hi hagi un ventall ampli d'oferta, tant en el temps escolar com extraescolar, per tal de cobrir les necessitats familiars amb propostes com augmentar el tipus d'activitats de les escoles bressol i entitats, una ludoteca, espais on fomentar la relació dels pares i les mares amb els fills/es, etc. Amb tot, cal considerar que habitualment la demanda és principalment de matí i no pas de tarda.

Pel que fa a les famílies que es troben en situacions més desfavorides, s'alerta que caldrien places reservades per a casos d'urgència, perquè la seva manca obstaculitza molt la incorporació de dones de determinats col·lectius al mercat laboral i formatiu. Una solució podria ser crear espais per a mares on les mares puguin deixar els nens i nenes mentre segueixen una formació ocupacional. També preocupa que hi ha aspectes més assistencials que no s'assumeixen:

"Necessitats bàsiques com, per exemple, els 'acompanyaments tecnològics', com preparar menjar, rentar roba.... També hi ha famílies amb déficits importants, que no tenen aigua corrent... [...] Hi ha una demanda important d'aquest tipus de serveis a les famílies".

Fins al 2004, La Casa de la Font feia front a aquestes necessitats i cobria sobretot l'atenció a mares joves. Segons una entitat, la raó del tancament d'aquest servei és que l'Ajuntament ha considerat que molts dels aspectes que es treballaven s'havien de treballar a la llar i potenciar treballadores familiars perquè facin tasques a domicili. Però, tal com hem vist abans, es considera que el servei domiciliari no està donant els fruits necessaris.

Hi ha un gran volum de famílies usuàries dels serveis socials que estan també en llista d'espera. L'experiència d'una entitat que atén la franja d'edat 0-4 anys és que el 2004 tenien 50 nens/es en llista d'espera amb informe de serveis socials i 40 sense informe de serveis socials, cosa que va provocar que es valorés l'obertura de més places. El 2005 la llista d'espera va augmentar, però sense disposar de mitjans econòmics per fer-hi front. Tanmateix, des del mateix servei es planteja que l'existència d'una llista d'espera llarga no suposa una necessitat molt gran, realment sentida i necessària, ja que comenta que es troben amb un alt volum d'absències. Les raons poden tenir a veure amb el fet que alguns professionals dels serveis socials i les entitats suggereixen la inscripció a llistes, però la família no

sempre ho fa motivada, canvia de domicili o de situació laboral (i es queden amb el fill/a...) i no avisa...

Abans, alguna entitat atenia població d'entre 0 i 3 anys, però el fet que requerís un espai específic, uns horaris especials, moltes necessitats concretes... i unes despeses importants, dificultava la seva atenció. Per aquesta raó, i pel fet que existia algun recurs especialitzat en aquesta franja, es va decidir deixar de fer el servei i derivar els casos.

Pel que fa als equips educatius dels diferents serveis, hi ha qui pensa que també manquen professionals especialitzats en la petita infància i una major regulació del sector.

FRANJA 3-12

La franja entre els 3 i els 12 anys, que coincideix amb l'etapa d'educació Infantil i Primària, es considera que està més atesa que la de 0 a 3, ja que en l'horari escolar tots els nens i nenes tenen plaça als centres d'ensenyament. Quan es parla dels recursos extraescolars, per una part hi ha la visió que n'hi ha prou i que és la que està més ben coberta, i per altra part hi ha la percepció que manquen recursos perquè les llistes d'espera solen ser habituals. Diverses entitats afirmen que a partir dels 8 anys la demanda és encara superior. Tanmateix, algunes entitats es plantegen que caldria valorar i quadrar les llistes d'espera, ja que és possible que un nano estigui apuntat a diverses organitzacions. En alguns casos, també s'opina que caldria oferir informació sobre els recursos als nois i noies, ja que consideren que molts desconeixen el que es pot fer al barri i, per tant, no aprofiten els recursos existents.

Un dels serveis específics de la franja de 3-12 anys és l'acompanyament. Aquesta acció s'ofereix a les famílies que treballen en horaris incompatibles amb les hores d'entrada i sortida de les escoles o amb les dels centres que funcionen en horari extraescolar. En alguns casos existeixen dificultats per dur a terme el servei, ja que requereix un volum considerable de personal per desenvolupar-lo, sobretot amb la mainada més petita, que és la que demana una atenció més especial.

FRANJA 12-16

Es considera que per als nois i noies en edat d'estar a l'etapa d'educació Secundària hi ha menys recursos que no pas a l'etapa anterior, tot i que en general semblen suficients. Totes les entitats i serveis consideren que s'ha de tenir en compte el moment vital d'aquests nois i noies, ja que durant l'adolescència hi sol haver una major motivació per fer més la seva, es tenen interessos més canviants... i, per tant, s'ha de fer un especial esforç per arribar a ells i elles. La sensació general és que l'oferta no s'adequa necessàriament a la demanda, sobretot a partir dels 13 i 14 anys, i es planteja pensar a oferir altres activitats que actualment no s'ofereixen en els àmbits de la música, el teatre, l'expressió corporal... L'estratègia de tirar endavant les seves propostes per tal de satisfer-ne els interessos i promoure'n la participació es considera important, tot i ser una tasca que costa.

"És important oferir-los l'oportunitat d'expressar el que senten, perquè als nanos se'ls cataloga molt ràpidament, en comptes de captar el que a ells els agrada i captar-los per aquí".

"En ocasions no saben què volen i canvien sovint d'opinió. [...] A vegades fins i tot costa que acabin una activitat que ells mateixos han proposat".

Tal com és característic d'aquesta franja, una gran part no es volen sentir o no es senten vinculats a cap organització i prefereixen el lligam i les activitats amb el grup d'amics i amigues a determinats carrers o espais. Això no obstant, els serveis i les entitats educatives tenen com a objectiu apropar-se als joves per oferir-los un acompanyament, informació, activitats alternatives...

"Dels 12 als 16, hi ha casals, però per als que no hi van, manquen més educadors, falta motivar-los per a cursos que els serveixin, per exemple informàtica, enganxar-los a través dels educadors. També és vital en aquesta edat l'associacionisme i que puguin sortir del barri, que trenquin el cercle, oxigenar-los. Intercanvis amb altres grups, sobretot des de la vessant cultural, és molt important la qüestió de la socialització, si estan tot el dia asseguts fumant, nois i noies, es consumeixen. Per exemple, estaria bé motivar-los en l'esport, que ajudessin els monitors, que se'ls donés una responsabilitat amb els més petits. Buscar les formes perquè s'impliquin".

Existeix, per tant, la necessitat i la voluntat d'ajustar els recursos existents oferint serveis propers amb un paper protagonista dels adolescents, activitats diverses i flexibles, educadors de carrer que arribin als nois i noies que en fan ús, espais de relació per a joves, més zones a l'aire lliure que permetin l'ús lúdic i esportiu... i una major dotació econòmica que faciliti la realització d'aquests propòsits.

FRANJA DE MÉS DE 16 ANYS

A partir dels 16 anys, la situació dels nois i noies canvia, ja que poden començar a treballar i alguns deixen els estudis per fer-ho. Aquest fet suposa que hi hagi dispositius relacionats amb el món del treball, d'orientació, formació i inserció laboral. Aquest moment és considerat per alguns professionals com a crític o problemàtic, perquè entenen que és un moment que sovint requereix una presa de decisions i una sèrie d'aprenentatges que en certa mesura determinen el camí personal i laboral. S'ofereixen diverses possibilitats de formació que puguin millorar les seves expectatives d'inserció al mercat laboral, tenint en compte que la majoria dels nois i noies del barri acaben treballant al sector serveis, però la dificultat de tenir finançament a vegades dificulta tirar endavant projectes o suposa haver-ne de tancar. Una de les eines que es valora com a clau és l'ús de les noves tecnologies, que reforcen la capacitat i la inserció laboral i procuren evitar la fractura digital dels joves i de la població en general.

D'altra banda, pel que fa a l'oferta de lleure, en general es té l'opinió que els recursos són pocs i hi ha qui comenta que els joves se senten fora de lloc i busquen recursos fora del barri, ja que els recursos solen estar destinats als de 12-14 anys. Algunes entitats i projectes han sorgit per cobrir aquest buit, i actualment des del Districte s'està impulsant que es reforcin aquestes iniciatives, com també que es creï un casal de joves des dels joves.

"Que sigui un espai ben treballat i pensat des dels propis joves [...]. És molt important que els joves i la gent del barri tinguin espais de referència propis".

LA COORDINACIÓ I EL TREBALL EN XARXA

La coordinació i el treball en xarxa es consideren elements imprescindibles per part de tots els agents que treballen al barri. Es destaca la seva importància per tal de garantir la qualitat del treball i una perspectiva integral i cohesionada, especialment en un barri on, a més, existeixen un gran nombre de recursos. Majoritàriament, els professionals entenen la coordinació com el mecanisme per compartir el coneixement del que es fa, intercanviar informació, canalitzar les demandes, fer seguiment de casos, unificar criteris d'actuació, optimitzar els recursos i no duplicar esforços, etc. De tota manera, hi ha qui prefereix parlar del treball en xarxa per referir-se a la coordinació de casos i projectes conjunts que suposen un alt grau d'implicació, que significa un treball conjunt en la diagnosi de la realitat, l'elaboració de propostes de funcionament, la presa de decisions sobre accions conjuntes, el disseny de projectes i actuacions i l'execució i el seguiment d'aquestes.

Tanmateix, a vegades es produeixen confusions perquè s'utilitzen els conceptes de coordinació i de treball en xarxa com a sinònims, i ja hem vist que no tenen perquè fer referència al mateix nivell de coordinació. En aquest sentit, es poden distingir diferents objectius (des de l'intercanvi d'informació fins al seguiment de casos o a l'organització d'activitats), diferents canals (reunions, telèfon, correu electrònic, telepatia...) i diferents agents implicats, tant del sector públic com del privat, en funció de la seva responsabilitat.

Pel que fa als recursos per a infants, adolescents i famílies, hi ha nombrosos òrgans de coordinació relatius als aspectes d'educació, prevenció, atenció social, salut, lleure...⁴⁰ Les valoracions sobre aquests són diverses. Hi ha qui expressa que el nivell és bo i suficient, qui considera que va bé, però que hi ha mancances i dificultats, i qui és partidari de replantejar els mecanismes de coordinació, perquè en alguns aspectes són poc operatius.

Un dels factors que incideix clarament en la capacitat de coordinació és el coneixement directe de tots els recursos i dels seus referents. Alguns serveis expressen que és impor-

40. Veure l'apartat de Mapa de recursos, òrgans de coordinació i treball en xarxa, pàg. 86.

tant millorar aquest coneixement mutu i que les reunions conjuntes ho faciliten. Una altra via que alguns proposen podrien ser les sessions de formació sobre els recursos de la xarxa i el seu funcionament (els serveis socials, els programes educatius...). Sí que es pot dir que el coneixement és més present entre recursos del mateix àmbit de treball i la mateixa titularitat. Per exemple, les entitats privades expressen que el fet que tinguin espais propis de coordinació els facilita conèixer el sistema de treball i derivar-se casos entre elles. En canvi, el desconeixement és més gran entre els serveis socials i educatius i les entitats socials. És evident que en qüestió de números, el gran nombre de recursos i personal que actua al barri no és un element que faciliti la coordinació.

Un altre aspecte limitador és el temps que suposa tirar endavant el treball conjunt. El col·lapse que existeix en l'atenció directa dificulta que es puguin destinar més hores a la coordinació, cosa que se suma al fet que no hi ha pocs òrgans que s'hi dediquin. De tota manera, el que sí que es pot dir és que en general es valora positivament la sistematització que s'està duent a terme i la qualitat amb què es treballa, encara que caldria augmentar aquesta qualitat i clarificar més els canals de relació. En alguns casos, també es té la sensació que per cada problema es crea una coordinació, i a vegades això suposa molt de temps i d'esforços per coses que després desapareixen, per això es planteja que cal unificar criteris, sense haver de crear un nou òrgan de coordinació. Així, hi ha una coincidència en la necessitat de revisar els espais de coordinació existents (objectius, canals, resultats...) per potenciar-ne l'operativitat.

Tal com s'ha comentat anteriorment, un dels objectius de la xarxa és que funcioni des de la complementarietat. En aquest sentit, s'expressa que és important tenir clares les competències i responsabilitats de cada organització i que aquestes siguin plenament assumides. Això no obstant, apareixen conflictes i solapaments entre els diferents agents del barri perquè alguns desenvolupen funcions que pertocquen a altres estaments que no les assumeixen plenament. Les dificultats per tirar endavant les tasques pròpies poden tenir a veure amb la complexitat i el volum de les problemàtiques, la manca d'agilitat en els processos d'intervenció, la manca de recursos humans, les prioritats... tot plegat, un peix que es mossega la cua. En serien alguns exemples que les escoles estan assumint tasques socials que no li pertocquen o que les entitats compensen carències formatives de l'escola i funcions d'atenció social pròpies dels serveis socials. Les entitats justifiquen el fet d'assumir elles mateixes les competències de serveis socials des de la perspectiva que cal donar una resposta a allò que els serveis competents no atenen. En aquest sentit, algunes entitats expressen que en ocasions des de serveis socials s'els crida l'atenció perquè no és competència seva, però en canvi no hi intervenen fins més tard. Es coincideix, per tant, que la resposta educativa i social integral no pot ser viable si no es parteix de la coresponsabilitat i la coordinació.

● XARXA EDUCATIVA

Pel que fa a l'educació formal, des dels centres públics s'expressa la necessitat de potenciar la coordinació entre les etapes educatives. Entre les escoles bressol i el segon cicle d'educació Infantil impartit als centres de Primària, la coordinació és minsa, i es planteja que s'hauria de millorar la unificació de criteris en el tractament a les famílies... En el cas de primària i secundària hi ha estratègies que estan fun-

cionant i que es consideren efectives quant al traspàs d'informació entre etapes.

En general, els centres d'ensenyament valoren positivament les reunions que es realitzen des del Districte, tant en la franja de 0-6 anys com a la resta d'etapes, que permeten coordinar les necessitats dels centres. Amb tot, es considera que s'hauria de millorar i garantir una bona resposta quan des de l'escola no es poden abordar els problemes. Una proposta concreta és fomentar el coneixement de tots els recursos del territori, i es planteja la possibilitat de crear una plataforma que agilitzi el treball conjunt i la resposta educativa.

En aquesta línia, es valora positivament el Pla Educatiu d'Entorn, ja que té com a objectiu la coordinació entre les diferents instàncies que intervenen en el procés educatiu per tal de treballar de manera conjunta i unificar criteris. Com que es tracta d'un programa pilot i en fase inicial, s'és conscient que caldrà veure com es concreta a la pràctica i tenir en compte els diferents agents, partir de la base de les problemàtiques, posar especial atenció per no duplicar esforços i aprofitar recursos ja existents.

Pel que fa a la coordinació entre l'educació formal i la no formal (tant els serveis d'iniciativa pública com privada de l'àmbit social i educatiu), es dona en un cert grau, sobretot de manera puntual, tot i que no es considera suficient i s'hauria de potenciar més. D'una banda, els centres d'ensenyament expressen la voluntat de fomentar aquesta coordinació, ja que només es posen en contacte en determinades ocasions per parlar de problemes puntuals. La coordinació no sols es considera insuficient en aquest sentit, sinó també per la manca en la unificació de criteris. Les paraules de la membre d'una escola il·lustren aquesta sensació:

"Cada casal, cada entitat, la biblioteca, etc., cadascú és cadascú. Se suposa que hi ha tota una sèrie de punts en comú perquè molt diferents no som els uns dels altres, però no és que ens posem tots d'acord i fem, sinó que cadascú fa i ens posem d'acord".

Amb tot, des dels centres docents s'afirma que hi ha bones relacions amb les entitats i els serveis educatius del barri, encara que comenten que existeix un cert desconeixement de la tasca que aquestes duen a terme i que es fa difícil mantenir contacte amb totes elles. Aquest fet, però, no impedeix que es duguin a terme projectes coordinats (activitats d'escolarització compartida, crèdits de síntesi, reforç escolar...) ni que els centres sovint adrecin l'alumnat i les seves famílies als dispositius del barri que coneix.

D'altra banda, els serveis socioeducatius manifesten que també tenen com a prioritat la coordinació amb les escoles i els instituts on van els infants i adolescents que atenen, però coincideixen que és una tasca difícil. Indiquen com una dificultat la multiplicitat de referents i la saturació de tots plegats, de manera que no es poden generar gaire espais de trobada i la relació és sobretot telefònica.

"A vegades costa molt... Jo m'he sentit una mica marejada, com una pilota. Els serveis socials van molt saturats i amb les escoles és poder posar-te en contacte amb els tutors i haver de trucar moltes vegades perquè no els trobes".

També es fa palès que en ocasions no coincideixen les ocupacions que tenen els i les professionals dels dos àmbits i que és important compartir criteris, tal com passa quan es fan activitats conjuntament (crèdits de síntesi...). Aquest enfocament revertiria positivament en accions com el reforç escolar o l'estudi assistit.

En l'àmbit de salut, la coordinació entre les diferents instàncies sanitàries també es valora imprescindible. Pel que fa a la coordinació entre escola i atenció primària, es considera molt bona, tant pel que fa a les reunions mensuals sobre la franja de 0-3 anys, en què també participen els diferents serveis a la petita infància, com als diferents protocols d'actuació establerts (per als infants nouvinguts o les vacunacions), o el projecte Salut i Escola. Tot i això, aspectes com l'atenció especialitzada en casos de problemes de salut mental no tenen l'agilitat que s'espera, i manca el traspàs d'informació. Davant d'aquesta detecció, el Consorci Sanitari i el Consorci d'Educació de Barcelona s'han posat a treballar per facilitar les derivacions, el CSMIJ està revisant el model d'intervenció per millorar el servei, i des del programa Salut i Escola s'intenta contrarestar algunes mancances, canalitzar casos i facilitar informació als nois i noies.

D'altra banda, les entitats privades valoren molt positivament la promoció d'espais de col·laboració entre elles per tal de traspassar-se informació, detectar les necessitats del territori i trobar conjuntament propostes i accions concretes. L'existència d'espais com la taula d'infància i de franja i de plataformes de segon grau com CEPIAR i la Fundació Tot Raval, sorgides precisament amb aquests objectius, es consideren una bona eina. La coordinació, en general, es considera força fluïda, tot i que en molts casos es tracta bàsicament d'intercanvi d'informació i que algunes persones creuen que hauria de ser més estreta.

Les dificultats en el tercer sector tenen també a veure amb la gran densitat d'organitzacions, amb l'alt volum de reunions, que sumat a la resta de feina fa difícil compatibilitzar-ho tot. Sovint, per tant, la comunicació tendeix a ser més telefònica que no pas presencial. Els moments més intensos de coordinació es fan de cara a la realització d'activitats conjuntes a l'espai públic i a les activitats d'estiu, en aquest cas per canalitzar les demandes i intentar que els casos més necessitats quedin atesos.

● XARXA SOBRE LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA EN RISC

Per intervenir amb la població en risc, es coincideix que és molt important que tots els estaments que treballen amb la família estiguin d'acord amb les línies de treball i les accions. Tot i que existeix la sensació que en els darrers anys s'ha incrementat aquesta coordinació, la perspectiva és que ha d'augmentar molt més. És necessari comptar amb més professionals que facilitin la intervenció, la coordinació i el treball en xarxa per part de l'escola, els serveis socials, els centres de salut, les entitats...

Des del punt de vista dels serveis socials, en general la coordinació és bona amb tots els serveis (Primària, pediatria, escoles, centre oberts, EAIA, SAD...). Malgrat aquesta valoració positiva, es considera que encara queda molta feina a fer per poder donar resposta a les necessitats del barri. Per tant, la coordinació no sembla suficient i en determinats casos es considera que caldria poder seure, fer un pla de treball i coordinar-se amb tothom. També cal tenir en compte que, segons alguns professionals del sector públic, algunes entitats tenen una visió molt assistencial, i això dificulta la intervenció professional des d'una perspectiva més educativa i sistèmica. Altres entrebancs tenen a veure amb el fet que hi ha molts serveis i que a vegades hi ha duplicitats i molts referents diferents, amb dificultats per delimitar el treball de cada entitat i servei i tenir clar quins són els profes-

sionals responsables de cada cas. En aquest sentit, una entitat explica que fa un temps hi va haver l'"època daurada de la coordinació", ja que la part de les famílies la portava només un treballador social i era molt més fàcil coordinar-s'hi. Per tant, es constata la necessitat de concretar el referent de cada cas, evitant a la vegada la possible desorientació de les famílies, que sovint han de relacionar-se amb diversos professionals.

La detecció de casos d'infància en risc es fa generalment als centres educatius i a pediatria, amb qui es considera fonamental el treball conjunt per a la prevenció i la detecció precoç. En ocasions, també es detecten situacions de risc a les entitats, i aquestes també informen o deriven als serveis socials. Els casos de població d'alt risc es deriven als EAIA directament des dels serveis socials d'atenció primària, de DGAIA, jutjats... amb qui és necessari, per tant, un alt grau de coordinació. Amb tot, el sistema de treball amb DGAIA es valora insuficient i es considera que caldria fer-ne una revisió, ja que sovint la intervenció es realitza massa tard.

Tal com s'ha anat veient, la manca de coneixement entre els serveis és també vist com un impediment per la coordinació. Serveis com els EAIA no són gaire coneguts (doble dependència -de l'Ajuntament i la Generalitat-, funcions...) i els seus professionals troben important facilitar el seu coneixement.

Pel que fa a la relació entre els serveis socials i els centres educatius, es veu força efectiva, tot i que ja s'ha esmentat que des dels centres docents s'assumeixen funcions d'atenció social que els depassen. En tot cas, la coordinació amb Primària i Secundària és més estreta que no pas amb les escoles bressol, des d'on es considera que s'ha d'ampliar aquest aspecte. A les escoles i als instituts, l'eina principal de treball és la Comissió Social,⁴¹ que es realitza periòdicament a cada un dels centres, sumada la coordinació informal del dia a dia (bàsicament telefònica), a les Comissions d'Atenció a la Diversitat, al treball de les tutories i la coordinació amb els altres estaments. La valoració d'aquesta comissió, com també de la comissió d'atenció a la diversitat, és que la relació és fluïda i que els aspectes d'informació i diagnòstic funcionen bé, tot i trobar-se després amb el greu impediment que no hi ha els recursos necessaris per abordar els problemes. Per compensar i descarregar els docents de les tasques que assumeixen com a treballadors/es socials, els diferents agents plantegen solucions com: destinar més hores de treballadors/es socials en els centres, reconèixer més hores d'atenció a les famílies per part dels tutors/es dins del seu horari, que a les comissions socials també hi participin pediatres i altres agents involucrats, o que hi hagi suport d'altres professionals que ajudin els tutors/es en l'atenció a les famílies (educadors/es socials, integrador/a social, mediadors/es socials i escolars...).

La percepció més generalitzada per part de les entitats privades sobre aquest tema és que hi ha poca coordinació amb els serveis socials i que la que hi ha és molt lenta i burocràtica. Algunes entitats, en canvi, la valoren com a bona, encara que

41. La Comissió Social es reuneix de forma periòdica per fer seguiment de casos de cada centre escolar amb l'objectiu de consensuar les línies de treball i accions relatives a certes famílies i hi participen representants directius del centre docent, el coordinador/a de l'Aula d'Acollida treballadors/es socials de l'EAP, un/a educador/a de Serveis Socials, la tècnica LIC i en ocasions un/a referent de l'EAIA.

reconeixen que manca agilitat en els processos d'intervenció. A part, es critica el fet que costa contactar amb els treballadors/es socials, i alguns comenten que sovint se'ls deixa missatges telefònics que sembla que posteriorment no els arriben. Un aspecte que destaquen és que no només hi ha una multiplicitat de referents, sinó que en nombroses ocasions hi ha una manca de continuïtat d'aquests a causa de baixes o suplències que, entre d'altres coses, fa més difícil el traspàs i el seguiment de casos. S'apunta que no poques vegades les entitats de caire social assumeixen el seguiment de casos que es portaven des de serveis socials. Tal com s'ha esmentat anteriorment, l'admissió a les entitats es fa habitualment priorititzant els casos que hi arriben derivats dels serveis socials i d'altres entitats socials. Tanmateix, algunes comenten que sovint valoren més els informes que procedeixen de la resta d'entitats del barri que no pas els que procedeixen dels serveis socials, ja que solen relacionar-s'hi més i coneixen més la seva manera de treballar. D'altra banda, la manca d'agilitat en els processos comporta, a vegades, que les entitats busquin mitjans alternatius. Un exemple, que a vegades s'utilitza com a darrer recurs i que s'intenta evitar, és fer una denúncia d'un cas urgent a la Guàrdia Urbana per forçar la intervenció dels EAIA.

Segons diverses persones entrevistades, un altre element que també condiciona l'eficàcia de la coordinació dels serveis públics i privats és el fet que sovint hi ha un afany de propietat de certs casos. La frase sovint utilitzada per criticar aquesta situació és que alguns professionals actuen de manera unilateral, sota la perspectiva que "són els meus xavals" o "és el meu projecte".

Tanmateix, la visió general per part d'educadors/es i professionals dels diferents serveis socials i educatius de titularitat pública és que la coordinació funciona. Amb tot, també es valora que hi hagi alguns elements que queden una mica fora de la xarxa, especialment els àmbits de les toxicomanies i de la salut mental. Respecte als processos per fer derivacions en casos de drogodependències, s'assenyala que són molt lents i que cal agilitzar els circuits. D'altra banda, la manca d'integració a la xarxa dels serveis de tractament de problemes de salut mental és un aspecte que preocupa, ja que limita la millora dels processos d'intervenció integrals.

En la intervenció en xarxa en situacions de risc, es destaca una experiència que s'està realitzant a l'àrea del Raval Nord basada en la coordinació de diferents serveis (EAIA, SS, escola...) i

que treballa sobre el procediment d'intervenció davant d'alguns casos. Es seleccionen pocs casos, però d'aquests es concreta un pla d'acció amb la família i tota la xarxa, la qual cosa suposa un avanç important de treball de xarxa.

Aquest exemple és una mostra del dinamisme i la voluntat de millora dels diferents agents que actuen al territori. Sovint s'han engegat espais de coordinació per necessitats concretes a mode d'informació, coneixement i organització d'algunes activitats conjuntes o accions d'intervenció unificades, més aviat puntuals. A mesura que aquests espais s'han consolidat, a vegades s'han posat sobre la taula necessitats i interessos més globals, que en ocasions han derivat en reflexions pedagògiques i dels models d'intervenció o en aspectes com els objectius, l'organització i la gestió de la mateixa coordinació per avançar en el treball en xarxa.

En definitiva, en general es fa una bona valoració dels espais de coordinació, i diverses entitats destaquen experiències com la de la Fundació Tot Raval, que es va crear amb l'objectiu d'optimitzar recursos i impulsar un treball conjunt, integral i comunitari. Però, malgrat que la coordinació al barri ha millorat molt, hi ha qui considera que hi hauria d'haver un intercanvi més compartit d'informació, més directe i transparent entre tots els agents. Així, la voluntat de revisar els espais de coordinació per buscar la màxima operativitat apareix a la major part de les entrevistes com un element clau per a la millora.

Finalment, espais de debat i propostes com els que actualment hi ha al barri, permeten una perspectiva de reflexió al voltant de la pràctica i el treball en xarxa que genera bones expectatives de futur. Experiències com el diagnòstic de la infància i l'adolescència, les jornades sobre la convivència al barri, el grup de treball sobre infància en risc o la creació del Consell d'Infants del Raval, en són un exemple. S'aposta, doncs, per la realització de projectes comunitaris que parteixin de la implicació i les propostes conjuntes de totes les entitats.

conclusions de
l'estudi

conclusions de l'estudi

La infància i l'adolescència del Raval interessen i preocupen de manera generalitzada, tant a les persones com a les organitzacions, tant dins del barri com fora d'aquest. L'extensió, la profunditat i la complexitat de les dades que s'han analitzat en la recerca⁴² fan necessari un apartat de conclusions on es recullen les idees principals, s'estableixin relacions entre els discursos i les informacions i es proporcionen una visió global sobre el tema. D'acord amb l'estructura de l'estudi, les conclusions s'han elaborat al voltant dels grans eixos temàtics: el barri, les famílies, la salut, l'educació formal, la participació, els infants i adolescents, els serveis per a la franja 0-16 anys i per a les famílies, la coordinació i el treball en xarxa i, per acabar, el treball comunitari.

L'objectiu del Diagnòstic és conèixer i valorar la situació actual del Raval i el seu context i reflexionar sobre els aspectes que han de millorar i de quina manera, en base a un coneixement aprofundit i global. Cal tenir en compte que el Raval d'avui disposa d'un gran nombre d'organitzacions i programes que fan possible que la situació sigui molt més positiva que fa uns anys. Aquest fet fa necessari plantejar els serveis que ofereixen i les funcions que desenvolupen, com també quin efecte produiria en els infants, els adolescents i les famílies la desaparició o la manca dels recursos existents. Es desenvolupen moltes actuacions, s'inverteixen molts diners, s'impliquen un munt de persones, però el cert és que encara cal considerar el Raval com una zona d'especial atenció. Continua sent una de les pitjors zones de la ciutat pel que fa a les condicions de vida de gran part de la seva població, de manera que la transformació i la millora d'aquesta realitat amb la participació dels diferents actors són totalment necessàries.

En general, doncs, es pot concloure que cal disposar d'un coneixement general de la situació per tal de detectar i cobrir els buits existents, revisar i potenciar les actuacions presents i optimitzar al màxim els serveis i els programes per tal d'assolir cotes altes i operatives de coordinació, treball en xarxa i participació.

EL BARRI

Existeix un ampli ventall d'imatges i percepcions al voltant del Raval, algunes d'elles positives i d'altres negatives. En les aportacions dels alumnes als qüestionaris i dels professionals que ens han expressat la seva opinió, es percep el Raval tant com un barri amb mancances significatives com un barri emergent i ple de riqueses i potencialitats. Amb tot, hi ha una consciència generalitzada sobre la necessitat de millorar la imatge que es té del barri, i especialment les condicions en què es troba. Les mancances fan sobretot referència a la situació socioeconòmica de la població i també als espais públics, el carrer, els parcs i places verdes, les zones de joc i esport i els equipaments socials, educatius i esportius. També es detecten discursos que reproduïen estereotips lligats a la misèria i la delinqüència al barri i que, pel que fa a la població immigrant, es refereixen al barri com un gueto.

D'altra banda, lluny d'aquesta visió, es parla del Raval com d'un model de convivència tenint en compte la diversitat cultural i socioeconòmica de la seva població. En són un exemple les dinàmiques de les escoles i els serveis per a infants i joves del barri. També es reconeix com a barri d'acollida de població nouvinguda, i es reconeix el paper de centralitat que té a la ciutat.

Cal destacar l'existència d'una certa identitat de barri, un sentiment de pertinença, que es fa palès a través del grau de consciència i coneixement que els informants tenen sobre aquest. Això no obstant, tots els agents expressen el seu desig de millorar el coneixement del barri, les seves mancances, necessitats i potencialitats. En aquest sentit la participació es considera un element clau a l'hora de pensar i actuar al barri, i n'és un exemple que una tercera part dels nois i noies enquestats afirma que li agradaria participar en activitats per pensar en com millorar-lo.

Pel que fa a les percepcions sobre les transformacions del barri, tots els informants coincideixen a destacar que hi ha hagut canvis fonamentals durant els darrers anys. Sobretot es fa referència als canvis en el paisatge humà i urbanístic, amb les seves conseqüències positives i negatives. Per una banda, es considera que la inversió feta en accions socials i urbanístiques ha suposat una millora en els equipaments, l'habitatge social, els ajuts socials, l'educació, la neteja... fruit de l'esforç de les administracions i la societat en general, amb l'objectiu de fomentar la cohesió social i compensar les desigualtats. Amb tot, també hi ha opinions que qüestionen l'impacte social d'algunes de les reformes, i fins alguns consideren que s'ha provocat una "expulsió" de part de la població per la dificultat d'accés a l'habitatge. Cal esmentar que en els últims cinc anys el Raval està vivint un procés d'equiparació en relació amb la ciutat pel que fa al sector immobiliari, com a conseqüència de les reformes urbanístiques. Tot i que aquestes reformes han provocat una millora general en les condicions dels habitatges, s'observa la presència de fenòmens com l'especulació i la seva incidència en l'augment dels preus dels pisos de lloguer i de compra.⁴³

En tot cas, un dels efectes dels canvis urbanístics que es reconeix unànimement ha estat l'augment de la diversitat socioeconòmica i cultural del barri, que avui acull un 15% de població de classe mitjana (autòctona, de la Unió Europea i extracomunitària). Aquest fet ha estat paral·lel al creixement demogràfic, que ha situat el Raval com el primer barri de la ciutat en densitat de població, amb 45.283 habitants per km². També cal tenir en compte que la projecció del creixement demogràfic del barri⁴⁴ ha de fer preveure una planificació que garanteixi la capacitat de donar una resposta adequada. L'augment de població d'origen immigrant estranger ha estat la principal causa d'aquest creixement. El 2005, el 47,6 de la població del barri era de nacionalitat estrangera, i els principals orígens d'aquesta població eren el Pakistan (11%), Filipines (7%), Marroc (5%) i Equador (4%).

42. En el treball de camp s'han inclòs dades sociodemogràfiques, referències bibliogràfiques, informació de pàgines web, memòries d'entitats, serveis i projectes, 27 entrevistes, 6 grups de discussió, 10 qüestionaris a entitats i 306 qüestionaris a alumnat. Vegeu l'apartat de Metodologia, pàg 9.

43. L'augment del preu de compra succeeix a tota la ciutat, però el Raval presenta un 12% més de creixement que Barcelona, segons l'estudi *Del Xino al Raval*, de J. SUBIRATS i Q. RIUS.

44. Segons l'estudi *Del Xino al Raval*, de J. SUBIRATS i Q. RIUS.

Un altre impacte destacat dels darrers anys té a veure amb les condicions de vida de la població. Pel que fa a l'educació, han augmentat de manera dràstica els percentatges d'analfabetisme i de persones amb estudis primaris incomplets, tot i que continuen tenint valors molt baixos. Quant a la salut, si bé la majoria d'indicadors mostren una millora remarcable, n'hi ha que segueixen registrant xifres preocupants, com l'esperança de vida, la taxa de mortalitat i la presència de determinades malalties contagioses i de patologies relacionades amb la salut mental. Les pràctiques de risc, d'altra banda, són també presents entre la població del barri. La taxa d'atur, la situació laboral de gran part de les famílies i el nombre de casos atesos als serveis socials tampoc gaudeixen de dades favorables. Cal destacar que aquests indicadors són més negatius al Raval sud que al Raval nord, on, tot i haver-hi més població, hi ha més diversitat socioeconòmica. Malgrat tot, és important destacar els avenços que s'han produït al llarg dels darrers anys en matèria social, que són un reconeixement dels esforços de tots els agents i que animen a continuar treballant per assumir millors cotes.

En aquest sentit, caldria tenir present que estem vivint un moment favorable per al Raval i per a la ciutat, no només per la predisposició dels agents per col·laborar a fer un barri millor, sinó també per l'existència de nous programes, com ara el Pla Educatiu d'Entorn del Raval, el Pla d'Acollida a les persones immigrants de Ciutat Vella, el Pla d'Inclusió de Barcelona, el Projecte Jove o el Pacte Nacional per a l'Educació. S'espera també que els compromisos polítics i econòmics permetin tirar endavant accions decidides i transformadores. Es constata com un element clau la necessitat de coneixement en profunditat i continu de la realitat, i es considera imprescindible ajustar bé els serveis i els programes del barri a les necessitats i els interessos de la ciutadania, a la societat canviant.

LES FAMÍLIES

La diversitat en la tipologia de famílies és una característica de la nostra societat, en la qual, tot i el predomini del model de família nuclear, existeixen moltes altres formes d'estructures familiars i domèstiques. Coexisteixen, per tant, diversos conceptes sobre què és una família i qui la forma i diferents condicionants (socials, econòmics...) que incideixen en la seva estructura. Cada estructura familiar configura, també, els seus propis patrons de relacions entre els diversos membres i articula els diferents drets i obligacions que cadascú té respecte dels altres.

Al Raval, igual que en tot el districte, hi ha una elevada diversitat en el tipus de famílies, tant pel que fa al nivell socioeconòmic com per l'emergència de noves estructures de convivència domèstica. Les dades relatives al districte, que en aquest cas no divergeixen gaire de les de Barcelona, mostren que un 22% de les famílies són monoparentals, i que d'aquestes, la majoria, més d'un 80%, estan a càrrec de dones. Entre les dones que encapçalen les famílies monoparentals del barri existeixen, però, diferents nivells socioeconòmics. D'altra banda, es constata l'existència de més llars plurifamiliars, compostes per una o més famílies que conviuen amb altres persones no emparentades, que a la resta del conjunt de la ciutat.

L'emergència de noves estructures familiars i domèstiques està lligada a múltiples factors, com les noves dinàmiques socials o laborals, la diversificació de situacions socioeconò-

miques de les famílies o l'arribada de població d'origen immigrant estranger. Respecte la població immigrant, s'ha de tenir en compte que les característiques dels projectes migratoris familiars⁴⁵ incideixen directament en l'estructura de la famílies, en la composició, en les relacions i en els rols de cada un dels membres, així com en l'emergència de famílies transnacionals. Cal, doncs, conèixer aquests fenòmens i, en especial, les conseqüències que aquestes situacions poden tenir en les relacions i els rols familiars.

Un altre factor que influeix en l'emergència de noves estructures domèstiques és la dificultat d'accés a l'habitatge, que moltes famílies del barri continuen tenint i que també es considera un factor de risc d'exclusió social. L'elevat preu de l'habitatge té una relació directa amb l'increment del nombre de persones, siguin familiars o no, que viuen en una sola llar, així com amb l'existència de llars plurifamiliars. Si relacionem el nombre de persones per llar i la superfície de l'habitatge, podem concloure que una part de les famílies del barri viu en condicions d'amuntegament. Les dades assenyalen que en un 15% dels habitatges del Raval hi ha més de 5 persones, i en un 4% hi ha 9 o més persones, mentre que gairebé la meitat dels habitatges de Ciutat Vella tenen entre 31 i 60m². Així doncs, la persistència de grans desigualtats pel que fa a l'accés a un habitatge en condicions té conseqüències especialment negatives per a les famílies que pateixen una major vulnerabilitat socioeconòmica.

En definitiva, tot i la presència al barri de famílies amb un cert estatus socioeconòmic, atretes bàsicament per les reformes urbanístiques i les millores en el parc d'habitatges, al Raval segueixen persistint les situacions de pobresa i de precarietat econòmica i continua augmentant el nombre de població que viu amb ajuts dels serveis socials. L'accés a determinats béns de consum, que apareix com un indicador indirecte del nivell socioeconòmic de les famílies del barri, és menor respecte d'altres zones de Barcelona (per exemple, pel que fa a l'accés a recursos com l'ordinador, el cotxe, la connexió a Internet a casa, el rentaplats...). Si ens fixem en les dades extretes dels qüestionaris de l'alumnat, dues terceres parts dels alumnes tenen ordinador a casa, i una mica menys de la meitat tenen connexió a Internet. Existeixen diferències respecte als alumnes que assisteixen a l'escola concertada i a la pública, i també segons el lloc de naixement. Així, dels nascuts a l'Estat Espanyol, n'hi ha un 70% que tenen ordinador i la meitat Internet, mentre que en el cas dels nascuts a l'estranger, els percentatges són d'un 57 i un 36%, respectivament.

Una part important de les famílies del barri amb mancances econòmiques utilitzen els serveis socials. La xifra de la població atesa s'ha anat incrementant al conjunt de la ciutat de Barcelona des del 1996. A Ciutat Vella, des del 1996 fins al 2003, el nombre d'usuaris gairebé s'ha doblat. El volum de persones ateses el 2003 al districte és el més alt de Barcelona, i representa un 5% de la població total de Ciutat Vella i el 15% del total de la ciutat. Cal tenir en compte, a més, que la població del districte només representa un 7% de la població de Barcelona.

Pel que fa a la població de 0 a 17 anys atesa als serveis socials a Ciutat Vella, representa més d'un 9% del total d'infants atesos a Barcelona i un 5% del total de població atesa al districte. Pel que fa al nombre de menors atesos pels

45. Separacions de llarga durada, reagrupaments familiars, reestructuració dels rols i les relacions en el lloc de destí...

conclusions de l'estudi

Equips d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència (EAIA) l'any 2002, les dades reflecteixen que són un 54% del total de Ciutat Vella i el 21% de Barcelona. Cal destacar que existeixen diferències remarcables entre els diversos territoris del barri, ja que al Raval sud hi viu el 60% dels nois i noies atesos als EAIA. El percentatge de menors estrangers atesos pels serveis socials no és gaire elevat, representa un 19% de la població atesa.

Respecte a la Renda Mínima d'Inserció (RMI o PIRMI), l'any 2002 Ciutat Vella aglutina un 27% dels expedients en actiu a escala de ciutat. Tot i que suposa un ajut econòmic per a moltes famílies, la baixa retribució d'aquesta renda no permet superar la precarietat.

Podem relacionar la precarietat econòmica d'una part de la població del barri amb les dades de la situació laboral, com per exemple l'elevada taxa d'atur, de treball eventual i de treball no qualificat. Totes aquestes xifres són de les més altes de la ciutat. El baix nivell d'instrucció també dificulta l'accés a una feina en condicions que permeti superar la precarietat econòmica. Aquestes situacions de precarietat laboral agreugen un dels problemes fonamentals dels pares i mares del Raval a l'hora de fer front a l'educació dels seus fills i filles: les dificultats per conciliar els horaris laborals amb les responsabilitats familiars. La situació empitjora quan la situació legal dels membres de la família no dona altra opció que treballar a l'economia submergida, fet que suposa dificultats encara més grans per a la seva inclusió social i laboral. Les dificultats en la regularització afecten de manera especial una part dels nois i noies adolescents que, tot i haver cursat els estudis a Catalunya, es troben amb impediments en el moment d'accedir al mercat de treball perquè no disposen del permís corresponent. En aquest sentit, la Llei d'Estrangeria i la normativa que regula els fluxos migratoris hauria de facilitar la inserció laboral.

En definitiva, hi ha col·lectius de població que, per raons diverses, afronten les situacions de precarietat econòmica amb una major vulnerabilitat. Alguns d'aquests col·lectius són les famílies nombroses, la gent gran, les famílies monoparentals (la majoria encapçalades per mares, a vegades en edats molt joves) i les famílies d'origen immigrant estranger procedents de països pobres. Tanmateix, és important diferenciar entre situacions de pobresa conjuntural, pròpia d'aquelles famílies que d'una manera més o menys temporal es troben en aquesta situació, i la pobresa estructural, que es relaciona amb factors més profunds i que és més complexa de canviar.

D'altra banda, dins els nuclis familiars s'estableixen diferents rols, responsabilitats, deures i obligacions entre els membres. Al Raval s'observa una càrrega considerable en les responsabilitats i col·laboracions dels infants i adolescents en el si de les seves famílies. Els qüestionaris als alumnes indiquen que la majoria participa en les feines de la llar: gairebé el 50% que ho fa de vegades i un 25% hi col·labora sempre. La participació de les noies és força superior a la dels nois, sobretot pel que fa a la neteja de la llar. També és remarcable el fet que d'aquells alumnes que tenen germans/es petits/es, un 66% ajuden a tenir-ne cura. Això té a veure en molts casos amb les condicions laborals dels pares i les mares. En aquest sentit, s'observa que una part de les famílies poden dedicar menys temps del que voldrien als seus fills i filles, i que això afecta directament les seves relacions. Els pares i mares voldrien millorar les relacions amb els seus fills/es, per exemple augmentant la confiança mútua i el respecte. En el cas de determinats col·lectius d'origen immigrant, s'hi afegeix el fet que en el nou context les

relacions es veuen modificades, la qual cosa genera en ocasions un conflicte intergeneracional.

Des dels centres educatius i les entitats del Raval es tenen en compte aquestes situacions, i per aquest motiu s'ofereixen espais de debat, recolzament i ajuda mútua als pares i mares. També des del Pla Educatiu d'Entorn s'incorpora el treball amb les famílies com una línia d'actuació.

LA SALUT

La salut està clarament relacionada amb les condicions de vida de la població. Al Raval, les dades sobre l'esperança de vida, la taxa de mortalitat, les malalties contagioses o els problemes de salut mental o de drogodependències denoten que, en general, no hi ha un bon nivell de salut al barri. Aquesta situació està lligada amb l'alt percentatge de pobresa. Tot i que en termes generals hi ha una cobertura adequada per part dels serveis sanitaris públics (vacunacions, prevenció del càncer de mama, etc.) i un alt grau d'accessibilitat per part de la població, s'observa que la salut del barri està pitjor que a la resta de la ciutat. En relació amb Barcelona, l'esperança de vida és 5 anys inferior, la taxa de mortalitat un 23% superior (al Raval sud un 37%) i el nombre de persones amb tuberculosi o amb sida és força superior, encara que en els últims 10 anys els casos de sida han experimentat un descens extraordinari. Per tot plegat, el Raval, i en general Ciutat Vella, requereix un tractament especial en matèria de salut, ja que hi ha aspectes que afecten en major mesura o més prematurament.

El col·lectiu dels infants i adolescents és una prioritat pel que fa, sobretot, als aspectes de prevenció, entre d'altres coses perquè s'ha detectat un augment de problemàtiques relacionades amb determinades pràctiques de risc, per exemple, els embarassos de noies adolescents o el consum de drogues. El nombre de naixements de mares menors de 19 anys és més del doble de la mitjana de Barcelona, ja que representen un 5% de tots els naixements. Quant a les drogues, a escala de ciutat s'observa que hi ha una certa disminució en el consum de tabac i d'alcohol, mentre que el consum de cànnabis augmenta.

Pel que fa al consum de drogues dures il·legals, les xifres han disminuït una mica en els últims anys, tot i que aquesta dada no permet percebre el fet real que si bé el nombre de persones que consumeixen heroïna s'ha reduït a una tercera part, el de persones que consumeixen cocaïna s'ha multiplicat per més de quatre.

D'altra banda, es detecta un augment de problemàtiques relacionades amb la salut mental, bàsicament l'emergència de trastorns alimentaris i de trastorns en el comportament. El Centre de Salut Mental Infantojuvenil (CSMIJ) de Ciutat Vella ofereix atenció a un 4% de la població de 0 a 17 anys del districte. Les dades assenyalen que els principals problemes diagnosticats són els trastorns adaptatius i els trastorns emocionals d'inici en la infantesa i, menys sovint, les depressions, els trastorns psicòtics i el consum de tòxics. També es troben alguns casos específics de problemàtiques entre la població infantil i juvenil d'origen immigrant estranger relacionades amb les conseqüències del projecte migratori familiar i/o els processos de reagrupament familiar, com per exemple el dol migratori.

S'ha detectat una certa saturació del CSMIJ, i per això seria interessant poder agilitzar els circuits de derivació i l'atenció, especialment en casos urgents, i també poder treballar

més la prevenció i el treball familiar i comunitari. La salut mental dels menors i les drogodependències requereixen la implicació de les famílies, imprescindible per accedir al servei. S'observa, però, que en ocasions les dificultats per comptar amb la complicitat de les famílies tenen a veure amb l'estigma que encara recau sobre aquestes malalties i trastorns.

Com a conseqüència d'aquesta situació global, s'han generat algunes alternatives que es plantegen implicar-hi tota la comunitat educativa per apropar els recursos a les escoles o per impulsar els plans preventius de centre. En aquest sentit, cal destacar els programes Salut Comunitària i Salut i Escola. El primer es desenvolupa mitjançant el professorat, que rep la formació adient al programa concret que realitzi (hàbits saludables, hàbits alimentaris, drogues, sexualitat...). El segon funciona des del 2005 de manera pilot a Ciutat Vella per tal d'apropar els serveis sanitaris als nois i noies de 3r i 4t d'ESO del barri mitjançant la presència als centres d'ensenyament d'una infermera. En el marc d'aquest programa es realitzen primeres consultes d'individualitzades i confidencials d'orientació, i quan cal es fan derivacions als serveis especialitzats del territori, el Servei d'Orientació de Drogues (SOD), el Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (PASSIR) i el CSMIJ. L'èxit del programa Salut i Escola es basa en el fet que és un programa flexible i proper als adolescents, que es veu com un suport i no pas com un control.

L'EDUCACIÓ FORMAL

L'educació és un element fonamental per al canvi social, ja que contribueix directament a la igualtat d'oportunitats. El Raval ha destacat durant les darreres dècades per tenir un percentatge molt alt de població amb un nivell educatiu baix i alhora els valors més alts de població analfabeta, sense estudis o només amb estudis primaris. Tot i els grans avenços que hi ha hagut en aquesta matèria, fruit de l'esforç de tots els agents implicats, actualment segueix sent el barri amb el nivell de titulacions més baix de la ciutat. Més de la meitat de la població major de 16 anys no té el graduat, i el nombre de persones amb formació professional és gairebé la meitat que a Barcelona. En canvi, el percentatge de població amb titulacions universitàries és força elevat (10%) i proper a les dades generals, a causa sobretot de la presència de població de classe mitjana.

Els principals aspectes que condicionen les dificultats i potencialitats educatives a la majoria dels centres del Raval, especialment a l'etapa obligatòria, són les mancances econòmiques de la seva població, la gran diversitat d'aquesta, l'alt grau de mobilitat de l'alumnat, l'acollida i l'acompanyament de la població nouvinguda i els problemes relacionats amb els recursos, els espais i les infraestructures. Per totes aquestes raons, bona part són considerats Centres d'Atenció Educativa Preferent (CAEP) i desenvolupen Plans Estratègics i/o Plans d'Innovació Educativa, la qual cosa els permet oferir una millor atenció a l'alumnat.

Això no obstant, els centres es troben amb dificultats en l'organització i la gestió, amb un desgast notable del professorat i amb el desig de poder oferir una educació més individualitzada. Per això es planteja la importància de disposar de més personal i professionals externs especialitzats i de suport que complementin la tasca del professorat, i també de millorar els espais i les infraestructures (biblioteques, patis, sales d'estudi i informàtica, millora de la imat-

ge...). En aquest sentit, no deixa de ser revelador que tres quartes parts dels alumnes enquestats considerin que caldria millorar alguna cosa del centre on estudien. Per tant, les principals necessitats tenen a veure amb els recursos per recolzar les noves estratègies i accions, la formació del professorat i la reformulació dels models educatius, organitzatius i metodològics.

Els centres educatius de Primària i Secundària no reflecteixen, en general, l'augment de la diversitat socioeconòmica de la població del barri, ja que majoritàriament acullen famílies amb mancances econòmiques, a excepció de les escoles bressol i alguns centres concertats. Tot i que algunes famílies de classe mitjana aposten per portar els seus fills i filles a algun dels centres educatius del barri, gran part de la població més benestant continua triant les escoles i instituts de fora del Raval. Un indicador de la situació econòmica de les famílies de les escoles del Raval és que les beques de menjador i de llibres que atorga el Departament d'Educació són doblades amb les aportacions del Districte de Ciutat Vella (l'únic cas a la ciutat), i tot i això la meitat de les demandes queden sense cobrir.

Els centres del barri són un reflex de l'augment de la presència de famílies d'origen immigrant estranger, d'un ampli ventall de procedències. El curs 2003-2004, el percentatge d'alumnat estranger al Raval és d'un 50%, mentre que a Barcelona és d'un 12%. És important assenyalar, però, la distribució desigual d'aquest alumnat entre els centres del barri, sobretot si tenim en compte la titularitat. A Barcelona, per exemple, un 73% dels estrangers està al sector públic i el 27% al privat.

Així mateix, als centres educatius del Raval l'arribada força contínua d'alumnat procedent d'altres països al llarg del curs escolar i fora del termini establert per a la matrícula, el que s'anomena "matrícula viva". Una dada rellevant del present curs és que el 94% de la matrícula viva està concentrada als centres públics del barri a les franges de 3 a 16 anys. És també sorprenent constatar que només el 36% de l'alumnat enquestat que cursa 6è als centres públics d'educació primària ha començat al centre actual a 1r curs, a diferència del 70% en el cas dels centres concertats. En aquest sentit, des del Pla Municipal de la Immigració, el 2002 s'ha creat una oficina d'escolarització amb l'objectiu de facilitar l'accés a l'escola i evitar la concentració de població nouvinguda, tot i algunes dificultats per escolaritzar-la als centres concertats.

Per tant, els centres amb més població nouvinguda per acollir i amb més necessitats educatives han d'adaptar constantment el currículum a la diversitat i revisar el projecte educatiu de centre, mirant d'anticipar-se als fets a l'hora de donar-hi resposta. En aquests casos, les dinàmiques quotidianes i les necessitats organitzatives i de gestió estan condicionades per les accions d'atenció a la diversitat. Una quarta part de l'alumnat presenta necessitats educatives especials o necessitats relacionades amb "situacions socioeconòmiques o socioculturals desfavorides".⁴⁶ En el cas de l'atenció a la població arribada al país fa menys de 24 mesos, les aules d'acollida són el principal dispositiu per abordar-la; en el cas dels centres públics, aquest curs, han donat servei a un 14% del seu alumnat. Aquesta situació suposa un repte important en termes de sociabilitat i integració als centres educatius, des d'on es coincideix a dir que els principals pro-

46. Un concepte que utilitza el Departament d'Educació.

conclusions de l'estudi

blesmes amb què es troben són més aviat relatius a les desigualtats socioeconòmiques, i no pas a les relacions inter culturals. Així, es parla de models de convivència, espais on es gestiona la diversitat al dia a dia, cosa que sembla que no passa tant entre la població adulta del barri.

D'altra banda, més enllà del paper socialitzador que té l'escola, aquesta ha de vetllar perquè l'alumnat adquireixi una sèrie de competències bàsiques en matèries instrumentals (un bon nivell de lectoescriptura i de càlcul, fonamentalment). En concretament, pel que fa a la lectura, és interessant saber que més de la meitat del total d'alumnes enquestats diuen que no els agrada gens o els agrada poc llegir i que la mateixa proporció habitualment no llegeix o llegeix poc. En el cas de Secundària, el nombre s'apropa al 65% dels nois i noies. Aquest fet segurament ens pot explicar les dificultats amb què una part de l'alumnat es pot trobar a l'hora de llegir, la qual cosa té conseqüències en la seva capacitat per assolir els nivells esperats en el currículum educatiu.

Amb tot això, cal tenir present l'esforç que es fa des dels centres per dissenyar i desenvolupar la programació tenint en compte la gran mobilitat de la població i les seves necessitats educatives específiques. Per això el tarannà del claustre de professors i professores i de l'equip directiu dels centres resulta decisiu per fer front a la realitat i assolir els objectius escolars. Algunes de les estratègies que permeten donar resposta a la diversificació de necessitats existents són l'ús d'agrupaments flexibles, el desdoblament de grups en determinades matèries, l'ús de professionals de suport a l'aula o l'augment en l'atenció personalitzada, així com el treball a partir de la metodologia del centre d'interès (noves tecnologies, ràdio...). Una de les principals dificultats amb què es troben els centres és la de compaginar l'ús d'aquests dispositius d'atenció a la diversitat amb el treball de grup a l'aula ordinària.

Entre la població nouvinguda s'observen dificultats relatives a la distància lingüística i les diferències en els nivells d'aprenentatge, tot i que varien segons el país i el context de procedència. L'alumnat i les seves famílies assenyalen, en general, que una dificultat inicial amb què es troben és l'ús del català. S'ha de tenir en compte que per nombrosos nois i noies del Raval el català sovint és una llengua exclusiva de l'escola, ja que el castellà és la llengua d'ús més habitual al carrer i de sociabilitat entre iguals. També destaca el fet que una part important dels habitants del barri no parla ni llegeix el català, tot i que la majoria sí que l'entén. És interessant, en aquest sentit, que un 75% dels alumnes enquestats parla castellà a casa seva i que els que parlen català representen un 32% dels nois i noies. Aquest fet ha suposat un increment de l'ús del castellà per sobre del català en la relació amb les famílies, així com de la comunicació oral per sobre de la comunicació escrita.

Per totes aquestes raons, des del Departament d'Educació es desenvolupa el Pla per la Llengua i la Cohesió Social (LIC) i es promou el Pla Educatiu d'Entorn (PEE), amb els objectius, entre d'altres, de consolidar la llengua catalana i promoure la igualtat d'oportunitats. Les aules d'acollida, de fet, són el recurs central del pla LIC per a fomentar aquest apropament a l'escola i el sistema educatiu.

D'altra banda, el Pla Educatiu d'Entorn inclou actuacions de suport en l'aprenentatge del català en horari extraescolar i durant el període de vacances, accions que fins ara només

feien algunes entitats i serveis externs i a través del projecte Entorn Escolar.⁴⁷ El Pla Educatiu d'Entorn també inclou activitats en llengua catalana per a les famílies.

Per les seves conseqüències en els processos d'integració de l'alumnat d'origen immigrant estranger, sobretot de determinats països de l'Amèrica Llatina, caldria destacar les diferències que existeixen en el rol que desenvolupa l'escola com a context d'aprenentatge i socialització. Mentre a Catalunya l'educació formal gaudeix d'un paper central en aquest sentit, en alguns dels països d'origen altres contextos com la família o la comunitat comparteixen aquest rol amb l'escola. En aquests països també es constata una dimensió ludicofestiva en les activitats escolars, alhora que una disciplina més forta quant a normes i control al centre d'ensenyament.

Hi ha una coincidència a considerar que l'èxit acadèmic i escolar depèn principalment de la complicitat del conjunt d'agents de la comunitat educativa, és a dir, l'alumnat, les famílies i el professorat. Els professors són valorats com a persones de referència i acompanyants fonamentals al llarg del desenvolupament del projecte educatiu. Es considera molt important que tinguin un bon nivell d'exigència i motivin els nois i noies cap a l'estudi. També està clar que els mateixos nois i noies tenen la responsabilitat d'assolir un bon rendiment escolar i de tenir una actitud receptiva... Així mateix, les famílies han d'estar implicades en l'educació dels seus fills i filles, i es considera important que hi hagi continuïtat i coherència entre la tasca educativa desenvolupada pel professorat i la que es fa a casa.

També s'observa que en la motivació i l'interès pels estudis hi juguen un paper clau les relacions de sociabilitat que es desenvolupen al context escolar. Cal tenir en compte que l'alta mobilitat de l'alumnat també influeix en la dinàmica dels grups de joves i dificulta les relacions. En aquest sentit, és interessant destacar també que, concretament, el moment d'arribada de població nouvinguda a l'escola o institut suposa un període força crític en el desenvolupament del seu procés d'integració, especialment en l'etapa d'educació Secundària.

Tant els alumnes de Secundària com les seves famílies, de manera generalitzada, valoren l'èxit en els resultats acadèmics com a mitjà per facilitar una millora de les condicions d'accés al mercat laboral. En aquest sentit, el graduat es percep com una necessitat, de manera que el cas dels alumnes que no aconsegueixen el graduat és preocupant. Les expectatives educatives de gran part de l'alumnat de la mostra estan relacionades amb una professionalització més o menys ràpida per mitjà de l'accés a cicles formatius o escoles taller, mentre que els casos en què es decanten per carreres universitàries són molt comptats. Tanmateix, també hi ha una part considerable que expressen clarament la seva desmotivació per continuar estudiant. Alguns es troben amb dificultats serioses per seguir el nivell d'algunes matèries, i no sempre troben l'ajuda necessària. Segons els qüestionaris passats als alumnes, més de la meitat dels que estudien 3r d'ESO afirmen no rebre cap tipus d'ajuda a l'hora de fer els deures. Aquesta

47. Entorn Escolar és un projecte desenvolupat conjuntament pel Casal dels Infants del Raval i la Fundació Tot Raval, en el qual, entre altres accions, es fan cursos de català per a l'alumnat del Raval, en coordinació amb els centres d'ensenyament. Vegeu pàg. 88.

dada contrasta amb la dels alumnes de 6è de Primària, que només es troben en aquesta situació en un 20% dels casos. En tots dos casos, la família és qui principalment ofereix l'ajuda, especialment les mares, i en menor mesura els monitors/es de temps lliure de les entitats i serveis per a infants (on es fa reforç escolar, sobretot amb alumnat de Primària dels centres públics) i professors/es particulars.

Des dels centres, a més, cal destacar l'interès per acompanyar els alumnes en la tasca d'assolir la titulació de Secundària. S'ha de destacar que als IES es realitzen projectes d'educació compartida per una part d'alumnes de 3r i 4t d'ESO que necessiten adaptacions curriculars. Es tiren endavant a partir de la col·laboració entre el professorat i les entitats del territori i ofereixen tallers de formació pràctica i prelaboral que permeten enfocar millor l'ensenyament amb aquest tipus d'alumnat. En alguns centres concertats també es realitzen crèdits pràctics enfocats a la futura inserció laboral. I en un dels centres, en aquest sentit, es té l'objectiu específic d'atendre nois i noies amb problemes de fracàs escolar i d'absentisme, tots amb informe de l'EAP. Les tasques d'orientació professional són molt importants per a l'alumnat que no obté el Graduat Escolar i, en aquests casos, és clau la complicitat de les seves famílies, que no sempre és present.

Al sector públic, un aspecte que es considera important per facilitar el desenvolupament del projecte educatiu dels nois i noies és la transició entre l'etapa de Primària i la de Secundària. El treball d'aquest moment de transició resulta imprescindible per crear unes bones condicions d'integració de l'alumnat al context del nou centre educatiu. En aquest sentit, cal destacar la importància de programes com el projecte EXIT⁴⁸, que desenvolupa accions per facilitar el pas de Primària a Secundària. L'escola concertada, en general, no es troba amb aquesta necessitat, ja que ofereix una continuïtat entre les dues etapes. De fet, un aspecte important és la coordinació entre els diversos centres educatius, la principal facilitadora de la qual és la Inspecció Educativa.

Pel que fa a l'etapa educativa dels 0-3 anys, igual que a la ciutat, el Raval té un dèficit d'oferta. És important destacar que al barri la meitat de les sol·licituds de preinscripció al curs 2005-2006 a les escoles bressol municipals (EBM) s'han denegat, de manera que es fa necessari disposar d'un major nombre de places, així com d'un ventall més ampli i diversificat de l'oferta (EBM, entitats, Espai Familiar...). També és clau una diversificació en el tipus de serveis que permetin donar resposta a la flexibilitat horària que demanen les famílies. Es tracta de poder ajustar i flexibilitzar els horaris i el tipus de serveis, per a la qual cosa cal un augment en la inversió per a la petita infància, sobretot per a les famílies més vulnerables. L'enfortiment d'aquests serveis és important per facilitar la conciliació del temps laboral i familiar, així com la inserció laboral, especialment de mares en situacions desfavorides.

S'ha de destacar el Pla Educatiu d'Entorn del Raval iniciat l'any 2005. Es tracta d'un instrument per donar una resposta integrada i comunitària a les necessitats educatives, fruit de la col·laboració entre el Departament d'Educació i l'Ajuntament de Barcelona i els diversos agents involucrats. Els eixos d'actuació pel primer any de funcionament s'es-

structuren al voltant de l'alumnat, les famílies, la coordinació i la formació, i es concreten en diverses accions. El Pla es planteja accions que aborden aspectes fonamentals per als alumnes, com el català a través del teatre o la ràdio, la convivència a través de l'esport i la música, la lectura, l'estudi assistit, cursos lingüístics o l'acompanyament al món laboral. Per a les famílies, es proposen accions de dinamització de la participació (ja que el nivell de participació és molt baix en general, a les AMPA i al Consell Escolar) o el servei d'acollida a les escoles, i també coordinació entre etapes educatives i el sector de l'educació formal i no formal. Per tant, el Pla Educatiu d'Entorn ofereix un marc d'actuació favorable, ja que d'una banda proporciona recursos per tirar-ho endavant, i de l'altra, situa el tema educatiu damunt la taula amb els agents al seu voltant per a treballar-hi de manera directa i conjunta. Restarà donar-li un temps per permetre'n el desenvolupament i veure'n els resultats.

El Pla per a l'Acollida i la Integració de les Persones Immigrades de Ciutat Vella aprovat el 2006 també ofereix recursos per incrementar els ajuts a menjador i llibres. Aquest aspecte també queda recollit al Pacte Nacional per a l'Educació, on es planteja l'augment de beques de menjador d'un 50% respecte el curs 05-06, la reutilització de llibres mitjançant el Programa cooperatiu de llibres de text, el suport a les AMPA i ajuts econòmics als centres concertats que escolaritzin un percentatge significatiu d'alumnes en situació econòmica desfavorida a la franja 0-16. Així mateix, el Pacte estableix la millora de dotacions per al funcionament ordinari dels centres i el desplegament de la seva autonomia, l'equiparació de tots els centres que conformen el servei públic (públics i privats concertats) quant a horari, jornada (amb l'ampliació d'una hora més diària als centres públics per equiparar-se als concertats), calendari i gratuïtat per a les famílies, millora de l'atenció educativa i prevenció del fracàs escolar.

Hi ha dos elements amb una importància cabdal: una major inversió econòmica que s'apropi a la mitjana d'Europa i que permeti una educació formal de màxima qualitat, i la importància de treballar sumant els esforços dels diferents agents per fer front als reptes socials i educatius. Aquests aspectes, a més de generar una millora en els resultats escolars dels alumnes del barri, poden fer millorar el percentatge de nois i noies que gaudeixen anant a l'escola, que actualment representa només la meitat dels escolars enquestats, i això, de retruc, de ben segur farà millorar el clima, el nivell i els resultats educatius.

LA PARTICIPACIÓ

La participació és una pràctica democràtica que dona protagonisme als diferents agents socials i fomenta la cohesió ciutadana. Hi ha un consens important que cal desenvolupar més i millors estratègies per potenciar aquesta metodologia, per tal de fer més real la implicació dels infants, els adolescents, les famílies i els altres actors (veïnat, entitats, serveis, escoles, administracions...) en la millora del dia a dia, en la convivència en comunitat i en la gestió de les polítiques públiques.

Cal tenir present que a l'hora de parlar de participació podem estar fent referència tant a la pedagogia de la vida quotidiana, en els espais informals de relació amb iguals, amb la família, a l'aula, al centre de lleure... com als òrgans formals de participació creats explícitament amb aquesta

48. Projecte impulsat pel Consorci d'Educació de Barcelona a diverses zones educatives de la ciutat. Vegeu pàg. 64.

conclusions de l'estudi

finalitat i que existeixen a un nivell institucional, als centres d'ensenyament, a les entitats i a les administracions d'àmbit local. En tots els casos, es tracta de processos que haurien de passar necessàriament per fases d'informació, opinió, proposta, planificació, decisió, gestió i avaluació.

La realitat del Raval mostra que en certa mesura hi ha participació en diversos projectes i en diferents estaments, o si més no que es potencia. S'observen experiències puntuals (com el procés participatiu per dissenyar el Pla d'Actuació del Districte o la nova plaça de la Gardunya), projectes comunitaris (Ravalnet, Llibre de la Convivència, Raval,(s) Pla Educatiu d'Entorn, Ravalstoltada...), algunes pràctiques quotidianes a escoles, serveis per a infants, etc., o mecanismes de participació com són els Consells Escolars, les AMPA o el futur Consell dels Infants de Ciutat Vella.

Tanmateix, les valoracions en general coincideixen a dir que la participació segueix sent escassa, que està situada en el lloc de "reptes a assolir". En general, s'opina que si bé hi ha participació, manca participació "de veritat", tal com es diu que passa a escala de ciutat. Alguns dels motius tenen a veure amb el nivell d'aposta i de prioritat de les organitzacions i administracions, les limitacions per desenvolupar els projectes amb els recursos necessaris, les possibilitats reals de participació tenint en compte les responsabilitats que molt sovint limiten el temps (laborals, d'estudis, familiars...), l'interès per part de la ciutadania, la importància o el valor que es doni al fet de participar, l'arrelament al barri, etc. La manca de tradició associativa i participativa, el desconeixement dels mecanismes de participació o la manca de domini del català i/o castellà poden ser elements que donin inseguretat personal i que acabin inhibint el desig inicial de participació d'algunes persones. En moltes ocasions, per tant, la població que participa acaba sent la mateixa, i no sempre és representativa de la diversitat del barri. Per això són imprescindibles les iniciatives que inverteixin en el foment de la capacitació i la motivació de la ciutadania i que permetin tirar endavant les propostes elaborades conjuntament amb els recursos necessaris.

Pel que fa a la participació dels infants i adolescents, s'observa que els espais informals de relació a les escoles o instituts (pati o entrada i sortida del centre), així com altres espais educatius (casals, instal·lacions esportives, carrer...), sovint tenen les seves pròpies normes de participació referents al dia a dia, fora del control directe dels adults. Des dels serveis, s'observa que els millors resultats es tenen quan es parteix dels interessos dels nans i se'ls involucra en la presa de decisions i en l'organització. En canvi, en els mecanismes de participació institucionalitzats, la implicació, encara que existeixi, sol ser escassa i difícil, tant en el marc escolar com en les experiències de participació (associacions d'alumnes i exalumnes, Comissió Jove...).

Tanmateix, els Punts d'Informació i Dinamització als Centres d'Ensenyament de Secundària (PIDCES) es consideren un bon recurs amb conseqüències molt positives en l'impuls de la creació de canals de participació, com per exemple les associacions d'alumnes dels centres, o la promoció de propostes d'acord amb les necessitats i els interessos dels mateixos alumnes. Dins del Pla Educatiu d'Entorn, de cara al curs 2006-2007, es desenvoluparà de nou aquest servei, desaparegut durant els darrers anys. Cal tenir en consideració, tal com ja hem esmentat, que un 32% de tots els noies i noies enquestats han respost que els agradaria participar en activitats per fer propostes per millorar el barri.

Pel que fa a les famílies, es constata una manca força generalitzada de participació als centres educatius escolars, de lleure, de salut... A més, a mesura que s'avança en l'edat dels fills i filles, s'agreuja aquesta situació, probablement a causa de la major autonomia personal dels nois i noies. Així, la comunicació entre les escoles i els serveis, d'una banda, i les famílies, de l'altra, es redueix, en la majoria de casos, ja que la presència informal de les famílies als centres és gairebé nul·la. A més, a les escoles s'observa una baixa participació a les reunions informatives periòdiques, o al Consell Escolar del Districte o l'AMPA, i en general una baixa resposta a les convocatòries dels centres escolars. De fet, encara hi ha centres del barri que no tenen associació de pares i mares, i els que en tenen es troben amb una mínima participació de les famílies. En el cas de les famílies procedents d'alguns orígens culturals, s'observa que l'accés encara és més restringit, per exemple, entre el col·lectiu d'origen pakistanès o marroquí.

Sigui com sigui, una part de les famílies valoren de manera positiva l'existència d'espais per a la participació, ja que permeten un millor coneixement del sistema educatiu i l'intercanvi entre els diversos membres de la comunitat educativa. El fet que les reunions de pares i mares no tinguin gaire èxit, però, té conseqüències negatives, perquè fa que moltes famílies perdin la confiança en la seva validesa com a mecanismes reals de participació i de presa de decisions. En aquest sentit, però, destaca el fet que, segons els alumnes enquestats, el 60% de les mares i el 26% dels pares van a les reunions dels seus centres. Destaca, a més, que hi ha un percentatge més alt de mares i pares que van a les reunions en el cas dels centres concertats i dels alumnes nascuts a Espanya.

La responsabilitat i la implicació s'intenten fomentar mitjançant estratègies diverses. D'una banda, es sol demanar a les famílies, no sense dificultats, una aportació econòmica simbòlica per assumir una part del cost de les activitats dels seus fills i filles. També s'intenta establir una relació més estreta i propera amb les famílies, a partir d'entrevistes individuals o converses informals, i també amb caràcter puntual quan hi ha alguna incidència a comentar. Cal tenir en compte que la implicació de les famílies està lligada als seus interessos i les seves necessitats i que els serveis s'utilitzen de manera instrumental per tal de satisfer-los. Aquestes necessitats i aquests interessos no sempre coincideixen amb els interessos de les escoles i els serveis ni amb les necessitats que aquests detecten. S'observa que un aspecte que facilita la col·laboració i la implicació és que la família es trobi amb una certa estabilitat i, gràcies a això, disposi de més temps per atendre les necessitats dels seus fills i filles.

Tot i que en general des dels serveis hi ha una actitud favorable a la participació dels nois i noies i de les famílies en l'activitat diària, a la pràctica existeixen molt poques ocasions, formals o informals, que afavoreixin i impulsin aquesta participació. Així, es planteja la necessitat de treballar més la vida associativa i la implicació de la població, de manera que es fa imprescindible esmerçar esforços a reformular els models de participació, per tal de poder transformar les pràctiques i dinamitzar els espais de participació. Es valoren com a aspectes importants la informació i la sensibilització respecte de les conseqüències positives de la participació, i també un acompanyament que tingui com a objectiu generar comportaments participatius més autònoms. També es proposen tallers o escoles de pares i mares que a la vegada serveixin per ampliar els seus coneixements

o la seva formació (català, castellà, informàtica, cuina...). Els elements ludicofestius poden ajudar a amenitzar, relaxar i motivar en aquests tipus i processos participatius.

Pel que fa als òrgans de participació ciutadana establerts a les Normes Reguladores de l'Ajuntament de Barcelona, aquests es convoquen periòdicament. En alguns hi participen representants d'organitzacions o col·lectius, i d'altres estan oberts a totes les persones i associacions interessades. Es constata l'interès que aquests òrgans siguin, a més d'espais informatius, mecanismes per fomentar la participació.

ELS INFANTS I ADOLESCENTS

Al Raval hi ha 5.601 infants i adolescents d'entre 0 i 16 anys.⁴⁹ El seu nombre ha crescut en els darrers anys al mateix ritme i en la mateixa proporció que la resta de la població del barri. Això no obstant, actualment les xifres per grups d'edat s'han invertit, de la mateixa manera que a la resta de la ciutat. Així, si fa deu anys hi havia més adolescents que no pas mainada de les altres edats, actualment els primers en el rànquing són els infants de 0 anys, que representen el 8,1% del total de 0-16 anys, els d'1 any, que representen el 7,9%, i els de 2 anys, que representen el 7,3%. A partir d'aquestes edats, les xifres disminueixen, sobretot a partir dels 6 anys, quan la mitjana del nombre de nois i noies fins als 16 anys representa el 5%. Les diferències per sexes, en canvi, es mantenen de manera constant: aproximadament hi ha el mateix nombre de nens que de nenes.

Pel que fa a la nacionalitat, les proporcions referents a infants i adolescents també són similars a la població en general del Raval, ja que de la franja 0-19 anys, exactament la meitat de la població és espanyola i l'altra meitat estrangera. Aquestes xifres són ben diferents a les de Barcelona, on només hi ha un 15% d'estranger/es en aquestes edats (proporcional al 18% de població total estrangera).

Si s'analitzen per grups d'edat les dades relatives a les necessitats i els interessos dels infants, els adolescents i les seves famílies, així com els recursos que s'hi destinen, apareixen diferències que val la pena subratllar. Començant pels més menuts, la franja 0-3 anys, tal com s'ha comentat, és la que necessita més recursos, tant pel que fa al temps escolar com extraescolar. Fora de l'escola, un espai que queda molt buit per cobrir és el període d'estiu, moment en què no hi ha cap activitat específica per a aquestes edats. Algunes de les propostes que assenyalen els professionals entrevistats tenen a veure amb l'augment del tipus d'activitats de les escoles bressol i entitats, la creació d'una ludoteca, la promoció d'espais on fomentar la relació dels pares i les mares amb els fills i filles o la possibilitat que hi hagi uns espais on les mares puguin deixar els nens i nenes mentre segueixen una formació ocupacional, per tal de fomentar-ne la inserció en el mercat laboral.

Els nois i noies més grans, tant els que estan al segon cicle de l'educació infantil com els que estan a Primària i Secundària obligatòria, no es troben amb manca de places al barri, ja que la seva educació escolar, tal com passa a la resta del país, està garantida sense cap mena de discriminació. En canvi, els nois i noies tenen una major oferta d'activitats organitzades, tot i que s'observen algunes mancances. Els serveis que existeixen estan habitual

ten o que no són accessibles per tothom a causa del seu cost, del fet que no es coneixen...

Tanmateix, les activitats fora de l'escola, siguin organitzades o no, mostren els interessos i les possibilitats dels nois i noies. Així, entre els alumnes enquestats per al diagnòstic, s'observen algunes diferències segons el sexe i l'etapa educativa, tot i que les tendències generals són similars. Les principals activitats no organitzades a les quals dediquen més temps són, amb molta diferència, mirar la televisió, estudiar i fer els deures, fer esport i jugar amb l'ordinador o la videoconsola. Les noies, per ordre, estudien o fan els deures, miren la televisió i ballen o canten, i els nois dediquen el seu temps sobretot a fer esport, mirar la televisió i jugar amb l'ordinador o la videoconsola.

En el cas de l'esport és on sorgeixen més diferències, perquè en fan el doble de nois que de noies, tot i que una tercera part d'aquestes en fa.⁵⁰ Els nois també passen més temps jugant amb la videoconsola o l'ordinador i jugant al parc o al carrer. Entre l'alumnat de Primària i Secundària, destaca que el primer dedica força més temps a fer la feina de l'escola, a llegir i a jugar a casa, mentre que un percentatge més gran dels nois i noies de 3r d'ESO juguen amb l'ordinador o la videoconsola. No s'observen diferències, en canvi, a l'hora de jugar al carrer, ja que en tots dos casos hi ha una mica més d'una tercera part que ho fa, especialment els nois. I en darrer lloc, activitats com són els treballs manuals, activitats amb la família, practicar algun instrument musical o anar a un casal o esplai, són aquelles a què es dedicaria menys temps.

Durant les vacances d'estiu, les respostes indiquen una tendència a la realització de determinades activitats, sia amb caràcter puntual o habitual. Per ordre, gairebé la meitat fa activitats amb amics i amigues, després es surt uns dies fora de Barcelona (especialment els nascuts a Espanya i de l'escola concertada), i en tercer lloc, una tercera part, s'estan a casa. En menor mesura, un 20% van de colònies i un 12% esplais o casals d'estiu.

Pel que fa a les activitats extraescolars organitzades, el nombre de nois i noies que en fan està per sobre de la meitat, un 58 % exactament. L'activitat principal és de tipus esportiu, en segon lloc artístic, i finalment l'esplai, les llengües, el reforç escolar i la informàtica. L'esport, tal com es veia anteriorment, el practiquen molt més els alumnes dels darrers cursos de Primària, sense diferències segons el lloc de naixement ni la titularitat del centre. El bàsquet és l'esport més practicat (42%), seguit del futbol (25%), la natació (18%) i les arts marcial (9%). D'altra banda, hi ha un nombre més alt d'alumnes als centres públics que als concertats que fan reforç escolar i informàtica, mentre que als concertats es fan més activitats artístiques i de llengües.

Més enllà de si fan extraescolars o no, cal assenyalar que una part ben important dels alumnes volen fer activitats que actualment no fan. És interessant prendre consciència que dues tercers parts dels alumnes no coneixen les activitats que es poden fer al barri ni on es fan, i que més de la meitat desitgen tenir-ne més informació. En aquest sentit, cal saber que, amb posterioritat a la realització de l'enquesta, la Fundació Tot Raval va difondre a tots els centres d'ensenyament, mitjançant els tutors i tutores, un fullet sobre

49. Dades extretes del Padró Municipal del 30/06/2005.

50. Cal tenir en compte que hi ha moltes activitats físiques que no es cataloguen com a esport, com són la dansa o el ball.

conclusions de l'estudi

les activitats del barri on constaven 52 recursos per a infants i joves, si bé no es coneix l'impacte que ha pogut tenir en els nois i noies i les seves famílies. També cal tenir en compte que per facilitar la pràctica i la formació en l'horari de fora escola, el Pla Acol·lida de Persones Immigrades de Ciutat Vella i el Pla Educatiu d'Entorn del Raval inclouen actuacions de suport a la pràctica esportiva i musical (mitjançant beques i ajuts) i el suport per a fer activitats extraescolars.

Es considera que la demanda actual per part dels nans de 3 a 12 anys és la que està més ben coberta, tot i que també hi ha la percepció que manquen recursos, perquè les llistes d'espera solen ser habituals, sobretot per a majors de 8 anys. Tant als centres escolars com als serveis externs, cal fer un esforç especial per arribar als nois i noies de la franja de 12 a 16 anys, a causa de les característiques pròpies de l'adolescència.

En aquest sentit, es valora que l'èxit d'una assignatura, d'un projecte o d'una activitat depèn en gran mesura de com es planteja als nois i noies, de si respon a les seves preferències i necessitats o de si els joves tenen un paper protagonista i actiu en el seu desenvolupament. Es busca, per tant, una certa participació, tot i que sigui imprescindible el lideratge i l'acompanyament dels professionals (mestres, professors, educadors, monitors...). Tanmateix, s'ha de tenir en compte que el moment vital en què es troben sovint suposa una certa inconstància en les seves preferències i interessos, de manera que es fan esforços destacats per mantenir-ne la motivació i l'atenció, i també la disciplina, en els espais de treball. Per això és positiu poder establir alguns consensos amb els mateixos nois i noies sobre el que es farà i com es farà.

Respecte als majors de 16 anys, des de molts serveis es considera que els joves busquen recursos fora del Raval, ja que els del barri solen estar destinats als infants de 12-14 anys. Han sorgit algunes entitats i projectes per cobrir aquest buit, i actualment des del Districte s'està impulsant el reforç d'aquestes iniciatives, com també que es creï un casal de joves pensat des dels joves. D'altra banda, una de les eines que es valora com a clau és l'ús de les noves tecnologies, que reforça la capacitació i la inserció laboral i ajuda a evitar la fractura digital entre els joves i entre la població en general.

ELS SERVEIS

Quan parlem dels serveis, fem referència als recursos que existeixen en l'àmbit social, educatiu, esportiu, cultural, comunitari, ocupacional, etc., a part de l'escola i dels serveis de salut, dels quals ja hem parlat. La importància d'aquests serveis en la formació, la socialització i el foment de la inclusió social és ben coneguda i valorada. D'una banda, existeixen els equipaments i serveis socials, educatius i esportius municipals, de titularitat pública (centre de serveis personals, biblioteca, centre cívic, poliesportiu, casal infantil, serveis socials, espai familiar, etc.). I d'altra banda, hi ha les entitats del tercer sector (organitzacions no governamentals sense ànim de lucre) que ofereixen i gestionen una gran quantitat de serveis destinats a la infància, l'adolescència i les famílies, ja sigui per iniciativa pròpia o en conveni amb les Administracions, i que esdevenen necessàries per complementar i cobrir les mancances en àmbits com els serveis socials i educatius. De fet, el Pla Educatiu d'Entorn del Raval gaudeix de la col·laboració d'unes 10 entitats sense ànim de

lucre del territori per desenvolupar conjuntament amb els centres d'ensenyament les accions educatives acordades, tant les destinades a l'alumnat com a les famílies.

Cal prendre en consideració que el barri acull 49.359 habitants, i que hi ha una part important de població que viu amb mancances de diverses tipologies. Per tant, no ha d'estranyar el fet que hi hagi dos centres de Serveis Socials (amb Equips Bàsics d'Atenció Social Primària (EBASP) i Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA)), un equip de quatre educadors/es en medi obert (quan a la resta de districtes els equips són de dos educadors/es) o a la vora de 25 entitats socioeducatives, esportives o culturals. Tot i l'existència d'aquests serveis, però, es segueixen detectant buits i mancances tant pel que fa a les necessitats a cobrir com a l'oferta en caps de setmana i en certs períodes de l'any (estiu, Nadal i Setmana Santa). Al mateix temps, es parla de duplicació de recursos fent referència a la repetició d'activitats i serveis. En aquest sentit, però, s'hauria de considerar la gran demanda de la població i de determinades activitats (per exemple, futbol, informàtica, reforç escolar...) que una sola entitat no podria cobrir. Caldria preguntar-se, doncs, si quan es parla de duplicació en sentit negatiu es fa referència a la duplicació de serveis o a la duplicació d'actuacions sobre un mateix usuari.

Els serveis del barri, igual que els centres escolars, s'han vist afectats directament pels canvis i les transformacions generades per l'augment de població i de la diversitat de les famílies. Aquest augment s'ha reflectit en un increment del nombre de demandes de la població als serveis socials municipals i a les entitats socioeducatives. Des de tots els serveis, es destaca un canvi generalitzat en la tipologia d'usuaris, sobretot dels procedents dels països empobrits, especialment a partir del l'any 2000. Aquest augment també ha anat acompanyat d'una diversificació dels països de procedència. Tot plegat ha fet necessari conèixer a fons les situacions i problemàtiques emergents per adequar els serveis i projectes destinats a les persones.

Tal com s'ha vist amb relació a l'educació, l'augment de famílies benestants al barri no queda reflectit a la majoria dels centres escolars ni dels diferents serveis. De fet, s'observa un cert recel d'una part de les famílies davant la participació dels seus fills/es en les activitats que proposen entitats del barri. Des de les entitats es considera que seria molt positiu que els serveis poguessin obrir-se a la població general per tal d'oferir entorns més "normalitzats", en el sentit que reflectissin la diversitat poblacional del barri i propiciessin més la interrelació i la inclusió de totes les famílies. Tanmateix, cal reconèixer que les condicions d'accés generalment determinen l'entrada de la població amb més dificultats. Per altra part, també es detecten diferències en el perfil de la població en funció de les zones del Raval i una certa tendència a una major concentració de determinades nacionalitats en determinats serveis i recursos. Alguns col·lectius mostren preferències per determinats serveis per motius relacionats amb la titularitat, l'enfocament educatiu o la confessionalitat. D'altra banda, destaca l'absència de determinats col·lectius amb una presència important al barri en els serveis que ofereixen les diferents entitats i institucions.

En general, des dels diferents serveis es reconeix la transició d'un model d'intervenció bàsicament assistencialista a un model més basat en una perspectiva educativa integral i sistèmica, on els recursos són una eina i no una finalitat. En aquest sentit, la professionalització remunerada ha suposat

una millora en la qualitat del treball, sense deixar de reconèixer la importància del paper del voluntariat en les entitats del barri.

Les dificultats compartides per pràcticament tots els serveis fan referència a la manca de recursos humans i materials, al col·lapse dels serveis, a la gran quantitat de referents i en ocasions a la manca de continuïtat d'aquests. Tant els serveis socials municipals d'atenció primària i especialitzada com els serveis socioeducatius privats i públics remarquen un augment de la demanda i una dificultat de poder donar cobertura a tota la població que s'adreça a ells. Les llistes d'espera són força habituals, sobretot en períodes com l'estiu, i es fa necessari trobar solucions per fer-hi front. A més, un objectiu dels serveis és disminuir les ràtios per poder donar una atenció més individualitzada, però això no és possible amb els recursos disponibles actualment, que en algunes ocasions ha forçat a finalitzar algun servei (La Casa de la Font, casals d'estiu, casals durant el curs, activitats determinades...). D'altra banda, com a conseqüència de les dificultats en la coordinació, en ocasions no queden ben delimitades les funcions d'uns serveis i altres, de manera que alguns poden estar duplicats o poden estar assumint responsabilitats i competències que en principi no pertocarien.

Segons la titularitat dels serveis, també s'observen altres dificultats específiques. Per part dels serveis socials municipals, les dificultats específiques fan referència a la manca d'alguns recursos especialitzats i la saturació d'alguns d'ells, així com una certa fragmentació i parcialització dels serveis. En aquest sentit, es veu necessari replantejar els models i els protocols d'intervenció des d'una perspectiva més global.

Per part de les entitats del tercer sector, en canvi, la dificultat principal és la gestió econòmica i el finançament. La majoria d'entitats depenen de les subvencions per tirar endavant els seus projectes, sobretot subvencions públiques, les quals habitualment cobreixen aproximadament entre un 40% i 50% del cost. El fet que no cobreixin el cost total dels projectes suposa també una major cerca de fonts de finançament privades (donacions, subvencions de caixes d'estalvi, bancs, patrocinadors, etc.). Cal tenir en compte que els projectes solen ser barats comparats amb el cost d'altres actuacions en els àmbits de la cultura, l'educació... entre d'altres coses perquè és un sector amb retribucions no gaire altes i perquè es segueix comptant amb la col·laboració de personal voluntari. Amb tot, els costos són cada vegada una mica més cars per motius com l'augment del cost de la vida, l'ampliació de les accions i l'augment del nombre de personal remunerat. La manca de recursos també influeix en el tipus i el manteniment d'infraestructures, ja que l'estat de conservació d'aquestes condiciona les possibilitats d'aplicació d'alguns projectes o activitats.

Per tant, per poder dur a terme un projecte, cada any s'han de cercar diferents fonts de finançament i, a més, adaptar els projectes presentats als criteris i formularis de cada convocatòria de subvenció. Els sistemes de subvencions, tant els públics com els privats, condicionen les possibilitats de realització dels projectes, a més de la seva continuïtat, millora i ampliació. Això fa difícil actuar sobre les arrels de les problemàtiques socials, ja que el fet que tinguin caràcter anual limita la planificació a mitjà i llarg termini. Així mateix, el temps que passa entre la sol·licitud de subvenció d'un projecte, la resolució d'aprovació i l'ingrés corresponent expo-

sa la major part d'entitats privades a una precarietat econòmica més o menys greu. Per altra part, les subvencions del sector privat solen prioritzar els projectes innovadors, la qual cosa afegeix encara més dificultat a la continuïtat dels projectes amb una llarga trajectòria.

Una de les propostes que suggereixen els professionals entrevistats com a possible solució davant d'aquesta situació és la signatura de convenis i subvencions plurianuals, que permetrien fer un treball de fons amb perspectiva de continuïtat i de millora. Val a dir que comença a haver-hi primers acords en aquest sentit, per exemple, els convenis plurianuals entre l'Ajuntament de Barcelona i els centres oberts de la ciutat i per tant, els dos centres del Raval, d'acord amb el Pla per a la Inclusió Social.

Entre les Administracions i les entitats no sempre hi ha una coincidència de prioritats socials i polítiques, la qual cosa es pot veure reflectida en l'aprovació o no dels projectes presentats a subvencions. Per aquesta raó les entitats consideren important conèixer les necessitats reals per poder ajustar i compartir les prioritats. D'altra banda, el fet que les partides pressupostàries tinguin un límit també genera sovint una competència entre organitzacions que, si bé pot arribar a ser estimulants i tenir efectes positius en la qualitat dels projectes, també està provocant efectes negatius en les relacions entre les diverses entitats i entre les entitats i les Administracions.

D'altra banda, les entitats remarquen com una potencialitat el fet de poder disposar d'equips de professionals i voluntaris potents i amb molta predisposició i capacitat de treball. Com s'ha comentat, l'increment de professionals remunerats ha millorat la qualitat del treball, tant en l'atenció directa com en la coordinació, però, a la vegada, com ja s'ha dit, la precarietat econòmica repercuteix directament en les condicions laborals, com ara la baixa remuneració, els contractes que depenen de l'aprovació de subvencions, etc. La inestabilitat laboral incideix en la gran mobilitat d'aquest sector professional amb conseqüències negatives, ja que hi ha una manca de continuïtat present entre els referents i de cara a les famílies i la resta de serveis.

En definitiva, s'observa una necessitat i una voluntat d'ajustar els recursos existents a les demandes, les característiques i els interessos dels infants, dels adolescents i de les seves famílies, d'augmentar-ne la implicació i la participació dins de les entitats. També queden poc atesos els caps de setmana i períodes com Nadal i Setmana Santa. Es posa un èmfasi especial en el període d'estiu, quan augmenten les llistes d'espera. No només hi hauria mancances en la cobertura de la demanda, sinó que també caldria diversificar l'oferta existent en aquests períodes, sobretot a l'estiu.

Per tal de poder fer aquest ajustament, es plantegen diferents propostes que es complementen entre si i que parteixen de la revisió i del coneixement dels recursos ja existents. La major part de propostes van encaminades a optimitzar els recursos i valorar la possibilitat d'ampliar els serveis existents, més que no pas a generar nous centres. Una proposta és aprofitar més les infraestructures dels centres d'ensenyament en horari no escolar per a la realització d'altres activitats socials i aprofitar el potencial de les AMPA. També s'apunta la necessitat de potenciar espais de relació, dins les entitats, on els pares, mares i fills i filles treballin i juguin plegats.

conclusions de l'estudi

LA COORDINACIÓ I EL TREBALL EN XARXA

La coordinació i el treball en xarxa són elements imprescindibles per garantir la qualitat del treball amb una perspectiva integral i cohesionada dels diferents recursos. Es poden distingir diversos tipus de coordinació segons els seus objectius (intercanviar informació, fer seguiment de casos, organitzar activitats o desenvolupar processos comunitaris), els canals (reunions, telèfon, correu electrònic, telepatia...), la freqüència i els agents implicats, tant del sector públic com del privat. Un dels elements clau per a l'optimització dels espais és que aquests aspectes estiguin ben delimitats i que els criteris d'intervenció estiguin consensuats.

Al Raval hi ha nombrosos òrgans de coordinació entre organitzacions relatius a l'educació, la prevenció, l'atenció social, la salut, el lleure, el reforç escolar, l'esport... Es comptabilitzen a la vora d'una quinzena d'espais de treball diferents vinculats a l'àmbit de la infància i l'adolescència, alguns dels quals estan impulsats pels serveis públics i d'altres per les entitats. En general, els òrgans o les plataformes estan formats per representants tècnics o directius dels diferents serveis, tenen una certa especialització pel que fa als temes que tracten, i a vegades també són exclusius segons la titularitat. Les valoracions sobre la coordinació que s'està duent a terme són bàsicament positives: gran part dels professionals la veuen com a bona i suficient, encara que també hi ha qui la troba excessiva. D'altra banda, però, es veu mancances i dificultats i es planteja la necessitat de replantejar els mecanismes per tal d'assolir una major operativitat i eficàcia.

Un element que es considera bàsic per a la coordinació i el treball en xarxa és el coneixement mutu dels agents implicats. Aquest coneixement és habitualment més present entre recursos del mateix àmbit de treball i de la mateixa titularitat. Per tant, cal millorar la coneixença entre els professionals dels diferents sectors. En aquest sentit, el mateix Diagnòstic de la Infància i l'Adolescència del Raval, com també les sessions de formació sobre els recursos de la xarxa i el seu funcionament (els serveis socials, els programes educatius...) es veuen com a bones vies per conèixer la realitat i els recursos.

Un altre aspecte que limita les possibilitats de coordinació és el temps necessari per realitzar el treball conjunt. Cal tenir en compte que el col·lapse que existeix en els serveis d'atenció directa dificulta que es puguin destinar més hores als diferents tipus de coordinació. En aquest sentit, resulta decisiu el fet que els serveis disposin de més recursos i que es prioritzi la coordinació com una part de les funcions i la jornada laboral.

En ocasions s'observen solapaments entre els diferents agents del barri perquè alguns desenvolupen funcions que pertocarien a altres estaments. En aquest sentit, caldria millorar la complementarietat, partint d'una major clarificació de les competències i responsabilitats de cada organització.

Altres dificultats per tirar endavant les tasques pròpies poden tenir a veure amb la complexitat i el volum de les problemàtiques, la manca d'agilitat en els processos d'intervenció, la manca de recursos humans, les prioritats, la multiplicitat de funcions que es realitzen, etc. Això provoca, per exemple, que les escoles acabin assumint determinades tas-

ques que en principi no els pertocarien, o que les entitats compensin algunes mancances formatives de l'escola o funcions d'atenció social pròpies dels serveis socials. En ocasions, algunes de les preocupacions i maneres d'enfocar la intervenció dels i les professionals dels diferents àmbits no coincideixen.

La coordinació i la corresponsabilitat són, en aquest sentit, elements que afavoreixen la possibilitat d'oferir respostes educatives i socials integrals, globals, inclusives. Però, perquè cadascú pugui assumir les seves competències i treballar coordinadament i en xarxa, s'han de garantir els recursos humans òptims per a la pràctica i els mecanismes de coordinació estables i operatius entre els agents dels diferents sectors.

Pel que fa a l'educació formal, hi ha un interès clar per potenciar la coordinació entre les etapes educatives i els centres. La Inspecció Educativa i el Districte són els elements clau per a fer-la possible i per respondre a les seves necessitats. Tanmateix, que l'escola, per motius diversos, tingui dificultats per abordar la totalitat dels reptes que se li presenten, fa necessari un esforç especial per permetre un suport millor i una resposta més adequada.

La coordinació entre l'educació formal i la no formal es dona en un cert grau, sobretot de manera puntual, tot i que cal donar-li un impuls i millorar el coneixement i l'apropament mutus. Això no obstant, les sinèrgies existents entre l'una i l'altra fan possible tirar endavant projectes en col·laboració (activitats d'escolarització compartida, crèdits de síntesi, reforç escolar...).

La coordinació entre les diferents instàncies sanitàries, i entre aquestes i els diferents agents del territori, també es valora imprescindible. Davant d'aquesta detecció, el Consorci Sanitari i el Consorci d'Educació de Barcelona s'han posat a treballar per facilitar les derivacions, el CSMIJ està revisant el model d'intervenció i enguany ha iniciat un major apropament als recursos del barri per tal d'estar integrat a la xarxa. Des del programa Salut i Escola s'intenten contrarestar algunes mancances, canalitzar casos i facilitar informació als nois i noies.

Pel que fa a la intervenció amb la infància i l'adolescència en risc, hi ha una coincidència que és molt important que tots els estaments que treballen amb la família estiguin d'acord amb les línies de treball i les accions. La perspectiva des dels serveis socials és que, en general, la coordinació de tots els seus serveis (primària, pediatria, escoles, centre oberts, EAIAs, SAD...) és bona. Malgrat aquesta valoració positiva, es considera que encara queda molta feina a fer per donar resposta a les necessitats del barri. Per tant, la coordinació no sembla suficient, sobretot en determinats casos. Com ja hem apuntat, es considera que hi ha molts serveis i que a vegades es donen duplicitats i molts referents diferents, i que existeixen dificultats per delimitar el treball de cada un i tenir clar quins són els professionals responsables en cada cas. Es constata, per tant, la necessitat de concretar el referent de cada cas, tot evitant la possible desorientació de les famílies, que sovint han de relacionar-se amb diversos professionals. Una altra dificultat és la mobilitat dels professionals, sobretot dins la iniciativa privada i els serveis socials. La millora de l'estabilitat laboral, de les condicions laborals, i el reconeixement dels professionals frenaria, en part, la mobilitat dins el sector i permetria més estabilitat dels referents.

Els professionals entrevistats perceben com a fonamental el treball conjunt per la prevenció i la detecció precoç. A escoles i instituts, l'eina principal de treball és la Comissió Social. Es valora de manera positiva, ja que la relació és fluïda i els aspectes d'informació i diagnòstic funcionen correctament, tot i que manquen recursos per abordar les diverses problemàtiques.

Des de les entitats, l'admissió es fa habitualment prioritzant els casos que arriben derivats dels serveis socials i d'altres entitats socials. Per altra part, les entitats també són un primer canal de detecció de problemàtiques. La coordinació entre els dos sectors, per tant, és imprescindible. Tanmateix, hi ha una part de les entitats privades que consideren que sovint hi ha poca coordinació amb els serveis socials i que aquesta sol ser lenta i excessivament complexa, principalment a causa de la burocràcia i la saturació. Contrasta amb la valoració més positiva que fan respecte a la coordinació i la col·laboració existents entre elles. Tanmateix, alguns professionals, tant del sector privat com del públic, detecten que en ocasions hi ha un cert afany d'apropiació de determinats casos que dificulta la coordinació i el traspàs transparent d'informació.

En definitiva, sembla que la coordinació funciona millor dins de cada sector, públic o privat, que no pas entre ells. Tots els serveis valoren que s'ha de millorar la coordinació, unificar criteris i delimitar competències, mentre cada un assumeix les responsabilitats que li pertocuen. Per això, tal com s'ha esmentat al principi, les propostes de millora s'encaminen a l'intercanvi d'informació més compartit, més directe i més transparent entre tots els agents, i a augmentar el grau de coneixement i l'avaluació dels mecanismes de coordinació i del treball en xarxa. S'expressa la necessitat, i la voluntat, de revisar els espais de coordinació per buscar la màxima operativitat.

**bibliografia
i documentació**

bibliografia i documentació

BIBLIOGRAFIA I DOCUMENTACIÓ

AJUNTAMENT DE BARCELONA. (2004) **Alumnat de procedència estrangera a la ciutat de Barcelona (curs 2003-2004)**. Institut Municipal d'Educació de Barcelona.

AJUNTAMENT DE BARCELONA. (2004) **Projecte Educatiu de Ciutat. Pla d'acció 2004-2007**. Institut Municipal d'Educació de Barcelona

AJUNTAMENT DE BARCELONA. **Anuaris estadístics de la ciutat de Barcelona**. www.bcn.es/estadistica.

AJUNTAMENT DE BARCELONA. (2006) **Anàlisi de la situació de salut al districte de Ciutat Vella (document provisional, abril 2006)**. Agència de Salut Pública de Barcelona.

AJUNTAMENT DE BARCELONA. (2002) **Enquesta de salut de Barcelona 2000-2001**. Agència de Salut Pública de Barcelona.

AJUNTAMENT DE BARCELONA. (2004) **Factors de risc en estudiants de secundària de Barcelona. Resultats principals de l'informe FRESC 2004**. Agència de Salut Pública de Barcelona.

AJUNTAMENT DE BARCELONA I CONSORCI D'EDUCACIÓ DE BARCELONA. (2005 i 2006) **Guia de centres i serveis educatius de Barcelona (curs 2005-2006 i 2006-2007)**.

AJUNTAMENT DE BARCELONA. (2006) **Informe estadístic sobre la població estrangera a Barcelona (febrer 2006)**. Departament d'Estadística.

CARBONELL, F.; QUINTANA, A. (2003) **Immigració i igualtat d'oportunitats a l'ensenyament obligatori**. *Finestra Oberta* núm. 13. Fundació Jaume Bofill.

COORDINADORA D'ENTITATS PRIVADES D'INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA DEL RAVAL. (2003). **Informe sobre la situació de l'habitatge dels usuaris de les entitats membres de la Coordinadora d'Entitats Privades d'Infància i Adolescència del Raval**.

D.D.A.A. **Informe 2004. Infància, famílies i canvi social a Catalunya. Vol. 1 i 2**. Institut d'infància i món urbà. Observatori de la infància i les famílies. Barcelona.

D.D.A.A. (2006) **"Infants i adolescents. Reptes i realitats a Catalunya"** a *Temes Clau*, núm. 3. Associació Diomira, Barcelona.

D.D.A.A. (2005) **Memòria socioeconòmica de Barcelona**. Consell Econòmic i Social de Barcelona.

FONT, J. i BLANCO, I. (2003) **Experiències de participació ciutadana. Polis, la ciutat participativa. Participar en els municipis: qui, com i per què?**. Diputació de Barcelona. *Papers de Participació Ciutadana* núm. 9.

FREIRE, P. (2005) **Pedagogía del Oprimido**. Editorial S.XXI, Buenos Aires.

FUNES, J.; RIFÀ, F. (2001) **Adolescents i dificultats socials a l'escola**. *Finestra Oberta* núm. 32. Fundació Jaume Bofill.

GARCIA, I.; BOIX, I. i GRAU, X. "El projecte EXIT" a *Perspectiva Escolar*, núm. 274 (pàg. 54-60) a 19/05/2003.

GENERALITAT DE CATALUNYA. (2006) **Pacte Nacional per a l'Educació**. Departament d'Educació.

GOMEZ-GRANELL, C; GARCIA MILÀ, M; RIPOL MILLET, A i PANCHÓN, C. (coord.). (2004) **Infancia y Familias: realidades y tendencias**. Institut d'infància i món urbà. Ariel, Barcelona.

MUÑOZ, C. (2000) **El niño en Europa. Centro de Investigaciones Pedagógicas de Infancia, Adolescencia y Juventud**. BICE. Barcelona.

MUÑOZ, C. (2003) **Vivir, educar: desde la seducción, el amor y la pasión. Centro de Investigaciones Pedagógicas de Infancia, Adolescencia y Juventud**. BICE. Barcelona.

MUÑOZ, C. (2004). **Dossier de Formació de Formadors i Formadors. Vida quotidiana i participació ciutadana**. Ajuntament de Barcelona. Torre Jussana.

OBSERVATORI BARCELONA. (1999) **Revista d'informació i estudis socials Barcelona/ 9 i 10**. Ajuntament de Barcelona.

PINDADO, F. REBOLLO O., MARTÍ J. (2002) **Bases per a la participació ciutadana. Bases, mètodes i tècniques**. Diputació de Barcelona. *Papers de Participació Ciutadana* núm. 6.

RAVETLLAT, I. (2006) **Les nostres lleis sobre infància. Breu recull normatiu sobre infància, adolescència i família**.

ROIGÉ, X.; ESTRADA, F.; BELTRAN, O. (1999) **Tècniques d'investigació en antropologia social**. Edicions de la UB, Barcelona.

RUBIO, M.J.; VARAS, J. (1997) **El análisis de la realidad en la intervención social: métodos y técnicas de investigación**. Editorial CCS, Madrid.

SOTO, P. I CARRASCO, S. (DIR). (2003) **Immigració i diversitat sociocultural a les escoles de Barcelona**. Ajuntament de Barcelona. Observatori Barcelona. *Estudis i Monografies* 1.

SUBIRATS, J. I RIUS, J. (dir.). (2005) **Del Xino al Raval. Cultura i transformació social a la Barcelona central**. CCCB, IGOP i UAB, Barcelona

TATJER, M., GARCIA, E. i VILANOVA, J.M. (1988). **Activitats Econòmiques a la Ciutat Vella**. Promoció de Ciutat Vella, S.A., Barcelona;

TONUCCI, F. (1997) **La ciudad de los niños**. Ed. Laterza, Bari.

TRUÑO, E. (2001) **Un objectiu: la cohesió social**. Col. Model Barcelona. Quaderns de gestió. Aula Barcelona, Barcelona.

VARGAS, L.; BUSTILLOS, G.; MARFÁN, M. (1993) **Técnicas participativas para la educación popular**. Editorial Popular. Colección Promoción Cultural, Madrid.

PROJECTES I MEMÒRIES D'ACTIVITAT D'ENTITATS I SERVEIS

A partir del carrer (educadors de carrer). 2002, 2003 i 2004.

Associació Cultural, Educativa, Social Operativa de Dones paquistaneses. 2005

Associació de Criança Compartida La Magarrufa. 2005

Associació de Mestres Rosa Sensat. Cursos de català per a grups de mares. 2003-2004.

Associació per a joves TEB. 2003.

Biblioteca de Sant Pau i Santa Creu. 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 i 2004.

Biblioteca Infantil i Juvenil de l'Associació de Mestres Rosa Sensat. 2003-2004.

Càritas Diocesana de Barcelona. 2003.

Casal dels Infants del Raval. 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002 i 2003.

Centre Cívic Drassanes, Casal Infantil Drassanes i Projecte Franja. 1998, 1999, 2000, 2001 i 2002.

Centre de Música i Escena Xamfrà. 2005

Centre d'Informació i Assessorament per a Joves CIAJ. 2004.

Cintra. 2004-2005 i PEC.

Districte de Ciutat Vella. 2001

Estel d'Assís. 2003-2004.

Fundació Escó. 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002 i 2003.

Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina. 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 i 2004.

Fundació Raval Solidari. 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 i 2004.

Fundació Social del Raval. 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 i 2004.

Pla d'Acollida i Integració de la Població Immigrada del Districte de Ciutat Vella. 2006

Pla Educatiu d'Entorn del Raval. 2005-2006.

Ravalnet. 2003.

Servei d'Atenció a Infants i Famílies Quatre Vents. 2001-2002.

jornades de participació

jornades de participació

Aquest apartat conté els resultats de les Jornades de Participació sobre la Infància, l'Adolescència i les Famílies del Raval celebrades els dies 26 i 27 de maig de 2006 a l'Associació de Mestres Rosa Sensat. Les Jornades tenien l'objectiu de reflexionar sobre la situació presentada a partir de l'estudi i construir col·lectivament propostes i estratègies d'intervenció entre persones, col·lectius, Administracions, institucions, entitats i serveis.

PROGRAMA DE LES JORNADES

Divendres 26 de maig

- 17.15-17.30 Arribada dels participants.
- 17.30-19.00 Presentació inicial en plenari.
 - Benvinguda institucional.
 - Presentació de l'estudi.
 - Explicació del funcionament de les Jornades.
- 19.00-19.15 Descans
- 19.15-20.30 Grups de treball: diaris del 2011.
- 20.30-21.00 Posada en comú.

Dissabte 27 de maig

- 10.00-10.30 Presentació en plenari.
- 10.30-11.00 Esmorzar.
- 11.00-13.30 Grups de treball per perfils.
- 13.30-14.00 Posada en comú en plenari.
- 14.00-16.00 Dinar.
- 16.00-18.30 Grups de treball temàtics: família, educació formal, salut, formació i cultura, i esports i temps de lleure.
- 18.30-19.30 Plenari final.

METODOLOGIA

Les Jornades van combinar moments d'informació, reflexió, proposta i tancament per als quals es van utilitzar tècniques i dinàmiques diverses.

La convocatòria es va fer a partir d'una selecció representativa i plural de la diversitat de perfils i visions existents al barri. En total, hi van assistir 60 persones amb diferents perfils:

- Nois i noies joves menors de 18 anys del barri
- Adults majors de 18 anys, associats i no associats
- Representants tècnics de serveis i entitats
- Directius polítics i tècnics dels serveis, les Administracions i les entitats.

Per a la dinamització de les Jornades es va comptar amb el suport de l'empresa Indic, que es va encarregar de dissenyar les dinàmiques de treball, moderar els debats i recollir i sistematitzar les nombroses aportacions realitzades per de les persones participants.

● DIVENDRES 26 DE MAIG

PRESENTACIÓ EN PLENARI

Les Jornades es van inaugurar amb les paraules del regidor de Ciutat Vella, Carles Martí, i de la directora de Tot Raval, Núria Paricio. A continuació es va fer la presentació de l'estudi, per part de la seva directora, Marta Truñó, com a punt de partida per a la reflexió. La presentació anava reforçada amb diapositives i amb el diari *Raval 0-16* del 26 de maig del 2006, una publicació que recollia de manera sintètica i amena les principals conclusions de l'estudi, que ja s'havia lliurat als participants abans de les Jornades. L'exposició oral es va combinar amb intervencions teatralitzades per emfasitzar algunes idees.

Posteriorment es va aportar la informació relativa als objectius i el funcionament del procés i de la jornada.

GRUPS DE TREBALL: EL DIARI DEL 2011

Després del moment de presentació, els participants es van dividir en quatre grups de treball heterogenis, combinant la diversitat de persones presents a les jornades. L'objectiu d'aquest primer espai de treball va ser reflexionar entorn del futur desitjat per a la situació de la infància i l'adolescència al Raval, tenint en compte la informació aportada de diagnòsi. Es tractava, doncs, de definir els propòsits de futur que es volien assolir en un abast temporal de 5 anys.

Partint del model de diari *Raval 0-16*, la dinàmica de treball va consistir a elaborar, per grups, el diari del 26 de maig del 2011 amb les notícies referents a la infància i l'adolescència. Es van redactar el diari del Padró, el diari de les Caramelles, el diari de Bonsuccés i el diari de Sant Agustí.

POSADA EN COMÚ

Finalment, el dia va concloure amb una posada en comú, on dues o tres persones de cada grup van explicar a la resta les principals aportacions del diari elaborat.

● DISSABTE 27 DE MAIG

GRUPS DE TREBALL PER PERFILS

Després d'una breu presentació en plenari i d'un esmorzar, els participants es van reunir en grups de debat organitzats per perfils funcionals: joves menors de 18 anys; persones adultes, associades i no associades, representants tècnics de serveis i entitats i directius polítics i tècnics de diferents Administracions.

Els criteris per fer els grups foren, d'una banda, generar un espai de debat entre persones que podien tenir experiències i posicionaments semblants i recollir les aportacions per grups, i de l'altra, garantir que tothom es pogués expressar en un espai còmode dins dels grups.

L'objectiu dels grups de debat era construir col·lectivament les principals línies d'actuació pel que fa a la infància i l'adolescència. Es tractava de definir "què hem de treballar", és a dir, els temes, els àmbits, els objectius que s'han de tractar amb prioritat en l'àmbit de la infància i l'adolescència al Raval.

Per elaborar les propostes, es van tenir en compte certs criteris bàsics, com el fet de pensar en línies d'actuació que fossin abordables des de l'àmbit local del Raval en un abast temporal de 5 anys, que es poguessin treballar de forma comunitària, que hi hagués possibilitats de treballar-les a partir dels recursos i les voluntats existents per part de diferents agents i que es pensessin des d'una visió transformadora, i no tant des d'una necessitat o urgència del moment..

Quadre 48: **Calaixos temàtics per facilitar la reflexió i l'elaboració de propostes a les Jornades de Participació.**
Font: *Indic i Tot Raval*.

Famílies	Educació formal	Salut	Formació i cultura	Esport i lleure
Suport socioeconòmic a les famílies	Condicions dels centres escolars	Salut general	Promoció de la lectura.	Promoció i hàbits esportius
Necessitats de les noves estructures familiars		Pràctiques de risc	Ús de les noves tecnologies	
Mesures per millorar les condicions de vida de les famílies: accés a l'habitatge i accés al mercat laboral	Distribució de l'alumnat	Alimentació	Ús de les arts escèniques (música, teatre...)	Ús de l'espai públic.
Situacions de risc	La mobilitat dels alumnes	Salut afectivo sexual	Habilitats lingüístiques.	Necessitats del temps de lleure
Xarxes de suport familiar	Les condicions d'integració i formació als centres i professionals	Salut mental.		
Conciliació de la vida familiar i laboral	Necessitats de recursos	Drogodependències	Necessitats de formació extraescolar	Hàbits, estils de vida
Responsabilitats dels infants dins la família	i formació als centres i professionals	Hàbits saludables		
Capacitació de pares i mares	Adaptació curricular	etc.	etc.	etc.
etc.	L'atenció a la diversitat			
	L'èxit acadèmic escolar			
	La transició de Primària a Secundària			
	Necessitats educatives de la franja 0-3 anys			
	etc.			

jornades de participació

GRUPS DE TREBALL TEMÀTICS

Durant la tarda del dissabte, els participants es van tornar a reunir en grups temàtics, a partir dels interessos de cadascú. Es van realitzar 5 grups de treball heterogenis, barrejant tots els participants. La idea era promoure l'intercanvi i la construcció col·lectiva de propostes entre la diversitat de participants a la jornada. Els grups van correspondre als àmbits treballats al matí: les famílies, l'educació formal, la salut, la formació i la cultura, i l'esport i el temps de lleure.

Cada grup va tractar un dels àmbits temàtics per tal d'aprofundir en les propostes realitzades durant el matí. L'objectiu, doncs, era realitzar propostes concretes d'accions o projectes a realitzar al Raval identificant el com (manera de desenvolupar la proposta), en el marc de les línies d'actuació definides en els grups del matí. Amb les propostes també s'intentava definir el qui (agents responsables de tirar endavant l'activitat) i el quan (termini de desenvolupament).

PLENARI FINAL

Finalment, es va realitzar una posada en comú dels 5 grups temàtics. Un portaveu de cada grup va explicar les principals propostes realitzades. Per acabar es va fer un brindis per celebrar la feina feta i l'experiència compartida.

SÍNTESI DE LES IDEES PRINCIPALS DE LES JORNADES

Les idees que s'exposen són fruit del treball elaborat pels diferents grups en les diverses dinàmiques de les Jornades.

Es divideix en 5 apartats que corresponen a cada un dels calaixos temàtics:

- Les famílies
- L'educació formal
- La salut
- La formació i la cultura
- Els esports i el temps de lleure.

Els apartats s'inicien amb els "Propòsits pel 2011", és a dir, les aportacions fetes per elaborar els diaris del 26 de maig del 2011. A continuació es descriu "Què cal treballar i com", que conté les propostes fetes en les dinàmiques del segon dia durant el matí i la tarda. En aquest punt s'indiquen les idees principals i es detalla el contingut que fa referència a cada una d'aquestes idees.

● LES FAMÍLIES

PROPÒSITS PEL 2011

- Incorporació de nous perfils professionals a les escoles i als Centres de serveis socials per atendre la infància i l'adolescència.
- Regulació de la situació laboral dels professionals socioeducatius per evitar la precarietat laboral.
- Millores en la conciliació de la vida social i familiar amb la reducció de la jornada laboral, els serveis d'educació infantil (criança compartida...), etc.
- Dotació de valor a les famílies. Debat obert sobre el model familiar més positiu.
- Millora de la comunicació i el diàleg entre pares i mares i fills/es, i entre famílies.
- Promoció d'equipaments o serveis per a la formació i informació de pares i mares amb diferents recursos: punt d'informació dels recursos i serveis del barri, tallers d'alfabetització i formació organitzats per les famílies i tallers de formació amb les famílies per facilitar la tasca educativa amb els seus fills.
- Millores en l'accés a l'habitatge, amb més habitatge social i de protecció oficial dirigit a les famílies del Raval, i ajuts per accedir al lloguer i la compra d'habitatges. Reducció de l'amuntegament de persones a les llars.
- Mesures de suport econòmic i assistència a les mares.
- Existència d'una nova ludoteca.
- Mesures de suport a les llars de la gent gran.
- Millores en la seguretat del Raval.
- Reducció de la situació d'abandó familiar i administratiu dels adolescents del barri.
- Canvis en la llei d'estrangeria que fomenten el reagrupament familiar i l'accés al món laboral pels joves que han acabat l'educació obligatòria.
- Adequació de les prestacions socials als costos de la vida diària.

QUÈ CAL TREBALLAR I COM

En primer lloc, cal destacar els criteris transversals que es van tenir en compte en totes les propostes, pel que fa a la concepció de la família i al tipus d'actuacions que cal promoure des dels serveis públics.

D'una banda, es va partir de la idea de la família com l'eix vertebrador a l'hora de treballar amb la infància i l'adolescència, com l'agent que donarà sentit i continuïtat a la tasca realitzada des dels serveis públics.

D'una altra banda, s'entenia com a prioritària la participació de la família com a agents actius i corresponsables en la resolució dels problemes i la formulació de propostes, en tots els processos, ja fos en el disseny, l'aplicació i l'avaluació dels programes. Això significa la necessitat de provocar un canvi d'actitud, tant dels professionals, per evitar un excés de paternalisme, com de les famílies, que a vegades demanen recursos sense involucrar-se.

A partir d'aquí, es van desenvolupar una sèrie de línies de treball tenint en compte la família en relació a la infància i l'adolescència.

POTENCIAR LA CONCILIACIÓ DE LA VIDA FAMILIAR, LABORAL, D'OCI I FORMACIÓ

L'objectiu que es pretenia assolir era la millora de les relacions i la convivència familiar, per la qual cosa es va considerar necessari poder combinar el temps dedicat a diferents activitats, laborals, familiars, d'oci, etc. Si bé en tots els grups es va fer referència a la importància d'enfortir els lligams i les relacions familiars, va ser en el grup d'adults associats i no associats i en el de tècnics on va prendre especial importància la necessitat de polítiques i ajuts per poder fer compatible el temps dedicat a les diferents activitats.

Com a maneres per potenciar la conciliació, es van fer diferents propostes des dels diferents agents: donar suport a les xarxes de criança compartida, com una manera de millorar la qualitat de vida i compartir tasques entre famílies, i flexibilitzar els horaris dels serveis en general, ja que en moltes ocasions són incompatibles amb els horaris laborals. Des del grup de joves, en concret es va considerar necessari adequar els horaris de les reunions escolars, els períodes de matriculació i les reunions de pares i mares als seus horaris laborals.

Per últim, també es van fer propostes de cara a ampliar els recursos de lleure i l'accés a aquests, com a eines educatives pels infants i com a espais que permeten la conciliació familiar i laboral. En aquest sentit, es proposava potenciar les beques per tal que els infants i joves accedeixin a les activitats d'estiu i l'ampliació de places en els centres oberts.

PROMOURE L'ESCOLARITZACIÓ DE LA INFÀNCIA DE 0 A 3 ANYS

Aquesta actuació, que es proposava des de tots els agents, anava molt lligada a l'anterior en el sentit que l'escolarització de la infància de 0 a 3 anys pot afavorir, sobretot, que les mares amb nadons es puguin incorporar al mercat de treball i que es pugui conciliar la vida familiar i laboral, també amb l'oci i les necessitats personals de cadascú.

Com a actuacions concretes, es destacava la possibilitat d'incorporar P-2 a les escoles, promoure la creació d'escoles bressol i fomentar que les grans empreses disposin d'escoles bressol.

Pel que fa a les escoles bressol, es va valorar com a important poder cobrir la demanda de places que hi ha actualment. La proposta era crear noves escoles bressol públiques i de qualitat, fent una previsió de creixement demogràfic. Aquesta actuació s'hauria de potenciar des de les Administracions (Ajuntament i Generalitat) en un termini temporal de dos o tres anys.

GENERAR ESPAIS DE CONVIVÈNCIA I DE SUPORT FAMILIAR PER L'EDUCACIÓ DELS FILLS

Es considerava important generar espais de trobada familiar amb activitats on les famílies, puguin trobar-se i millorar les relacions de confiança, i potenciar les xarxes de suport familiar. S'assenyalava que la confiança entre pares i mares i fills/es és bàsica i que els pares i mares s'han d'implicar en l'educació dels seus fills/es. Aquesta línia d'actuació es proposava, sobretot, des del grup de tècnics i de joves.

S'apuntaven diferents maneres per generar espais de convivència i suport familiar, com organitzar tallers conjunts on participin les famílies i generar espais de trobada des de les escoles o els centres cívics.

MILLORAR EL REPARTIMENT DE TASQUES I DE LES RESPONSABILITATS DINS LA FAMÍLIA EVITANT ELS ROLS DE GÈNERE

Aquesta línia d'actuació es va proposar, sobretot, des del grup de joves, des d'on es considerava que els fills i filles havien d'involucrar-se en les tasques domèstiques contribuint al bon funcionament familiar i evitant reproduir desigualtats entre homes i dones pel que fa al treball domèstic.

POTENCIAR EL PAPER I LA PARTICIPACIÓ DE LES FAMÍLIES

Fou, sobretot, des dels representants polítics i tècnics, que es va proposar potenciar el paper i la participació de les famílies en el sentit d'oferir recursos i eines a les famílies per facilitar la seva actuació i desenvolupament com a agents autònoms. Es considerava necessari que les famílies disposin de la informació i els recursos que els pot facilitar poder-se moure i resoldre les seves necessitats i interessos. Per potenciar el paper es comptava amb la implicació i la participació d'aquestes.

Sota aquesta línia s'inclouia la proposta de crear un centre o punt de recursos familiars com una manera de promoure la informació, la formació i la dinamització de les famílies des d'una perspectiva preventiva. Aquest seria un espai de referència on disposar d'informació i atenció respecte els diferents àmbits, realitzar cursos de formació, dinamitzar per a la capacitat educativa dels pares i la criança dels fills, etc. Caldria potenciar aquest centre buscant fórmules d'autoorganització dels pares i mares amb un suport extern.

D'altra banda, es van fer altres propostes, com crear grups de pares i mares que puguin tractar diferents temes, crear projectes de treball amb les famílies des de les entitats que treballen amb infants i adolescents, generar accions per promoure la participació activa dels pares i mares a les AMPA i en les activitats escolars o fomentar la creació de noves associacions; i motivar la participació ciutadana de les famílies immigrades a través de mediadors i entitats d'immigrants. Pel que fa a les famílies immigrades, des del grup de tècnics també es va fer una referència a la necessitat de potenciar el paper de la dona immigrada, partint de la consideració que en molts casos, no compten amb espais de socialització i es queda més a casa.

jornades de participació

EVITAR LES SITUACIONS DE DEPENDÈNCIA

Molt relacionada amb la línia de treball anterior, es considerava que, si bé s'han de donar ajuts econòmics i recursos a les famílies, cal que aquests ajuts no generin una dependència excessiva que, d'una banda, no potenciï la família com a agent actiu, i d'altra, no bloquegi els serveis socials.

En aquest marc, es proposava implementar un pla pilot amb les famílies en situació més cronificada, per conèixer i donar resposta a les seves necessitats, des dels serveis socials. La idea era fer un pla amb les famílies que solen utilitzar habitualment els serveis socials, per tal de descongestionar-los i poder donar servei a noves famílies.

DONAR SUPORT A LES FAMÍLIES AMB NECESSITATS ESPECIALS

En els diferents grups es feia referència a la necessitat de suport i mesures per a famílies amb necessitats especials i amb pocs recursos, que evitin l'exclusió social i garanteixin una estabilitat familiar que es tradueixi en una estabilitat dels infants i joves.

Les necessitats especials eren diverses, i es destacaven les següents actuacions: oferir suport per atendre famílies que tenen persones dependents al seu càrrec, crear un servei terapèutic per a les famílies immigrants (es feia referència a un servei de mediació, traducció i suport que doni eines a les famílies immigrades per saber i conèixer els recursos existents), i evitar les barreres arquitectòniques que hi ha al barri i que dificulten el pas de les persones amb dificultats de mobilitat, els cotxets dels nens/es, etc.

MILLORAR I ADEQUAR EL SISTEMA LEGAL

Un dels temes que es va debatre al llarg de la jornada i que generava acord per part de tots els participants, va ser la necessitat de millora i adequació del sistema legal. En concret, s'assenyalava la necessitat de poder regularitzar la situació dels joves immigrants, un cop finalitzen l'educació obligatòria, ja que no poden continuar ni estudiant ni treballar. Caldria, doncs, vincular el permís de residència al permís de treball i facilitar els processos d'inserció laboral dels joves. També es feia palesa la necessitat de convalidar els títols acadèmics de persones de diferents procedències.

La necessitat de millorar aquesta situació es valorava des de tots els agents, però es va considerar una qüestió difícil de resoldre, ja que implicaria canvis en la legislació vigent.

MILLORAR L'ACCÉS A L'HABITATGE

Les millores en l'accés a l'habitatge és una altra línia d'actuació que va generar consens i debat en els diferents grups de treball, per part de tots els agents. Tot i que la inestabilitat en l'habitatge es va veure com un aspecte que anava més enllà de la infància i l'adolescència, hi havia acord en que aquesta els afecta directament. Calen, doncs, ajuts i polítiques per garantir habitatges dignes i evitar l'especulació immobiliària existent.

Per aquest motiu es feien diferents propostes, com fomentar la utilització de pisos buits que es podrien identificar i llogar a preus assequibles per a les famílies del Raval, introduir mesures de control públic perquè els habitatges estiguin en condicions, fomentar l'habitatge social i de titularitat pública, crear pisos pont (temporals) per col·lectius amb

situacions de dificultat i promoure una xarxa d'habitatges compartits supervisats per les entitats, les administracions i els particulars.

POTENCIAR L'APRENENTATGE DEL CATALÀ I EL CASTELLÀ

Sobretot en el grup de joves, es proposava com una línia de treball a desenvolupar la necessitat de potenciar l'aprenentatge del català i el castellà per part dels pares i mares mitjançant cursos intensius. Es considerava important informar les famílies de la importància d'aprendre la llengua per descarregar els fills de la tasca de mediació que a vegades han de realitzar.

● L'EDUCACIÓ FORMAL

PROPÒSITS PEL 2011

- Reducció de l'absentisme escolar a les escoles del Raval.
- Implementació de programes de foment de la lectura realitzats entre les escoles i la biblioteca.
- Augment de les aules d'acollida per millorar el nivell de les escoles.
- Augment del nombre de professionals de les escoles. Bona dotació de recursos a les escoles del Raval.
- Millora de la coordinació dels equips educatius dels centres escolars (professors, alumnes, i mares i pares). Les AMPA tenen un paper important en el disseny dels programes i el funcionament de les escoles.
- Augment de l'accés de nois i noies a la universitat gràcies al Pla Educatiu d'Entorn.
- El treball comunitari esdevé clau per a la millora i l'impuls del Pla d'Entorn iniciat en el 2006.
- Millora de l'accés a beques escolars (de menjador i llibres), tant en l'escola pública com en la concertada.
- Reducció de l'índex de població del barri sense graduat escolar.
- Posada en pràctica de la Nova Llei Educativa Catalana que potencia la creativitat, la responsabilitat i l'esperit crític. Les arts plàstiques, musicals i escèniques s'equiparen a les assignatures instrumentals.
- Molt bons resultats acadèmics dels alumnes del Raval, equiparats a les zones amb més èxit escolar. Disminució del fracàs escolar.
- Augment dels recursos de formació professional al Raval: cicles formatius.
- Existència de més escoles bressol per poder cobrir més la demanda de places.

QUÈ CAL TREBALLAR I COM

PROMOURE UNA DISTRIBUCIÓ EQUILIBRADA I DIVERSA DE L'ALUMNAT

Hi havia acord per part de tots els agents en la necessitat de promoure una distribució equilibrada de l'alumnat en tots els centres educatius.

Per promoure aquesta distribució equilibrada, es proposaven dues actuacions. D'una banda, incorporar nous professionals de reforç per acollir els nous alumnes. Aquesta actuació l'haurien de desenvolupar les Administracions competents, la inspecció i les AMPA, i es podria iniciar durant l'any 2007. Es considerava important que aquest suport no impliqui una separació per grups segregats, tot i que es considerava difícil.

I d'una altra banda, repartir la "matrícula viva" (matrícula un cop iniciat el curs) entre els diferents centres finançats amb fons públics: centres públics i centres concertats. Aquesta actuació correspondria al Departament d'Educació i a la Comissió de matriculació. Des del grup de directius polítics i tècnics també s'assenyalava que caldria revisar els criteris de preinscripció.

ESTABLIR MESURES ENTORN LA MOBILITAT DE L'ALUMNAT

Les mesures relacionades amb la mobilitat de l'alumnat era una segona línia d'actuació que es va proposar especialment des del grup de directius polítics i tècnics, ja que aquesta dificulta l'aprenentatge i l'adaptació dels infants i els joves.

En aquest marc, es van fer diferents propostes per part de tots els agents de cara a evitar la mobilitat existent i minimitzar els seus efectes. D'una banda, es proposava sensibilitzar els pares perquè canviïn els fills/es de centre el mínim possible, donats els esforços que representa el canvi, tant per l'alumnat com pel professorat. Tot i això, es considerava que en determinats casos concrets, un canvi pot resultar positiu.

D'una altra banda, es proposava potenciar un bon traspàs d'informació sobre l'alumne/a que canvia de centre, de l'antiga tutora cap a la nova. I per últim, es considerava necessària l'estabilitat laboral de les famílies per a no canviar tant sovint de residència i, per tant, de centre escolar. Respecte aquesta reflexió, considerada molt important, es valorava la dificultat d'incidir des de l'àmbit local i en un termini de cinc anys.

POTENCIAR LA INFORMACIÓ I ELS RECURSOS PER ALS ESTUDIS POST OBLIGATORIS I LA INSERCIÓ LABORAL DELS JOVES

La informació sobre els estudis post obligatoris i les sortides laborals es proposava com una altra línia a desenvolupar per promoure la inserció laboral dels joves i/o l'accés a la formació. Hi havia acord per part de tots els agents en aquesta línia i es proposava com a actuació que els tutors, les empreses i els antics alumnes facin campanyes i xerrades explicatives a les escoles sobre els diferents oficis i sortides laborals. Des del grup de directius polítics i tècnics s'apuntava la conveniència d'obrir els infants i els joves a altres realitats socials per mostrar altres expectatives de futur, com una forma de motivació per afavorir l'èxit escolar.

D'altra banda, des dels joves es proposava poder disposar de més cicles formatius al barri, ja que es considerava que hi ha poca oferta un cop acabada la ESO, tot i que la resta d'agents també considerava positiu que els adolescents hagin d'anar a altres barris a estudiar.

AUGMENTAR ELS PRESSUPOSTOS D'EDUCACIÓ FINS A LA MITJANA D'EUROPA PER AFAVORIR LA IGUALTAT D'OPORTUNITATS I LA DIVERSITAT

Es considerava necessari incrementar els recursos i les infraestructures dels centres escolars equiparant els pressupostos actuals a la mitjana de pressupostos d'Europa. Aquesta era una actuació que correspondria clarament a les Administracions i que hauria de servir per incorporar millores en l'educació pública a nivell de material, de mobiliari, de rehabilitació de patis i edificis, de recursos humans, d'aules d'acollida, de dotacions d'aules d'informàtica, etc.

POTENCIAR LA COORDINACIÓ I EL TREBALL EN XARXA

El foment del treball en xarxa era un dels aspectes que apareixia com a reptes a assolir per part de tots els agents.

jornades de participació

Tots els grups feien referència a la necessitat de treballar en aquesta línia implicant els diferents professionals, les escoles, les famílies, els serveis socials, els agents de salut, les entitats, etc. Des dels adults associats i no associats, es posava èmfasi que en el marc de l'escola, el treball coordinat ha de suposar un reforç pel professorat i una manera de definir conjuntament els programes educatius. Des del grup de directius polítics i tècnics es feia referència a la necessitat de consolidar els programes i projectes existents, com el Pla educatiu d'Entorn.

En aquest marc, es proposava una actuació en tres nivells. D'una banda, el treball en xarxa entre diferents professionals. Aquesta proposta anava lligada també a la necessitat que es feia palesa des del grup de directius polítics i tècnics de dotar les escoles de nous perfils professionals, com educadors, mediadors, psicòlegs, dinamitzadors, etc. que estiguin vinculats a l'entorn i a les necessitats socials del barri.

D'una altra banda, la creació de canals de comunicació entre famílies, escoles, serveis socials, agents de salut, per tal de detectar i prevenir l'absentisme i les situacions d'infància i adolescència en risc. Es considerava necessària una coordinació entre escoles, famílies, serveis socials i entitats del barri per treballar des d'una xarxa única.

I per últim, es destacava la necessitat de promoure una coordinació entre l'educació formal i la no formal per tal d'assolir els objectius educatius. En aquesta actuació s'haurien d'implicar les escoles, els casals i els serveis socials. Els tècnics van donar una importància especial a l'educació no formal, la concepció del carrer com a espai educatiu i la necessitat de compartir projectes entre l'educació formal i no formal.

● LA SALUT

PROPÒSITS PEL 2011

- Reducció de les conductes de risc mitjançant el programa salut i escola, les campanyes sobre diferents temes i els programes elaborats conjuntament entre metges i infermeres per informar als adolescents.
- Reducció del consum de drogues, del nombre d'embarassos no desitjats i avortaments, i del nombre d'afectats pel VIH entre la població jove.
- Eradicació de la tuberculosi.
- Existència de programes de prevenció de salut a les escoles de Primària de Barcelona promogudes per l'agència de salut pública.
- Augment de l'ús de la consulta jove, ubicada a totes les escoles del barri del Raval per part dels estudiants de 12 a 16 anys en temes com el consum de drogues i aspectes relacionats amb la sexualitat. Punt d'informació i formació afectivo sexual.
- Foment de nous equipaments: un segon centre de salut mental al barri, un nou equipament de salut especialitzat en infants i adolescents i un nou centre d'assistència mèdica.
- Millora de l'esperança de vida del Raval perquè s'equipari a la de Sant Antoni.
- Creixement de les zones verdes al Raval.
- Incorporació de més mediadors socials per facilitar l'atenció a les persones que han arribat fa poc. Es cobreixen totes les necessitats del barri amb el nou equip de mediadors socials i lingüístics.

QUÈ CAL TREBALLAR I COM

POTENCIAR UN PLA ESTRATÈGIC EN L'ÀMBIT DE LA SALUT

Hi havia acord, per part dels diferents agents, en la necessitat d'elaborar un Pla estratègic en l'àmbit de la salut que agrupi i ordeni totes les actuacions vinculades a la informació i la prevenció en aquest àmbit. Aquest Pla hauria d'estar liderat per l'Administració implicant els diferents departaments, però s'hauria de definir i desenvolupar amb responsabilitat amb tots els agents: famílies, escoles i entitats com AMPA, centres religiosos, etc. Aquesta proposta era transversal a la resta perquè seria el marc dins el qual s'agruparien les diferents actuacions.

POTENCIAR ELS PROGRAMES D'INFORMACIÓ I PREVENCIÓ A LES ESCOLES ADAPTATS A LES NECESSITATS DEL BARRI

El Pla Estratègic hauria de preveure el foment i la millora dels programes d'informació i prevenció, partint de la premissa que aquests moltes vegades ja es fan, però que cal adaptar-los més a les necessitats i particularitats del barri.

Es proposaven diferents maneres per implementar els programes d'informació i prevenció a les escoles per part dels diferents agents. D'una banda, caldria promoure l'obligatorietat de realitzar els programes. Per això caldria reforçar la motivació dels professionals amb mesures i

compensacions pels mestres, així com un reforç de professionals a l'escola, a més a més dels professionals que hi van puntualment (programa de salut comunitària o Salut i Escola).

D'una altra banda, també caldria que els programes d'informació i prevenció es comencessin a Primària i no a tercer o quart d'ESO quan moltes vegades ja s'han tingut pràctiques de risc.

Els programes de prevenció han d'incloure informació i orientació sobre diferents àmbits. Des del grup de joves s'apuntava, per exemple, la necessitat de programes sobre drogodependències, sobre orientació sexual (embaràs, malalties de transmissió sexual, etc.), i sobre alimentació (per dur dietes equilibrades i per prevenir trastorns).

Per últim, es considerava que caldria reforçar la informació sobre els recursos i els serveis existents en l'àmbit de salut.

POTENCIAR EL PAPER DE LES AMPA, ELS CENTRES RELIGIOSOS I LES DIFERENTS COMUNITATS

Hi havia acord a potenciar que les entitats com les AMPA, els centres religiosos i les diferents comunitats facin de pont entre els serveis, recursos, escoles, etc. per tal d'explicar i traspassar a les famílies la informació existent.

FOMENTAR L'EDUCACIÓ SANITÀRIA NO SOLS DELS INFANTS I JOVES, SINÓ TAMBÉ AMB ELS PARES I MARES DE LES FAMÍLIES

L'educació sanitària de les famílies també podria estar inclosa en el Pla estratègic i es podria tirar endavant amb equips de salut que estiguessin en la mateixa escola i que impliquessin els pares i mares, involucrant també a les entitats. Hi havia acord en què les accions educatives tant amb les famílies com amb els alumnes han de donar eines per a la corresponsabilitat davant la salut.

INCREMENTAR ELS RECURSOS EN PROFESSIONALS, COM MEDIADORS I TRADUCTORS

Pel que fa a la necessitat de recursos, es considerava que calen més professionals, com mediadors i traductors, que puguin donar suport als professionals de la salut, a les escoles, a les entitats, etc.

INTERVENIR EN LES SITUACIONS DE DROGODEPENDÈNCIES

Un altre aspecte entorn el qual hi havia acord era la necessitat d'actuacions específiques en l'àmbit de les drogodependències. Es van fer diverses propostes.

D'una banda, es va proposar la creació d'un centre d'acollida de nens i nenes del carrer que han començat a tenir contacte amb les drogues. Aquesta actuació dependria de la Generalitat. D'una altra banda, caldria fomentar accions contra de les xarxes de tràfic de drogues en l'origen, i no tant actuacions repressives amb els consumidors i venedors del carrer. Aquesta actuació correspondria als cossos de seguretat i es considerava que anava molt més enllà de l'acció local. La proposta sorgia, sobretot, des del grup de joves, tot i que un sector del grup de persones adultes associades i no associades considerava que caldria

incidir en la prohibició del consum de drogues. I en tercer lloc, caldria millorar la informació sobre els recursos existents, en concret, per prevenir el consum de drogues i tabac dels infants i adolescents.

En el grup de joves també es va proposar incrementar els centres de desintoxicació, però després del debat amb la resta d'agents es va tenir en compte que aquests centres no estan destinats a infants i adolescents i que seria més adequada la seva ubicació en un altre entorn. Va quedar un debat obert on el grup de tècnics i un sector del grup d'adults considerava adequat la conveniència de disposar de sales de venopunció (tot i que repartides per tota la ciutat), mentre que un altre sector del grup d'adults i del grup de joves eren partidaris que no s'havien de crear espais específics.

POTENCIAR MESURES PER A LA REDUCCIÓ DE L'IMPACTE DELS SOROLLS

El tema dels sorolls es va apuntar, sobretot, des del grup d'adults associats i no associats, on va quedar un debat obert entre qui defensava, per sobre de tot, el dret a la tranquil·litat en horari nocturn i la necessitat de limitar els horaris fins a determinada hora o el seu desplaçament en zones que no causés molèsties, i un altre sector, que valorava que hi havia activitats nocturnes que beneficiaven la població del Raval.

En tot cas, com a actuacions concretes davant les molèsties i conflictes que causen els sorolls al barri, es van fer diverses propostes des dels diferents agents, com programes d'educació perquè la gent tingui un millor comportament, potenciar la insonorització de les sales nocturnes, garantir el seguiment de la normativa sobre sorolls permesos i crear serveis d'actuació al carrer, com per exemple, mims que controlin la sortida dels locals o altres experiències.

MILLORAR ELS CENTRES DE SALUT MENTAL D'INFANTS I JOVES (CSMIJ)

Hi havia acord per part de diferents agents de millorar els centres de salut mental, sobretot pel que fa a dues qüestions: potenciar una atenció més immediata i garantir el seguiment dels casos un cop s'han derivat a altres centres.

En el grup de directius polítics i tècnics es va destacar la necessitat d'augmentar els recursos per atendre la salut mental en les situacions de marginació i exclusió social. Des d'aquest punt de vista, es considerava necessari, o bé crear un CSMIJ nou que s'incorpori a la xarxa o bé reforçar el personal del CSMIJ existent.

També es considerava important integrar el servei de salut mental en els àmbits socioeducatius normalitzats mitjançant assessorament i orientació i la possibilitat de crear equips itinerants que facin tasques de prevenció en temes de salut mental a les escoles, en cas de no poder-se crear un CSMIJ nou.

PROMOURE LA PARTICIPACIÓ DELS INFANTS I ELS ADOLESCENTS EN LES CAMPANYES DE SALUT

El grup de tècnics i tècniques considerava important fomentar la participació activa dels infants i els adolescents en el disseny de les campanyes i programes de salut des dels seus desitjos i incerteses i amb un enfocament positiu i preventiu, i no tant proteccionista.

jornades de participació

● LA FORMACIÓ I LA CULTURA

PROPÒSITS PEL 2011

- Millores en l'accés a la cultura i als equipaments culturals existents al barri. Es plantegen les millores per a tota la població, però especialment per a infants i joves.
- Foment de nous equipaments: una nova biblioteca, un centre interactiu, bucs d'assaig pels músics del Raval, etc. En els equipaments s'inclouen espais per a infants i joves.
- Augment d'ajuts a la formació professional.
- No es construeix l'edifici de la plaça Folch i Torres.
- Foment de la participació de la ciutadania, i sobretot de la infància i l'adolescència, des del districte de Ciutat Vella, per tal de dissenyar conjuntament les polítiques que afecten el barri. Els agents polítics i tècnics tenen en compte els problemes i les propostes aportades pels veïns/es.
- El potencial artístic i cultural del barri esdevé motor de canvi i es destaca per sobre dels problemes.
- Bona convivència dins del barri.

QUÈ CAL TREBALLAR I COM

FOMENTAR L'APRENENTATGE DE NOVES TECNOLOGIES I DE L'ANGLÈS

La necessitat de dotar el barri d'infraestructures i recursos per superar l'anomenat, pel grup d'adults, "analfabetisme informàtic digital" fou un dels reptes que es va plantejar superar el proper any. Es considerava que el coneixement de les tecnologies d'informació i comunicació (TIC) i l'anglès és un recurs necessari avui dia, especialment en el món laboral.

El treball a desenvolupar per aconseguir-ho es plantejava amb propostes entorn dues línies. Per una banda, reforçar la dotació de noves tecnologies als centres d'ensenyament i la biblioteca i crear un punt de lliure accés i ús al barri. I, per una altra banda, organitzar cursos i tallers amb personal que reforci i dinamitzi aquests espais, uns professionals amb motivació social i coneixedors dels principals programes i problemes informàtics, amb horaris escolars i extraescolars. La millora en la dotació i la dinamització hauria d'anar a càrrec de la Generalitat de Catalunya i el Districte de Ciutat Vella.

FOMENTAR LES ARTS I EXPRESSIONS ARTÍSTIQUES I MUSICALS

El foment dels processos de creació i l'expressió per mitjà de les arts plàstiques entre els joves era una de les línies proposades per tots els participants. Es posava èmfasi en sensibilitzar els infants i joves perquè trobin i expressin la seva creativitat, a través de les entitats i les institucions del barri. Per facilitar la posada en marxa i el reforç d'aquesta línia, es proposaven diferents actuacions.

Una primera idea, assenyalada pel grup de polítics i directius, fou la creació de beques per a nens i/o joves per poder adquirir nous coneixements i practicar l'expressió artística que més els interessi, amb l'objectiu de garantir que les condicions socioeconòmiques no siguin una barre-

ra per desenvolupar la vessant artística. Una segona proposta és l'ampliació d'horaris i d'agenda d'activitats dels equipaments culturals, completada amb la matisació apuntada pel grup de tècnics amb relació a la necessitat de professionalitzar l'educació artística, entenent que caldria treballar-la dins del currículum instrumental, donant-li la mateixa importància que qualsevol altra assignatura.

També altres accions, com aprofitar els casals de vacances com a eina per potenciar les activitats i expressions artístiques, implicant museus i altres equipaments, ampliant l'oferta i els horaris els mesos de vacances (Nadal, Setmana Santa i estiu).

En la mateixa línia, es proposava la creació d'una escola de música pública del Districte de Ciutat Vella pel proper curs, ja que el barri no en disposa de cap.

FOMENTAR LA LECTURA

La potenciació de la lectura es va apuntar especialment entre els propis joves i els adults. En primer lloc, es proposà crear programes entre l'escola i la biblioteca pública o escolar, perquè els nens/es i joves trobin el seu llibre i es converteixi en una activitat atractiva. Per portar-ho a terme, seria necessari la complicitat de diferents agents del barri, com els centres escolars, els casals i la biblioteca. A més a més, es proposaren accions concretes per treballar en xarxa (entitats, equipaments, centres educatius) entorn d'un eix temàtic o un personatge, on la lectura estigui present en relació amb el tema. Es podria aprofitar les festes populars del barri i/o Sant Jordi per desenvolupar-ho.

En relació a la biblioteca, es considerava que el Districte de Ciutat Vella i el Consorci de Biblioteques haurien de garantir la seva ampliació i condicionament en un curt termini de temps, per tal de garantir unes bones infraestructures que reforcin els programes de lectura.

CREAR UN PUNT D'INFORMACIÓ DELS RECURSOS I SERVEIS ADREÇATS ALS INFANTS I JOVES

La potenciació de la cultura participativa com a element a l'hora de treballar era una de les línies d'actuació destacades pel treball de la formació i la cultura en el barri. Aquesta cultura participativa, assenyalaven els tècnics, hauria de ser extensible a tots els agents implicats que treballen i intervenen al barri, afavorint també la seva coordinació.

Tot i així, hi havia dubtes sobre la millor manera de fer-ho realitat. Tenint en compte l'existència de nombroses xarxes al barri avui dia, es considerava que la proposta de creació d'una xarxa de coordinació d'entitats podia implicar una dispersió que impliqui la pèrdua final d'informació.

En canvi, sí que va generar acord la proposta de crear un punt d'informació on es centralitzi i difongui tota la informació de serveis i recursos adreçats a joves i infants al barri. Tot i que quedava pendent decidir quin és aquest Punt d'informació, s'assenyalava la utilització per la seva difusió d'un lloc WEB i diferents punts permanents d'informació (biblioteca, Centre Cívic, Punt d'informació Juvenil, etc.), els quals caldria dotar de recursos.

DIVERSITAT CULTURAL I FOMENT DEL CATALÀ

La formació en la diversitat per conèixer millor, evitant estereotips, i el desenvolupament de programes de reforç

de la identitat cultural dels nois i noies d'origen immigrant, afavorint alhora programes que identifiquin i potenciïn els elements d'identitat comuna (llengua, noves tecnologies, barri, gustos musicals, etc.) s'apuntaven com a eixos per treballar la convivència al barri.

S'assenyalava la necessitat d'utilitzar el català entre totes les persones que estan en contacte amb els infants i joves. L'Ajuntament hauria de posar a l'abast cursos de reciclatge, com abans millor, per tal de garantir-ho. D'aquesta manera, el català es podria convertir en un element vehicular que apropi la cultura del país receptor als novins i sigui un element d'identitat de la comunitat.

Per últim, amb relació als conceptes de diversitat, interculturalitat i integració, els grups de polítics i directius assenyalaven la necessitat de generar un debat per dotar-los d'un significat que permeti establir uns criteris comuns sobre els quals treballar.

● ELS ESPORTS I EL TEMPS DE LLEURE

PROPÒSITS PEL 2011

- Nous equipaments i espais esportius: poliesportius, piscines, pistes obertes d'esports.
- Increment dels espais de lleure per joves i els espais públics com places i parcs.
- Promoció i projecció externa de l'esport al barri com el futbol i el criquet amb equips mixtos.
- Augment de les activitats de lleure de 0-3 anys.
- Increment de la participació dels joves.

QUÈ CAL TREBALLAR I COM

FET AMB I DES DE LA PARTICIPACIÓ

Hi havia un criteri transversal a totes les possibles actuacions amb relació a "com ho fem...": la necessitat de fer les coses de manera participativa. En aquest sentit, no era un "com" vinculat a l'acció, sinó que era un "com" metodològic que marcava la manera de fer. Així, es considerava que tot s'ha de fer participativament, implicant en primer lloc els infants i joves, però també la resta d'agents socials, pares, mares, professionals, administracions, entitats, etc. Qualsevol actuació que afecta els infants i adolescents hauria d'implicar aquests col·lectius, creant espais on puguin dir la seva i participar activament en el disseny, la realització i l'avaluació.

Per participar, és necessari primer informar, sensibilitzar i formar. Per aquesta raó és fonamental tenir en compte les actituds, les maneres de fer i les paraules que utilitzem (per exemple, no és el mateix parlar d'usuaris que de col·laboradors).

GARANTIR LA CONTINUÏTAT DE PROJECTES

Es considerava necessari establir convenis de col·laboració entre entitats i organitzacions finançadores (Administracions, fundacions...) amb terminis més llargs. D'aquesta manera, es podria garantir la continuïtat dels processos i es podria planificar a mitjà o llarg termini. Des del grup de polítics i directius, s'apuntava una durada dels convenis de tres anys o en funció del projecte.

Malgrat tot, s'assenyalava que primer cal establir els criteris i les característiques d'aquells projectes que requereixen convenis de més d'un any de durada. Cal, sobretot, intentar potenciar els projectes i programes que ja funcionen i evitar duplicitats.

OPTIMITZACIÓ DELS ESPAIS PÚBLICS I DELS EQUIPAMENTS EXISTENTS I CREACIÓ DE NOUS

El barri necessita més espais de joc i esport pels infants i adolescents de 3 a 16 anys, més zones verdes, més parcs infantils per als infants i les famílies, etc. Es considerava que cal compaginar els diferents usos dels espais públics per tal que tothom en pugui fer ús, adequant-los als diferents usos i col·lectius. Per exemple, el grup de joves proposava diferenciar els espais, en especial els adreçats a menors de 3 anys, ja que cada edat té unes necessitats diferents.

jornades de participació

Així, s'apuntava la necessitat d'adequar els espais públics a les necessitats de lleure i els usos actuals adequant-los amb el disseny i el mobiliari urbà adient. També es valorava important realitzar un disseny de l'espai públic adient als usos que se'n fa o aquells usos que es volen potenciar. A més, es destacava la necessitat de garantir els elements bàsics per mantenir net l'espai: papereres, pipicans, lavabos, contenidors per a residus sòlids, reforç de la neteja els caps de setmana, etc., així com deixar parets del barri per a fer grafittis.

També es considerava necessària l'optimització dels equipaments i recursos del barri obrint-los als joves i infants, tant les escoles com altres equipaments (teatres, cinemes, biblioteques, etc). Caldria fer-ho implicant les entitats, les famílies i els mateixos joves del barri. Tot i així, s'assenyalava que caldria crear nous equipaments esportius, com la Piscina de Can Ricard i pistes esportives obertes i gratuïtes. El funcionament d'aquests hauria de vetllar, amb la implicació de les entitats, els joves i professionals, per la compaginació d'usos i col·lectius.

Per últim, s'apuntava que per contribuir a la pràctica de l'esport i la utilització dels equipaments per part dels infants i joves, és necessari reduir tarifes i donar ajuts per als joves i infants per accedir als equipaments esportius de manera que el preu no sigui un impediment per a la pràctica esportiva.

POTENCIAR L'ESPORT MITJANÇANT LES ASSOCIACIONS DE PARES I MARES (AMPA)

Una altra línia de treball era potenciar les AMPA perquè puguin fer més activitats extraescolars, tant esportives com d'altres tipus. Però s'era conscient que, per tal que les AMPA puguin desenvolupar activitats extraescolars, primer caldrà dinamitzar-les i procurar que hi hagi pares i mares disposats a participar-hi.

IMPLICAR TOTS ELS AGENTS EN LA CURA DE L'ESPAI PÚBLIC

El manteniment de l'espai públic s'assenyalava com un aspecte a treballar amb la implicació de les entitats, el veïnat, les AMPA i els joves. Es considerava que aquests

poden desenvolupar un paper en la vigilància i l'observació de l'espai públic per evitar la possible sensació d'inseguretat i l'ús incívic de l'espai públic. Així, amb la seva vivència i l'observació del territori, poden conèixer i anar fent seus els espais. Els joves també apuntaven la necessitat de vigilància per evitar conductes no desitjades i no tenir sensació d'inseguretat al carrer.

FOMENTAR VALORS I HÀBITS SALUDABLES MITJANÇANT L'ESPORT

El foment de l'esport com a eina per millorar la salut, evitar malalties i millorar la convivència foren aspectes destacats. Així, es considerava que és possible treballar a través de l'esport la coeducació i la intercomunicació entre barris, creant equips esportius pluriculturals que impliquin una mobilitat interterritorial i una barreja de col·lectius.

Es proposava la creació d'equips (jocs col·lectius) des de les escoles per treballar valors i potenciar la interrelació dels joves del barri amb joves d'altres barris i realitats socials.

LLISTA DE PARTICIPANTS

NOIS I NOIES

Khadija Benamar
Jonathan Miguel Sanz
Khuram Shabbir
Jordan Abantos
Shiela May Mameng Corbilla
Umair Dar
Moustak Ali
Dennis Impoc
Monira Shahajan
Nora Fernández
Violetta Onufriyeva

PERSONES ADULTES ASSOCIADES I NO ASSOCIADES

Montse Forcadas: AMPA CEIP Milà i Fontanals i Forn de Teatre Pa'tothom
Huma Jamshed: Associació cultural educativa social i operativa de dones pakistaneses
Cristina Riba: Associació de criança compartida La Magarrufa
Faouzia Chatì Badou: Associació AMICAL dels Immigrants Marroquins a Catalunya
Jordi P. Arissa: Associació Art Solidari
Mohammad Iqbal/ Naveed Asghar: Associació Centre Islàmic Camí de la Pau
Irene Pineo: CISEC
Jannat Elharrak
Elena Carcelén
Magda Corbilla Cabanting
Montse López
Manel Hernández
Vivianne Fernández
Bibiana Tabango

TÈCNICS I TÈCNIQUES

Yolanda Galera: Estel d'Assís
Esther Subias: TEB i Ravalnet
Jordi Farrés: L'Escola de Músics i Juan Pedro Carrero
Susana Kamiya: Xamfrà - Centre de Música i Escena
Anna Pigullem: Associació de Mestres Rosa Sensat
Marta Pascual: Braval, centre de l'Associació Iniciatives i Solidaritat
Carme Trullàs: IES Milà i Fontanals
Esther Ortoneda: CEIP Rubén Darío
Miquel Macías: CISEC
Manel Romero: Equip d'educadors de carrer

Imma Sampé: Serveis Socials del Districte
Carme Cortina: Salut Comunitària del Districte
Montse Cullell: CAP Raval Nord
Inés Ucero: Servei d'Acolliment Familiar de l'Ajuntament de Barcelona
Imma Solé: Biblioteca Sant Pau i Santa Creu
Aritz Garcia: Franja Erasme Janer
Xavi Gargallo: Casal Infantil Drassanes
Vanessa Cayuela: Impulsem, SCCL
Eduard Salinas: Casal de Joves Calassanç
César Muñoz: CIPIAJ
Antònia Burguesa: Departament d'Educació

RESPONSABLES POLÍTICS O DIRECTIUS

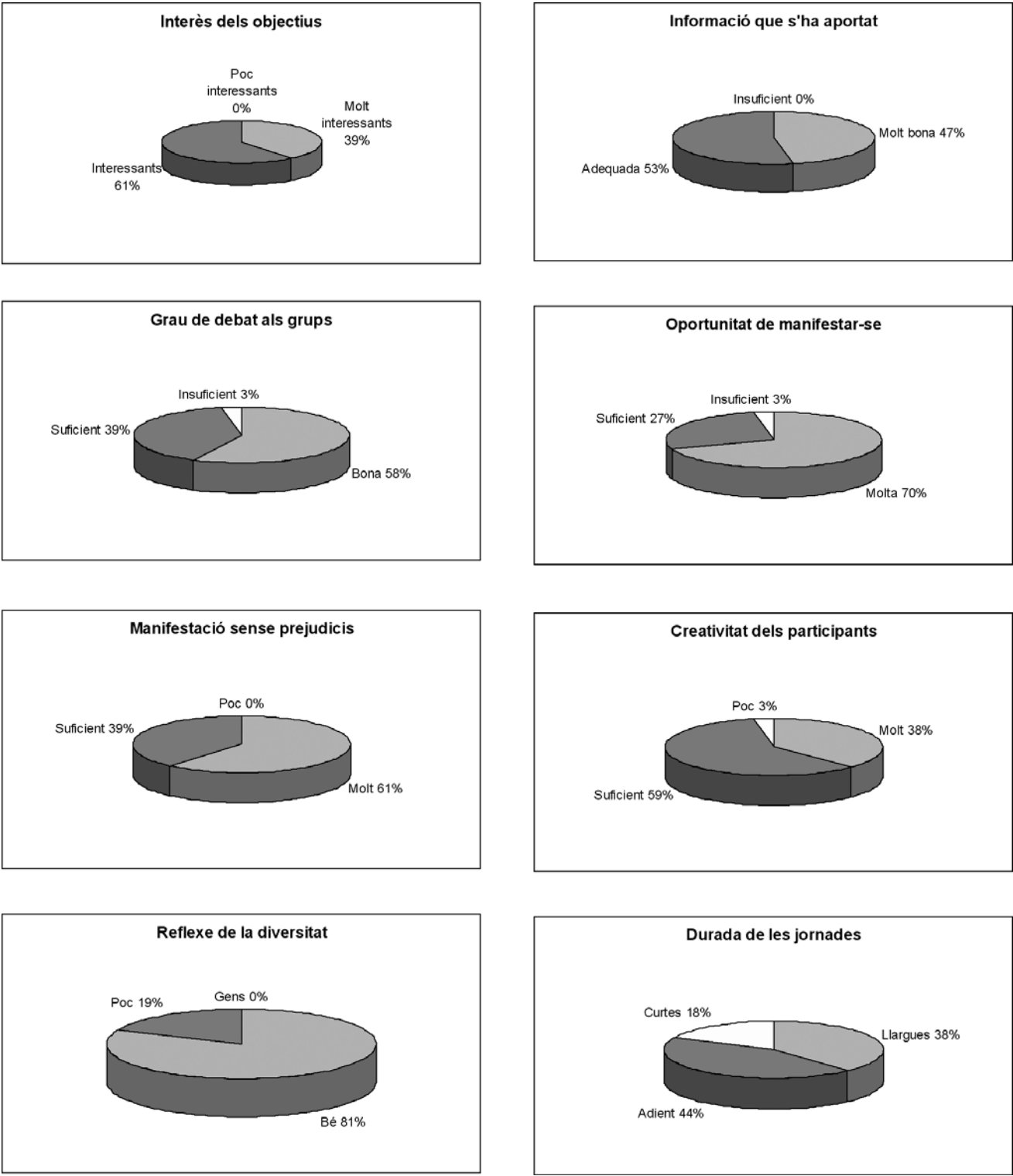
Pep Cambray: Serveis Personals de Ciutat Vella
Joana Madurell: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya
Albert Grau: IES Miquel Tarradell
Josep Lluís Casanovas: Col·legi Cintra
M. Antònia Soler: CEIP Drassanes
Núria Paricio: Fundació Tot Raval
Rosa Balaguer/ Ignasi López: Casal dels Infants del Raval
Lluís Roldán: Associació Esportiva de Ciutat Vella
Beatriz Fernández: Fundació Escó
Lita Álvarez: SAIF Quatre Vents
Carme Colomer: Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona

jornades de participació

VALORACIÓ DE LES JORNADES

Les persones participants en les Jornades van fer, en general, una bona valoració del treball i l'experiència, tant pel que fa a qüestions organitzatives com de dinàmica i contingut. Una vegada finalitzades les jornades van omplir uns qüestionaris dels quals es pot destacar les valoracions següents.

Gràfica 7. Valoració de les Jornades per part dels i les participants.
Font: Indic.

CONCLUSIONS DE LES JORNADES

La complexitat i amplitud de l'àmbit referent a la infància, l'adolescència i les famílies del barri fa necessària una mirada global. Al Raval s'han realitzat i es desenvolupen diverses accions que han permès una millora important en els últims anys. Tot i amb això, a les Jornades es va poder constatar el sentiment compartit de que cal avançar en la definició d'un marc d'actuació integral i estratègic que interrelacioni els objectius, les accions i els diferents actors per fer possibles canvis i millores substancials.

Es va procurar que les propostes elaborades en el marc de les Jornades es centressin en accions basades en el treball comunitari, coordinat i participatiu, que es poguessin desenvolupar en un període de 5 anys i que comptessin amb un fort compromís de la ciutadania, les entitats, els serveis i les administracions.

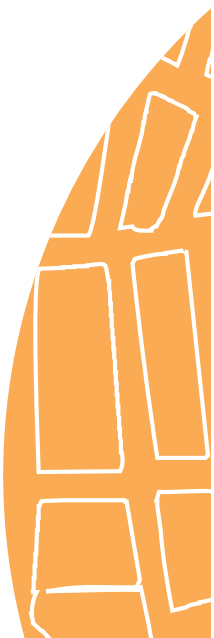
A partir del coneixement dels resultats de l'estudi i de les pròpies visions personals i organitzacionals, la seixantena de participants a les Jornades van elaborar diverses i nombroses propostes. De les idees aportades es poden destacar les relatives a:

- L'atenció de la franja 0-3 anys: noves escoles bressol, suport a xarxes de criança compartida, recursos de lleure durant el curs i a l'estiu.
- La conciliació de la vida familiar i laboral per millorar les relacions familiars: flexibilitzar els recursos en general, ampliar els recursos de lleure i ajuts en l'accés...
- La participació de les famílies en les escoles, entitats, serveis...: més informació, espais de trobada familiar, promoció de les AMPA, xarxes de suport, tallers, formació sobre participació pels recursos...
- El suport a les famílies amb mancances per a la seva inclusió: habitatge...
- Un sistema legal que faciliti la inserció social i laboral de població immigrada: regularització dels estudiants per treballar, convalidació de títols...
- L'aprenentatge i ús del català i el castellà: pares i mares estrangers, alumnat, professionals...
- El suport a l'educació: distribució equilibrada de l'alumnat, mesures en relació a la mobilitat, pressupost d'acord amb la mitjana europea, nous professionals...
- La promoció dels estudis post-obligatoris i la inserció laboral entre l'alumnat.
- L'elaboració d'un pla estratègic en l'àmbit de la salut: programes d'informació i prevenció ajustats a la realitat per a les escoles, entitats, pares i mares... participació dels alumnes en les campanyes, prevenció de les pràctiques de risc, major atenció en problemes de salut mental...
- El foment de la cultura com a element formatiu i dinamitzador: art, expressió artística, música.
- Una major promoció de la lectura en els diferents entorns socials, educatius i culturals.
- L'aprenentatge en noves tecnologies i anglès.
- La informació als infants, joves i famílies sobre recursos, programes...

- L'existència de més zones verdes i espai públic per a tots els usos (joc, esport, relació, descans...).
- L'esport com a eina per fomentar la salut i la convivència.
- L'optimització dels recursos esportius, escoles, biblioteques, teatres ... i de les places...
- La coordinació, el treball en xarxa i la participació com a mitjans imprescindibles per assolir canvis socials.

Tan en el si de les Jornades com en la trobada de devolució dels resultats que es van fer posteriorment, els i les participants van coincidir amb què cal seguir treballant conjuntament, pensar en els objectius prioritaris i ajustar les actuacions integrades a les possibilitats i les limitacions per tirar-les endavant. La voluntat i el compromís dels diferents agents per dissenyar i fer realitat aquesta transformació és el punt de partida.

Els resultats del Diagnòstic, la predisposició dels diferents actors a participar en projectes compartits i la situació del barri fan pensar en què ens trobem en un moment favorable, fruit de la història i dels esforços de tots i totes plegades, el qual s'ha de saber aprofitar i conduir d'acord amb els desitjos i els esforços que s'han pogut compartir.

annexos

annexos

QUADRES, MAPES I GRÀFICS

Quadre 1. Evolució de les xifres de població del barri, el districte i la ciutat, 1888-2005. Pàg. 17.

Quadre 2. Increment anual de la població immigrant de Barcelona, 1999-2004. Pàg. 17.

Quadre 3. Polítiques socials al Raval, 1980-2004. Pàg. 25.

Quadre 4. Població total per franges d'edat a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 1996, 2000 i 2005. Pàg. 32.

Quadre 5. Població 0-16 del Raval per edat i sexe, 2005. Pàg. 33.

Quadre 6. Rànquing de nacionalitats estrangeres majoritàries al Raval, 2005. Pàg. 35.

Quadre 7. Població segons lloc de naixement i sexe a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2005. Pàg. 35.

Quadre 8. Població espanyola i estrangera franja 0-19 anys a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2005. Pàg. 36.

Quadre 9. Indicadors de qualitat de vida a Barcelona i per districtes, 2001-2002. Pàg. 36.

Quadre 10. Dades d'esperança de vida i mortalitat al Raval, Ciutat Vella i Barcelona, 1999-2003. Pàg. 37.

Quadre 11. Indicadors de salut maternoinfantil de Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2003. Pàg. 38.

Quadre 12. Evolució de la incidència de la tuberculosi, la sida i l'ús de drogues a Ciutat Vella, 1995-2004. Pàg. 38.

Quadre 13. Llars segons el nombre de persones a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2005. Pàg. 41.

Quadre 14. Llars segons la superfície a Barcelona i per districtes, 2001. Pàg. 41.

Quadre 15. Taxa d'atur a Barcelona, C.V. i Raval, 2001. Pàg. 41.

Quadre 16. Percentatge de professions a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2001. Pàg. 42.

Quadre 17. Activitats econòmiques per sectors a Barcelona, Ciutat Vella i Raval, 2000. Pàg. 42.

Quadre 18. Població atesa als Serveis Socials d'Atenció Primària per districtes i per la franja d'edat de 0-17, 2003. Pàg. 43.

Quadre 19. Principals problemàtiques que presenta la població usuària dels SSAP a Barcelona, 1999-2002. Pàg. 43.

Quadre 20. Distribució de les PIRMI a C.V., 2000 i 2004. Pàg. 43.

Quadre 21. Població atesa als EAIA de Ciutat Vella, 2002. Pàg. 44.

Quadre 22. Titulacions per zones, 2005. Pàg. 45.

Quadre 23. Percentatge de coneixement del català, 2001. Pàg. 45.

Quadre 24. Alumnat per etapa i titularitat al Raval, curs 2005-2006. Pàg. 46.

Quadre 25. Matrícula viva als centres d'educació infantil, primària i secundària del Raval, curs 2005-2006. Pàg. 47.

Quadre 26. Alumnat amb necessitats educatives especials d'Educació Infantil i Primària als centres públics i concertats del Raval, curs 2005-2006. Pàg. 47.

Quadre 27. Directori de recursos per a infants i adolescents de 0 a + de 16 anys al Raval, 2005. Pàg. 84.

Quadre 28. Activitats d'estiu per a infants i joves, 2005. Pàg. 85.

Quadre 29. Alumnes enquestats per centres educatius. Pàg. 92.

Quadre 30. Col·laboració a les feines domèstiques segons el sexe. Pàg. 93.

Quadre 31. Alumnat segons el curs en què va començar a estudiar a l'actual escola o institut per titularitat del centre. Pàg. 93.

Quadre 32. Alumnes segons el grau en què els agrada anar a l'escola o l'institut. Pàg. 94.

Quadre 33. Alumnes segons el grau en què els agrada llegir. Pàg. 94.

Quadre 34. Alumnes segons el grau en què llegeixen habitualment. Pàg. 95.

Quadre 35. Alumnes que reben ajuda a l'hora de fer els deures i qui els ajuda. Pàg. 95.

Quadre 36. Mares i pares que van a les reunions de l'escola o l'institut. Pàg. 95.

Quadre 37. Activitats de temps lliure en funció del major percentatge de dedicació per part de l'alumnat. Pàg. 95.

Quadre 38. Alumnes segons les activitats que realitzen a l'estiu. Pàg. 96.

Quadre 39. Alumnes segons el tipus d'activitat extraescolar. Pàg. 96.

Quadre 40. Raons per les quals l'alumnat que vol fer activitats no en fa. Pàg. 97.

Quadre 41. Alumnes segons el tipus d'activitat extraescolar que voldrien fer i no fan. Pàg. 97.

Quadre 42. Alumnes segons el coneixement de les activitats que es poden fer i on es fan. Pàg. 97.

Quadre 43. Alumnes segons si els agradaria o no tenir més informació de què es pot fer i on. Pàg. 98.

Quadre 44. Alumnes segons el grau en què els agrada el barri del Raval. Pàg. 98.

Quadre 45. Alumnes segons el grau en què els agrada jugar, estar-se o passejar als carrers i places del Raval. Pàg. 98.

Quadre 46. Alumnes segons el grau en què van a altres zones de Barcelona, fora del Raval. Pàg. 98.

Quadre 47. Alumnes segons la seva valoració sobre si falta algun centre, local o espai al barri per a joves i/o infants. Pàg. 98.

Quadre 48. Calaixos temàtics per facilitar la reflexió i elaboració de propostes a les Jornades de Participació. Pàg. 151.

Mapa 1. Habitatge rehabilitat i habitatge d'obra nova al Raval, 1995-2000. Pàg. 18.

Mapa 2. Recursos del Raval, 2006. Pàg. 52.

Gràfic 1. Projecció de l'evolució dels col·lectius del Raval, 2004-2010. Pàg. 18.

Gràfic 2. Composició de la població del Raval, 2004. Pàg. 34.

Gràfic 3. Evolució dels casos de sida en usuaris de drogues per via endovenosa segons el lloc de residència. Ciutat Vella i Barcelona, 1986-2004. Pàg. 39.

Gràfic 4. Evolució dels casos de sida en població no usuària de drogues per via endovenosa segons el lloc de residència. Ciutat Vella i Barcelona, 1986-2004. Pàg. 39.

Gràfic 5. Alumnat que declara haver tingut comportaments conflictius alguna vegada, segons curs i sexe. Barcelona, curs 2003-2004. Pàg. 40.

Gràfic 6. Alumnat que declara sentir-se maltractat físicament alguna vegada segons l'ubicació del maltractament, el curs i el sexe. Barcelona. Curs 2003-2004. Pàg. 40.

Gràfic 7. Valoració de les Jornades per part dels i les participants. Pàg. 162.

Raval 0-16

Divendres 26 de maig de 2006

Nena a l'arbre dels desitjos dels Jardins dels Horts de Sant Pau durant el festival de cultura Raval(s) 2005.

Comencen les Jornades de Participació sobre la Infància i l'Adolescència del Raval

La ciutadania, coprotagonista en la millora del barri

Una seixantena de persones (nois i noies, famílies, professionals i responsables d'organitzacions del barri i de les administracions) es reuneixen avui i demà per debatre i fer propostes col·lectivament sobre la millora de la situació dels infants, els adolescents i les famílies del Raval. Durant un dia i mig la seu de l'Associació de Mestres

Rosa Sensat acull les activitats de les jornades, que s'inauguraran amb les paraules del Regidor de Ciutat Vella, Carles Martí. A continuació es farà una presentació de l'*Informe sobre la Infància i l'Adolescència del Raval* elaborat per la Fundació Tot Raval per tal de donar a conèixer i compartir els principals resultats

de l'estudi. A partir d'aquí, es realitzaran dinàmiques de grup on es treballarà què es vol millorar al barri i com fer-ho realitat. Els resultats d'aquesta experiència comunitària es donaran a conèixer al juliol en un acte públic. Després de l'estiu serà el moment per desenvolupar les estratègies de treball acordades a les jornades.

Editorial

La infància i l'adolescència interessa i preocupa de forma generalitzada, tant a les persones com a les organitzacions del barri i de fora d'aquest. És per això que fa un any i mig les entitats de la Fundació Tot Raval van valorar la necessitat de conèixer la situació per poder fer una intervenció de manera integral. L'objectiu del diagnòstic és conèixer i valorar la situació del Raval i el seu context per

tal de pensar en prioritats i estratègies. L'anàlisi s'ha fet en base a la informació extreta en el treball de camp: 27 entrevistes, 6 grups de discussió, 306 qüestionaris a alumnat, dades sociodemogràfiques, bibliografia i webs, entre d'altres.

A partir de l'estudi, es constata que el Raval compta amb un gran volum d'organitzacions i persones que fan possible que la situació sigui molt més positiva que fa uns anys. Es fan moltes coses,

s'inverteixen molts diners, s'impliquen un munt de persones, però el fet és que cal seguir considerant el Raval com una zona d'especial atenció. Continua sent un dels pitjors barris de la ciutat pel que fa a condicions de vida de gran part de la seva població.

Cal, doncs, revisar el que hi ha i potenciar el que funciona. El treball comunitari i participatiu és un bon camí per contribuir a la transformació i millora d'aquesta realitat.

El Raval ha millorat substancialment en els últims 20 anys

Segons l'estudi *Del Xino al Raval*, realitzat el 2005 per l'Institut de Govern i Polítiques Públiques de la UAB, el barri arrossega importants déficits socials, tot i les constants transformacions que viu, de les que en fa una valoració essencialment positiva. El treball i la inversió de les administracions i dels agents socials han suposat una important millora en els darrers 20 anys. Entre els canvis més evidents es troben la transformació urbanística, la construcció d'habitatge social, l'establiment d'equipaments socials i culturals o la diversitat socioeconòmica i

cultural de la població. També destaca una millora en la salut i l'educació: s'ha reduït dràsticament l'analfabetisme i el nombre de persones amb estudis primaris incomplets, han baixat els casos de sida i tuberculosi, i ha augmentat l'esperança de vida. Malgrat els esforços per compensar les desigualtats i fomentar la cohesió social, els indicadors segueixen sent molt desfavorables i mostren xifres preocupants. Les mancances del barri fan referència també als espais públics (parcs i places verdes, zones de jocs i esport i equipaments socials, educatius i esportius).

La cohesió social segueix sent un objectiu

Recentment s'han creat programes i dispositius com el Pacte Nacional per a l'Educació, el Pla d'Inclusió Social de Barcelona, el Projecte Jove, el Pla d'Acol·lida per a Persones Immigrades a Ciutat Vella o el Pla Educatiu d'Entorn del Raval. S'hi han de sumar els plans i serveis ja existents i les iniciatives de les entitats del tercer sector. El coneixement de la realitat ha de permetre cobrir les mancances socials, revisar les actuacions i optimitzar al màxim els serveis donant una resposta eficaç i de qualitat.

Raval 0-16

Divendres 26 de maig de 2006

DADES BÀSIQUES DE LA POBLACIÓ

	RAVAL	CIUTAT VELLA	BARCELONA
Població 2005	49.359	116.602	1.612.237
% Dones	44,4%	45,7%	52,4%
% Homes	55,6%	54,3%	48,6%
Població 1996	34.871	83.829	1.508.805
	Nord	Sud	
Esperança de vida	75,6	77,8	73,4
Homes	71,3	73,3	69,3
Dones	80,4	82,2	78,6
% Naixements en menors de 20 anys 2003	5,1% (22 noies)	4,1% (37 noies)	2,1% (300 noies)
Taxa d'atur 2001	15,9% (16,1% homes)	14% (14,2 homes)	10,8% (12,3 dones)
Tipus de treball 2001			
No qualificat	20,7%	17,2%	8,7%
Serveis i comerç	24,3%	23,2%	14,8%
Directiu, tècnic i professional	26,1%	30,3%	45,8%
Altres	28,9%	29,3%	30,7%
Població major de 16 anys sense el graduat 2005	53%	49,4%	38,7%
Població amb la PIRMI 2002	406 (13% de BCN)	842 (27% de BCN)	3.074

POBLACIÓ DEL RAVAL SEGONS NACIONALITAT 2005

% Espanyola 52,4%

% Estrangera 47,6%

Principals nacionalitats estrangeres:

Pakistan	11,3%	Índia	1,6%
Filipines	7,3%	Rep. Dominicana	1,3%
Marroc	4,6%	Itàlia	1,2%
Equador	3,7%	Argentina	1,1%
Bangladesh	2,5%	Colòmbia	1,1%

"Què és la definició d'un gueto? Cap de les definicions de gueto s'adequa a l'actual Raval. Un gueto és el de Varsòvia, entens? Però, què vol dir un gueto? Una zona homogènia i tancada. Clar que hi ha guetos, Pedralbes és un gueto. No va de broma, allò sí que és homogeni. Però el Raval, homogeni? Per favor! Ara, si vols dir que tots són pobres, o bona part... Llavors sí. Però això no és del que estem parlant. Quan parles de gueto vols dir que la característica essencial és que hi ha una certa unitat ètnica o una cosa per l'estil. Des d'aquest punt de vista, el Raval seria qualsevol cosa menys un gueto. En tot cas deu ser un guirigall, però no un gueto".

Manuel Delgado. Professor d'Antropologia de la UB. Entrevista el 10/09/2004 a SUBIRATS i RIUS (2005) Del Xino al Raval. CCCB, IGOP i UAB.

FAMÍLIES

POBLACIÓ DEL RAVAL DE 0 A 16 ANYS

Edat	Nombre
0 anys	453
1 any	444
2 anys	407
3 anys	356
4 anys	369
5 anys	323
6 anys	302
7 anys	303
8 anys	308
9 anys	273
10 anys	280
11 anys	295
12 anys	294
13 anys	294
14 anys	285
15 anys	312
16 anys	303

Total 0-16 5.601

Font: Padró Municipal d'Habitants del 30/06/2005.

Augmenta la població infantil

El creixement de la població del Raval i la ciutat en els darrers anys es veu reflectit en el nombre d'infants i adolescents. L'augment es deu principalment a l'arribada de població d'origen immigrant estranger i a una superior taxa de natalitat.

Al 15% de les llars del Raval hi viuen més de 5 persones

La dificultat d'accés a l'habitatge ha fet sorgir noves estructures familiars i domèstiques

L'elevat preu de l'habitatge té una relació directa amb l'increment del nombre de persones que viuen en una sola llar, siguin familiars o no, així com amb l'existència de llars on conviuen més d'una família. Les dades sobre el nombre de persones per llar i la superfície dels habitatges mostren que una part de les famílies del barri viu en condicions d'amuntegament. En un 15% de les cases del Raval hi ha més de 5 persones censades, i en un 4% n'hi ha 9 o més. A aquest fet s'hi afegeix que gairebé la meitat dels habitatges de Ciutat Vella tenen entre 31 i 60m². La persistència de grans desigualtats pel que fa a l'accés a un habitatge en condicions és considerada un factor important de risc d'exclusió social.

L'alta precarietat laboral dificulta l'atenció dels fills i filles

La taxa d'atur i les xifres de treball eventual i de treball no qualificat del barri del Raval són de les més altes de la ciutat. La precarietat laboral, agreujada pel baix nivell d'instrucció de gran part de la població del barri, dificulta la conciliació dels horaris laborals amb les responsabilitats familiars. Aquest fet empitjora quan la situació legal dels membres de la família només permet treballar a l'economia submergida, és a dir, quan no es compta amb el permís de residència i/o de treball.

Els problemes de regularització impedeixen l'accés al treball d'una part dels joves

Les dificultats en la regularització afecten de manera especial a una bona part dels i les adolescents que, tot i haver estudiat a Catalunya, es troben amb impediments en el moment d'accedir al mercat laboral. El problema recau en què no disposen del permís de treball corresponent. La Llei d'Estrangeria i la normativa de regulació dels fluxos migratoris no facilita la seva inserció laboral. Des de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona i la Secretaria per a la Immigració s'està treballant per donar resposta a aquesta situació.

Infants i mares a la Plaça de les Caramelles.

Raval 0-16

Divendres 26 de maig de 2006

Veïnes del barri passejant a la Plaça del Dr. Fleming.

Els nois i noies col·laboren força en les tasques domèstiques

Segons l'enquesta realitzada per a l'estudi, s'observa una càrrega considerable de responsabilitats i tasques de la llar entre els nois i noies. Un 50% dels enquestats afirma que participa en les feines de casa "de vegades" i un 25% considera que ho fa "sempre". Les noies són en general les que més col·laboren a casa. D'altra banda, el 66% dels alumnes ajuden a cuidar els seus germans petits. Aquestes xifres tenen relació amb les condicions laborals dels pares i mares que, en els grups de discussió realitzats per a l'estudi, han afirmat que els agradaria tenir més temps per dedicar-se als fills i filles i millorar les relacions amb ells.

Els últims anys augmenten les atencions als serveis socials

La situació és més desfavorable al Raval sud

El nombre d'usuaris de serveis socials a Ciutat Vella gairebé s'ha doblat des del 1996 i és el més alt de Barcelona, segons dades del 2003. Un 5% de la població total de Ciutat Vella utilitza aquests serveis, la qual representa el 15% del total d'usuaris de la ciutat, xifra considerable, tenint en compte que la població del districte només representa un 7% dels habitants de Barcelona.

Respecte a la Renta Mínima d'Inserció (PIRMI), Ciutat Vella aglutina un 27% dels expedients en actiu de tota la ciutat l'any 2002.

Infància en risc

Pel que fa als Equips d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència (EAIA), més

de la meitat dels menors usuaris de Ciutat Vella el 2002 provenen del Raval, el que suposa el 21% dels nens/es i adolescents atesos a tot Barcelona. Dins del barri, la situació és pitjor en el Raval sud, on hi viu el 60% dels atesos als EAIA. El percentatge de menors estrangers no és gaire elevat, representant un 19% de la població atesa.

CASOS DE PIRMI 2004

Ciutat Vella	1022
Total Raval	462
Raval Nord	195 (42%)
Raval Sud	267 (58%)

Font: Districte de Ciutat Vella

EDUCACIÓ FORMAL

Manca oferta educativa per a 0-3 anys

El Raval té un dèficit d'oferta per a la mainada de 0 a 3 anys, tal i com passa a la resta de la ciutat. El barri compta amb 1160 nens i nenes pels quals s'ofereixen 474 places. Es fa necessari cercar solucions com són tenir més places (el curs 2005-2006 es van denegar la meitat de sol·licituds a les escoles bressol), flexibilitzar i diversificar els horaris d'atenció d'acord amb els interessos de les famílies, o ampliar l'oferta de serveis (Espai Familiar, ludoteques,...).

Una major inversió per a la petita infància es planteja com la via per donar una resposta adequada tenint en compte que, a més, es preveu un creixement de població d'aquestes edats. També suposa un factor clau per facilitar la conciliació del temps laboral i familiar, així com la inserció laboral, especialment de mares en situacions desfavorides, per les que es troben a faltar places reservades per a casos d'urgència.

Centres Educatius 0-3 anys

3 escoles bressol municipals	191
1 llar d'infants privada	148
1 Espai familiar municipal	40
1 Entitat sense ànim de lucre	95
TOTAL 0-3	474

XARXA DE CENTRES D'ENSENYAMENT

EDUCACIÓ PÚBLICA

INFANTIL (1r cicle) 0-3
EBM Cadí
EBM Canigó
EBM Mont Tàber
INFANTIL (2n cicle) 3-6 i
PRIMÀRIA 6-12
CEIP Castella
CEIP Collaso i Gil
CEIP Drassanes
CEIP Milà i Fontanals
CEIP Rubén Darío
SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA
IES Milà i Fontanals
IES Miquel Tarradell

EDUCACIÓ PRIVADA CONCERTADA

INFANTIL (2n cicle),
PRIMÀRIA I SECUNDÀRIA
OBLIGATÒRIA 3-16
Escola Labouré
Escola Vedruna Àngels
Escoles Pies Sant Antoni
SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA
Col·legi Cintra

EDUCACIÓ PRIVADA

INFANTIL (1r cicle)
Òmicron

El 94% de la matrícula viva del Raval es troba als centres públics

L'alta mobilitat de l'alumnat de la majoria de centres del Raval de primària i secundària és un tret que els condiciona clarament. L'acolliment de nois i noies al llarg del curs escolar procedents d'altres països, el que s'anomena matrícula viva, ha estat de 242 casos en els dos primers trimestres del curs actual. La matrícula viva s'ha concentrat als centres públics i a algun centre concertat. Les escoles del barri són un reflex del creixent nombre de població d'origen immigrant estranger. El percentatge

d'alumnat estranger al Raval és d'un 50%, mentre que a Barcelona és d'un 12%, el qual es troba principalment als centres públics. Segons l'enquesta elaborada per a l'estudi, només el 36% de l'alumnat de 6è dels centres públics ha començat al centre actual a 1r de primària, a diferència del 70% en el cas dels centres concertats. Tot i haver-se creat algun dispositiu de ciutat per facilitar l'accés a l'escola i evitar la concentració de població novvinguda, la distribució segueix sent desigual.

Classe de reforç escolar a l'IES Milà i Fontanals.

Raval 0-16

Divendres 26 de maig de 2006

Classe d'arts plàstiques a l'escola Vedruna Àngels.

El professorat, peça clau en l'atenció a la diversitat

Les mancances econòmiques de la població, l'alt grau de mobilitat de l'alumnat, l'atenció a la diversitat i les condicions d'integració de la població novinguda condicionen clarament l'acció educativa. Una quarta part de l'alumnat del Raval presenta necessitats educatives especials o necessitats relacionades amb situacions socioeconòmiques desfavorides, cosa que fa necessari adaptar constantment el currículum a la diversitat i revisar els projectes educatius dels centres, mirant d'anticipar-se als fets a l'hora de donar-hi resposta.

El tarannà dels equips docents és decisiu per fer front a la realitat i assolir els objectius escolars. Algunes estratègies per abordar la situació són l'ús d'agrupaments flexibles, el desdoblament de grups en determinades matèries, les aules d'acollida, l'ús de professionals

de suport a l'aula, l'augment en l'atenció personalitzada, o el treball a partir de centres d'interès (noves tecnologies, ràdio,...). Tanmateix, l'alt nombre de nois i noies que requereixen una especial atenció fa ressentir d'una manera o altra el treball a l'aula. A aquest fet se li ha de sumar que una part de l'alumnat que arriba als centres té un nivell d'aprenentatge més baix que el que s'està treballant i li costa seguir el currículum.

Les aules d'acollida són el principal dispositiu per treballar amb la població arribada al país recentment, i exemple de la seva rellevància és que el 14% d'alumnes dels centres públics hi han estat aquest curs. Una altra experiència destacada són els projectes d'educació compartida (UEC, AEC,...) que es realitzen conjuntament amb entitats del territori.

BREUMENT

❖ La lectura, una assignatura pendent

Més de la meitat de l'alumnat enquestat per a l'estudi diu que no li agrada gens o li agrada poc llegir. La mateixa proporció habitualment no llegeix o llegeix poc. En el cas de secundària aquests percentatges s'apropen al 65%.

❖ Necessitat de beques

A Ciutat Vella, les beques de menjador i de llibres que atorga el Departament d'Educació són doblades amb les aportacions del Districte, fet que és únic a la ciutat. Tot i així, la meitat de les demandes queden sense cobrir.

❖ Algunes famílies trien escoles fora del barri

Bona part de la població autòctona de classe mitja no porta els seus fills i filles a les escoles i instituts del barri, exceptuant les escoles bressol i alguns centres concertats.

La importància de l'èxit escolar

L'èxit escolar es considera un element molt important per al futur social i laboral dels nois i noies i, el graduat de secundària, és vist com una necessitat bàsica. La complicitat dels alumnes, les famílies i el professorat és un element clau per assolir-ho.

En general, als centres del Raval bastants alumnes es troben amb dificultats per seguir el nivell de les matèries, i alguns no troben l'ajut necessari. Més de la meitat dels entrevistats de 3r d'ESO afirmen no rebre cap suport a l'hora de fer els deures.

Als centres públics es realitzen accions per facilitar el pas de la primària a la secundària, tant des de la Inspecció Educativa com amb el projecte EXIT, tot i que encara es detecten dificultats. L'escola concertada, en principi no té aquesta necessitat, doncs ofereix una continuïtat entre les dues etapes.

Per donar suport als alumnes que tenen dificultats per assolir el currículum de l'ESO, els instituts i dues entitats del barri realitzen projectes d'educació compartida dirigida als nois i noies de 3r i 4rt que necessiten adaptacions curriculars. A tots els centres de secundària també s'incideix en la formació i orientació professional.

Les expectatives d'una part de l'alumnat són fer el batxillerat, cicles formatius o escoles taller, i en pocs casos es preveu estudiar carreres universitàries. També hi ha els que expressen la seva desmotivació per continuar estudiant després de l'ESO.

Un terç dels alumnes enquestats parla català a casa

L'alumnat de diferents orígens es relaciona en castellà

La llengua més utilitzada pels alumnes al carrer i entre el grup d'iguals és el castellà, segons els nois i noies enquestats per a l'estudi. El català sovint queda relegat exclusivament a l'escola, mentre que els menors de diferents orígens parlen castellà per de comunicar-se entre ells. Pel que fa a casa, un 75% dels alumnes utilitzen el castellà amb la seva família, mentre que el català només l'usen un 32% dels nois i noies.

Al barri, i segons dades dels Serveis Personals de l'Ajuntament, el 2001 un 17% de la població no entenia el català i quasi un 50% no el sabia parlar ni llegir. L'increment de la població estrangera dels darrers anys pot haver augmentat la xifra. Per fomentar el coneixement del català i la igualtat d'oportunitats es desenvolupen accions a través del Pla per la Llengua i la Cohesió Social (LIC) i el Pla Educatiu d'Entorn.

Baix nivell de titulacions al Raval

El Raval ha destacat durant les darreres dècades per tenir un percentatge molt alt de població analfabeta, sense estudis o només amb estudis primaris. Malgrat la destacada millora que hi ha hagut en els darrers anys, actualment segueix sent un dels barris de la ciutat amb el nivell de titulacions més baix. Més de la meitat de la pobla-

ció major de 16 anys no té el graduat i el nombre de persones amb formació professional és gairebé la meitat que a Barcelona. En canvi, el percentatge de població amb titulacions universitàries és força elevat (10%) i proper a les dades generals, degut sobretot a la presència de població de classe mitja.

NIVELL D'ESTUDIS 2005

	Barcelona	Raval
Analfabet	0,2 %	0,3 %
Sense estudis	11,9 %	12,4 %
Ensenyament primari	26,6 %	40,3 %
Batxillerat elemental (graduat)	13,1 %	14,4 %
Batxillerat superior	18,6 %	12,7 %
Cicles formatius (2n grau)	9,8 %	5,5 %
Títols mitjans (diplomatures o primers cicles de llicenciatures)	6,1 %	4,0 %
Llicenciats	13,2 %	9,9 %
Doctorats universitaris	0,4 %	0,2 %
Titulació no específica	0,1 %	0,1 %
No consta	0,1 %	0,1 %
Total	100 %	100 %

Font: elaboració de Tot Raval a partir del Padró Municipal del 30/06/2005.
Nota: població classificada de 16 i més anys.

Raval 0-16

Divendres 26 de maig de 2006

Les escoles són models de convivència

No hi ha problemes d'interculturalitat

L'elevada mobilitat i el gran nombre de famílies procedents d'altres països comporten per a les escoles i instituts un repte important en termes de sociabilitat i integració. Els professors i professores del Raval expliquen que els principals problemes amb què es troben són conseqüència de les desigualtats socioeconòmiques i no pas de la multiculturalitat.

Els centres d'ensenyament són espais on es gestiona la diversitat al dia a dia, i on es pot treballar les relacions en la vida quotidiana, esdevenint així models de convivència. Tanmateix, com a reflex de la societat, es reproduïxen conflictes que es miren de detectar i abordar, per exemple, a través de la mediació. D'altra banda, fora de l'escola de vegades hi ha problemes de baralles i convivència on s'hi veuen involucrats alguns alumnes.

Alumnes de l'IES M. Tarradell

Els centres demanen més recursos i infraestructures

La situació amb la que es troben la majoria dels centres d'ensenyament del barri suposa sovint dificultats en la seva organització i gestió i un desgast notable del professorat. Això es contraposa amb el desig generalitzat dels centres de poder oferir una educació més individualitzada, sobretot els que tenen més alumnes per acollir i amb més necessitats educatives.

Gairebé tots els centres del barri desenvolupen Plans Estratègics i/o Plans d'Innovació Educativa, i són considerats Centres d'Atenció Educativa Preferent (CAEP), cosa que els dota de més personal. Tot i això, des d'aquests es veu imprescindible comptar amb més professors/es i amb professionals externs especialitzats i de suport que complementin la tasca del professorat i recolzin les noves estratègies i accions.

Altres aspectes necessaris són la formació per al professorat, i la constant revisió i reformulació dels models educatius, organitzatius i metodològics. També es destaca la importància de millorar la imatge dels espais educatius i de tenir bones biblioteques, patis i sales d'informàtica.

És indicatiu que tres quartes parts dels alumnes enquestats també considerin que caldria millorar els centres on estudien, sobretot els dels centres de primària públics.

Primer any del Pla Educatiu d'Entorn del Raval

El PEE és un instrument per donar resposta a les necessitats educatives de manera integrada i comunitària. Al Raval s'impulsa des de mitjans del 2005 com a projecte pilot a Catalunya, igual que a 10 territoris més. Sorgeix de la col·laboració entre el Departament d'Educació i l'Ajuntament de Barcelona i hi participen diferents agents involucrats: escoles i instituts, entitats del Consell Escolar i Tot Raval. Les actuacions es desenvolupen des dels centres docents o amb la col·laboració d'11 entitats sense ànim de lucre del barri.

El Pla permet un marc d'actuació favorable, ja que aporta recursos econòmics i situa el tema educatiu a sobre de la taula, reunint els agents al seu voltant per a treballar-hi de forma conjunta. Els primers resultats es podran veure en un futur proper.

EIXOS D'ACTUACIÓ I ACCIONS PEE

ALUMNES: català a través del teatre, la ràdio,..., convivència a través de l'esport i la música, lectura, estudi assistit, cursos lingüístics i acompanyament al món laboral.

FAMÍLIES: dinamització, suport a les AMPA i servei d'acollida a les escoles.

COORDINACIÓ: primària-secundària, i educació formal-no formal.

FORMACIÓ: monitors/es.

TEMPS LLIURE I ACTIVITATS EXTRAESCOLARS

Més de la meitat dels alumnes fan activitats extraescolars

Un 58% de nois i noies enquestats fan activitats organitzades fora del temps escolar. L'esport és l'activitat capdavantera, especialment el bàsquet, el futbol, la natació i les arts marcial, sobretot entre els nois i l'alumnat de primària. Les noies, i en general els alumnes de secundària, en canvi, fan més activitats artístiques com la música o el teatre, així com la dansa i el ball, que també són activitats físiques. Part de l'alumnat també assisteix als casals, estudia llengües, va a reforç escolar o fa informàtica. Però és que tot i l'elevat nombre d'activitats que es realitzen, un 66% voldrien fer alguna activitat que actualment no realitzen, ja sigui per manca de temps, per desconeixement dels recursos, perquè la família no els deixa o pel cost que suposa.

Classe de dansa i expressió corporal de Xamfrà.

Recursos diferents per cada edat

El col·lectiu de 0 a 3 anys és el que queda més desatès en l'àmbit del lleure. Per cobrir aquest buit els professionals proposen un augment i diversificació de les activitats existents, la promoció d'espais on fomentar la relació de les famílies amb els fills i filles o per facilitar la inserció laboral de mares atenent a la mainada durant els cursos ocupacionals, una ludoteca,...

En l'etapa dels 3 als 12 anys, els recursos són força diversos, però sovint les activitats queden saturades. És en el període de l'adolescència quan es redueixen els recursos i s'ha de fer un especial esforç per arribar a als nois i noies degut a les característiques pròpies d'aquesta edat, quan volen fer més la seva o canvien amb facilitat d'interessos. Sovint s'intenta que s'impliquin d'una manera o altra en l'organització d'activitats que els interessin, com un element de motivació i foment de la responsabilitat.

BREUMENT

✦ Esport, cultura i noves tecnologies: centres d'interès a les extraescolars

Els professionals detecten que l'esport, el joc, la música o les noves tecnologies són el que motiva més als infants i adolescents. Però, destaquen que també cal oferir-los l'oportunitat d'expressar el que senten i el que els agrada i no donar per fets els seus interessos.

✦ En el temps lliure guanyen la televisió, els deures i l'esport

Les principals activitats a les que es dediquen els alumnes enquestats en el seu temps lliure són, en primer lloc, mirar la televisió, en segon estudiar i fer els deures i fer esport, i després jugar amb l'ordinador o la vídeo consola. Activitats com la lectura, en canvi, són menys habituals, sobretot a secundària, on només una quarta part dels alumnes llegeix força o molt.

✦ Manquen activitats de cap de setmana i vacances d'estiu

Els caps de setmana i les vacances d'estiu, Nadal i Setmana Santa són els períodes on hi ha més mancances en l'oferta d'activitats extraescolars per a infants i joves que, a més de ser educatives, ajudin a les famílies a conciliar els seus horaris laborals amb l'atenció als seus fills i filles.

Raval 0-16

Divendres 26 de maig de 2006

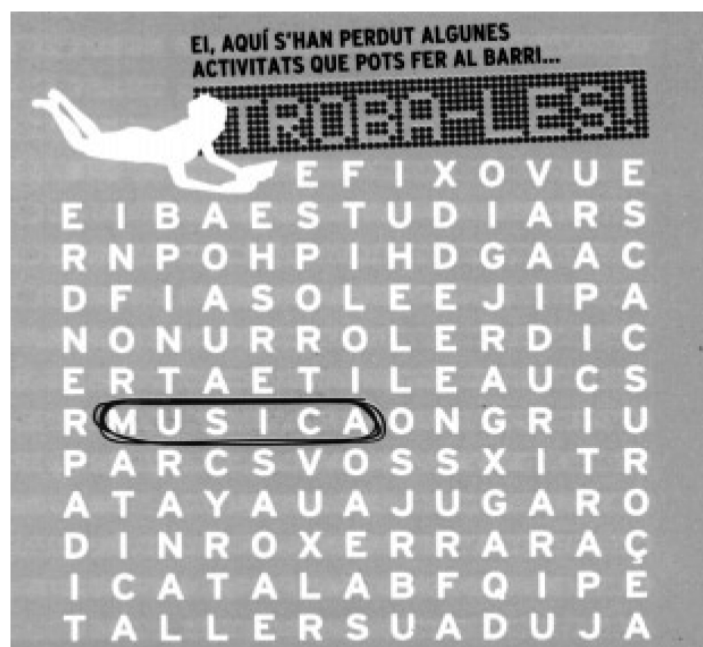
Torneig de bàsquet 3X3 a la Rambla del Raval organitzat per l'equip d'educadors/es de carrer.

El carrer, un espai educatiu

L'espai públic és un espai relacional i d'aprenentatge, especialment en el cas del Raval, on se'n fa un ús molt elevat. Força infants i joves passen una part important de les seves vides al carrer, on sobretot es relacionen entre iguals. Com a conseqüència d'aquesta utilització, en ocasions emergeixen conflictes, bàsicament de tipus intergeneracional, degut a les diferents concepcions i usos de l'espai públic. Així, es fa necessària una redefinició dels espais públics que faciliti la convivència al carrer. La figura dels educadors/es de carrer es valora com a clau per aquesta intervenció. També és important poder disposar d'espais adients alternatius on canalitzar certes activitats com el futbol i el

críquet. Les instal·lacions dels centres d'ensenyament i els equipaments esportius s'haurien d'optimitzar al màxim. En relació a l'espai públic, es

podrien utilitzar temporalment espais pendents d'edificar o ubicar pistes i espais de joc i relació en els nous projectes urbanístics.

Part del tríptic d'activitats per a infants i joves elaborat per Tot Raval.

Raval 0-16

Divendres 26 de maig de 2006

SALUT

XARXA DE SERVEIS PÚBLICS DE SALUT

CAP Lluís Sayé o Àrea Bàsica de Salut Raval Nord
CAP Drassanes o Àrea Bàsica de Salut Raval Sud
Urgències Perecamps
Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (PASSIR)
Servei d'Orientació de Drogues (SOD)
Centre de Salut Mental Infantojuvenil (CSMIJ)

BREUMENT

E Milloren els indicadors de salut

Els casos de sida i tuberculosi es redueixen dràsticament en els últims deu anys tot i seguir sent força superiors en relació a la ciutat.

Augmenten els problemes relacionats amb les pràctiques de risc

La prevenció és un element clau

Infants i adolescents són una prioritat pel que fa, sobretot, als aspectes de prevenció. En els últims anys s'ha constatat un augment de problemàtiques relacionades amb determinades pràctiques de risc: els embarassos de noies adolescents, el consum de drogues i els trastorns en el comportament, són els exemples més preocupants. Els naixements en mares joves menors de 19 anys són més del doble que la mitja de Barcelona. En relació a les drogues, a escala de ciutat s'observa que hi ha una certa disminució en el consum de tabac i d'alcohol, mentre que el consum de cànnabis augmenta. Pel que fa als problemes de salut mental, el que es diagnostica més freqüentment són els trastorns adaptatius i els trastorns emocionals d'inici a la infància.

Jornada de Salut Comunitària a una escola del Raval.

Consulta Oberta: un programa pioner

El programa Salut i Escola funciona des del 2005 de forma pilot a Ciutat Vella per fer promoció i prevenció de la salut entre els nois i noies de 3r i 4rt d'ESO. Inclou els programes grupals de Salut Comunitària que ja es feien i, com a novetat, la consulta oberta als centres d'ensenyament, on hi assisteix una infermera del CAP durant 2 hores a la setmana. El fet que es garanteixi confidencialitat i s'assessori

sobre temes d'interès pels joves facilita que ho vegin com un suport i no pas com un control, cosa que valoren positivament. Es tracta de primeres consultes individualitzades amb l'objectiu d'orientar sobre el consum de drogues, l'alimentació, les relacions afectivo-sexuals i la salut mental. Si és necessari els adrecen als serveis especialitzats del territori: el CAP, el SOD, el PASSIR i el CSMIJ.

Raval 0-16

Divendres 26 de maig de 2006

XARXA DE RECURSOS

BREUMENT

❖ Major professionalització

L'increment de professionals remunerats ha suposat una major qualitat del treball. Tanmateix, la inestabilitat econòmica d'algunes entitats repercuteix directament en les condicions laborals i en la mobilitat del sector.

❖ Serveis força saturats

Els serveis privats i públics remarquen un augment de la demanda i una dificultat per atendre tota la població que s'adreça a ells, prioritzant la que presenta més dificultats. Les llistes d'espera són força habituals, sobretot a l'estiu. Destaca una escassa presència de determinats col·lectius, com el pakistanès.

❖ Optimització dels serveis i equipaments

Els professionals consideren que cal un major coneixement i revisió de la xarxa de recursos existents per tal d'ajustar els serveis i optimitzar-los d'acord amb les demandes socials. S'ha d'estudiar la possibilitat d'ampliar-los, més que generar-ne de nous.

Biblioteca Sant Pau-Santa Creu

Les entitats demanen subvencions i convenis plurianuals

La dificultat principal de les entitats del tercer sector és la gestió econòmica i el finançament. La majoria d'entitats solen tenir una dependència econòmica de les subvencions (principalment de públiques, però també de privades), les quals condicionen les possibilitats de realització i l'ampliació dels projectes. Les entitats han de dedicar molt temps i recursos a la captació de fons (subvencions, donacions, ajuts de caixes d'estalvi, bancs, patrocinadors, aportacions de socis, etc.). A més, el

fet que quasi totes les convocatòries siguin anuals, fa difícil incidir en les arrels dels problemes socials i limita la planificació a mig i llarg termini. Cal afegir que el temps que passa entre la sol·licitud de subvenció, l'aprovació (si s'aprova) i l'ingrés corresponent, exposa a la major part d'entitats privades a una precarietat econòmica. Davant d'aquesta situació, una solució és la signatura de convenis i subvencions plurianuals. Comença a haver-hi els primers acords en aquest sentit, tot i ser insuficients.

XARXA D'EQUIPAMENTS SERVEIS I EQUIPAMENTS PÚBLICS SOCIALS, EDUCATIUS I ESPORTIUS

SERVEIS AUTONÒMICS

- Oficina de Benestar Social
- Equip d'Estimulació Precoç Infantil (EIPI)

EQUIPAMENTS MUNICIPALS

- Centre de Serveis Personals Erasme Janer
- Centre Cívic Drassanes
- Biblioteca Sant Pau- Santa Creu
- Complex Esportiu Raval (inauguració estiu 2006, inclou Poliesportiu del Raval)
- Centre d'Informació i Assessorament Juvenil (CIAJ)

SERVEIS SOCIALS I EDUCATIUS MUNICIPALS

- Equips Bàsics d'Atenció Social Primària (EBASP) del Raval nord i el sud.
- Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAlA) del Raval nord i sud.
- Casal Infantil Drassanes
- Franja Erasme Janer
- Educadors en medi obert
- Espai Familiar

XARXA SOCIOEDUCATIVA DEL TERCER SECTOR PER INFANTS I ADOLESCENTS

- Fundació Social del Raval
- Fundació Escó
- CO Joan Salvador Gavina
- Casal dels Infants del Raval
- SAIF Quatre Vents
- TEB i Ravalnet
- AEIR Estel d'Assís
- Iniciatives de Solidaritat i Promoció (Braval i Terral)
- Impulsem, SCCL
- L'Escola de Músics i JPC
- Forn de teatre Pa'tothom
- Xamfrà, Centre de Música i Escena
- Casal de joves Calassanç
- A. de Mestres Rosa Sensat
- A. Esportiva de Ciutat Vella
- Capoeira Canigó
- Penya Blaugrana
- Promobàsquet
- Casal Sant Pau del Camp
- Art Solidari
- ACESOP
- A. Tuluyan San Benito
- Sida Studi
- Centre d'Informació i Serveis a l'Estudiant (CISEC)
- A. Sociocultural Ibn Batuta

PARTICIPACIÓ I TREBALL EN XARXA

Els professionals valoren la coordinació com un element imprescindible

Al barri hi ha una dotzena d'espais de coordinació vinculats a l'àmbit de la infància i l'adolescència

ÒRGANS DE COORDINACIÓ I TREBALL EN XARXA

- Projecte Infància
- Projecte Franja
- Coordinadora d'Entitats d'Infància i Adolescència del Raval (CEPIAR)
- Taula prevenció d'ensenyament secundari
- Comissió social dels centre escolars
- Comissions d'atenció a la diversitat
- Grup reforç escolar
- Comissió Permanent del Pla Educatiu Entorn Raval
- Grup de treball d'educació i comunitat de Tot Raval
- Comissió salut
- ABS Salut
- Xarxa Raval nord
- Xarxa d'infància en risc del Raval

Tots els serveis coincideixen en què s'ha millorat molt en la coordinació, però que segueix sent necessari unificar criteris, delimitar competències i assumir les responsabilitats que pertocuen a cadascú. És important que l'intercanvi d'informació sigui més directe i transparent entre tots els agents, que hi hagi un més alt grau de coneixement mutu i que es faci una avaluació contínua dels mecanismes de coordinació i del treball en xarxa. D'aquesta manera es poden evitar algunes duplicacions i assolir una millor complementarietat i operativitat. L'objectiu és una millor detecció, prevenció i intervenció amb les famílies i els nois i noies.

BREUMENT

❖ Nou casal de joves

Un grup de nois i noies amb els seus educadors/es, a iniciativa del Regidor de Ciutat Vella, estan preparant una proposta de funcionament i activitats del nou casal de joves que es construirà a la Plaça Folch i Torres.

Festa de la convivència a Folch i Torres.

La baixa participació preocupa a les escoles i serveis

El 32% dels nois i noies enquestats volen fer propostes per millorar el barri

La participació de les famílies i joves en el dia a dia de les escoles, els serveis i els projectes és molt baixa. Les raons poden ser diverses:

- La situació laboral pot limitar la disponibilitat de temps per fer reunions de seguiment dels fills/es, reunions de pares i mares, activitats conjuntes,...
- El baix interès cap a la vida escolar, que pot estar lligat a l'excés de delegació de responsabilitats a les escoles.
- L'escassa cultura participativa.
- El desconeixement dels canals establerts per a la

participació, sobretot entre la població nouvinguda.

- La utilització d'estratègies poc eficaces i flexibles per part d'institucions i entitats que no arriben a cobrir els interessos i necessitats
- La baixa prioritat i reconeixement que sovint es dona a la participació, que es tradueix amb poques hores de dedicació i escassos recursos.

Les AMPAs del barri són un clar reflex de la pràctica nul·la participació per part dels pares i mares, i el mateix passa amb les asso-

ciacions d'alumnes de les escoles i instituts.

El Pla Educatiu d'Entorn aporta recursos econòmics per dinamitzar famílies i alumnes, però encara no es poden valorar els resultats. És molt destacable que el 32% de l'alumnat enquestat expressa el seu interès per participar en activitats per pensar en la millora del barri. Aquest fet fa plantejar un model que permeti satisfer aquest desig i conduïxi a una major participació i implicació dels infants, adolescents i famílies.

Raval 0-16

Divendres 26 de maig de 2006

Els projectes comunitaris contribueixen en fomentar la cohesió social

Segons els professionals cal una aposta ferma per la infància i l'adolescència

El treball comunitari té com a objectiu la millora de la qualitat de vida de l'entorn. Aporta una dimensió educativa, ja que impulsa la corresponsabilitat i la pràctica de certes dinàmiques de treball basades en la participació. Es basa en la vinculació de la ciutadania associada, no associada, tècnica i política en la transformació dels barris i ciutats. Les administracions desenvolupen polítiques de promoció d'aquests processos donant suport a les iniciatives existents i/o impulsant la generació de projectes comunitaris (plans de desenvolupament comunitari o altres accions i projectes).

Al Raval s'estan tirant endavant algunes actuacions sectorials de tipus comunitari (cultura, espai públic, noves tecnologies,...). Tanmateix,

pel que fa a la infància i l'adolescència, els professionals coincideixen en què manca abordar el tema i donar-li una dimensió global i cohesionada. Cal revisar el que existeix per assegurar estratègies que potenciïn el paper actiu i central dels nois i noies i les famílies en els processos comunitaris de decisió i treball. L'aposta per aquests processos ha de ser ferma, s'ha de planificar i dotar de recursos, s'ha de reconèixer el seu valor transformador i s'ha d'acompanyar d'accions de capacitació per a la participació de la ciutadania i els professionals. L'Ajuntament i les altres administracions han de possibilitar els recursos necessaris i, conjuntament amb les organitzacions, han de donar el suport tècnic que faci possible tirar endavant les actuacions acordades.

ÒRGANS DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA

- Consell Escolar Municipal de Ciutat Vella
- Consell Assessor dels Infants de Ciutat Vella
- Consell dels Infants del Raval o Ciutat Vella
- Comissió Consultiva de Serveis Personals

PROJECTES COMUNITARIS I DE PARTICIPACIÓ

- Ravalnet - Xarxa ciutadana del Raval
- Xarxa Educativa del Raval (Xer)
- Punts Òmnia
- Projecte Entorn Escolar
- Barri educador del Casal dels Infants del Raval
- Comissió Jove
- Infants, adolescents i joves co-protagonistes al Raval
- Ravalstolda
- Festival de cultura Raval(s)

Portada del còmic "Immigració. Històries d'anada i tornada" realitzat per joves del TEB.

Raval 0-16

Divendres 26 de maig de 2006

Aquesta publicació s'ha realitzat a partir de l'*Informe sobre la Infància i l'Adolescència del Raval* elaborat per la Fundació Tot Raval amb la col·laboració de l'Institut d'Infància i Món Urbà.

Equip d'investigació:
Marta Truñó (directora), Marta Ausona, Andrea Borison i Juliette Lapacó, amb la col·laboració de Flavio Carvalho i Carles Cervera.

Equip de redacció de *Raval 0-16*:
Marta Truñó, Marina Rius i Eduard Tabueña.

Moltes gràcies a totes les persones i organitzacions que han fet possible aquest projecte!

Organitza:

Informe amb la col·laboració de:

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família
Direcció General
d'Actuacions Conselleries i Cíviques

Diputació de Barcelona
xarxa de municipis

Fundació Tot Raval: Pl. Caramelles 8, 08001 Barcelona. Tel. 93 442 68 68. www.totraval.org - info@totraval.org

QÜESTIONARI PER L'ALUMNAT

Hola!

Necessitem la teva ajuda per saber **què penses del Raval, de l'educació i del que fas al teu temps lliure**. Ens interessa perquè volem veure com es pot **millorar el barri, els centres educatius i l'oferta d'activitats extraescolars**. També et demanem alguna informació sobre l'escola i la teva família que ens anirà molt bé per conèixer la diversitat de nois i noies que hi ha als centres.

Per omplir aquest qüestionari segueix, si us plau, les següents **instruccions**:

A les caselles que tenen un ☐ has de marcar la teva resposta amb una X. Pots marcar més d'una resposta. A les preguntes obertes, si necessites més espai per escriure la teva resposta pots fer-ho darrera de la pàgina o en un altre full, escrivint primer la pregunta. **No escriguis el nom**, és un qüestionari anònim. Expressa't amb llibertat. Si hi ha preguntes que no vols contestar, no les contestis. Si no n'acabes d'entendre alguna, no et preocupis i demana a què es refereix.

Moltes gràcies per la teva col·laboració!

Codi:
(No ho has d'omplir)

Centre:.....

Curs:

Tu

Ets: Noi ☐ Noia ☐ Quina edat tens?

On vas néixer?

A quin barri vius?

La teva família i la teva casa

On va néixer el teu pare-tutor?

Treballa? Sí ☐ No ☐ De què treballa?

Quins estudis té?

On va néixer la teva mare-tutora?

Treballa? Sí ☐ No ☐ De què treballa?

Quins estudis té?

Quants germans i germanes tens?

Amb quanta gent vius a casa (sense contar-te a tu)? Mare ☐ Pare ☐

Avis/es ☐ Germans/es ☐ Quants? Tiets ☐ Altres ☐ Qui?

Quin/s idiomes parles a casa?

Tens un espai per estudiar, dibuixar, llegir,... a casa? Sí ☐ No ☐

annexos

QÜESTIONARI PER L'ALUMNAT

Col·labores a les feines de casa?

Parar i desparar taula	Gens ☐	Poc ☐	Força ☐	Molt ☐
Rentar els plats o posar el rentaplats	Gens ☐	Poc ☐	Força ☐	Molt ☐
Neteja de la casa (escombrar, treure la pols,...)	Gens ☐	Poc ☐	Força ☐	Molt ☐
Comprar	Gens ☐	Poc ☐	Força ☐	Molt ☐
Fer el menjar	Gens ☐	Poc ☐	Força ☐	Molt ☐
Acompanyar els germans/es a l'escola	Gens ☐	Poc ☐	Força ☐	Molt ☐
Tenir cura dels germans/es petits/es	Gens ☐	Poc ☐	Força ☐	Molt ☐
Fer-se el llit	Gens ☐	Poc ☐	Força ☐	Molt ☐
Endreçar l'habitació	Gens ☐	Poc ☐	Força ☐	Molt ☐

Quin d'aquests aparells hi ha a casa? Tele ☐ Consola de videojocs ☐ DVD ☐
Ordinador ☐ Connexió a Internet ☐ Rentaplats ☐ Rentadora de roba ☐

La teva escola o institut

A quin curs vas començar a anar a aquesta escola o institut?

Has estat a altres centres? Sí ☐ No ☐ On?

Trobes el centre en bones condicions? Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
Creus que estan bé els materials (taules, cadires, pissarra,...)?

Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

T'agraden els espais de joc (pati,...)? Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

Milloraries alguna cosa? Sí ☐ No ☐

Què?.....

T'agrada anar a l'escola o institut? Sí ☐ No ☐

Per què?

Quines assignatures et costen més?

Per què?

Quines assignatures et costen menys?

Per què?

T'agrada llegir? Sí ☐ No ☐

Llegeixes habitualment? Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

Per què?

En quin moment de l'any sols llegir? Curs ☐ Cap de setmana ☐ Vacances ☐

En quins idiomes llegeixes?

A l'hora d'estudiar i fer els deures t'hi dediques:

Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

Per què?.....

A on fas els deures? A casa ☐ A l'escola/institut ☐ A la biblioteca ☐

A l'esplai o casal ☐ A altres llocs:

Quan els fas? Entre classes ☐ Al migdia ☐ Tarda ☐ Nit ☐ Cap de setmana ☐

QÜESTIONARI PER L'ALUMNAT

T'ajuda algú a fer els deures i/o estudiar? Sí ☐ No ☐ Especifica:

Mare/tutora: Quan? Mai ☐ De tant en tant ☐ Sovint ☐ Sempre ☐
Com? Molt poc ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

Pare/tutor: Quan? Mai ☐ De tant en tant ☐ Sovint ☐ Sempre ☐
Com t'ajuda? Molt poc ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

Germà/Germana: Quan? Mai ☐ De tant en tant ☐ Sovint ☐ Sempre ☐
Com? Molt poc ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

Altres familiars:..... Quan? Mai ☐ De tant en tant ☐ Sovint ☐ Sempre ☐
Com? Molt poc ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

Monitor/a: Quan? Mai ☐ De tant en tant ☐ Sovint ☐ Sempre ☐
Com? Molt poc ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

Professor/a particular: Quan? Mai ☐ De tant en tant ☐ Sovint ☐ Sempre ☐
Com? Molt poc ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

Altres: Quan? Mai ☐ De tant en tant ☐ Sovint ☐ Sempre ☐
Com? Molt poc ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

La teva mare-tutora va a les reunions del centre? Sí ☐ No ☐

Fa activitats a l'escola/institut? Sí ☐ No ☐ Quines?

El teu pare-tutor va a les reunions del centre? Sí ☐ No ☐

Fa activitats a l'escola/institut? Sí ☐ No ☐ Quines?

El teu temps lliure

Marca les 4 activitats que t'agrada més fer i després diga'ns quant temps dediques a totes les activitats que indiquem, de dilluns a diumenge?

	Quantes de temps a la setmana?
☐ Jugar a casa	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Jugar al parc o al carrer	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Estudiar o fer els deures	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Fer esport	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Treballs manuals (dibuix, ceràmica,...)	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Practicar algun instrument musical	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Ballar o cantar	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Anar al casal o a l'esplai	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Llegir	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Mirar la televisió	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Fer activitats amb els pares-tutors	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Jugar a l'ordinador o amb la vídeo consola	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
☐ Altres	Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

Al cap de setmana, quines d'aquestes activitats fas?
.....

I a l'estiu? Colònies ☐ Esplai-casal ☐ Estar a casa ☐ Estar amb amics ☐ Marxar a fora ☐ On? Altres:

annexos

QÜESTIONARI PER L'ALUMNAT

Fas activitats extraescolars (activitats educatives fora de l'horari escolar)?
Sí ☐ No ☐ Quantes hores a la setmana?

Si fas activitats extraescolars, quines són i on les fas (nom de l'escola, casal,...)?

☐ Esportiva:	On?
☐ Música:	On?
☐ Dansa-ball:	On?
☐ Arts plàstiques	On?
☐ Reforç escolar	On?
☐ Llengües	On?
☐ Informàtica	On?
☐ Esplai o casal	On?
☐ Religió	On?
☐ Cultural (coral, banda musical, diables,...)	On?
☐ Altres	On?

T'agraden les activitats extraescolars que fas? Sí ☐ No ☐
Per què?

Qui ha decidit les activitats que fas? Tu sol/a ☐ Els teus pares-tutors ☐ Tu amb la família ☐ Altres:

T'agradaria fer alguna activitat extraescolar que NO fas? Sí ☐ No ☐
Si la resposta és Sí, per què? La família no vol ☐ Pels diners ☐ Manca de temps ☐ No saps on fer-la ☐ Altres:

Quines NO fas i t'agradaria fer? Pots concretar quina (bàsquet, guitarra, anglès, pintura, dansa, etc.):

☐ Esportiva
☐ Música
☐ Dansa-ball
☐ Arts plàstiques
☐ Reforç escolar
☐ Llengües
☐ Informàtica
☐ Esplai o casal (educació en el lleure)
☐ Religió
☐ Cultural
☐ Altres

Tens informació de les activitats que es poden fer al Raval i d'on es poden fer?
Sí ☐ No ☐ T'agradaria tenir més informació? Sí ☐ No ☐

El barri del Raval

T'agrada el Raval? Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐
Què t'agrada?
Què no t'agrada?

QÜESTIONARI PER L'ALUMNAT

T'agrada jugar/estar/passejar al carrer o a les places del Raval?

Gens ☐ Poc ☐ Força ☐ Molt ☐

A quines places o carrers hi fas més vida?

Què hi fas?

Normalment vas a altres places o carrers d'altres zones de Barcelona? Sí ☐ No ☐

Si és així, a on vas?

Què en penses dels carrers i places del Raval?

.....

Què en penses dels espais de joc del barri del Raval?

.....

Trobes a faltar algun tipus d'equipament o espai al barri? Sí ☐ No ☐ Especifica:

☐ Esportius. Quin tipus:

☐ Sales de ball, discoteques,... Quin tipus

☐ Sales d'estudi, biblioteques,... Quin tipus

☐ Escoles de música, idiomes, etc.

☐ Sales d'ordinadors

☐ Llocs de trobada amb amics. Quin tipus

☐ Altres

Com seria el teu espai o lloc ideal per a passar el temps lliure?

.....

T'agradaria participar en activitats per pensar com pot millorar el barri? Sí ☐ No ☐

Altres coses

Si hi ha alguna altra cosa o tema que t'interessi comentar o que et preocupi sobre el barri, els infants i els adolescents, pots escriure-ho aquí:

.....

.....

.....

.....

.....

La Fundació Tot Raval està realitzant un **Estudi diagnòstic sobre la infància i l'adolescència del Raval** que ajudarà a conèixer millor el barri, la situació dels infants, adolescents i famílies, i els recursos educatius i socials que es poden utilitzar. Després d'això s'espera poder fer propostes de millora que responguin a les necessitats i interessos de tothom per a millorar el barri. El projecte es tira endavant amb la col·laboració del Districte de Ciutat Vella i del Consorci Institut d'Infància i Món Urbà i s'emmarca dins de les accions del Pla Educatiu d'Entorn del Raval.

Barcelona, octubre de 2005

Gràcies per la teva participació!

annexos

QÜESTIONARI PER LES ENTITATS I SERVEIS

ENTITAT/SERVEI:
PERSONA QUE RESPON:
DATA:

QÜESTIONARI SOBRE EL PERFIL DELS INFANTS USUARIS DE LES ENTITATS O SERVEIS D'INFÀNCIA DEL RAVAL

Any de les dades:

■ Número total de nens/es atesos anualment que participen a les activitats de l'Entitat:

■ Percentatge de places cobertes respecte a les places totals per activitat i edat (desglossar al màxim les activitats):

Activitat:	Edat:	Places cobertes:		Places totals:	
Activitat:	Edat:	Places cobertes:		Places totals:	
Activitat:	Edat:	Places cobertes:		Places totals:	
Activitat:	Edat:	Places cobertes:		Places totals:	
Activitat:	Edat:	Places cobertes:		Places totals:	
Activitat:	Edat:	Places cobertes:		Places totals:	
Activitat:	Edat:	Places cobertes:		Places totals:	
Activitat:	Edat:	Places cobertes:		Places totals:	

■ Percentatge de places cobertes segons activitats, dies i hores de realització:

Activitat::	Dia:	Hora:	Places cobertes:	
Activitat:	Dia:	Hora:	Places cobertes:	
Activitat:	Dia:	Hora:	Places cobertes:	
Activitat:	Dia:	Hora:	Places cobertes:	
Activitat:	Dia:	Hora:	Places cobertes:	
Activitat:	Dia:	Hora:	Places cobertes:	
Activitat:	Dia:	Hora:	Places cobertes:	
Activitat:	Dia:	Hora:	Places cobertes:	

■ Percentatge de nens/es a l'entitat per mes:

Setembre	Octubre	Novembre	Desembre
Gener	Febrer	Març	Abril
Maig	Juny	Juliol	Agost

■ Percentatge de nens/es vinculats a altres Entitats de Lleure:

Percentatge	Nom de l'Entitat:
Percentatge	Nom de l'Entitat:
Percentatge	Nom de l'Entitat:

QÜESTIONARI PER LES ENTITATS I SERVEIS

ENTITAT/SERVEI:
PERSONA QUE RESPON:
DATA:

■ Percentatge de nens/es segons país d'origen de la família:

☐ Autòcton	☐ Marroc	☐ Pakistan	☐ Bolívia
☐ Filipines	☐ Colòmbia	☐ Equador	☐ Altres:

■ Percentatge de nens/es nascuts a:

☐ Barcelona	☐ País d'origen
------------------------------------	--

■ Percentatge de nens/es segons nacionalitat:

☐ Espanyola	☐ Estrangera
------------------------------------	-------------------------------------

■ Percentatge de nens/es segons temps de residència a Barcelona:

☐ 0-1 any	☐ 1-2 anys	☐ 2-3 anys
☐ 3-4 anys	☐ < de 4 anys	

■ Percentatge de nens/es segons rendiment escolar:

☐ Baix	☐ Mitjà	☐ Alt
-------------------------------	--------------------------------	------------------------------

■ Percentatge de nens/es segons Escola Bressol:

☐ EBM Cadí	☐ EBM Canigó	☐ EBM Mont-Taber
☐ EB Omicrom	☐ Altres:	

■ Percentatge de nens/es segons Centre Públic d'Ensenyament Primari:

☐ CEIP Castella	☐ CEIP Collaso i Gil	☐ CEIP Drassanes
☐ CEIP Milà i Fontanals	☐ CEIP Ruben Dario	☐ Altres:

■ Percentatge de nens/es segons centre concertat:

☐ CC. Esc. Pies S. Antoni	☐ CC. Laboure	☐ Altres:
☐ CC. Cintra	☐ CC. Vedruna	

■ Percentatge de nens/es segons Escola Pública d'Ensenyament Secundari:

☐ IES Milà i Fontanals	☐ IES Miquel Tarradell	☐ Altres: IES Consell de Cent
---	---	--

annexos

QÜESTIONARI PER LES ENTITATS I SERVEIS

ENTITAT/SERVEI:
PERSONA QUE RESPON:
DATA:

■ Percentatge de nens/es que participen a:

	T.A.E (Taller d'Adaptació Escolar)		A.A (Aula Acol·lida)
	U.A.C (Unitat d'Adaptació Curricular)		Altres:
	U.E.C (Unitat Escolarització Compartida)		

■ Percentatge d'infants segons via d'accés:

	CEIP		S.S.A./EA/A		Germans
	IES		Altres Entitats		
	Altres famílies/coneguts		Directament		

■ Percentatge de nens/es segons barri de residència:

	Raval		Barceloneta		Gòtic
	Casc Antic		Poble Sec		Altres

■ Percentatge de nens/es segons gènere i nombre total d'infants i adolescents:

	nens de 4 a 14 anys		nenes de 4 a 14 anys
	nens de 15 a 18 anys		nenes de 15 a 18 anys

■ Percentatge de nens/es segons gènere i franja d'edat:

- de 4 a 14 anys:	nens		nenes	
- de 15 a 18 anys:	nens		nenes	

GUIÓ D'ENTREVISTA A LES ENTITATS I SERVEIS

GUIÓ D'ENTREVISTA A ENTITATS I SERVEIS

ENTITAT O SERVEI:

Persones entrevistades:

Persones entrevistadores:

Data, hora i temps de durada:

Lloc:

Anys 1996 a 2004 (l'indicar la informació prèvia de la que disposem):

Assegurar-nos que tenim la informació relativa a:

Número d'infants i joves atesos:

Edats:

Procedència/origen de les famílies:

Escoles o instituts on estudien els infants i joves 2004. Número de nanos de cada centre.

PREGUNTES:

1. Hem pogut observar (a través de les memòries...) que en els últims anys hi ha hagut ... (identificar els canvis més rellevants de l'organització...). És així?
A grans trets, podríeu destacar tres aspectes que destacaríeu de la **trajectòria dels ... anys de (entitat/servei)** pel que fa a població atesa de 0 a 16 anys, tipus i nombre de projectes, equip de professionals, vinculació amb les famílies, etc.?
2. Com entitat/servei que porta un bagatge de treball amb la infància, l'adolescència i/o la família (identificar prèviament els projectes principals). Quins **canvis destacaríeu del Raval** (a nivell demogràfic, econòmic i social), en els darrers anys que hagin incidit en la vostra tasca?
3. Al barri, en els darrers anys, s'ha produït un augment del número de **població immigrant d'origen immigrant estranger**. Això ha repercutit en els projectes de l'entitat/servei?
4. Quines són les **necessitats** que manifesten amb més freqüència els **infants i joves** a la vostra entitat? I les seves **famílies**? I quines són les seves **expectatives i interessos**?
5. Quina és la via principal d'accés de la població que ateneu? S'ha produït algun canvi en la via d'accés a la vostra entitat en els darrers anys? Per què? Quins són els motius més freqüents de la derivació?
6. Preguntes específiques d'aspectes observats en el material (memòries...) de l'entitat/servei.
7. Teniu habitualment **llista d'espera en els projectes**? De quina manera s'intenta prevenir-les o buscar solucions o com creieu que es podria fer?
8. Amb quins **dificultats o facilitats** es troba la vostra entitat/servei per desenvolupar els projectes?

annexos

GUIÓ D'ENTREVISTA A LES ENTITATS I SERVEIS

9. Què enteneu per **treball en xarxa**. Quines són les dificultats amb les que us trobeu per dur a terme un treball en xarxa? De quina manera creieu que es podria optimitzar? Com valoreu el treball de coordinació i el treball en xarxa que es du a terme en l'àmbit de la infància, l'adolescència i les famílies (és necessari, suficient...)?
10. La vostra entitat realitza un **treball de coordinació** (identificar prèviament a través de les memòries, coneixement previ...) amb altres entitats i/o equipaments (instituts, escoles, S.S, projecte infància, projecte franja, cepiar, etc). Quin és el nivell i la freqüència d'aquesta coordinació amb cadascun? Com valoreu la coordinació entre entitats/serveis de la mateixa tipologia que vosaltres? Com valoreu la vostra coordinació altres tipus d'entitat/serveis (p. Ex, si es tracta d'una entitat, quina relació té amb els serveis socials i els centres d'ensenyament)? I a escala de barri i districte, com valoreu els espais de coordinació?
11. En quant al Raval, com valoreu l'**oferta d'activitats i serveis** dirigits a la infància i l'adolescència? Pensa que són suficients, excessius...?

(Demandar que responguin en base a les diferents edats, moments i activitats)

Per **edats**: 0-3 anys, 3-12 anys i 12-16 anys

Per **moment** de realització: Horari escolar
 Horari extraescolar
 Caps de setmana
 Estiu
 Setmana Santa i Nadal

Per tipus d'**activitat**: esport, reforç escolar, música, art, idiomes, acompanyament, menjador, etc.

RECORDATORI:

Informar que els farem arribar la informació relativa a la seva entitat o servei perquè verifiquin la informació.